

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**LİSÂNÜ'T-TAYR BUDAPEŞTE NÜSHASI 55b-111b
(METİN-İNCELEME-AKTARMA)**

Merve PARLAR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yakup KARASOY

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

EKİM 2019

LİSÂNÜ'T-TAYR BUDAPEŞTE NÜSHASI 55b-111b
(METİN-İNCELEME-AKTARMA)

Merve PARLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EKİM 2019

Merve PARLAR tarafından hazırlanan “Lisanüt’t-Tayr Budapeşte Nüshası 55b-111b (Metin-İnceleme-Aktarma)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Yakup KARASOY

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Başkan : Prof. Dr. Jale DEMİRCİ

Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 10.10.2019

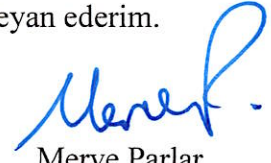
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Figen ZAİF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Merve Parlar

10.10 2019

**LİSÂNÜ’T-TAYR BUDAPEŞTE NÜSHASI 55B-111B
(METİN-İNCELEME-AKTARMA)**

Yüksek Lisans Tezi

Merve PARLAR

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekim

ÖZET

“Lisânü’-t-Tayr Budapeşte Nüshası 55b-111b (Metin-İnceleme-Aktarma)” başlıklı çalışmada eserin diğer nüshalarla arasındaki farklılıklar belirlenmiş, Türkiye Türkçesine aktarması yapılmış, Nevâyî’nin dili ve üslubu incelenmiştir. Tezin giriş bölümünde çalışmanın amacı ve yöntemi belirtilmiştir. Öncelikle metin Latin harflerine aktarılmıştır. Daha sonra metnin genel ve dilbilimsel incelemesi yapılmıştır. Son aşamada ise Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Sonuç bölümünde metinden ulaşılan sonucun genel değerlendirmesi yapılmıştır.

Bilim Kodu : 30102

Anahtar Kelimeler : Lisânü’-t-tayr, Mantıku’-t-tayr, Nevâyî, Kuşların Dili, Çağatay Türkçesi.

Sayfa Adedi : 311

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Yakup KARASOY

**LİSÂNÜ'T-TAYR BUDAPEST COPIES 55B-111B
(TEXT-TO-REVIEW-DRIVE)**

M.Sc. Thesis

Merve PARLAR

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

September 2019

ABSTRACT

"Lisânü't-Tayr Budapest Copies 55b-111b (Text-to-Review-Drive)" The work titled study identified differences between other copies, Turkey Turkish transferring or-that pillar, Nevâyî language and style were investigated. In the introductory part of the thesis, the aim and method of the study are stated. In the Firstly part, the text is translated into Latin letters. Later general and linguistic analysis of the text is done. In the final stage it has been transferred to Turkey Turkish. In the conclusion part, a general evaluation of the result obtained from the text is made.

Science Code : 30102

Key Words : Lisânü't-tayr, Mantıku't-tayr, Nevâyî, Bird's Tongue, Chagatai Turkish.

Page Number : 311

Supervisor : Prof.Dr. Yakup KARASOY

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın başından beri sabrı ve bilgisiyle yol gösteren sayın hocam Prof.Dr. Yakup Karasoy'a, yöntem ve teknik konusunda bana destek olan hocalarım Araő.Gör. Arife Ece Evirgen'e, Araő.Gör. İbrahim Yılmaz'a ve kıymetli aileme teőekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR ve SİMGELER	viii
YAZI ÇEVİRİMİ HARFLERİ.....	ix
1. GİRİŞ	1
2. METİN	7
3. İNCELEME.....	195
3.1. METNİN GENEL İNCELEMESİ	195
3.2. DİL ÖZELLİKLERİ	195
3.2.1. Ses Bilgisi	195
3.2.1. Ünlüler	195
3.2.1.1. e > i, i > e değişmesi	195
3.2.1.2. u/o, ü/ö değişmesi	196
3.2.1.3. Ünlü düşmesi.....	196
3.2.1.4. Ünlü birleşmesi (kaynaşma)	197
3.2.1.5. Hece düşmesi	197
3.2.2. Ünsüzler	197
3.2.2.1. Ünsüz değişmeleri.....	197
3.2.2.1.1. k-/ğ- değişmesi	197
3.2.2.1.2. k-/g- değişmesi.....	198
3.2.2.1.3. b/m değişmesi	198
3.2.2.2. Ünsüz türemesi.....	198
3.2.2.2.1.-n- (prominal n) türemesi	198
3.2.3. Şekil Bilgisi	199
3.2.3.1. İsim çekimi.....	199
3.2.3.1.1. İyelik Ekleri.....	199
3.2.3.1.2. Ayrılma Hali Eki	200
4. AKTARMA.....	201
5. SONUÇ	305
KAYNAKLAR	307
ÖZGEÇMİŞ	311

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
age. :	Adı geçen eser
agm. :	Adı geçen makale
bkz. :	Bakınız
C. :	Canpolat'ın okuduğu nüsha
haz. :	Hazırlayan
Met. :	Metinde
s. :	Sayfa
S. :	Sayı

SİMGELER

Bu çalışmada kullanılmış simgeler, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklamalar
[] :	Metne eklenen harf, kelime ve ekleri gösterir.
+	İki farklı kökendeki kelime ve ekin birleştiğini gösterir.

YAZI ÇEVİRİMİ HARFLERİ

ا	a, ā, e	ض	đ, ž
آ	ā	ط	ţ
ب	b, p	ظ	ž
پ	p	ع	‘
ت	t	غ	ǧ
ث	s	ف	f
ج	c	ق	ķ
چ	ç	ك	k, g
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	نکن	ng
ر	r	و	v, o, ö, u, ü, ū
ز	z	ه, هـ	h
ژ	j	ال	lā
س	s	ى	y, ı, ı̇, ı̄
ش	ş	ء	’
ص	ş		

1. GİRİŞ

Karahanlı ve Harezm Türkçesi temelinde gelişen Çağatay Türkçesi, XV. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar uzanan dönemde Doğu Türklüğünün konuşma ve yazı dili olarak kullanılmıştır. Beş yüz yıllık süreçte devletler değişmiş; sosyal, kültürel ve ekonomik hayat farklılaşmış ve bunların sonucunda Çağatay yazı dili pek çok farklı lehçenin geliştiği bir kaynak olarak tarihteki yerini almıştır. Bu dilin şekillenmesinde Ali Şir Nevâyî'nin etkisi çok önemlidir.

1441 yılında Türkmenistan'ın güneyinde, bugün Afganistan sınırlarında kalan Herat şehrinde doğan Ali Şir Nevâyî, çocukluk ve gençliğinde Irak, Horasan, Merv, Meşhed ve Semerkant gibi şehirlerde eğitim görerek dönemin farklı dil ve kültürlerini öğrenmiştir. Uygur Türklerinden olan Nevâyî'nin babasının adı Kiçkine Bahadır'dır. Ailesinin devlet erkanından olması dolayısıyla Ali Şir Nevâyî de bir dönem Hüseyin Baykara'nın yanında kısa süreli Nişancılık yapmış, sultanın nedimliği ve Divan Beyliği görevlerinde de bulunmuştur (Kut, 1989: 449).

Çok çeşitli saray entrikaları sonucunda Hüseyin Baykara'nın oğlu Bedüzzaman ile arasının açılması ve bundan olma torunu Mirza Mehmed Mü'min'in yanlış bir fermanla öldürülmesi, daha sonra bu olayı hazırlayan vezir Nizâmülmülk (Selçuklu veziriyle karıştırılmamalıdır)'ün idam edilmesi hem hükümdarı hem de Nevâyî'yi çok sarsmış, bu hadiselerde meselelerin halli daima Nevâyî'ye düşmüştür. Fakat o, bu saltanat mücadeleleri arasında bile Lisânü't-tayr (903/1498), Muhâkemetü'l-lugateyn (904/1499), Sirâcü'l-müslimîn (904/1499) ve Mahbûbü'l-kulûb (905/1500) adlı eserlerini kaleme almaktan geri kalmamıştır. Bu dönemde sağlığı bozulmuş, 31 Aralık 1500'de Hüseyin Baykara'yı Esterâbâd dönüşünde karşılarken el öptüğü sırada yere yıkılıp daha sonra Herat'a götürüldükten üç gün sonra 13 Cemâziyelâhir 906 (3 Ocak 1501) 'da ölmüştür. Kudsiyye Camii yanında kendisinin yaptırdığı türbeye defnedilmiştir (Kut, 1989: 450).

Eserlerinden bazıları şöyledir:

Divanları

- *Garâibü's-sıgar*
- *Nevâdirü'ş şebâb*
- *Bedâyi'ül-vasat*
- *Fevâ'idü'l-kiber*
- *Farsça Divanı*

Hamsesi	Dini Ahlaki Eserleri
- <i>Hayretü'l ebrâr</i>	- <i>Münacat</i>
- <i>Ferhâd u Şirin</i>	- <i>Çihil hadis</i>
- <i>Leylî vü Mecnun</i>	- <i>Nazmü'l-cevahir</i>
- <i>Seb'a-i seyyâre</i>	- <i>Lisânu't-tayr</i>
- <i>Sedd-i İskenderî</i>	- <i>Siracü'l-müslimin</i>
	- <i>Mahbubu'l-kulûb</i>

Feridüddin Attar ise şair ve sufi kişiliğiyle gerek Fars edebiyatında gerekse klâsik Türk edebiyatında birçok şair üzerinde derin izler bırakmıştır. Şairin Mantıku't-Tayr adlı eseri hem muhtevası hem de eserdeki hikâyelerin arka plânındaki tasavvufi düşüncelerle çok geniş bir coğrafyada zevkle okunmuş bir Şark Klasiğidir. Ritter'e göre Attar'ın eserleri üslup bakımından üç devreye ayrılır. Birinci devrede Attar usta bir hikâyecidir. Bu devrede kaleme aldığı hikâyelerin başı sonu belli ve yapı bakımından oldukça tertiplidir. Aralarda fıkralara yer verilmiştir. İkinci devrede plânın zayıflamaya başladığı görülür. Fıkralar azaltılmış ve maneviyata ağırlık verilmiştir. Üçüncü devrede ise artık şairin yazı kudreti sönmüştür. Bu devrede plân ve tertipten hiçbir iz görülmez. Bu bağlamda şairin Mantıku't-Tayr'ı birinci devrede yazmış olduğu anlaşılmaktadır.

Tezin konusu, Feridüddin Attar'ın Matıku't-Tayr eserine, Ali Şir Nevayi tarafından nazire olarak yazılan Lisânü't-Ṭayr'ın Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nden alınan (Török O. 372) Lisânü't-Ṭayr'ın varak numarası 55b'den 111b'ye kadar olan kısmının Latin harflerine çevirisi, incelemesi ve Türkiye Türkçesine aktarmasıdır. Feridüddin Attar'ın en ünlü mesnevisi Matıku't-Tayr, yazılışının üstünden yüzyıllar geçmesine rağmen yapılan çalışmalar ve tercüme sayesinde halen canlılığını korumaktadır.

Bu tezin esas amacı, Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nden aldığımız Lisânü't-Ṭayr'ın çevirisi ve incelemesiyle hem Çağatay Dönemi hem de günümüz Türk dili ve edebiyatına katkıda bulunmaktır. Ayrıca eserin diğer tercüme ve nazireleriyle karşılaştırması yapılarak dil ve üslup farklılıklarıyla benzerlikleri de ortaya koyulmuştur. Attâr'ın sembolik ve efsanevî bazı kuşlarla ilgili anlattığı hikâyelerinde çok önemli kıssadan hisseler vardır. Mantıku't-Tayr, 'hakikat'in bilgisini elde etme teması üzerine yazılmış, insanın yaratıcıya ulaşması isteğinin kuşlar sembolü ile anlatıldığı efsanevî bir eserdir. Eserin konusu padişahsızlığın kendileri için iyi olmadığı, padişahsız ülkelerin nizamsız olacağı düşüncesiyle kendilerine bir padişah arayan ve bu arzu üzerine 'İstek, Aşk, Marifet, İstîğna, Tevhid, Hayret ve Yokluk' vadilerini aşmaya çalışan kuşların maceraları ile karşılaştıkları sıkıntılardır.

Lisānū't-tayr'ın Türkiye kitaplıklarında her ikisi de Külliyyat içerisinde bulunan iki nüshası bilinmektedir: A nüshası: Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih kitapları no:4056'da kayıtlı olan Külliyyat'ta 17b-51a arasında Lisānū't-tayr bulunmaktadır. Eserin eni boyu 36x24 (26,4x17,4) cm, her sahifedeki satır sayısı 27'dir. İstinsah tarihi ve müstensih adı yok. B nüshası: Topkapı, Revan Kitaplığı No:808'de kayıtlı külliyyatta 19b-54b arasında Lisānū't-tayr bulunmaktadır. Bunlardan başka yabancı ülkelerde bulunan pek çok Lisānū't-tayr nüshası bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi Leningard nüshasıdır. (Levend, 1958: 127-209)

Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nden aldığımız Török O. 372 numarada bulunan Budapeşte nüshasının metni, 111 varaktan meydana gelmektedir. Yazı biçimi olarak ta'lik kullanılmıştır. Metindeki başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış, her bir sayfada 17 satıra yer verilmiştir. Metnimizi Latin harflerine aktarırken nüsha farklılıkları bakımından Mustafa Canpolat'ın çalıştığı Ali Şir Nevâyi Lisānū't-tayr'ı esas aldık. Canpolat'ın okuduğu nüshada olup metnimizde olmayan beyit ve satırları da anlam bütünlüğünü bozmamak/sağlamak amacıyla metnimize aldık ve bunları dipnotlarla gösterdik. Satır numarası 17'den fazla olan bazı varakların sebebi budur. 111b numaralı son varakta 15 satır bulunmaktadır ve son beyiti Farsça yazılmıştır.

Metin, mesnevi nazım biçimiyle, aruz vezninin fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Sadece eserin son beyitinin vezni fâ'ilâtün mefâilün fâ'lün kalıbıyla yazılmıştır.

Metnin Latin harflerine aktarımı yapılırken nüsha farklılıklarını ayırt etmek için Mustafa Canpolat'ın *Ali Şir Nevâyi Lisānū't-tayr*'ı eseri baz alınmıştır. Canpolat'ın okuduğu nüshada olup üzerinde çalışılan nüshanın 55b-111b varak numaraları arasındaki kısmında olmayan 30 beyit tesbit edilmiş, bu beyitler metnin anlam bütünlüğünü koruması için eserimize alınmış ve gerekli dipnotlarla belirtilmiştir. Eserde olup Canpolat'ın nüshasında olmayan iki tane beyit bulunmaktadır:

(98a/19)

*Ol ki anıñ zikridür cānımda kut
Yol yırağ olğandın olğay mu unut*

(111b/15)

*Her ki hāned du'ā t̄ama' darem
Zan ki men bende-i güneh-karem*

Eserin bazı beyitlerinde ya 1. ya da 2. mısra bulunmamaktadır. C. nüshasındaki mısralar da bu mısraları tamamladığından yine esere alınmıştır:

(87b/18-19)

Fānī ırgenni ni bākīlikni hem

[Mest ırgenni vü sākīlignı hem]

[Öziniñ mevcūd u ma‘dūmın dağı]

Zātınıñ mechül ü ma‘lūmını dağı

(96a/5)

[Belki çün bu işke vākıf boldılar]

Vehmdin ol dem köpi hod öldiler

Nüsha farklılığından kaynaklanan kelime nüansları büyük çoğunlukla incelenen nüshadaki gibi alınmış fakat anlamın tam olarak oturmadığı yerlerde, vezin ya da kafiye uyumsuzluğu olan yerlerde Canpolat'ın nüshasındaki kelimeler alınmıştır.

Eserin incelediğimiz kısımdaki başlıklar altında işleyişi, Hüthüt'e soru soran kişilerin olduğu kısım, Hüthüt'ün cevap verdiği kısım ve sonrasında soruya karşılık gelecek bir hikâyenin anlatıldığı kısım, Hüthüt ile yolculuğa çıkan kuşların vadilerdeki durumlarının anlatıldığı kısım ve temsil (örnek) kısımları daha sonra medhiye ve yalvarış kısımlarından oluşmaktadır. Bu şekildeki bir sıralama ile başlıklar oluşturulmuş ve hikâyeler yazılmıştır.

Metnin incelediğimiz bölümünden itibaren kuşların, Hüthüt'e soru sorduğu kısımlar *Yana Bir Kuşınıñ Su'ali* başlığıyla; Hüthüt'ün cevabı da *Hüdhüdniñ Cevâbı* başlığıyla verilmiştir. Hüthüt cevabı verdikten sonra sorulan soruya bir ders niteliğinde olan hikâyeyi anlatır ve bu da *Hikâyet* başlığıyla verilmektedir. Daha sonra kuşlar padişaha ulaşmak istediklerini dile getirince Hüthüt onlara bu yolu ve yolun eziyetini anlatır. Simurg adında bir kuş olduğunu ve ona ulaşmak için geçmeleri gereken vadileri anlatmaya başlar. Sırasıyla İstek, Aşk, Marifet, İstiğna, Tevhid, Hayret ve Yokluk vadilerinin durumları, burada çekilecek sıkıntılar mecazlı, mübalağalı ve son derece edebî bir dille anlatılır. Vadilerin durumundan sonra yine bir *Hikâyet* ya da *Temsil* kısmı vardır. Bu sıralamanın dışında pervaneler ve mumun hikâyesi, Nahşebli Tūrâb'ın hikâyesi, Şeyh Süfyan Sevrî'nin hikâyesi, Hoca Bahaddin Nakşibendî'nin hikâyesi gibi çeşitli hikâyeler anlatılır. Daha sonra şairin bu vadilerin her birinde Allah'a yalvardığı kısımlar yer alır. Özürleri, kusurları, günahları için af diler, dua eder. Ve en son *Hatime* kısmı ile esere son verir.

Başlıklarda, Canpolat'ın nüshasındaki başlıklardan ayrılan örnekler vardır. Bunların çoğunluğu bir kelime eksikliği ya da fazlalığından kaynaklanan farklılıklardır.

Çalışma yöntemimizde öncelikle Lisânü't-Ṭayr'ın Latin harflerine çevirisi yapılmıştır. Ardından eser üzerinde gerekli incelemeler yapıp diğer tercüme ve nazirelerle olan ilişkisi üzerinde durulmuş, son aşamada ise eserin Türkiye Türkçesine aktarması yapılmıştır.

2. METİN

55b

- 4 **YANA BİR KUŞNING SU'ALİ¹**
5 Yana bir sāyil didi k'ey zīb-i tāk
Minde zāhirdür² televvünluğ mizāc
- 6 Her şıfatda kildi tab'im nā-resā
Gāh fāsıq-min gahī hem³ pārsā
- 1695 7 Gāh maṭlūbum ḥarābāt ehlidür
Gāh mergūbum münācāt ehlidür
- 8 Geh ḥarem ṭavfida min Yezdān-perest
Deyr içide gāh büt allıda pest
- 9 İstikāmet⁴ yok+turur ta'bımda hıç
Bu sebebdindür işimde pıç pıç
- 10 Bu televvunluk⁵ mizāc-ı şüm ile
Bu şıfatlık⁶ 'ādet-i mezmūm ile
- 11 Beyle yolğa kim kirek yek-renklig
Özni tapmas-min şahih ahenglig
- 12 **HÜDHÜDNING CEVABI⁷**
1700 13 Didi Hüdhd kim bu bī-ma'nī şī'ār
Fīl-ḥaḳīka barçanıng zātıda bar
- 14 Kim barığa hem-nefesdür nefis ü rüh
Bestelig birdin yiter birdin fütüh

¹ C hüdhdüddin su'ālī.

² C vāki'dür.

³ C zamānī.

⁴ C istiğāmet.

⁵ Met. televvündin.

⁶ C şıfatlıg.

⁷ C cevab aytkamı.

- 15 Oldur ir kim selb itip nefsanıyet
Galib itkey nefsigе rühāniyet
- 16 Her kişige⁸ bu şerefe bi'z-zāt irür
Ol kişi pāk ü şerif-evkāt irür
- 17 Ger televvün bolsa zāt-ı şivesi
Sin kibi bolsa tehettük mīvesi⁹
- 56a** 1705 1 Bu maraz tapmış riyāzetdin 'ilāc
Kim kişige müstaķim olgay mizāc
- 2 Nefsdin her kimge kim bu bīm irür
Çāre mürşid allıda teslīm irür
- 3 Beyle 'illetlerğa mürşiddür tabīb
Kim halāyıķ pīr diyürler¹⁰ ey hasīb¹¹
- 4 Tālib-i sālikke 'illetler bolur
Nefs fi'lidin mezelletler bolur
- 5 Kim anğa fi'l-i zemāyimdür laķab
Mübtelā bolur anğa ehl-i taleb
- 1710 6 Pīr her birge kıtur nev'ī devā
Kim barıp 'illet tapar tālib şifā
- 7 Ol marazlardın bu dağı biridür
Kim riyāzetler anı tedbīridür
- 8 Sin dağı bu işke özni çağlasanğ
Bir kıtıđlıķke¹² özünğni bağlasanğ

⁸ C kişide.

⁹ C meyvesi.

¹⁰ C dirler.

¹¹ C lebib.

- 9¹³ Ger tehattükdin sini kılgay ḥalāş
Eyledür ümmīd kim bir luṭf-ı ḥāş
- 10 Bu ta'ablardıñ ṭarab-nāk olğa-sin
Ḥaḳ yolıda mürşid-i pāk olğa-sin
- 11 **ḤİKĀYET**¹⁴
- 1715 12 Zümre-i taḥḳīḳ şāfī meşrebi
Vāşıl-ı Ḥaḳ bu Tūrāb-ı Naḥşebi
- 13 Bir müridi ḥālīga eylep nazār
Zīb ü ziynetdin tapar irdi eşer
- 14 Ḥırkasıda vuşlalar barı arıĝ
Rengler anda kızıl yaşıl sarıĝ
- 15 Köp riyāzetler buyurdı pīr anĝa
Ol tekellüf tapmadı taĝyīr anĝa
- 16 Kōrdi kim def' olmas andın bu şıfat
Mürşid-i kāmīl buyurdı 'āḳıbet
- 1720 17 Bir sebedĝa¹⁵ ḳoynıñĝ iç ālātını
Salıban aḥşā vü ḳāzūrātını
- 56b** 1 Baş üze anı ḳoyup muḥkem tutup
Miḥnet ü rencidin anı ḳan tutup
- 2 Ḳaṭralar her yan tamıp destārıdın
Anı ötkergey nefis bāzārıdın

¹² C ḳatıĝlıḳka.

¹³ C'de bu beyitteki mısralar yer deĝiştirmiş.

¹⁴ C şeyḥ ebü Tūrāb Naḥşebi hikāyeti.

¹⁵ C sebedĝe.

- 3 Nefsiġa mu andaġ yitip anıġ¹⁶ ‘inād
Niçe kün bu iş çü taptı imtidād
- 4 Hırkasıda almadı zībālıġı
Başıdın ıġdı barı ra‘nālıġı
- 1725 5 Bu meşakkat ıldı çün nefsin helāk
Mürşid-i kāmil buyurdı ġusl-ı pāk
- 6 Ol marazdın beyle utardı anı
Ol haardın beyle ötkerdi anı
- 7 Tā maamı boldı eyvān-ı vuşul
Her ni malūbıġa oydı yüz huşul
- 8 Sin daġı nefsiġġa oy bu nev‘ renc
Tā naşībiniġ bolġay anıġ müzdi¹⁷ genc
- 9 Yok ise özüġni zāyi‘ boldı tut
Bu televvün düzaħıda öldi tut
- 10 **YANA BİR KUŞNING SU’ALİ¹⁸**
- 1730 11 Didi bir şayil ki ey ferħunde-ħū
Nefs-i zālimdür maġa bī-ħad ‘adū
- 12 Her ni emr itsem ılır zāhir ġilāf
İrtiābıdın tutar özni mu‘āf
- 13 Beyle yolda düşmen olsa ol maġa
ay niçük bolġay bu atıġ yol maġa

¹⁶ C anıġ yitip mundaġ.

¹⁷ Met. mürdi.

¹⁸ C hüdhüddin su‘ālī.

14 **HÜDHÜDİNİŦ CEVĀBI**

15 Didi Hühüd k'ey zebun-ı hırş-kīş
Nefs zulmi eylege[n] könġlünġni rīş

16 Nefsniġ mahkūmı bolġan tün ü kün
Özge bu hengāmeni kıġan özün

1735 17 Nefs ni emr itse bolġan zīr-i dest
Ol biyiklik kılsa kıġan özni pest

57a

1 Urmaġan ol emr kılmay bir nefes
Haşıl itken her ni ol eylep heves

2 'Ömr anıġ fermanı birle şarf itip
Ol temennā eyleġan¹⁹ sarı kitip

3 Bir işek dek başıġa efsār urup
Nefsni öz arkaġ üzre mindürüp

4 Ol kayan sürse koyup gām ol taraf
Qayda tursa tapıp ārām ol taraf

1740 5 Tıfl igende hod anıġ zārı idiġ
Lehv ile ġaflet giriftārı idiġ

6 Laħza'ī öz ġalıġe aylanmadın
Çün yiġit olduġ hem andın yanmadıġ

7 Fış u 'isyānda tamām oldu işiġ
Qarıġanda hod yetiştı verzişiġ

8²⁰ Yitti ölmek yüz tümen armān bile
'Ömrünġ ötti ġaflet ü 'isyān bile

¹⁹ C eylegen.

²⁰ C'deki beyitteki mısralar yer deġiştirmiş.

- 9 Tinğri emrin ‘ömr ötüp yād itmediñg
Şīve cuz ızlāl u ifsād itmediñg
- 1745 10 Dehr ara yoğ sin kibi zāt-ı ‘aceb
‘Ömr ötüp ötkergen evķāt-ı ‘aceb
- 11 Tā tirig irdiñg bu irdi ğafletiñg
Beyle ölsenğ kör ni bolgay ğaletiñg²¹
- 12 **ĦİKĀYET**
- 13 Pādişāhī mest idi bī-bāk hem
Zālīm ü ğāret-ger ü seffāk hem
- 14 Nefs-i zālīm her nike me’mūr itip
Kılmağıda²² ol özin ma‘zūr itip
- 15 Her²³ kün eyler irdi cām-ı ‘īş nūş
Kördiler barurlar ikki jende-pūş
- 1750 16 Birbirige ikkisi yār u refīķ
Hem-dem ü hem-rāz u ğam-ĥār u şefīķ
- 17 Şeh tilep kıldı birisidin su’āl
Ol biriniñg ĥālidin sürdi maķāl
- 57b** 1 Kim bu kim kildi siniñg hem-kisvetiñg
Zāhir it kim añga nidür nisbetiñg
- 2 Didi nisbet ikkimizde yārlıķ²⁴
Hem-dem ü hem-meşreb ü hem-kārlıķ²⁵

²¹ Met. ĥasretiñg.

²² C kılmağında.

²³ C bir.

²⁴ C yārlığ.

²⁵ C hem-kārlığ.

- 3 Mest gāfil didi ey şāhib-ṭarīk
Ayt kim min yaḥşıraḡ ya ol refīk
- 1755 4 Didi kim olça maṅga bolmış ‘ıyān
İkkinḡizniḡ ḡālını eyley beyān²⁶
- 5 Çünki boldıḡ ikkisidin bā-ḡaber²⁷
Sin özünḡ ḡükm eylegil ey tāc-ver
- 6 Sin egerçi bir ulusḡa²⁸ şāh-sin
Tiḡri yolıda velī ḡümrah-sin
- 7 Kiçe vü kündüz bu boldı verzişinḡ
Her ni Ḥaḡ dip-dür ḡilāfidur işinḡ
- 8 Ol egerçi bolsa derviş ü gedā
Tiḡriniḡ emrini ḡüb eyler edā
- 1760 9 Ḥaḡ yolıdın taşḡarı koymas ḡadem
Belki Ḥaḡ emridin urmas ayrı dem
- 10 Sin şeh ammā nefşḡa²⁹ zār u ḡakīr
Ol gedā vü nefşni eylep esīr
- 11 Tā tirik siz ikkinḡizge ḡāl bu
Ol gedā sin şāḡa minvāl bu
- 12 Ölseḡiz ḡod şāh oldur sin gedā
Kim sin irdinḡ mest ol ehl-i fenā
- 13 Nükteni bu nev‘ sürgeç pīr-i rāh
Siskenip ol uyḡudın oyḡandı şāh

²⁶ Met. ‘ıyān.

²⁷ C ber-ḡaber.

²⁸ C ulusḡa.

²⁹ C nefşḡa.

- 1765 14 Mest idi yitti anğa hūşyārlıq³⁰
Uyqusıǵa qoydı yüz bī-dārlıq³¹
- 15 Şāhlıǵ zerbaftıdın yüzlendi ‘ār
Taşlap anı jende qıldı ihtiyār
- 16 Könǵlige Haqđın yitip āǵāhlıǵ
Bildi kim dervīşlikdür şāhlıǵ
- 17 **YANA BİR KUŞNING SU’ĀLİ**³²
- 58a 1 Didi bir sâyil ki iblis-i la‘în
Qaşdım eyler zāhir eylep mekr u kîn
- 2 Öz huzūrumǵa mini qoymas demī
Kiltürür könǵlümge her dem ‘ālemī
- 1770 3 Başıma her laħza salur yüz hayāl
Kim imes andın qutulmaq ihtimāl
- 4 Çünki yoq andın qutulmaǵlıq³³ mańǵa
Çāredür me’mūr bolmaǵlıq³⁴ mańǵa
- 5 Eyle mużtar-min anıńg vesvāsıdın
Kim zebūndur ‘aql anıńg ihsāsıdın
- 6 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**
- 7 Didi Hüdhdü tā ki nefsińgdür qarīn
Anǵa bar iblis şākird-i kemin
- 8 Nefs ança könǵlünge salmış gurūr
Yitkürür ança zamīrınǵa fütür

³⁰ C hūş-yārlıǵ.

³¹ C bī-dārlıǵ.

³² C hüdhdüdin su’āli.

³³ C qutulmaǵlıǵ.

³⁴ C bolmaǵlıǵ.

- 1775 9 Kim anı şeytān körüp hayrān qalur
Vadī-i hayretde ser-gerdān qalur
- 10 Qaysı işdin kim yiter nefsiŋğa kām
Tapar andın kāmni şeytān müdām
- 11 Nefs hükmi birle kim kılsaŋ her iş
Irçayur ol kāmduŋ şeytāŋğa tiş
- 12 Dime kim şeytāŋğa bolmuş-min zelīl
Ol siniŋ nefsiŋni eyleptür vekīl
- 13 Her ni ol kıлмақ kirek nefsiŋ kılur
Her ni kim şeytān bilür ol hem bilür
- 1780 14 Her ni dünyāda ta'alluқdur umūr
Ser-be-ser şeytāŋgadur³⁵ barı harūr
- 15 Nefsiŋ andaқ haқ u mülk itmiş anı
Kim irür derc anda yüz şeytān feni
- 16 Nefsiŋ ança körgüzür telbīsni
Kim kılur şermende yüz iblīsni
- 17 Sin ki yār olduŋ bu yaŋlıđ nefis ile
Ni üçün şeytāndın itkey-sin gile
- 58b** 1 **ĤİKĀYET**
- 2 Kildi Ĥarqānī qaşıda bir mürīd
Öz sülük u tã'atıdın nā-ümīd
- 1785 3 Didi kim iblīs pür-fenliқ³⁶ kılur
Köŋglüme her işde reh-zenliқ³⁷ kılur

³⁵ C şeytāŋğa dahildür zarūr.

³⁶ C pür-fenliğ.

- 4 Hem namāzımğa yiter andın uşūr
Zıkr ü tesbīhımğa dađı yüz fütūr
- 5 Mürşid-i kāmil didi k'ey zulm-kīş
Tīĝ-ı cevrünĝ birle şeytān kōnĝli rīş
- 6 Anda hem sindin Őikāyetler durur
Cevr ü zulmünĝdin rivāyetler durur
- 7 Dir mańĝa ısm itmiş evveldin İlāh
Mekr ile il ħālını ılmaĝ tebāh
- 1790 8 Rāh-zenlik eylemek 'iŐyān sarı
Başlamaĝ yol vādī-i noĝşān sarı
- 9 Sin mürīdī eylemiş-sin terbiyet
Kim ańĝa mindin füzündür bu Őıfat
- 10 Her açan kildim bu Őerrü'n-nāsĝa
Kim salay kōnĝlini bir vesvāsĝa
- 11 aysı münkir kim mańĝa maĝbūl idi
Kōnĝlini kōrdüm ańĝa meşĝūl idi
- 12 Her taĥayyül kim mańĝa irdi muĥāl
Ĥātırıda irdi memlū ol ĥayāl
- 1795 13 Eylemekni sańĝa telkinler besī
Bizni³⁸ şeytān ıldı taĥsīnler besī
- 14 Raĥmet uşbu mekr ile tezvīrińĝe
Kim digey şeytān ki raĥmet pīrińĝe

³⁷ C reh-zenliĝ.

³⁸ Met. birge.

- 15 Didi şeytān eylemiş tōhmet maŋga
Ol birür her lehvga raġbet maŋga
- 16 Didi şeyh aḥsent bu yaŋlıġ ma‘āş
Kim saŋga şeytān bile bolġay telaş
- 17 Min arada bolġa-min ḥükm itküçi
Yargu eylep ġavruŋguzġa³⁹ yitküçi
- 59a** 1800 1 Hem saŋga yüz ġatla şeytāndın uyat
Hem aŋga sin ġül⁴⁰ u nādāndın uyat
- 2 **YANA BİR KUŞNING SU’ĀLİ⁴¹**
- 3 Didi bir sâyil ki ey ferrūh-cemāl
Könġlüme bī-ḥad muḥabbet saldı māl
- 4 Hem vişāli cānıma salur neşāt
Hem ünidin könġlüm eyler inbisāt
- 5 Bir nefes ger bolmasa ilġimde sīm
Hicridin ölmek+durur cānımda⁴² bīm
- 6 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**
- 7 Didi Hüdhüd k’ey ḥakiġatdın yıraġ
Könġlünġe⁴³ ġoyġan direm dāġ-ı firāġ
- 1805 8 Hırş cāmı eylegen könġlünġni mest
Sin bolup ol mestlıġdın⁴⁴ zīr-dest

³⁹ Met. ḥükmiŋizge.

⁴⁰ C şüm.

⁴¹ C hüdhüddin su’āli.

⁴² C cānıġa bar ölmekke.

⁴³ C cānıġa.

⁴⁴ C mestlıġdın.

- 9 Bu ni söz bolğay ki zıkr itkey kişi
Kim imes bu ādemīlerniñ işi
- 10 Ādemīlīkniñ⁴⁵ bu işdin ‘arı bar
Kim bu sıçkanığa irür de’b ü şı’ār
- 11 Yirni qazmak eyleben köp ihtimām
Tofraq üzre⁴⁶ hār u zār olmaq müdām
- 12 Naqb urup üylerğa⁴⁷ nefsi⁴⁸ şūmdın
Cān çikip bu haşlet-i mezmūmdın
- 1810 13 Bir nefes bir üy [sarı] salıp tōşük
Nāgehān çıksa⁴⁹ kemīndin bir möşük
- 14 Eylep anı şayd ‘işretler bile
Ta‘ma eylep hırş u rağbetler bile
- 15 Yip şerehdin cismi birle qanını
İt niçük kim sifleler sıçqanını
- 16 Ya yılan yanğlıg ki genç eylep⁵⁰ hevā
Yıllar olğay tofraq içre mübtelā
- 17 Çarh mundaq eylegey pādāşını
Kim [kō]rūngey⁵¹ yançqaylar başını
- 59b** 1815 1 Ya yılan bol ya ki sıçqan ey neces
Munça hod bardur siniñg zātında has

⁴⁵ C Ādemīlīgniñg.

⁴⁶ C içre.

⁴⁷ C üylerge.

⁴⁸ C hırş-ı.

⁴⁹ C çıqqaç.

⁵⁰ Met. eyler.

⁵¹ C körüngeç.

- 2 Kim alarga beyle bolsa ‘ākıbet
Bilge-sin kim yahşı irmes bu şıfat
- 3 Sīm sivgen kim aŋga pā-best olur
Şevkıdın anıŋ ħarāb u mest olur
- 4 Eyledür kim⁵² cāhil-i nādān mest
Sīmdin büt eylep olğay büt-perest
- 5 Cehl birle terk-i İslām eylegey
Özge duzāh ‘azmin encām eylegey
- 1820 6 Tā ki bolğay dehr bāğıda tirig
Rūzgār ötkey⁵³ aŋga bu nev⁵⁴ irig
- 7 Sīm üçün yüz⁵⁵ ħırş u şeydālīg bile
Ölmeği āħir bu rüsvālīg bile
- 8 Min sini sıçkan dimey Qārūn tutay
Yok yılan el-ħağ ki Efrīdun tutay
- 9 ‘Ākıbet barın çü salıp kitke-sin
N’ittiler ol ikki⁵⁶ [kim] sin itke-sin⁵⁷
- 10 Bu temennānı çıkarğıl başdın
Başnı ħutğar bu ħatıg⁵⁸ taşdın
- 1825 11 İr iseŋğ mağşūd-ı aşlī közlegil
Her ni kim sözler-sin andın sözlegil

⁵² Met. eyle kimdür.

⁵³ Met. olğay.

⁵⁴ C mundağ.

⁵⁵ Met kör.

⁵⁶ C ħayl.

⁵⁷ C n’itke-sin.

⁵⁸ C ħatığ.

- 12 Kılma ol iş kim yitip noqşān saᅇga
Āᅇir ol bolᅇay vebal-i cān saᅇga
- 13 **ᅇİKĀYET**
- 14 Baᅇra ᅇehride le'īmī bar idi
Bī-baᅇarlıᅇ⁵⁹ fennide dīnār idi
- 15 Meyl-i⁶⁰ cem' eylerᅇa⁶¹ dīnār u direm
Ol ᅇıfat ᅇālib ki ᅇĀtemᅇa kerem
- 16 Kōp meᅇaᅇᅇatlar bile dūn-ı le'īm
Bir bir ūzre cem' eyler irdi sīm
- 1830 17 Anᅇa kim cem' oldı bir maᅇzen aᅇga
Yir tūbide eyledi medfen aᅇga
- 60a** 1 Bā-vūcūd munᅇa nakd ol dūn-ᅇiᅇāl
Tonıᅇa tikmiᅇ idi gerdun-miᅇāl
- 2 Bī-'aded maᅇfī diremler ᅇırᅇ-ı ᅇūm
Kūndūz andaᅇ kim felek iᅇre nūcūm
- 3 Kim bulardındur maᅇga ten ᅇuvveti
Eyle kim ten ᅇuvveti cān ᅇiᅇᅇati
- 4 İttifākā bir kūn oldı menzili
Māl sevdāsıᅇa deryā sāᅇili
- 1835 5 Su ᅇıraᅇında yip ol māl-i⁶² ᅇarām
Mālınıᅇ sevdā vū⁶³ sūdıdın ᅇa'am

⁵⁹ C bī-baᅇarlıᅇ.

⁶⁰ C meyli.

⁶¹ C eylerᅇe.

⁶² C mālī.

⁶³ C sevdāda.

- 6 Boldı deryāğa iligni yurğa⁶⁴ ham
Çün ağırlıq kıldı bir sarı direm
- 7 Tüşti deryāğa le'īm-i dūn-sirişt
Çikti қа'rığa anı ol fi'l-zışt
- 8 Talpınıp köp zāhir itti ıztırāb
Kim birev salgay anıñg sarı tınāb
- 9 Maḥlāşığa meyl körgüzgünçe ḥayl
Köprek itti baḥrnıñg қа'rığa meyl
- 1840 10 Çün ağır irdi diremdin lengeri
Su tübin tuttı şadef dik gevheri
- 11 Sīmdin yitti bu āfet cānığa
Tüşti yağma maḥzen-i īmānığa⁶⁵
- 12 Sīm yığmaққа netice boldu bu
Sin anıñg sevdāsıdın ilginğni yu
- 13 Muṭlaқ anıñg sarı meyl itme yana
Kim telāṭumda irür baḥr-ı fenā
- 14 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ⁶⁶**
- 15 Didi bir sāyil ki ey 'ulvī-ḥırām
Meskenimdür bir bihişt-āsā maқām
- 1845 16 Her şecer anda çikip tūbā-miṣāl
Her ṭaraf kevşer kibi rüşen zūlal

⁶⁴ Met yüzge.

⁶⁵ C pinhānığa.

⁶⁶ C hüdhüddin su'āli.

- 17 Suyı rûḥ-efzâ hevâsı cân-fezâ
Şaḥnıda mevcûd cân-perver ğızâ
- 60b**
- 1 Bâĝ-ı cennet dik fezâsı bes⁶⁷ vasī‘
Ortada қаşrı binası bes refī‘
- 2 Қаşр іçi naққâşlıқdın⁶⁸ zer-nigâr
Таşıda naққâşlıқ⁶⁹ gevher-nigâr
- 3 Қаşр ара bir ḥusrev-i ârâm-gîr
Şûreti ḥoş sîreti ḥâtır pezîr
- 1850 4 Beyle gülşen içre menzildür maṅga
Beyle şehniṅ vaşlı ḥâşıldur maṅga
- 5 Minsiz irmes bir dem anıṅ meclisi
Tün ü kün min-min refiḫ u munisi
- 6 Bu ʔarablarnı қoyup eylep hevâ
İstemek Sîmurĝ olĝay mu revâ
- 7 **HÜDHÜDNIṄ CEVĀBI**
- 8 Didi Hüdhd kim⁷⁰ ḥayâliṅ barça ḥiç
Şerḥide bu kı̄l u қâliṅ barça ḥiç
- 9 Gerçi dünya gülşen-i dil-keş durur⁷¹
Közge su birle hevâsı ḥoş durur
- 1855 10 Anda tûbâ-veş yıĝaçlar cilve-sâz
Gülleri yüz levn birle ‘işve-sâz

⁶⁷ C fezâsıdur.

⁶⁸ C naққâşlıĝdın.

⁶⁹ C naққârlıĝ.

⁷⁰ C k’ey.

⁷¹ Met. irür.

- 11 Hem vefāsız kildi nesrīn ü güli
Hem beķāsız serv birle⁷² sūnbūli
- 12 Çün bahārıġa ĥazān salur Şikest
Bolur ol güller ķara tofraķķa pest
- 13 Őasrını hem ķarĥ çün devrān ķılur
Ĥasta ‘āŐık kōnġli dik vīrān ķılur
- 14 Őāhıġa daġı cefā-yı rūzgār
Taĥta üzre taĥtıdın⁷³ birür ķarār
- 1860 15 Bāġıġa gül-ķehreler dik yoķ vefā⁷⁴
Őāhıġa bed-mihrler dik yoķ beķā⁷⁵
- 16 Sindin anda kim disūn ĥod ey⁷⁶ za‘īf
Bir tiken mūkige irmes-sin ĥarīf
- 17 Īr isenġ ķāf-ı beķāġa ‘azm ķıl
Evcide bir Őāh vaŐlın⁷⁷ istegil
- 61a** 1 Kim bu gülŐende⁷⁸ kemāl andın+durur
Hem ĥazān u hem zevāl andın-durur
- 2 Őehġa zīb ü fer cemālidin anıġ
‘Azl ü fevti hem celālidin anıġ
- 1865 3 ŐaŐr-ābād eylegen hem ĥikmeti
Soġgra vīrān daġı ķılġan ķudreti

⁷² C bile.

⁷³ C taĥtıdın.

⁷⁴ Met vefā.

⁷⁵ Met beķā.

⁷⁶ Met ey ĥod.

⁷⁷ C vaşlı.

⁷⁸ C gülŐenġa.

4 HİKÂYET

- 5 Bir alender bar idi mehbût u deng
Şubh u şâm anıġ ġızâsı⁷⁹ irdi beng
- 6 Terk ehli dik nümüdârı anıġ
Cür‘adânda⁸⁰ lîkin⁸¹ esrârı anıġ
- 7 Çün ġızâ yip özni eyler irdi lâl
‘İş anġa kıлмаġ ġayâlât-ı muġâl
- 8 Tüşti köprek bir kün ol nâfi‘ ġızâ
Müntefi‘ ni çıktı bir virân-ara
- 1870 9 Tekye saldı bir buzug dîvârġa
Sâyir oldı ‘âlem-i esrârġa
- 10 Kördi özni bir nezîh ġülşende şâd
Tigreside cem‘-i esbâb-ı murâd
- 11 Meskeni aşrı binası bes avî
Zîbi anıġ kâr-gâh-ı mânevî
- 12 Özi bir taht üstide Cemşîd-veş
Yanıda ġül-ihre-i ġürşîd-veş
- 13 ‘İş itip ol ġusrev-i ‘âlî maâm
Tapıp ol ġül-ihredin her laza kâm
- 1875 14 Bu ġayâlât içre ol kâşâne
Yatmış irdi kûşe-i virâne

⁷⁹ Met sırâġı.

⁸⁰ Met cerdânda.

⁸¹ Met lik.

- 15 Kim buzuĝnıĝ kũşesidin bir çıyan
Niş i nũkide ecel zehri ‘ıyān
- 16 Çıktı ol vırān tavāfin meyl itip
Sançar irdi nış her yan kim yitip
- 17 Nũş-ı lebdin kām alurda herze-kış
Ol çıyandın irnige sançıldı nış
- 61b** 1 Kıçkırup⁸² kıoptı kalendar bī-karār
Zāhir eylep ıztırāb u ıztırār
- 1880 2 Ni gül ü gülşen idi ni kaşr u taht
Ni yanıda meh-veş-i fırũze-baht
- 3 Ol hayālātı tapıp barı halel
Yip ve lĩkin irnide⁸³ nış-i ecel
- 4 Bildi ni kim⁸⁴ kılganı ırmış haţā
Kılmadı sũdĩ peşimānlık⁸⁵ anĝa
- 5 Saĝa hem muţlak hem andik⁸⁶ kildi hāl
Yol dimāĝıĝĝa tapıp fāsıd hayāl
- 6 Çün ecel nışın yiben siskenge-sin
Ĝafletıĝ uyķısıdın oyĝanĝa-sin
- 1885 7 Her niçe kılsaĝ fıĝān u zārlıĝ
Kılgusı yok bir ser-i mũyĩ asıĝ

⁸² C kıçkırıp

⁸³ C ırnige.

⁸⁴ C her ni.

⁸⁵ C peşimānlık.

⁸⁶ C andak.

- 8 Anğlağunğ kim kimdin olmış-sin yırağ
Çalgusı cānın ara dāğ-ı firāk
- 9 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ⁸⁷**
- 10 Yana bir sāyil didi k'ey bī-naẓīr
Eylemiş bir 'ışk könğlümni esīr
- 11 Körmesem ma'sūk ruhsārın demī
Tīredür ol dem közümge 'ālemī
- 12 Bir nefes ansız qarārım yoğ+turur
Derd ü ğamda ihtiyārım yoğ+turur
- 1890 13 'Ārızı nezzāresi kāmım mininğ
Vaşlıdın könğlüme ārāmım mininğ
- 14 Andağ anınğ birledür ülfet mañga
Kim irür ansız ğümān şiddet mañga
- 15 Kılmasam lahnın zamānī istimā'
Cismdin rūhum kuşı eyler vedā'
- 16 Könğlüm anınğ furkatiniñ ğastası
Cānım anınğ vaşlınıñ pā-bestesi⁸⁸
- 17 Furkatidin cānıma bī-dād irür
Tün ü kün könğlüm işi feryād irür
- 62a** 1895 1 Ayrıla almas-min andın bir zamān
Andın ayrılmak hemān ölmek hemān
- 2 Ol şanem 'ışkın niçük terk itke-min
Ayrılıp andın kayanğa⁸⁹ kitke-min

⁸⁷ C hüdhüddin su'āli.

⁸⁸ C vā-bestesi.

- 3 **HÜDHÜDİNİŒ CEVĀBI**
- 4 Didi Hüdhd k'ey işiŒ süz u güdāz
Salıban köŒlünŒe⁹⁰ ot 'ıŒk-ı mecaz
- 5 TüşkeniŒ 'ıŒk-ı haķıķı̄din yıraq
Örtegen köŒlünŒ ara daĒ-ı firāk
- 6 AŒl yoldın köŒlünŒ itti⁹¹ ictināb
Fer' sarı 'azmni körgen Œavāb
- 1900 7 ÇeŒme-i Ħayvāndın ötken ĦuŒk-leb
Birkedin def'-i aŒeŒ ĦılĒan Œaleb
- 8 Dürr-i yektādın Ħılıp Ēafıl köŒgül
Jāle sarı eylegen māyil köŒgül
- 9 Mihr-i Ħāver nūrıdın ĦılĒan 'udül
Œem' ü meŒ'al pertevin ĦılĒan⁹² Ēabül
- 10 Œüret-i zāhir bile tapĒan firīb
TapmaĒan ma'nī cemalidin nasīb
- 11 Ħüsn-i zāhiriŒiŒ ni nev' olĒay işi
Yüzde balĒam birle Ēan ārāyiŒi
- 1905 12 Yüzni vaŒfin⁹³ didiŒ Ħür-ı Ēigil
BalĒam u Ēandın ise aĒ u Ēızıl
- 13 Ħüsn-i zāhiriŒiŒ vefāsi yoĒturur
Hem Œebāt u hem beĒāsi yoĒturur

⁸⁹ C Ēayamı.

⁹⁰ C köŒlünŒe.

⁹¹ C itkey.

⁹² C itken.

⁹³ C vaŒfiŒiŒ.

- 14 ‘Āşık-ı⁹⁴ şeydā bolurğa arzımas
‘İşkıdın⁹⁵ rüsvā bolurğa arzımas
- 15 Kim anğa bākī imesdür⁹⁶ hıblık
‘Āriyetdür şeklide mahbūblık
- 16 Ger bu kündür hūb taŋla hūb imes
Hūb kim bu nev‘ irür⁹⁷ merğüb imes
- 1910 17 Anı siv kim hüsni bolğay ber-kemāl
Bolmağay mülkin kıyaşığa zevāl
- 62b** 1 Yüz tümen miŋg sin dik olsa ‘āşıkı
Bolmağay ‘āşıklıġnıŋ lāyıkı
- 2 Birseler ‘ışk ehli yüz cān her biri
Hüsni yüz miŋg munçağa kılğay kerī
- 3 **HİKĀYET**
- 4 Bar idi şahşī Aristoga mürīd
Halka-i derside ol irdi mu‘īd⁹⁸
- 5 Eyleben anı hākīm-i ercümend⁹⁹
Cümle-i şāgirdler içre pesend
- 1915 6 Anğa maḥfī ‘ilmlerni aytıban
Tıfl igende¹⁰⁰ allıda¹⁰¹ ulğatıban¹⁰²

⁹⁴ C ‘āşık u.

⁹⁵ C ‘ışkıdın.

⁹⁶ C imestür.

⁹⁷ C nev‘dür.

⁹⁸ Met. virdi müştēfid.

⁹⁹ Met. hākīm ü ercümend.

¹⁰⁰ C igendin.

¹⁰¹ Met.

¹⁰² C olğaytıban.

- 7 Tört yüz hikmet ilğa¹⁰³ a'lem ol
Barçadın artuq Aristodın kem ol
- 8 Könğlide mundaq hayāl eylep haqīm
Kim Sikenderğa anı qılğay nedīm
- 9 Kim özi her sarı kim qılğay¹⁰⁴ hırām
Bolğay ol ferzend dik qāyim-maqām
- 10 Hikmet içre nükte-i mevzūn bile
Söz digey meclisde Eflātūn bile
- 1920 11 Barur irdi yol bile bir qatla ol
Urdı könğlige birevniñg 'ısqı ol
- 12 Küfr deyridin çıqıp meh-peykeri
Kāfirī sengin-dilī sīmīn-berī
- 13 Nāz ile yūzdin ni yağma qılğuçı
Hikmet ehlin zār u şeydā qılğuçı
- 14 Ol haqīm olğay giriftāri anıñg
Könğlini körgeç¹⁰⁵ 'aceb zārī anıñg
- 15 Bağlap anıñg vaşlığa yitmekke bil
Sa'ylar eylep arağa saldı il
- 1925 16 Tā ki köp harc eyleben ecnās-ı naqd¹⁰⁶
Rām itip ol dil-rübānı kıldı 'aqd
- 17 İmdi kim ol büt vişāli birdi dest
Küfr ehli yanğlıg oldı büt-perest

¹⁰³ C ilidin.

¹⁰⁴ C kılsa.

¹⁰⁵ C kördi.

¹⁰⁶ C ecnās u naqd.

- 63a 1 Kiçe kündüz közni¹⁰⁷ andın almayın
Vālih oldı şafhağa köz salmayın
- 2 Boldı ol meh-veşğa¹⁰⁸ andaq şifte
Kim sebağ baḥşidin¹⁰⁹ oldı kifte
- 3 Eyleben üstād anıḡ nezzāresi
Didi eyley pend birle çāresi
- 1930 4 Birdi istep köp naṣīhat birle pend
Bolmadı pend ol belāğa sūd-mend
- 5 Kōrdi ‘ilm ü ḥikmeti zāyi‘ bolur
Niçe yıllıq [za]ḥmeti zāyi‘ bolur
- 6 Niçe fikr itti ḥakīm-i bī-naẓīr
Kōrmedi ol iş devāsıdın güzīr
- 7 Maḥfī andın özni tuttu çāreğa
Birdi mühlik-dārūy¹¹⁰ meh-pāreğa
- 8 Kim yıkıldı āh u efgān tartıban
Dem-be-dem ol nā-tüvānlıq¹¹¹ artıban¹¹²
- 1935 9 Çāreler kıldı yiğit sūd itmedi
Ol şanemdin nā-tüvānlıq kitmedi
- 10 ‘Āciz oldı¹¹³ çāredin ol derd-mend
Kildi üstād allığa zār u nijend

¹⁰⁷ C köz.

¹⁰⁸ C meh-veşka.

¹⁰⁹ C baḥşidin.

¹¹⁰ Met. dārū-yı.

¹¹¹ C nā-tüvānlıq.

¹¹² Met. atıban.

¹¹³ C olğaç.

- 11 Baş koyı salıp melâletler bile
Şerh-i hâl itti hacâletler bile
- 12 Körde çün üstād andağ ihtiyâc
Kildi kim bīmārğa qılğay ‘ilâc
- 13 Didi kim¹¹⁴ sin qop bu kim hıdmetğa¹¹⁵ bar
Tur Sikender hıdmetige¹¹⁶ bende-vār
- 1940 14 Min müdāvā eyleyin bīmārınğa
Yitkürey sıhhat peri-veş yārınğa
- 15 Ol qabül eylep revānī tuttı yol
Sündi üstādı ‘ilâc eylerge qol
- 16 Müshilī sâz itti bî-ḥad zūr-mend
Birdi kim anı sömürdi müstemend
- 17 Didi maḥremlerğa kim vāqıf turuñg
Taşt iltip ol işikte olturuñg
- 63b** 1 Her ni kim ḥāric bolur¹¹⁷ tōkmeñg anı
Bir inā içre salıp asrañg anı
- 1945 2 Çıqqaç aytıp sözler¹¹⁸ ol ‘ālī-maḥal
Qıldı¹¹⁹ müshil dağı bünyād-ı ‘amel
- 3 Qıldı yüz meclisçe iḥrāc-ı mevād
Olturup irdi işikte üstād

¹¹⁴ C kün.

¹¹⁵ C hıdmetqa.

¹¹⁶ C hıdmetide.

¹¹⁷ C bolup.

¹¹⁸ Met. sözlerni.

¹¹⁹ Met. *qıldı* kelimesinden sonra *mevl* yazılmış.

- 4 Hıstanıŋ¹²⁰ tāb ü tüvānı almadı
Cismide bir atıra anı almadı
- 5 Balgām u afrā vü sevda birle an
Defˆ olup boldı semen-ber nā-tüvān
- 6 Ki kurun ılga¹²¹ yigit ‘azm-i via
Didi dānā kim kirip yārınıŋga ba
- 1950 7 Kirge¹²² ister irdi yār-ı¹²³ dil-keı
Kördi kim yatmı kerıh ü nā-hoı
- 8 Tanımay didi minıŋ yarım anı
Serv boylu¹²⁴ lāle-ruhsārım anı
- 9 İitip kirdi hākım-i kār-dān
‘Aql-ı küll dik ‘ālim-i bisyār-dān
- 10 Didi tapurıŋan inānı kiltürünıŋ
Nāzenını ‘āııga yitkürünıŋ
- 11 Barıban kiltürdiler ün arfı
Kim iitmidür bu yanıŋlı arfı
- 1955 12 Muhtelif ahlāt¹²⁵ ile memlü idi
Mühlik ü mekruh levni bar¹²⁶ idi
- 13 Didi körgil¹²⁷ kim peri-zādın budur
Gül-cebınlik serv-āzādınıŋ budur

¹²⁰ Met. hısta ni.

¹²¹ Met. ıldı.

¹²² Met. kirdi.

¹²³ C üh-ı.

¹²⁴ C boylu.

¹²⁵ C ahlāt.

¹²⁶ Met. levn ü bü.

¹²⁷ C alıl.

- 14 Budur ol kim mübtelā bolmış idinġ
‘Āşık u vālih munġa bolmış idinġ
- 15 Ol yigit¹²⁸ üstāddın boldı ħacil
Körgeç anı üstādı münfa‘il
- 16 Didi¹²⁹ ey ferzend kördüm ihtiyāc
Yok anġa bil kim saġga kıldım ‘ilāc
- 1960 17 Sin daġı ‘āşık-sin u maġbūbuġ ol
Zār u şeydā eylegen maṭlūbuġ ol
- 64a** 1 Beyle ‘āşıklıġdın ey ferħunde¹³⁰ zāt
Pāk ‘ışık ehli қаşında¹³¹ yüz uyat
- 2 **YANA BİR KUŞNING SU’ĀLİ**¹³²
- 3 Yana bir sâyil didi tartıp fiġān
K'ey sin olġan vāķıf-ı sırr-ı nihān
- 4 Yolda cānımda¹³³ ölümün bīm irür
Yol burun¹³⁴ menzilde oġ teslīm irür
- 5 Ĥavf müstevli vü min bī-ħad za’īf
Beyle yolġa n'eylep olġay-min ħarīf
- 6 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**
- 1965 7 Didi Hüdhüd k'ey naġīf-i ħasta-dil
Niçe ħalġuġ ‘ālem içre fikr kııl

¹²⁸ C yişit.

¹²⁹ Met. urdı.

¹³⁰ C ālūde.

¹³¹ Met. қаşıda.

¹³² C hüdhüddin su’āli.

¹³³ C cānımgā

¹³⁴ Met. cān-perver

- 8 Kim ki kildi ‘ākıbet bargusıdur
Kögsini tīg-ı ecel yargusıdur
- 9 Zī-ḥayāt ölmek üçündür ‘ākıbet
Beyle taḥkīk itti ehl-i ma‘rifet
- 10 Yok ki ‘ārif kim ki yoqtur eyle gūl
Bu muḥaḥkaḥ emridin vākıfdur ol
- 11 Miñg yıl olsañg dehr ara ya bir zamān
Kim ecel āḥir sañga birmes amān
- 1970 12 Evliya bu vartağa bolmış esīr
Enbiyağa bu yürüişdin yoḡ güzīr
- 13 Vehm kılmakdın kıtulmak yoḡ+turur
Ḳaygurup āzād bolmak yoḡ-turur
- 14 Rişve birmek birle yoḡ āzādlık¹³⁵
Hem kıılır tīg-ı ecel cellādlık¹³⁶
- 15 Yıḡlamak birle vü yalbarmak bile
Çāre yoqtur bu yol barmak bile
- 16 Zāhid ü fāsık bile şāh u gedā
Ḳılmayan¹³⁷ bolmas bu yol ḳaṭ‘ın edā
- 1975 17 Ḳorḳmakdın kimsege yok fāyide
Ġayr körmekdin¹³⁸ hümüm-ı zāyide

¹³⁵ C āzādliḡ.

¹³⁶ C cellādliḡ.

¹³⁷ C kılmayın.

¹³⁸ C körmeklik.

- 64b 1 Hîç nev' ölmekdin olmas çün¹³⁹ güzîr
Evlâ ol kim bolğa-sin fermân pezîr
- 2 **ĤİKĀYET**
- 3 Nağldur¹⁴⁰ kim evc-i rif'at kevkebî
Mihter-i a'zam Süleymân-ı nebî
- 4 Bir kün irdi taht üze¹⁴¹ ārām-gîr
Allıda dîv ü perî fermân-pezîr
- 5 Cins-i maħlûkât ins ü vaħş u tayr
Körmey anıñg ĥidmetidin özni ĥayr
- 1980 6 Nâfiz ol barlığa fermânı anıñg
'Ām-ı mecmu'ığa iħsânı anıñg
- 7 Turmuş irdi allıda bir ehl-i hûş
Hûş anı eylep tefekkürdin ĥamûş
- 8 Beyle ĥâletde yitişti bir melek
Ĥabze'l-ervāħ¹⁴² u cellād-ı felek
- 9 Ĥıldı peygamberğa ta'zîm ü selām
Soñgra 'arz itti ki ey faħr-ı kirām
- 10 Asru maħfidür İlāhî ĥikmeti
Kim irür anda ĥiredniñg ĥayreti
- 1985 11 Bu 'azizî kim ĥarşınğda bu zamân
Turmuş u ölmek anğa yoğtur gümân

¹³⁹ C olmas çü ölmekdin.

¹⁴⁰ Met. *nağldur* kelimesinden sonra *bu* yazılmış.

¹⁴¹ Met. üzere.

¹⁴² C Ĥabız-ı ervāħ.

- 12 ‘Ömrığa tolmış ecel peymānesi
Hüküm yitmiş kim bolup hem-hānesi
- 13 Hem bu sâ‘at katl tığın salğa-min
Hind iqlīmide cānın alğa-min
- 14 Uşbu işde ğālib olmuş hayretim
Dem-be-dem artar özümge vaḥşetim
- 15 Ol bu ma‘nide tekellüm dip revān
Kim nebī allıda turğan nā-tüvān
- 1990 16 Kildi yir öpti vü tökti köp niyāz¹⁴³
Soᅅgra didi yā resul-i ser-firāz
- 17 Bu kün öz ḥālimğa ḥayrān-min besī
Merg vehmidin perişān-min besī
- 65a** 1 Çāre kııl kim bolmayın bu mülk ara
Kim közümni vehm eyleptür qara
- 2 Yilge emr itti Süleymān ol nefes
Kim anı ilt anda kim kıılğay heves
- 3 Qaysı yirde kim dise birgil karār
Def kııl köᅅglidin anıᅅg ıztırār
- 1995 4 Yil¹⁴⁴ alıp anı uçurdı tünd ü tiz
Barı a‘zasığa salıp rişte-ḥiz¹⁴⁵
- 5 Kim işaret saldı Hindustān sarı
Anda yitkeç olmadı andın narı

¹⁴³ Met. kııldı niyāz.

¹⁴⁴ Met. bu kelimededen sonra *anıᅅg* kelimesi yazılmış.

¹⁴⁵ C rüşte-ḥiz.

- 6 Didi bu yirde maŋga ārām bir
Kim irür bolmaqqa maṭlūbum¹⁴⁶ bu yir
- 7 Tüšti rākib bardı raḥş-ı tîz-tek
Özni yitkürdi bu ḥāletde melek
- 8 Tinġri şun‘ıġa kılıp¹⁴⁷ köp āferīn
Anı hem kıldı yanalarġa qarīn
- 2000 9 Yil bile hem-teklik itse ger¹⁴⁸ kişi
Rūḥ ḳabzı kildi ‘Azrāyīl işi
- 10 **YANA BİR KUŞNING SU’ĀLİ¹⁴⁹**
- 11 Yana bir sāyil didi k’ey pāk-zād
Cümle-i ‘ömrümde¹⁵⁰ körmey-min murād
- 12 Dāyimā ġam birle iltip-min be-ser
Şādılıġdın minde yoġ hergiz¹⁵¹ eşer
- 13 Yol barurda¹⁵² ḥāṭır-ı ḥurrem kirek
Dehr rencidin melālet kem kirek
- 14 Çün mini ġam-perver itmiş rūzigār
Her zamān bir ġam bile cānım fiġār
- 2005 15 Ni könġül ḥoşluġ¹⁵³ bile yol ḳaṭ‘ itey
Könġli ḥoşlar ḳayda kitse min kitey

¹⁴⁶ C maṭlūbum olmaqqa.

¹⁴⁷ C dıben.

¹⁴⁸ Met. teklik itse hem

¹⁴⁹ C hüdhüddin su’āli.

¹⁵⁰ Met. ‘ömründe.

¹⁵¹ C irmiş.

¹⁵² C barurġa.

¹⁵³ C ḥoşluġ.

16 HÜDHÜDİNİŒ CEVĀBI

17 Didi Hühüd k'ey nijend-i ğam-sirişt
Zātınġa ğamdın bahāne ser-nüvişt

65b

1 Beyle vādī kaş'ıda bī-iřtibāh
Ğamnı itmişler irenler zād-ı rāh

2¹⁵⁴ Yol ğamı kilmiş irenler ni işi
Yolda ğamsız ni kişi dimes kişi

3¹⁵⁵ Ğamdın eylerler irenler řādlık
Bu muşayyedlik durur āzādlik¹⁵⁶

2010 4 Ğam yiridür mişnet-ābād-ı cihān
Anda her¹⁵⁷ nev' ilge bir ğamdur 'ıyān

5 'Ālem iki köŒlide 'ālem ğamı
Ğod budur köprek benī ādem ğamı

6 Līk alar kim kildiler¹⁵⁸ ehl-i yaşın
Yol ğamıdın kildiler dāyīm ġazın

7 Kimsege evvelġı ğam memnū'dur
Ādemīdin soŒġı ğam¹⁵⁹ mařmū'dur

8 Ger burunġıdın isenĒ zār u nijend
Yoldın özni řād kıl ey müstemend

2015 9 SoŒġdın ğam-ġin isenĒ kıl řādlik
Kim köŒül andın tapar ābādlik

¹⁵⁴ C'de bu beyitin 2. mısrası yok.

¹⁵⁵ C'de bu beyitin 1. mısrası yok.

¹⁵⁶ C āzādlik.

¹⁵⁷ C bu.

¹⁵⁸ Met. kim kildi alar.

¹⁵⁹ C ġam.

- 10 Ğamdın eyler şādlık¹⁶⁰ ehl-i vedād
Barlarğa nā-murād olmağ murād
- 11 Yol Ğamıdur mağşad u mağşūd üçün
Kim yir ol Ğamnı köngül bihbūd üçün
- 12 Anda kim yoğtur bu Ğam ir irmes ol
Zād-ı Ğamdın taptı kaç‘ itken bu yol
- 13 **ĦİKĀYET**
- 14 Mışrda bar irdi ‘ālī-himmetī
‘Ālem-i ma‘nīde şāhib-devletī
- 2020 15 ‘İşret esbabı barı tayyār anğa
Ni hayāl itse¹⁶¹ yüz ol miğdār anğa
- 16 Cennet-āsa kaçır içinde menzilī
Ħür-veş manzūr anıng hem-mağmili
- 17 Līk ol ‘ālī-şifāt pāk zāt
Bar idi bu barçağa bī-iltifāt
- 18 Derd ü Ğam irdi anğa yār u nedīm
Hicr zindānıda Yūsuf dik muğīm
- 66a** 1 Didiler k’ey könglünğ endūh birle cūft
Bizge rüşen eyle bu rāz-ı nühüft
- 2025 2 Kim müheyyā barı esbāb-ı neşāt
Kim köngülge bolğay andın inbisāt
- 3 Ħātırıng niçün demī Ħurrem imes
Ğamdın özge könglünge hem-dem imes

¹⁶⁰ C şādliğ.

¹⁶¹ C itesng.

- 4 Didi yol ehliğa zindāndur cihān
Nige kim maṭlūbı közdindür nihān
- 5 İş budur kim eylegey kâṭ‘ uşbu yol
Könġliniġ maṭlūbıġa yitkünçe ol
- 6 Kimse zindānda kaçan ḥurrem bolur
Beytü'l-aḥzānda n'itip bī-ġam bolur
- 2030 7 Min ki irür yārdın dermānde-min
Ger İrem bāġıda-min zindānda-min
- 8 Bolmaġunça vaşl gülzārıda¹⁶² ḥāş
Bolmaġum ġam ḥārḥārıdın ḥalāş
- 9 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ¹⁶³**
- 10 Yana bir sāyil didi k'ey bī-naẓīr
Min anıġ emriġa-min fermān-peẓīr
- 11 Muntazır-min emr ile fermānıġa
Yoġ muḳayyed ḳahr ile iḥsānıġa
- 12 Her ni emr itse tapar mindin ḥuşūl
Ol bilür ger red ḳılur yāḥūd ḳabūl
- 2035 13 Ni buyursa ol işimdür yaz u ḳış
Yoġ maġa redd ü ḳabūli birle iş
- 14 Emriġa ikdām ‘ādettür maġa
Çün edā ḳılmaġ¹⁶⁴ sa‘ādettür maġa

¹⁶² C gülzārıġa.

¹⁶³ C ḥüdhüddin su'āli.

¹⁶⁴ C ḳıldım.

15 HÜDHÜDİNİŒ CEVĀBI

16 Didi Hüdhd hūb sözdür bu sözüŒ
Hūbraḳ kim dimeseŒ¹⁶⁵ anı özüŒ

17 Kimsege bu¹⁶⁶ yolda Ḥayy-ı lā-yezāl
Bu ṭarīḳ içre naşīb itmış kemāl

66b 1 Kim anıŒ fermānıĝa boldı muṭī‘
Kildi bu yolda anıŒ cāhı refī‘

2040 2¹⁶⁷ Emridin çikken boyun merdūd irür
Bār-gāh-ı ‘izzidin maṭrūd irür

3¹⁶⁸ Ni hümayun-fāl muḳbil bendedür
Kim anıŒ fermānıĝa efgendedür

4 Emridin¹⁶⁹ ṭā‘at irür kāmı anıŒ
Yok bu işsiz bir dem ārāmı anıŒ

5 Līk her niçe iṭā‘at eylese
Emr ü hükmi birle ṭā‘at eylese

6 Bu işi birle mübāhāt eylemes
Kibni cānıĝa āfāt eylemes

2045 7 Ṭā‘at itser¹⁷⁰ az u köp ya bat u kiç
Bar[ı] ya¹⁷¹ yoĝı irür allıda hiç

¹⁶⁵ C dimegey.

¹⁶⁶ C bir.

¹⁶⁷ Met. bu beyit yok.

¹⁶⁸ Met. bu beyit yok.

¹⁶⁹ C emrige.

¹⁷⁰ C itse.

¹⁷¹ C vü.

- 8 Bolmasa maqbül fermānı¹⁷² anıñg
Belki tiñg bolsa yoqı barı anıñg
- 9 Qılmasa özni tefāhürdin ‘azīz
Tā‘atıǵa körse kıymet bir peşiz
- 10 Ol durur kūy-ı sa‘ādet iltken
Nef ü taqvā vü ‘ibādet iltken
- 11 Birr yigen öz tā‘at u taqvāsıdin
Behre-ver bolǵan bu iş ma‘nīsıdin
- 12 **ĤİKĀYET**
- 2050 13 Tiñgri Ādemni yaratmasdın burun
Rūḥ şem‘in tenǵa qatmasdın burun
- 14 Kim melāyik ḥayliǵa irür¹⁷³ hücüm
Tā‘at u taqvāda ādāb u rüsüm
- 15 Bariǵa server ‘azāzīl irdi bes
Mürşid ü müşkillerige çāre-res
- 16 Niçe miñg yıl eyle tā‘at eyledi
Tiñgri emriǵa itā‘at eyledi
- 17 Kim irür vaşfıda anıñg nuṭq lāl
‘Aqlıñıñ allıda¹⁷⁴ irür emr-i muḥāl
- 2055 18 Naql mundaqdur ki saṭḥ-ı ḥākde
Yana bu ‘ālī toquz eflākde

¹⁷² C kirdārı.

¹⁷³ C irdi.

¹⁷⁴ C ‘aql allında.

- 19 alمامıř bir secde ılđuna mekân
Kim yüz anda oymamış ol nâ-tüvân
- 67a**
- 1 Tinđri ün Ādemni mağlûk eyledi
Özni ‘aşık anı ma‘şûk eyledi
- 2 Emr ıldı kim melâyik ser-be-ser
Secde ılsun kim budur ayru'l-beşer
- 3 ün melâyikke bu emr itti Īlâh
ıldılar Ādem cenâbın secde-gâh
- 2060 4 Ol nie miňg yıl ‘ibâdet eylegen
Emrile taqvâ vü tã‘at eylegen
- 5 ün ğurûr¹⁷⁵ itti işide¹⁷⁶ aşıkâr
ayl ara red ıldı anı Kird-gâr
- 6 Könđlidin alıp ‘ibâdet zevđini
Saldılar boynığa la‘net tãvđını
- 7 Nie miňg yıl boldı kim merdüd irür
Nie miňg yıllık işi nâ-büd irür
- 8 Anđla kim bu yolda ılmaydur Īlâh
Özni körmeklikdin artuđdur¹⁷⁷ ğünâh
- 2065 9 Özni körmek tã‘atın körmek bolur¹⁷⁸
ılđanın köňlige kiltürmek bolur

¹⁷⁵ Met. *ğurûr* kelimesinden sonra *bu* yazılmış.

¹⁷⁶ C işige.

¹⁷⁷ C artuğraq.

¹⁷⁸ C durur.

- 10 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ**¹⁷⁹
- 11 Yana bir sāyil didi k'ey ser-firāz
Kim ki boldı¹⁸⁰ Hāḡ yolında pāk-bāz
- 12 Nefi anıḡ ni ikin¹⁸¹ izhār ḡıl
Çün maḡga mübhem durur şerḡ eylegil
- 13 Kim bu yolda min irür-min pāk-bāz
Barın oynap-min töküp 'acz ü niyāz
- 14 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**
- 15 Didi Hüdhd kim bu iş düşvār irür
Sehl iter Tinḡri aḡga kim yār irür
- 2070 16 Tapsa bu devletni her 'ālī-nihād
Mundın artuḡ yoḡ turur bu yolḡa zād
- 17 Ya'ni bu yol zādıdur bī-zādlıḡ
Zād u tūşe ḡaydının āzādlıḡ
- 67b** 1 Līk anıḡ şartı budur kim rāh-rev
Her ni kim bar u yoḡını cev-be-cev
- 2 Ṭā'at u zühd ü ziyān sūdını
Hāḡ yolında būd ile nā-būdını
- 3 Cem' itip salḡay fenā otıḡa pāk
Köydürüp kül eylep anı zevḡ-nāk
- 2075 4 Külni savurḡay hevāḡa ser-be-ser
Ol şıfat kim ḡalmaḡay andın eşer

¹⁷⁹ C hüdhdüddin su'ālī.

¹⁸⁰ C bolsa.

¹⁸¹ Met. itgen.

- 5 Sonğra könğlige salıp efgān yili
 Ol çemengā isdürüp¹⁸² nisyān yili
- 6 Kılğanın muṭlaḳ çıkargay könğlidin
 Her ni kılmış bolsa¹⁸³ bargay könğlidin
- 7 Çün vücūdın bu şıfat kılğay¹⁸⁴ ‘adem
 Sonğra bu yol ‘azmiğā koyğay¹⁸⁵ ḳadem
- 8 Ol ki dirler kim sülūk ehliğā yol
 Bir ḳademdür yahşı vāḳıf bolsa ol
- 2080 9 Ol ḳadem budur ki yoḳ u barını
 Örtegey hem¹⁸⁶ ḳoymağay āşārını
- 10 Bir¹⁸⁷ ḳadem koyğaç yiter maṭlūbığā¹⁸⁸
 Hicr barıp ḳavuşur maḥbūbığā¹⁸⁹
- 11 **ḤİKĀYET**
- 12 Ol ki bu yolda işi teslīm idi
 İbn Edhem Şāh İbrāhīm idi
- 13 Ḥaḳ yolında mürşid-i dīn irdi ol
 Pāk-bāz u pāk-āyīn irdi ol
- 14 Kim bu yolda mülk ü taḥt u kişverin
 Oynadı taşlap başıdın efserin

¹⁸² C istirüp.

¹⁸³ C irdi.

¹⁸⁴ C kıldı.

¹⁸⁵ C urğay.

¹⁸⁶ C kim.

¹⁸⁷ C bu.

¹⁸⁸ C maṭlūbğā.

¹⁸⁹ C maḥbūbğā.

- 2085 15 Jende kiydi körgüzüp yüz miñg niyāz
Yolğa tüşti şāh-ı¹⁹⁰ rind-i pāk-bāz
- 16 Belh̄din ‘azm-i Nişābūr eyledi
Anı vīrān munı ma‘mūr eyledi
- 17 Bu mekān boldı¹⁹¹ çü ol gevherge kān
Yitti yıl bir tağ ara kıldı mekān
- 68a** 1 Anda sultān şāyimü'd-dehr irdi kün
Ol şıfat kim qāyimü'l-leyl irdi tün
- 2 Cem‘ itip vādīde kündüz ḥass ü ḥār
Bir kuçaq bağlar idi merdāne-vār
- 2090 3 İgnige bağlap barıp bāzārga
Satar irdi şām üçün iftārga
- 4 Bes riyāzetdin ḥayāl olmuş idi
Cismi ol yanğlığ ki nāl olmuş idi
- 5 Bir kün ignide otun cismide renc
Şehrğa barur idi ol kān-ı genc
- 6 Tustılar yolını aqṭāb-ı zamān
Qılğalı anıñ sülūkın imtiḥān
- 7 Urdı bir yumruq¹⁹² biri boynığa rüst
Didi ol faqr u fenā yolıda¹⁹³ çüst
- 2095 8 Kim anı kim-sin tiley-sin qaldı ol
Belh̄din min bu taraf tutqanda yol

¹⁹⁰ C şāhī.

¹⁹¹ C oldı.

¹⁹² C yumruğ.

¹⁹³ C Tūrıda.

- 9 Didiler kim nā-tamām irmiş henūz
Bu otun astıda hām irmiş henūz
- 10 Belh anıñg çıkmaydur irmiş yādıdın
Kim baş urdı hātır-ı nā-şādıdın
- 11 Niçe yıl çikse bu yanğlıg renc ü derd
Mülkniñg yādıdın olğay könğli ferd
- 12 Yıl ötüp yana ol¹⁹⁴ ikki üç harīf
Taptılar kim barur irdi ol naḥīf
- 2100 13 Yana bir muşt imtiḥānğa urdılar
Āzmün şartın be-cā kiltürdiler
- 14 Çıkmadı bu katla sulṭāndın nefes
Mümteḥinler boldılar feryād-res
- 15 Didiler tapıp ol āyīn birle kām
Kim sülük içre işi bolmış tamām
- 16 Şükrler bu işde¹⁹⁵ zāhir ittiler
Özni sulṭānğa pedīdār ittiler
- 17 Birbirige hem-dem ü hem-rāz¹⁹⁶ olup
Ka‘be ‘azmi kıldılar dem-sāz¹⁹⁷ olup
- 68b 2105 1 Şehğa andın soñgra itti şāhlıg
Rāh-revler yitkürüp āgāhlıg

¹⁹⁴ C bir.

¹⁹⁵ C işte.

¹⁹⁶ C hem-sāz.

¹⁹⁷ C hem-rāz.

- 2 Ğayr yādı könġlide tā bar¹⁹⁸ idi
Perde yaŋlıġ māni‘ -i esrār idi
- 3 Könġlidin bi‘l-küll çü zāyil boldı ol
Perde qopqaç pīş-gehge¹⁹⁹ taptı yol
- 4 Bu fenāğa kim ki taptı dest-res
Anı dirler pāk-bāz ey bū‘l-heves
- 5 **YANA BİR KUŞNIŊ SU‘ĀLİ²⁰⁰**
- 6 Yana bir sāyil didi ey hūş-mend
Minde bardur himmetī bī-ħad bülend
- 2110 7 Ger biyik himmetniŋ ilge nef‘i bar
Maŋga nef‘ olmaq²⁰¹ kirektür āşikār
- 8 Min za‘īf ü himmetim asru qavī
Söz bu ma‘nīde ni aytur ma‘nevī
- 9 **HÜDHÜDNIŊ CEVĀBİ**
- 10 Didi Hüdhd kim²⁰² bu da‘viŋ bolsa hūb
Tapqunġ andın uşbu yolda nef‘ köp
- 11 Pest ilniŋ ger biyikdür himmeti
Bar anıŋ ħordıda izz‘ ü rif‘ati
- 12 Gevher oldı himmet ü ādem şadef
Bu şadefqa ol güherdindür şeref
- 2115 13 Himmet olsa mesned ü cāh olmasun
Mülk ü māl ança ki dil-ħāh olmasun

¹⁹⁸ Met. tapar.

¹⁹⁹ C pīş-gehğa.

²⁰⁰ C hüdhdüdin su‘āli.

²⁰¹ Met. ölmek.

²⁰² C k‘ey.

- 14 Kim ki yoqtur naqddin pīrāyesi
Bil ki himmet bes durur sermāyesi
- 15 Kimsege hīç işke ger yitmes ilik
Bāk yoq ger himmeti bolsa biyik
- 16 İlge²⁰³ himmetdin irür²⁰⁴ yüz i‘tibār
Cāh u genc ü mālınıᅡ²⁰⁵ ni dahli²⁰⁶ bar
- 17 Māl olup ger yoq kişiniᅡ himmeti
Ehl-i ma‘nī²⁰⁷ allıda yoq ‘izzeti

- 69a 2120 1 Kim ki bolᅡay himmet-i ‘ālī anᅡa
Birr birür bu himmet iᅡbāli anᅡa
- 2 Şehᅡa himmet pest eger birdi Hūdā
Hōşraq andın himmet-i ‘ālī gedā
- 3²⁰⁸ Pādişeh kim bolsa himmet içre pest
Kildi himmetliᅡ gedāᅡa zīr-i dest
- 4 Ādemīniᅡ zībi himmetdin durur
Nefsiniᅡ tehziᅡbi himmetdin durur
- 5 Pest himmet ger tapar baht-ı bülend
Müdbir-i kūhī dik irmes ercümend
- 2125 6 Miᅡᅡ ‘aded koy birle müzd-ver şubān
Müzd alıp koylarᅡa bolmiş pās-bān

²⁰³ C İrge.

²⁰⁴ C birür.

²⁰⁵ C māl u genciniᅡ.

²⁰⁶ Met. def‘i .

²⁰⁷ C ma‘nī ehli.

²⁰⁸ Met. bu beyit yok.

- 7 Çün barıdın koyğa yitse tımçurak
Ol şubāndın anda bir it yahşırak
- 8 Ol ki genci bar u yok himmet anğa
Bu şubāndın²⁰⁹ koyğadur nisbet anğa
- 9 Gencğa ol bir nigh-bān bīş imes
Eyle kim ol koyğa çübān bīş imes
- 10 Rind-i şāhib-himmet anda kim²¹⁰ yiter
Ol sürükni bir gedāğa bezl iter
- 2130 11 Rindğa himmet bile bolsa kerem
Naqd-i encümdür anğa harc-ı direm
- 12 **HİKĀYET**
- 13 Beyle söz menkūldür²¹¹ aḥbār ara
Himmet ehli ḥālidin āşār ara
- 14 Kim kıyāmet kim irür yevmü'n-nüşūr
Anda her kim qabridin qılğay²¹² zuhūr
- 15 Zāhid ü fāsıq gedā vü muḥteşem
'Arşa-i maḥşer ara koyğay kadem
- 16 Şeyḥ Cām ol mürşid-i 'ālī-makām
Zinde fīl-i mest²¹³ dik eylep ḥırām
- 2135 17 Dūzah ehli sarı çün qılğay güzer
Salıban 'ibret közi birle nazār

²⁰⁹ C şubān u.

²¹⁰ C çün.

²¹¹ C menkūl irür.

²¹² C eylep.

²¹³ C pīl-i dest.

- 18 Körgeç anda ilge²¹⁴ gūnāgūn ‘azāb
Himmeti bahriġa tüşti²¹⁵ ıztırāb
- 69b**
- 1 Tinġriġe ızhār-ı hācāt eylegey
Beyle āyīn-i mūnācāt eylegey
- 2²¹⁶ Kim İlāhī ehl-i dūzahı tamām
Her ni bolsa²¹⁷ şeyḥ ü şāb u hāş u ‘ām
- 3²¹⁸ Barınıġ²¹⁹ kılgan gūnāhın ‘afv kıl
Yarlıķap luṭf eyle[p] āzād eylegil
- 2140 4 Saṅġa bu luṭf u kerem āsān irür
Bu ulus²²⁰ bar u yoķı yek-sān irür
- 5 Ger muṅġa rāzī imes-sin bir maṅġa
Eyle cismi kim tamuġ bolġay tola
- 6 Ger saṅġa bolsa ‘azāb itmek ġaraż
Min bolay bu nā-tüvānlarġa ‘ivaż
- 7 Rind-i şāḥib-himmet-i ‘ālī-cenāb
Çünder bu nev‘ itkey²²¹ ḥiṭāb
- 8 Bu şıfat kim zāhir olġay gūşışı
Anġa lāyık Ḥaķdın olġay bahşışı
- 2145 9 Çün hümāy-ı himmeti açķay ķanat
Yüz tümen miṅġ ḥalk tapķaylar necāt

²¹⁴ Met. ile.

²¹⁵ C tüşkey.

²¹⁶ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2139. beyitin 2. mısrasının yerine yazılmış.

²¹⁷ C bolġay.

²¹⁸ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2138. beyitin 2. mısrasının yerine yazılmış.

²¹⁹ C barçanıġ.

²²⁰ Met. ulusun.

²²¹ C eylep.

10 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ²²²**

11 Yana bir sāyil didi k'ey pāk-seyr
Kimsede inşāf bolğay²²³ bar mu hayr

12 Haq maṅga inşāf kışmet eylemiş
Qūt-ı cānım beyle ni'met eylemiş

13 Bu şıfatqa ol ki bolğay²²⁴ nisbeti
Bar mu ol hazretde anıṅ qurbeti

14 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**

15 Didi Hüdhd kim bu naqlīdür ḥasen
Barça il allıda müstaḥsen bu fen

2150 16 Ādemīga yaḥşı köp²²⁵ evsāfdur
Līk alarnıṅ²²⁶ eşrefi inşāfdur

17 Kimge kim inşāf yok insān imes
Munsız eṭvārıda cuz noqşān imes

70a 1 Bu şıfat kildi erenlerniṅ²²⁷ işi
Beyle devletqa yitişmes her kişi

2²²⁸ Ādem irmes ol ki nā-inşāf irür
Ādem inşāf istemes ammā birür

3 İstemesler ildin inşāf ehl-i Haq
Kim alarğa kildi munşıflıq sebaq

²²² C hüdhdüddin su'āli.

²²³ C bolğan.

²²⁴ C bolsa.

²²⁵ C ger.

²²⁶ Met. alarnı.

²²⁷ Met. erenlerni.

²²⁸ Met. bu beyit yok.

- 2155 4 Birmey inşāf ol ki inşāf istedi
Özni nā-inşāf-ı muṭlaḳ eyledi
- 5 **ḤİKĀYET**
- 6 Ḥāce-i dīn-perver-i ‘ālī-neseb
Kim atıḡa pārsā irdi laḳab
- 7 Mekke seyrin ḳılḡalı²²⁹ cezm eyledi
Ka‘be-i İslāmḡa ‘azm eyledi
- 8 Ḥāce Bū Naşr irdi ḫizmet-kār anḡa
Ḥādım ü ferzend ü ḡaş u yār anḡa
- 9 Çün müşerref boldılar maḳşūdḡa²³⁰
Şükr zāhir eyleben ma‘būdḡa²³¹
- 2160 10 Ḳıldılar her ni ki farz irdi edā
Ḥalḡnıḡ ḡaccını eylerge du‘ā
- 11 Kim ḡabül eyler²³² Ḥaḡ eylep ittifāḡ
Ḥācenı mecmu‘ kördiler yıraḡ
- 12 Altı yüz miḡ reh-neverd-i ḡaḡ-şinās
Ḥāceḡe²³³ körgüzdiler bu iltimās
- 13 Şāḡib-i ḡudsiyye vü faşlu'l-ḡiṭāb
Ol cemā‘atḡa didi mundaḡ cevāb
- 14 Kim maḡa bu iş ki tartıp-siz raḡam
Min ḡod andın taşḡarı ḡoyman²³⁴ ḡadem

²²⁹ C allıda.

²³⁰ C maḳşūdḡa.

²³¹ C ma‘būdḡa.

²³² C itkey.

²³³ C ḡāceḡa.

²³⁴ C ḡoymas.

- 2165 15 Ger muᅇga bā'ış durur faẓl u kemāl
'Ālem-i inᅇāf ara bī-kīl ü ẓāl
- 16 Mindin ensebdür bu iş Bū Naşrga
Kim du'ā kılgay bu ehl-i 'aşrga
- 17 Çün bu yanğlıg anı ta'rīf eyledi
İl du'āsın anğa teklīf eyledi
- 18 Hāceniᅇg inᅇāfın²³⁵ ol iᅇsān bile
İl ẓabül eylep serāser cān bile
- 70b** 1 Hāce Bū Naşr itti minberni meẓān
İl du'āsın eyleben vird-i zebān
- 2170 2 Tinğri allıda münācāt eyledi
Halk üçün ızhār-ı hācāt eyledi
- 3²³⁶ Hāce minberniᅇg tübin eylep maẓām
Şıdğ ile āmīn²³⁷ dir irdi ber-devām
- 4²³⁸ Yitkeç aᅇirğa du'ā birle su'āl
Didi sāyil k'ey İlāh-ı zū'l-celāl
- 5 Kōrmeseᅇg lāyık du'ā āyīnini
Qılmağıl zāyi' anıᅇg āmīnini
- 6 Altı yüz miᅇg ᅇalkdın çıktı nefīr
Zār yıglap sağīr u hem kebīr²³⁹

²³⁵ Met. insāfi.

²³⁶ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2172. beyitin 2. mısrası yerine yazılmış.

²³⁷ Met. eyle-min.

²³⁸ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2171. beyitin 2. mısrası yerine yazılmış.

²³⁹ Met. hem kebīr u hem sağīr

- 2175 7 Āferīnler dip alar evşāfiġa
Hem ata vü hem oġul inşāfiġa
- 8 Mundın aḥsen kimsege yoġtur²⁴⁰ şıfat
Anġlamas anı cuz ehl-i ma‘rifet
- 9 **YANA BİR KUŞNING SU‘ĀLİ²⁴¹**
- 10 Yana bir sâyil didi kim ḥayl²⁴² ara
Bendeġa güstāḥlıġ²⁴³ bar mu revā
- 11 Sidre[ġa]²⁴⁴ kim kildi ‘ālī şāḥlıġ²⁴⁵
Ger kuşī kılsa ‘ayān güstāḥlıġ
- 12 Cür‘eti cenbīde bolġay mu ‘iḳāb
Yoġsa istiġnā[ġa] bolġay mu ḥisāb
- 13 **HÜDHÜDNING CEVĀBİ**
- 2180 14 Didi Hüdhüd kim bu kim kıldıñg su‘āl
Sin cevābıda bil anıñg ikki ḥāl
- 15 Kimse kim güstāḥ olup²⁴⁶ şāḥ allıda
Ya kirek maḥsūş dergāḥ allıda
- 16 Özlüġiniñg ḳaydıdın ḳılġay²⁴⁷ ḥalāş
Özge yokluġ²⁴⁸ birle birgey²⁴⁹ iḥtişāş
- 17 Her ni bu deyr ol digen dikdür yaḳīn
Buluġ u uluġ²⁵⁰ bolup ref‘ ortadın

²⁴⁰ C yoġdur.

²⁴¹ C hüdhüddin su‘ālī.

²⁴² Met. ḥaḳ.

²⁴³ C güstāḥlıġ.

²⁴⁴ Met. sidre.

²⁴⁵ C şāḥlıġ.

²⁴⁶ C olur.

²⁴⁷ C bolġan.

²⁴⁸ C olluġ.

²⁴⁹ C birgen.

- 71a 1 Munda zāhirde eger cür‘et durur
Līk ma‘nī yolıdın²⁵¹ vaḥdet durur
- 2185 2 Ya kirektir ‘ışk sevdāsıda pest
‘Āşık u āşüfte vü mecnūn u mest
- 3 Kim muḥabbet kılmas olğay anı zār
Bolğay aytur ḥālilde bī-iḥtiyār
- 4 Ni ‘inād olğāy²⁵² ni kibr anda ğaraż
Cuz muḥabbet kim aṅga yoqtur ‘ivāż
- 5 Eyle Ḥaḳ meşğūli bolğay muṭlaḳ ol
Kim di almagay²⁵³ ḥadīşni cuz Ḥaḳ ol
- 6 **HİKĀYET**
- 7 Bar idi dīvāne‘ī ‘ālī-şıfat
Ḥalḳ mecnūnu'l-Ḥaḳ²⁵⁴ aytıp aṅga at
- 2190 8 Çünki Ḥaḳ yādı aṅga maḥbūb idi
Kiçe kün yādı²⁵⁵ ile mağlūb idi
- 9 Söz dise Ḥaḳқа kılır irdi ḥiṭāb
Ḥaḳ tilidin oḳ birür irdi cevāb
- 10 Bir bahār eyyāmı ‘azm eylep sefer
Özge Beytu'l-lāhni eylep mefer
- 11 Çün riyāzetdin teni irdi za‘īf²⁵⁶
Minmiş irdi merkebī hem ol naḥīf²⁵⁷

²⁵⁰ C buluğ u olluğ.

²⁵¹ Met. yolıda.

²⁵² C olāy.

²⁵³ Met.

²⁵⁴ C mechunu'l.

²⁵⁵ C tün ü kün bu yād.

²⁵⁶ C naḥīf.

- 12 Tün qarangu²⁵⁸ boldı vü tuttı yağın
Kördi mecnün şa‘b ol yol barmağın
- 2195 13 Bir buzuğnı²⁵⁹ kördi²⁶⁰ sākin boldı ol
Didi ey Tinğrim eşekdin²⁶¹ vākıf ol
- 14 Kirdi merkebni qoyup vīrāneğa
Uyqu gālib boldı ol dīvāneğa
- 15 Yattı baş astığa qoyup bir kisek
Ol buzuğdın taşqarı turdı²⁶² işek
- 16 Közi bargaç uyquğa ebr-i bahār
Tizlik kıldı yağınğa āşikār
- 17 Tökti vīrān içre her yandın sunı
Tilbe közidin²⁶³ uçurdu uyqunı
- 71b 2200 1 Qoptı vü olturdu turğunça yağın
Çün yağın turdu bilip barur²⁶⁴ çağın
- 2 Çıqtı merkebni qılurğa tiz-tek
Yok idi vīrāne taşında işek
- 3 Qoydı yüz mecnūnğa bī-ħad ıztırāb
Tinğrige kıldı ğazab birle ħitāb
- 4 Kim sañğa merkebni²⁶⁵ tapşurdum bu dem
Yağşı asradıñg kerem kıldıñg kerem

²⁵⁷ C za‘if.

²⁵⁸ C qarangu.

²⁵⁹ C buzuğ.

²⁶⁰ C’de *kördi* den sonra *vü* yazılmış.

²⁶¹ C işingdin.

²⁶² kaldı.

²⁶³ C başıdın.

²⁶⁴ Met. bilipdür.

²⁶⁵ C merkeb ki.

- 5 İl siniñ mihmānlığıñga²⁶⁶ barmasa
Merkebin vādī sarı başqarmasa
- 2205 6 Bolmağay irdi bu bī-pervālığıñg
Ġaflet içre maḥz-ı istiğnālığıñg
- 7 Asramağdın²⁶⁷ merkebim ‘ār eylediñg
Tīre tünde nā-pedīdār eylediñg
- 8 Könğrenip her yan urar irdi ḳadem
Ġāyibin isterge mecnūn-ı dijem
- 9 Kim çaḳıldı bir ‘aceb raḥşanda berḳ
Eyledi ‘ālemni envārıda ğarḳ
- 10 Merkebin kördi ki otlaydur turup²⁶⁸
Ḥār u ḥaşḳa her ṯaraf ağızın urup
- 2210 11 Körgeç anı tilbe boldı şād-mān
Mindi dağı²⁶⁹ yolğa tüşti ol zamān
- 12 Tündluğlarını²⁷⁰ başıdın taşladı
Luṯflar birle nevāziş başladı
- 13 K'ey miniñg cismim ara cānım Ḥudā
Belki yüz cānım sañga bolsun fidā
- 14 Gerçi ol dem merkebimge baḳmadıñg
Ġāyib eylep boynığa ip ṯaḳmadıñg

²⁶⁶ C mihmānlığıñgga.

²⁶⁷ C asramağdın.

²⁶⁸ Met. yürüp.

²⁶⁹ C tağı.

²⁷⁰ C tündluğlarını.

- 15 Maᅇa yüzlendi ‘aceb āşüftelik
ᅀahrdın kıldım saᅇa ālüftelik
- 2215 16 ᅀün işekni tapşurup²⁷¹ irdim saᅇa
Anı tapşurmak kirek irdiᅇ²⁷² maᅇa
- 17 Asramakda²⁷³ ᅀünkü taᅀşir eylediᅇ
Tünd körgeᅀ mini tedbir eylediᅇ
- 72a** 1 ᅀäre eylep ᅀakmaᅇiᅇni ᅀakıban
Köz yarutur meş‘aliᅇni yaᅀıban
- 2 Közüme anı nümüdār eylediᅇ
Der-maᅇal bu luᅀ izhār eylediᅇ
- 3 Tündlükda²⁷⁴ gerᅀi min irdim muᅇik
Sin hem irmiş-sin ᅇarif-i bes müdik
- 2220 4 Kim bu diᅇkat eyleben zāhir maᅇa
Ĝayıbimni eylediᅇ ᅇāzır maᅇa
- 5 Diᅇnimdin bīm-dār ittiᅇ mini
ᅀılᅇanımdın şerm-sār ittiᅇ mini
- 6 Sin ni kim kıldıᅇ unuttum min tamām
Sin hem ötkenni unut luᅀ eyle ‘ām
- 7 Min unuttum eyleben zāhir vifāᅀ
Sin daᅇı anı²⁷⁵ unutsaᅇ yaᅇşırak

²⁷¹ C tapşurup.

²⁷² Met. irdi.

²⁷³ C asramakta.

²⁷⁴ C tündlükka.

²⁷⁵ Met. anıᅇ.

- 8 Min sini dip kılmagumdur²⁷⁶ çün hacil
Sin mini hem kıлма aytıp münfa‘il
- 2225 9 Min sini bu kışşadın²⁷⁷ tuttum mu‘āf
Sin dağı könglünġni mindin eyle şāf
- 10 Özini bir²⁷⁸ dem sitāyişler kılıp
Ĥaķmı hem mundaķ nevāzişler kılıp
- 11 Tilbe rāzı gerçi nā-ma‘ķūl idi
Çün muĥabbetdin idi maķbūl idi
- 12 Bolsa her mecnūn bu yanġlıġ rāz anġa
Hem yite güstāhlıķ²⁷⁹ hem-rāz²⁸⁰ anġa
- 13 Tinġrige çün kim bu il maĥbūbdur
Her ni maĥbūb eylese merġūbdur
- 14 **YANA BİR KUŞNING SU’ĀLİ²⁸¹**
- 2230 15 Yana bir sāyil didi k'ey reh-neverd
Ġayrdın min olmışam āzād u ferd
- 16 Özni eylep-min ĥayāli birle ĥoş
Bolġalı bir kün vişāli birle ĥoş
- 17 Min çü andın ayru irmen bir nefes
Anı istep ni sefer eyler²⁸² heves

²⁷⁶ Met. kılmayamdur.

²⁷⁷ C kışşada.

²⁷⁸ C her.

²⁷⁹ C güstāhlıġ.

²⁸⁰ C hem-nāz.

²⁸¹ C hūdhūddin su‘āli.

²⁸² C eyley.

- 18 **HÜDHÜDİNİŒ CEVĀBI**
- 72b 1 Didi Hühüd k'ey sözünŒ da'vîga h̄aş
Tapmağan ma'nî sarı hiç ihtîşâş
- 2 Bir²⁸³ kişi haddi imes bu nev' lāf
Kim özi vaşfiğa²⁸⁴ digey bu²⁸⁵ güzāf
- 2235 3 Sin muni kör kim çikip cān ay u yıl
Öz özünŒni vaşf iter-sin muttaşıl
- 4 Özni ğayrıdın ki dirsın ferd bol²⁸⁶
Allıda maqbül ikin merdūd bol²⁸⁷
- 5 Sin dimekdin²⁸⁸ rāst kilmeyin bu maqāl
Tā ni nev' irken anıŒ allıda hāl
- 6 Sin bu da'vîdin urar-sin hōd nefes
Tā anğa ni nev' ikin bu mültemes
- 7 Her ni sin dir-sin²⁸⁹ anğa yoğ i'tibār
Mu'teberdür ni ol itse āşikār
- 2240 8 Sin dimekdin²⁹⁰ iş kifāyet bolmağay
Tā qabül andın 'ināyet bolmağay
- 9 Dimegen hoşraq durur²⁹¹ bu nev' söz
Tikken evlādür anıŒ luţfiğa köz

²⁸³ C her.

²⁸⁴ C vaşfida.

²⁸⁵ Met. bir.

²⁸⁶ C bu.

²⁸⁷ C mu.

²⁸⁸ C dimektin.

²⁸⁹ C tir-sin.

²⁹⁰ C dimektin.

²⁹¹ C yana.

- 10 **HİKÂYET**
11 Şeyh²⁹² Biştāmī emīn-i genc-i rāz
Mülk-i ma‘nī tahtı üzre ser-firāz
12 Çün ki bu dārü'l-fenādın kıldı ‘azm
Ravza-i dārü'l-beğağa tüzdi bezm
13 Bir tün anı tüşde²⁹³ kördi bir mürīd
Didi k'ey²⁹⁴ içken meyi²⁹⁵ hel min mezīd

- 2245 14 Bizge hālīngdin ‘ıyān itkil haber
Kim saŋga ni kıldı Hāyy-ı dād-ger
15 Tā ki itminānı bolgay bizge hem
Furqatīngde çün besī kördük elem
16 Mürşid-i kāmīl didi kim ol zamān
Kim lehad қа‘rı maŋga boldı mekān

- 17 Ol melekler kim irür ehl-i su‘āl
Boldılar hāzır kılurda²⁹⁶ kıl ü kāl

- 18²⁹⁷ Didiler kim Kird-gārīng kim+durur
Hālīk u perverdigārīng kim+durur

- 73a 2250 1 Mīn didim bu sözni mindin sormanğız
Kim²⁹⁸ cevābı dimesem yazğurmanğız
2 Eyleñgiz barıp su‘āl andın ki ol
Bendelik²⁹⁹ sarı maŋga birür³⁰⁰ mü yol

²⁹² Met. şeyh.

²⁹³ C tüşte.

²⁹⁴ C ey.

²⁹⁵ C mey-i.

²⁹⁶ C kılurğa.

²⁹⁷ Met. bu beyit yok.

²⁹⁸ C ger.

- 3 Kulluğumğa ger qabul olsa hitab
 Ol hitab oq sizge kafidur cevab
- 4 Bendei anlanig mining dergahida³⁰¹
 Mesned-i ikbal 'izz u cahida³⁰²
- 5 Ger qabul ikbalidin nevmid-min
 Hicride avare-i cavid-min
- 2255 6 Mini red ehlidin ol sa'at bilinig
 Her ni ister konglunigiz ol dem kiling
- 7 Cun bu yanlig taptilar mindin cevab
 Kildi ol sa'at cevab-ı³⁰³ mustetab
- 8 K'ey su'al ehli bu kim³⁰⁴ mes'uldur
 Bende-i mustahsen u maqbuldur
- 9 Bolmayin rusen aning nuriga koz
 Oz dimeklik birle kilmes rast soz
- 10 **YANA BİR KUŞNING SU'ALI**³⁰⁵
- 11 Yana bir sayil didi kim ey refik
 Bolmismam bahr-ı kemal icre garik
- 2260 12 Hem kemal-i nefis bolmism hasilim
 Andin olmism vasilim kam-ı dilim
- 13 Bu muradim munda cun hasil durur
 Yol 'azabin tartmaq muskil durur

²⁹⁹ C bendelig.

³⁰⁰ Met. birdi.

³⁰¹ Met. dergahında.

³⁰² Met. cahında.

³⁰³ C hitab-ı.

³⁰⁴ C ki.

³⁰⁵ C hüdhdüdin su'ali.

14 **HÜDHÜDİNİŒ CEVĀBI**

15 Didi Hüdhd k'ey murādınıŒ [nefūr]³⁰⁶
KöŒglünŒe ğaflet salıp cehl ü ğurūr

16 Öz hayālinŒdin kılıp maĒrūrлуқ
İŒniŒ aŒlıdın tapıp mehcūrлуқ

17 Bu hayālinŒ kildi bī-ħāŒıl³⁰⁷ hayāl
Bil ki baŒtın tā ayak bātıl hayāl

73b 2265 1 NāqıŒ oldur kim özin kāmıl diĒey
Kāmıl ol kim naqŒın iŒbāt eylegey

2 Öz kemālidin dimes ehl-i kemāl
Ehl-i noqŒān içredür bu kıl ü kıal

3 Sin ki noqŒān içre kāmıl-sin beŒī
'Ālim aytıp özni cāhilsin beŒī

4 Öz kemālidin dimekdür maĒz-ı cehl
Cehlidin³⁰⁸ söz aytqay³⁰⁹ kim bolsa ehl

5 Kim özin kāmıl körer nāqıŒdur ol
NaqŒ birmeydür kemāli sarı yol

2270 6 Mihr kim tuŒ özni körgeç ber-kemāl
AnĒa yüzlendi³¹⁰ hem ol sā'at zevāl

7 Bā-vücūdī³¹¹ kim kemāli³¹² bar idi
Çün anı kördi zevāli bar idi³¹³

³⁰⁶ Met. bu kelime silinmiŒ.

³⁰⁷ Met. muħāl

³⁰⁸ C cehldin.

³⁰⁹ Met. dimegey.

³¹⁰ Met. yüzlendi.

³¹¹ Met. Bā-vücūd.

³¹² C zevāli

- 8 Ger özin kāmīl digey³¹⁴ nākış-veşī
Hōşluḡ üzre³¹⁵ ḡābit itkey nā-hōşī
- 9 Anı ıslāḡ eylemek düşvār irür³¹⁶
Kim bināsı kibr ile pindār irür³¹⁷
- 10 Bu kemāliḡ kim kıluḡtur-sin ḡümān
Maḡz-ı noḡşān bil anı ey nātüvān
- 11 **HİKĀYET**
- 2275 12 Şeyḡ Ebū Bekr-i Nişābüri ki ol
Mülk-i ma‘nī sarı tapıp irdi yol
- 13 Çıktı bir kün mülk-i Nişābürdın
Seyr üçün ol hıḡḡa-i ma‘mürdın
- 14 Şehlik³¹⁸ āyini ḡayetdin füzün
Hādım u muḡliş nihāyetdin füzün
- 15 Hem meḡāfet³¹⁹ hem rikāb u hem ‘alem
Cavḡ cavḡ aşhāb u efrād³²⁰ u hıdem
- 16 Şeyḡ³²¹ çün nezzāre kıldı bu şükūh
Kini vü allıda bu³²² yanḡlıḡ ḡürūh
- 2280 17 Bir ḡayālī³²³ könḡlige tüşti muḡāl
Kim anı maḡlūb kıldı ol ḡayāl

³¹³ C darıdı.

³¹⁴ Met. kāmīlidin dey.

³¹⁵ C özge.

³¹⁶ C düşvārdur.

³¹⁷ C pindārdur.

³¹⁸ C şeyḡlıḡ.

³¹⁹ C muḡāfe.

³²⁰ C efrād-ı.

³²¹ C heyh.

³²² C her.

³²³ C ḡayālī.

- 74a 1 Bu maḥalde bir iṣek eylep fiḡān
Çıktı andın bir biyik yil nāgehān
- 2 Şeyḡa³²⁴ bu remzdin vaḡt oldu ḡoş
Vecd ü raḡş eylep yıḡılıp ḡıldı ḡış
- 3 Çün aḡga bu nev‘ ḡāl oldu pedīd
ḡıldılar inkār aṣḡāb u mürīd
- 4 Ber-ḡaraf bolḡan zamān ol ‘ālemī
Eyleben ḡüstāḡlıḡ³²⁵ bir maḡremī
- 2285 5 Keyfiyet sordı ni ḡāl irdi bu
Şeyḡ didi k'ey refīḡ-i rāz-cū
- 6 Çün naḡar saldım ki ḡalḡ eylep ḡücūm
ḡābi‘imdürler bu işdin³²⁶ nefsi-şūm
- 7 Könḡlüme saldı ki irşād ehlidin
ḡālib ü sālikke imdād ehlidin
- 8 Ni Cüneyd ü Şibli³²⁷ vü ni Bāyezīd
Ni ‘Ubeyd u Nūrī vü ni Bū Sa‘īd
- 9 ḡaysı bir tapıp idi³²⁸ irkin bu cāḡ³²⁹
Faḡr āyīnide bu ḡayl³³⁰ u sipāḡ
- 2290 10 Nefs çün könḡlümge saldı beyle tāb
Bu maḡalde ol iṣek birdi cevāb

³²⁴ C şeyḡa.

³²⁵ C ḡüstāḡlıḡ.

³²⁶ Met. işde.

³²⁷ C Şebli.

³²⁸ Met. iken.

³²⁹ Met. bu ḡır u cāḡ.

³³⁰ Met. yanḡlıḡ.

- 11 Çün cevābım taptım andaķ kim³³¹ kirek
Bā'is³³² bu vecdim oldı ol işek
- 12 Şeyh kim eylep işek feryād anġa
Beyle tise³³³ n'eylegey³³⁴ irşād anġa
- 13 Cāy ol bolġay ki eylep vecd ü ġāl
Başıdın yil dik çıķarġay ol³³⁵ ġayāl
- 14 Eyle inşāf ehlidin kilgey bu iş
Kim ki ol munşıf durur bilgey bu iş
- 2295 15 Yoķsa her maġrūr dūn-ı bŭ'l-heves
Bu biyik devletķa bolmas³³⁶ dest-res
- 16 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ³³⁷**
- 17 Yana bir sāyil didi k'ey muġterem
Bu maġal yolġa kaçan ķoysam ķadem
- 74b** 1 Özni bu³³⁸ meşġulluķdın şād itey
Yitse ġam özni ni nev' āzād itey
- 2 Ni kılay kim könġlüme yitkey sürūr
Kim maġga andın demī yitkey ġuzūr
- 3 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**
- 4 Didi Hüdhdüd özni ger şād istesenġ³³⁹
Her şıfat ķayġudın āzād istesenġ³⁴⁰

³³¹ Met. kim kim.

³³² C Bā'is-i.

³³³ C tenbīh.

³³⁴ C eylegey.

³³⁵ Met. çıķardı bu.

³³⁶ C tapmas.

³³⁷ C hüdhdüddin su'āli.

³³⁸ C ni.

³³⁹ C istersenġ.

³⁴⁰ C istersenġ.

- 2300 5 Özni anıñg yādıǵa mu‘tād qıl
Şādılıǵ ister-sin anı yād qıl
- 6 Şādılıǵ kim irmes anıñg yādıdın
Bolmaǵan hoşraq hıred irşādıdın
- 7 Andın ayru ‘ışdin ğam yaǵsıraқ
Sūrdın yüz qatla mātem yaǵsıraқ
- 8 Ğam ki andın bolsa bilgil şādılıǵ
Her beliyet qaydıdın āzādılıǵ

9 **ĤİKĀYET**

- 10 Hāce ‘Abdullāh Enşārī ki ‘aқl
Eyley almas minġ işidin birni naқl
- 2305 11 Didi kim oldur köñgülniñ hoşluǵı
Faqr yolında kirāmī-veşlıǵı
- 12 Kim köñgülge andın özge bolmaǵay
Yādıda cānāndın özge bolmaǵay
- 13 Her köñgül mundaқdur anı bil köñgül
Yoқsa baqr u kān ise andın tönġül
- 14 Köñgül oldur kim añga mesken durur
Yoқsa gülşen bolsa hem³⁴¹ gülhan durur
- 15 **YANA BİR KUŞNING SU’ĀLİ³⁴²**
- 16 Yana bir sāyil didi k’ey bahtiyār
Çün anıñg³⁴³ ‘ışqını qıldım ihtiyār

³⁴¹ C kim.

³⁴² C hūdhūddin su’āli.

³⁴³ Met. anı.

- 2310 17 Nāgehān vaşlığa bolsam ser-firāz
Ni tiley andın kılıp zāhir niyāz
- 75a 1 Andın ister nimedür³⁴⁴ evvel biley
Vaşlığa yitken zamān andın³⁴⁵ tiley
- 2 **HÜDHÜDNIŦG CEVĀBI**
- 3 Didi Hüdhd k'ey şı'ārıŦğ hāmııık
Hüş vādīsıde bī-ārāmıık
- 4 Çün saŦga ol maqşad u maqşud irür
Andın özge bar u yoık nā-büd irür
- 5 Çün müyesser boldı maıılubunğ sınıŦğ
Kirdi āğüşunğga maıılubunğ sınıŦğ
- 2315 6 Tā yıraıksın kōŦglünge oldur heves
CānıŦga yoık andın özge mültemes
- 7 İmdi kim taptıŦğ kılıp kaı'ı-ı fıraık
İstemek ni bolğay andın yaıışıraık
- 8 Ol durur çün ten bile cāndın³⁴⁶ murād
Andın özge ni bolur andın murād
- 9 Tapkaç anı ğayrıdın kōŦglünğni üz
Bar u yoıunğnı anıŦğ 'ışkığa³⁴⁷ tüz
- 10 **HİKĀYET**
- 11 Bū Sa'ıd ol ğarık-ı deryā-yı vuşul
Kim anıŦğ³⁴⁸ vaşfıda 'ācıdır 'uıul

³⁴⁴ C nimeni.

³⁴⁵ Met. ana ni.

³⁴⁶ Met. cān ile tendin

³⁴⁷ C 'ışkıda.

- 2320 12 Ol ki zātığa laķab ĥarrāz idi
Tün ü kün maṭlūb ile hem-rāz idi
- 13 Mekkede bir kün du‘ā vaķtıda ĥayl
Ķıldılar Ħaķdın murād isterge meyl
- 14 Ol ĥalāyık evliyāu'llāh idi
Barça Ħaķ esrārıdın āgāh idi
- 15 Barçası taķvā vü ṭā‘at eyleben
Ħaķnı isterge münācāt eyleben
- 16 Yüzni sürtüp barça Beytu'llāhğa
Āşınālīg istep ol dergāhğa
- 2325 17 Līk ol sırr-ı ĥaķāyık maĥzeni
Vaşl bāġı gülleriniñg gülşeni
- 75b** 1 Ol taleb ehli ara ĥāmūş idi
Könġli vaĥdet cāmıdın bī-ĥūş idi
- 2 İl du‘ā kılganğa³⁴⁹ tā ki salsa köz
Aġzığa gāhī kilür irdi bu söz
- 3 Kim İlāhī her ni ĥalk eyler taleb
Min tapıp-min çıkmeyin renc ü ta‘ab
- 4 Sin ki il maṭlūbısın min tapmışam
İstemekdin lā-cerem köz³⁵⁰ yapmışam
- 2330 5 Sindin ayru çün imes-min bir nefes
Laġv irür tapķannı kıлмаġlıġ³⁵¹ heves

³⁴⁸ Met.anı.

³⁴⁹ C kılganda.

³⁵⁰ Met. körse.

- 6 Mın çü vaşlınĝ birle tapmış-min murād³⁵²
Bu aleb ehliĝa³⁵³ hem birgil güşād³⁵⁴
- 7 **YANA BİR KUŞNING SU'ALİ**³⁵⁵
- 8 Yana bir sāyil didi k'ey 'ilm-kīř
Bu sefer kim kōnĝlümüzni³⁵⁶ ıldı rīř
- 9 at' itip³⁵⁷ şeh bezmiĝa bolĝay³⁵⁸ enīs
Tuħfe-i vācib irür³⁵⁹ bī-ħad nefīs
- 10 řehni kōrmek tuħfe-i maħbūl ile
Bizni andın āgeh it ma'ķūl ile
- 11 **HÜDHÜDNING CEVABI**
- 2335 12 Didi Hüdhd kim³⁶⁰ su'ālinĝ ħūbdur
Tuħfe kim řāh allıda mergūbdur
- 13 Bir niçe tapķıl ki nā-yāb olĝay ol
Yok ki la'l ü dürr-i sīrāb olĝay ol
- 14 Bar+durur³⁶¹ maħzende naħd-i bī-ħisāb
Dürr ü gevherĝa ħod anda ni ħisāb
- 15 Ol melāyik řā'at u taķvāsıdın³⁶²
Pāk-rūlarnıĝ řerīf enfāsıdın³⁶³

³⁵¹ C ılmaķlıķ.

³⁵² C güşād.

³⁵³ Met. ehli ara.

³⁵⁴ C murād.

³⁵⁵ C hüdhdüddin su'āli.

³⁵⁶ C kōnĝlümüzni.

³⁵⁷ C olup.

³⁵⁸ C bolsaq.

³⁵⁹ C durur.

³⁶⁰ C k'ey.

³⁶¹ C bardur ol.

³⁶² C takvīsıdūr.

³⁶³ C enfāsıdur.

- 16 Zühd ehlidin ‘ibādet anda köp
Cevher-i taḳvā vü ṭā‘at anda köp
- 2340 17 Enbiyādın hem riyāzet bī-‘aded
Evliyādın hem ‘ibādet bī-‘aded
- 76a** 1 Her ni kim andın şerīf olmas gümān
Ol hemāndur anda vü tofraḳ hemān
- 2 Līk anda tuḥfe sūz u derd irür
Bir eşerlik³⁶⁴ āh-ı ḡam-perverd irür
- 3 Bārgāh-ı ‘izz ü istiḡnādur ol
Yüz tümen miṅḡ ‘arşdın a‘lādur ol
- 4 Anda köpdür³⁶⁵ ‘izz ü istiḡnā vü nāz
Ol ki yoḳtur ol irür ‘acz ü niyāz
- 2345 5 Sin özünḡ birle niyāz u derd ilet
Cism-i zār u cān-ı ḡam-perverd ilet
- 6 Kim bu tuḥfe yoḳtur ol derḡahda
Ni ḳılar³⁶⁶ ‘acz u zebūnluk³⁶⁷ şāhda
- 7 Anda yitkür sūz ile derd ü fenā
İster olsaḡ özni ḳılmaḳ āşinā
- 8 **ḤİKĀYET**
- 9 Şehriyārī bar idi şehlerḡa şāh³⁶⁸
‘Ālem ehli başıda zıll-ı İlāh

³⁶⁴ C eşerliḡ.

³⁶⁵ C köptür.

³⁶⁶ C tiler.

³⁶⁷ C zebūnluk.

³⁶⁸ C şeh.

- 10 Tâc-ı mihr anda kevkebdin³⁶⁹ güher
Mülk-i³⁷⁰ hâver haddidin tâ bâhter
- 2350 11 Bar idi bir oğlu kim çarh-ı kühen
Körmemiş irdi anıñg dik serv-bün
- 12 Hüsñ evci üzre tâbân ahter ol
Luţf dürci içre raşşân gevher ol
- 13 Hem şabaht şâmıda³⁷¹ şem‘-i tırâz
Hem melâhet kişveride³⁷² ser-firâz³⁷³
- 14 Şâh anı asrap nihânî kaçır ara
Hüsñidin ot tüşmesün³⁷⁴ dip ‘aşr ara
- 15 Dehr ara âfet tüşer ni çağlaban
Atlanıp tüşmek yolını bağlaban
- 2355 16 Ol kılip gülşen³⁷⁵ harimide maķâm
Bâğ ara řävüs dik eylep hırâm
- 17 Şeh çü³⁷⁶ çıķmaķdın anğa mâni‘ bolup
Ol çemende ‘îş ile ķânî‘ bolup
- 76b** 1 Nâgehân çikti ecel cāmını şâh
Tahtını şehzâde kıldı cilve-gâh
- 2 Hıţbe-i devlet oķuldı zâtığa
Sikke-i rif‘at soķuldı atığa

³⁶⁹ C tâcı mihr ü anda.

³⁷⁰ C mülki.

³⁷¹ Met.

³⁷² C gülşenide.

³⁷³ C serv-i nâz.

³⁷⁴ Met. tüşmesü.

³⁷⁵ Met. bu kelimededen sonra *ara* yazılıp üstü çizilmiş.

³⁷⁶ C çün.

- 3³⁷⁷ Atlanıp bir kün temāşā kılgalı
Könğli mülki seyridin açılğalı
- 2360 4³⁷⁸ Kirdi āfet salğalı meydān ara
Saldı gerdūn seyrini cevlān ara
- 5 At çapıp meydānda çevgān³⁷⁹ oynadı
Halk başın gūy itip cān oynadı
- 6 Җaysı cānib kim tekāver sürdi tīz
Şehr ü mülk ehliğa saldı rüstā-ḥīz
- 7 Körgen il dīvāne vü zār oldılar
‘Işk dāmığa giriftār oldılar
- 8 Āfeti salıp³⁸⁰ ulusқа bes ‘azīm
Yandı gülşen sarı andaқ kim nesīm
- 2365 9 Şehr halkı yā Rab u ğavğā çikip
‘Işkdın feryād u vāveylā çikip
- 10 Җalmayın andın³⁸¹ iriştiler barı
Җaşr u bāğığa yitiştiler barı
- 11 Şāh-ı zālim eyleben mülkin ḥarāb
Tüşti vü kıldı ḥalāyıkқа ‘itāb
- 12 Kim bu ğavğā ehlini her yan sürünğ
Kitmegenlerni cezāğa yitkürünğ

³⁷⁷ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2360. beyitin 2. mısrası yerine yazılmış.

³⁷⁸ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2359. beyitin 2. mısrası yerine yazılmış.

³⁷⁹ Met. *cevlān* yazılmış in üzlerine ile düzeltme yapılmış.

³⁸⁰ Met. *saldı*.

³⁸¹ C ānı.

- 13 Niçe sürdiler ḥalāyık kitmedi
Sa'y u gūşış anda köp sūd³⁸² itmedi
- 2370 14 Şehr ḥalkı ser-be-ser mecnūn bolup
Belki Mecnūndın dağı efzūn bolup
- 15 Tūn ü kün āşūfte vü dīvāne-vār
Tuttular şeh bāğı devride³⁸³ qarār
- 16 Şeyh ü şāb u rind ü zāhid ḥās u 'ām
Qıldılar 'ışq u cūnūn kūyin maqām
- 17 Şeh çü ilniḡ şa'b kördi ḥāletin
Ġālib öz ḥāliḡa dağı ḥayretin
- 77a 1³⁸⁴ Kördi bul³⁸⁵ ḡavḡānı kim pāyānı yoq
Çāre kıılmaqlıq³⁸⁶ anḡa imkānı yoq
- 2375 2³⁸⁷ Ol ḥalāyık sarı peyḡām eyledi
Bir kişidin beyle i'lām eyledi
- 3 Kim bular kim 'ışkıma maḡlūb irür
Her biri bir hirfeḡa³⁸⁸ mensūb irür
- 4 Her kim öz fennide kılsun ihtimām
Ḥirfesidin eylesün bir iş tamām
- 5 Bār-ı 'ām olḡanda ḥāzır eylesün
Her³⁸⁹ kim öz fazlını zāhir eylesün

³⁸² Met. sa'y.

³⁸³ C devrinde.

³⁸⁴ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2375. beyitin 2. mısrasının yerine yazılmış.

³⁸⁵ C bu.

³⁸⁶ C kıılmaqlıḡ.

³⁸⁷ Met. beyitin 2. mısrası sehven 2374. beyitin 2. mısrasının yerine yazılmış.

³⁸⁸ C şiveḡa.

³⁸⁹ Met. bu kelimededen sonra *ni* yazılmış.

- 6 Könglüme hoş kilse her kimniñ işi
Allıma bolsun mülāzim ol kişi
- 2380 7 Anı öz bezmim ara dem-sāz itey
Şoḥbetimde hem-dem ü hem-rāz itey
- 8 Dil-pesendim bolmasa³⁹⁰ boynın uray
Köp ‘uḳūbet birle anı öltürey
- 9 Beyle ḥükm itti çü şāh-ı zulm-fen
Tüşti ‘uṣṣāḳ³⁹¹ allıḡa³⁹² bī-ḥad miḥen
- 10 İl bolup ol³⁹³ va‘deḡa ümmīd-vār
İşleri kiçe tuttılar ḳarār
- 11 Kiçe kündüz sa‘y ile³⁹⁴ il ser-be-ser
Ehl-i ‘ilm ü fażl³⁹⁵ u hem³⁹⁶ ehl-i hüner
- 2385 12 Barça işdin³⁹⁷ özni ma‘zül ittiler
Şeh buyurḡan işke meşḡül ittiler
- 13 Bardı ‘ālim nüṣḡa taṣnīf itkeli
Kitti muṭrīb şavt u te’līf³⁹⁸ itkeli
- 14 Şā‘ir itti medḡ-güsterlik³⁹⁹ ‘ıyān
Kim anḡa ḳılḡay nażar şāh-ı cihān⁴⁰⁰

³⁹⁰ C kilmese.

³⁹¹ C ‘āşıḳ.

³⁹² C allıda.

³⁹³ C bu.

³⁹⁴ C itip.

³⁹⁵ C ehl-i fażl u ‘ilm.

³⁹⁶ C her.

³⁹⁷ C iştin.

³⁹⁸ C şavt te’līf.

³⁹⁹ C medḡ-güsterlik

⁴⁰⁰ C zamān.

- 15 Sürdi münşī şafha⁴⁰¹ üzre hāmeni
Kim pesend itkey mü şeh ol nāmeni
- 16 Zer-ger olturđı ‘ıyān eylep hüner
Kim yasağay şāhğa lāyık kemer
- 2390 17 Cāme-bāf āmāde kıldı kār-gāh
Kılğalı zer-baft anı⁴⁰² kiymekke şāh
- 77b** 1 Āşıkāre eyledi neccār taht
Tıқтаğay dip anda şāh-ı nīk-baht
- 2 Eyledi kavvās özin şan‘atka bend
Şāhğa tüşkey mü dip ol dil-pesend
- 3 Oqçı eylep⁴⁰³ özni miñnetka esīr
Kim bu şāyed şehğa⁴⁰⁴ bolğay dil-pezir
- 4 Hāsılā ol şehr ilidin hāş u ‘ām
Öz işige her bir eylep ihtimām
- 2395 5 Kim bu şāyed şāhğa tüşkey qabūl
Tā murādığa anıñg bolğay huşul
- 6 Gerçi kilse allığa renc ü ta‘ab
Bolğay ol kām u murādığa sebeb
- 7 Bir kiçe ‘işret-gehidin çıqtı şāh
Halk şeh kārığa eyley dip nigāh
- 8 Bir iki maħrem nedīmi birle ol
Tutti şeb-revler⁴⁰⁵ kibi şehr içre⁴⁰⁶ yol

⁴⁰¹ C vaşfi.

⁴⁰² Met. ni.

⁴⁰³ C itti.

⁴⁰⁴ Met. şehğa şāyed

- 9 Tā ol il aḥvālīga salıp nazār
Barçanınġ ser-vaqtıġa kılġay güzer
- 2400 10 Ƙaysı bir işke ki kıldı iltifāt
Didi könglide şeh-i ‘ālī-şifāt
- 11 Kim biziġ maḥzende bu iş bardur
Belki mundın yaḥşıraġ bisyārdur
- 12⁴⁰⁷ Tā ki yitti bir ġarīb-i zārga
‘Āşık-ı āzürde-i efkārġa
- 13 Anı kılġan ‘ışık-ı cāndın nā-ümīd
Belki⁴⁰⁸ peydā vü nihāndın nā-ümīd
- 14 Baġrınıġ ḥün-ābıdın⁴⁰⁹ ol nā-tüvān
Köz yolıdın her taraf eylep revān
- 2405 15 Ƙan bile tofraġ ara könglide tāb
Nīm-bismil Ƙuş dik eylep ıztırāb
- 16 Her dem özge nāle vü efgān tüzüp
Nāle vü feryādı il könglin buzup
- 17 ‘İşık tıġı ḥasta könglin çāk itip
Könglin özlük miḥnetidin pāk itip
- 78a** 1 ‘İşık cevridin çikip ança ‘anā
Kim vücūdın eyleben maḥz-ı fenā

⁴⁰⁵ C şeb-rev.

⁴⁰⁶ C içige.

⁴⁰⁷ Met. ‘āşık u āzürde vü efkārġa.

⁴⁰⁸ C hecr-i.

⁴⁰⁹ C ḥün-ābını.

- 2 Bu fenā tofrākka eylep anı pest
Her ser-i müyığa salıp yüz şikest
- 2410 3 Dip ki öz fennide her şāhib-kemāl⁴¹⁰
Körgüzüp ‘ayn-i hüner āşüfte-ḥāl⁴¹¹
- 4 Taṅla şeh bezmini eylep cilve-gāh
Her birige luṭflar körgüzse şāh
- 5 Maṅga kim yoḡ tuḥfe’ī cuz āh u derd
N'eylep olḡay-min alarḡa hem-neberd
- 6 Luṭf bolsa ya siyāset şāhda
Kim maṅga yol birgey ol dergāhda
- 7 Özni lāyık luṭf u iḥsānḡa dimen
Kim siyāset kılḡalı hem arzıman⁴¹²
- 2415 8 Kāşki tiḡ-ı siyāset sürse hem
Ol⁴¹³ kılıcın başıma⁴¹⁴ yitkürse hem
- 9 ‘Ömrdin munça şeref besdür⁴¹⁵ maṅga
Kām mundın özge irmesdür⁴¹⁶ maṅga
- 10 Līk çün yoḡ minde ança i‘tibār
Ḳatliḡa daḡı ümīdim ḡayda bar
- 11 Vāy kim mühlik irür derd ü ḡamım
Andın öz ḡālimḡa bolmış mātemim

⁴¹⁰ C āşüfte-ḥāl.

⁴¹¹ C ‘ayn-ı mehāretdin kemāl.

⁴¹² Met. āz dimen.

⁴¹³ Met. öz.

⁴¹⁴ C boynuma.

⁴¹⁵ C bestür.

⁴¹⁶ C irmestür.

- 12 Şāh körgeç bu ġarīb ahvāl̄ni
Ol ġarīb-i zārgā bu ġāl̄ni
- 2420 13 Könġlige eylep eşer mihr itti fāş
Kirdi ol vīrāngā andağ kim kıyaş
- 14 Luţf körgüzdi vü könġlin avladı
Belki rūġm cism üyidin kıavladı
- 15 ‘Āşık-ı bī-çāre körgeç beyle ġāl̄
Ġayet-i ġayretdin oldı ġüng ü lāl
- 16 Kıldı ol ġāletdin eylep könġli ġış
Mihmān allıda cānın pīş-keş
- 17 Bil bu nev‘ ölmekni cāndın yaġşırak
Ming ġayāt-ı cāvidāndın yaġşırāk
- 78b 2425 1 Beyle ölmek ādemīgā birse dest
Ādem irmes cāngā bolsa pāy-best
- 2 Kıldı anı ‘ışk ara ol derd ü sūz
Rūġ⁴¹⁷ şem‘in meş‘al-i ġitī-fürüz
- 3 Eşk ü köymek şem‘ini her tīre-şām
Kör ki eyler mihrġa kıāyim-maķām
- 4 Fāniyā ister isenġ maķşadġa⁴¹⁸ yol
Āh u sūz u derd ile ġorsend bol

⁴¹⁷ C rūġı.

⁴¹⁸ C maķşadķa.

- 5 **YANA BİR KUŞNING SU'ĀLİ**⁴¹⁹
- 6 Yana bir sâyil didi k'ey pāk kuş
Rāhberlik⁴²⁰ fennide çālāk kuş
- 2430 7 Boldı bu yol şiddeti ḥaddin füzün
Tūlı anıñ ḥod nihāyetdin uzun
- 8 Bu belā deştin kaçan kaç' itke biz
Aşl-ı⁴²¹ menzilğa ni yañlıg' yitke biz
- 9 Bizni bu işdin ḥaber-dār eylegil
Sür'at u ārāmın izhār eylegil
- 10 Şerḥ kıl āğāz ile encāmını
Özge imgekdin soñg⁴²² 'iş ü kāmını
- 11 **HÜDHÜDNING CEVĀBI**
- 12 Didi Hüdhüd kim eyā reh-rev refīk
Bu su'āliñg⁴²³ vāki' oldı bes daķıķ
- 2435 13 Çün sorar-sin bu sefer keyfiyyetin
Menzil ü vādī neşāt u şiddetin
- 14 Kim niçe vādī vü menzildür bu yol
Didi⁴²⁴ min şerḥ eyle-min⁴²⁵ sin vāķıf ol
- 15 Allımızda yitti vādīdür 'azīm
Her biride bī-ḥad u endāze bīm

⁴¹⁹ C hüdhüddin su'āli.

⁴²⁰ C rāhberlik.

⁴²¹ C aşlı.

⁴²² C avval imgek soñgra.

⁴²³ Met. ḥayāliñg.

⁴²⁴ C imdi.

⁴²⁵ C eyley ü.

- 16 Lik her vādīde menzil bī-ḥisāb
Kim ḥisābıdın kıılır aql⁴²⁶ ictināb
- 17⁴²⁷ Yitti vādī aşl şerḥiğa şürū‘
Eyleli ol aşl u menziller fūrū‘
- 2440 18⁴²⁸ Vādī-i evvel ṭaleb vādīsıdūr
Başlağan ol yan şeref hādīsıdūr
- 19⁴²⁹ ‘İşğ vādīsıdūr andın soḅgra bil
Ol ot içre bar u yoḅnı örtegil
- 79a** 1 ‘İşğ çün kııldı vüçduḅḅnı ‘adem
Ma‘rifet vādīsıde⁴³⁰ urḅıl⁴³¹ ḅadem
- 2 Soḅgra istignāğa vādıdūr vası‘
Pestdūr cenbıde bu çarḅ-ı refı‘
- 3 Vādī-i tevḅıd bil andın narı
Ferd bolmaḅ niçe barsaḅḅ ilgeri
- 2445 4 Andın ötse⁴³² vādī-i ḅayret durur
Vādī-i ḅayrette köp şıddet durur
- 5 Barçadıḅ soḅḅ vādī-i faḅr u fenā
Ötmes andın seyr ile sālİK yana
- 6 Ḳaṭ‘ olup munda⁴³³ sülük ehliğa kām
İş bolur özge ḅılıḅ birle tamām

⁴²⁶ C ṭab‘.

⁴²⁷ Met. bu beyit yok.

⁴²⁸ Met. 2. mısra aşığıdan yukarı dikey şekilde yazılmış.

⁴²⁹ Met. 1. mısra aşığıdan yukarı dikey şekilde yazılmış.

⁴³⁰ C vādīsıḅa.

⁴³¹ C urduḅḅ.

⁴³² C mundın ötsenḅ.

⁴³³ olur mundaḅ.

7 L̄ik menzildin haber birmes birev
Kim bu yoldın yanmadı bir rāh-rev

8 Bu yiti vādī dağı icmāldür⁴³⁴
L̄ik tafşilide kö[p]⁴³⁵ eşkaldür⁴³⁶

9 **ṬALEB VĀDĪSİNİŦ ŞIFATI**

2450 10⁴³⁷ Çün ṭaleb vādīsiga ḳoysanġ ḳadem
Allınġa her dem anda yüz minġ elem

11⁴³⁸ Her dem anda yüz melālet yüzlenir
Her nefes minġ şa‘b hālet yüzlenir

12 İstemek⁴³⁹ derdī⁴⁴⁰ könġülni zār iter
Tapmamaġlıġ⁴⁴¹ rühni efkār iter

13 Cānnı köydürmek bolur maḥrūmluġ
Vaşlınıġ mī‘ādı nā-ma‘lūmluġ

14 Derd-i⁴⁴² gūşiş saçıban⁴⁴³ cismimġa nīş
Derd-i nā-yāb eyleben könġlünġi⁴⁴⁴ riş

2455 15 İsteben tapmay dūr-i nā-yābnı
Mundadur terk eylemek esbābnı

16 Māl u mülk ü her nidür sālikke bend
Tört tekbīr-i fenā urmaġ bülend

⁴³⁴ C icmāl irür.

⁴³⁵ Met. kö.

⁴³⁶ C eşkāl irür.

⁴³⁷ Met. bu beyit yok.

⁴³⁸ Met. bu beyit yok.

⁴³⁹ Met. istemenġ.

⁴⁴⁰ C renci.

⁴⁴¹ C tapmamaġlıġ.

⁴⁴² C renc-i.

⁴⁴³ C yitkürüp.

⁴⁴⁴ C cānınıġnı.

- 17 Her ni kim ğayr-ı talebdür taşlamak
Özni maqşad menziliğa başlamak
- 18 Qalmasa ‘ālem metā‘ıdın cihāt
Özge nev‘ olğay sańğa ol dem şıfat
- 19 Gencdin yitkey eşer vīrānıńğa
Zāt-ı nūrıdın yaruǵluq cānıńğa
- 79b** 2460 1 Ol yaruǵluq⁴⁴⁵ şevq otın tīz eylegey
Kim taleb raḥşın sebük-ḥīz eylegey
- 2 Özge tapqay-sin talebni birge yüz
Taǵlar bolğay siniń allıńda tüz
- 3 Cānıńğa yitkey talebniń rāḥatı⁴⁴⁶
Qalmağay rec ü ta‘abnıń şiddeti
- 4 Dürğa tapqan sayı köńlüń ħāşlıq
Bolğay āsānraq sańğa ğavvaşlıq
- 5 Lem'a körgüzgen sayı mihr-i vişāl
Eylegey şāmıń seḥerga intiqāl
- 2465 6 Allıńğa kilse eger fīl-i demān
Körge-sin peşşe hemān u ol hemān
- 7 Ger yüzüńni⁴⁴⁷ tutsa yüz şīr ü peleng
Bolğay allıńda niçük kim mūr-ı leng
- 8 Ejdeḥādın yitmegey köńlüńge renc
Eyle bolmış bolğay ol meş‘ūf genc

⁴⁴⁵ C yaruǵluǵ.

⁴⁴⁶ Met. rāḥı.

⁴⁴⁷ Met. yüki.

- 9 Küfr ile ĩmānga urġay-sin ilik
Bu ama‘dın kim aılġay bir işik
- 10 Çün işik açıldı ni küfr ü ni dġn
İçeri kirge utulduġ baradın
- 2470 11 Küfr ü ĩmān rāh-revġa kġř imes
Aşl yolıda bend-i rāh[1] bġř imes
- 12 **ĤİKĀYET**
- 13 Pādiřāhġ bar idi gerdūn-cenāb
Maġzen ü genci sipeh dik bġ-ġesāb
- 14 Bar idi ol řeġġa bir zġbā oġul
Bolġu dik Yūsuf anıġ allıda ul
- 15 Mihr-i ġāver ġüsn ara şermendesı
Kūyı tofraġı üze efkendesı
- 16 Serv anıġ naġl-i⁴⁴⁸ adıġa sāye dik
Ay ‘izārı mihriġa pġrāye dik
- 2475 17 Hem uyaş dik ġüsn ile āfāk-gġr
Hem amer dik inġ ile gerdūn-serġr
- 80a** 1 Kōzi her baġmaġda⁴⁴⁹ ‘ālemni buzup
‘Işk ilige özge ‘ālem körgüzüp
- 2 Cān alıp la‘li tekellüm eylese
Cān birip andın⁴⁵⁰ tebessüm eylese

⁴⁴⁸ Met. ġül.

⁴⁴⁹ C baġmaġta.

⁴⁵⁰ C lġkin.

- 3 ‘Āşık u şeydāsı anıᅇg ‘ālemī
‘Ālem ehli qatlidin kōrmey ᅇamī
- 4 Kāfir ü ösrük közi salıp müdām
Dīn ü imān ehli içre qatl-i ‘ām
- 2480 5 Ot yalın dik raşş her yan kim sürüp
Ol qaçın birle cihānnı köydürüp
- 6 ‘Ālem ehli vālih ü şeydā anᅇa
Līk müfriᅇ nāz u istiᅇnā anᅇa
- 7 Kōz uçıdın ᅇalk sarı çün baqıp
Zūlm[i] tīᅇıdın tümen miᅇg kan aqıp
- 8 Ölseler ‘ālem⁴⁵¹ ili pervāsı yoᅇ
Belki eylep qatl istiᅇnāsı yoᅇ
- 9 Kūyıda yol tapmayın peyk-i nesīm
Anda ismekdin yitip cānıᅇa bīm
- 2485 10 Gülşeni sarı ise almay şimāl
Kim tapıp her berg-i güldin ᅇüş-māl
- 11 Bir kün ol şaᅇrada⁴⁵² sürdi atlanıp
Yanᅇay⁴⁵³ şaᅇrā fezāsın aylanıp
- 12 Yüz tümen mecnūn idi deşᅇ üzre zār
Barça ‘ışᅇı şiddetidin bī-qaᅇār
- 13 Līk anı⁴⁵⁴ sarı baqaᅇa zehre yoᅇ
Kōzge ol cānib nazardın behre yoᅇ

⁴⁵¹ C āfāk.

⁴⁵² C şaᅇraᅇa.

⁴⁵³ C yanᅇalı.

⁴⁵⁴ C anıᅇg.

- 14 Vaşlğa ƒalıb velı yaşı yaman
Tapmağı lıkin kişige yok gümān
- 2490 15 Nāgehān şehzāde-i ferhunde-fer
Saldı ol şahrā dağı ilge nazar
- 16 Közi tüşti ikki zār ĥastağa
'İşğ zenciri bile pā-bestega⁴⁵⁵
- 17 Hük m çāvuşlarğa kıldı kim yürünğ
Ol iki dīvāne-veşni kiltürünğ
- 80b** 1 Sürdi çün devlet-serā sarı semend
Boldılar⁴⁵⁶ ĥāzır ol ikki müstemend
- 2 Ol birin maĥbūs-ı zindān eyledi
Bu birin allında sekbān eyledi
- 2495 3 Ol bolup bendiler içre pāy-bend
Bu bolup zencirilerğa müstemend
- 4 Bu beliyyetde idiler müddetī
Tartar irdiler bu yanğlığ şiddetī
- 5 Derd-mendī eyledi bir kün su'āl
Kim nidür sizge bu miĥnet içre ĥāl
- 6 Bu didi miĥnet digen ĥaysı bolur
Kām u rāhatdur meşakĥat ni bolur
- 7 Mın ki 'işğı könğlüm içre tolganı⁴⁵⁷
Rāzı irdim kūyıda it bolğanı⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ C vābestega.

⁴⁵⁶ Met. yolda.

⁴⁵⁷ C tolgalı.

- 2500 8 Gerçi itlergä⁴⁵⁹ mülāzim bolmışam
Līk ol hayl üzre⁴⁶⁰ hākim bolmışam
- 9 Ol didi kim ‘ışk itip könğlümge zūr
Rāzı irdim kim maḳāmım bolsa gūr
- 10 Gerçi ḥālā bend ara min üstüvār
Vaşlıdın könğlüm irür ümmīd-vār
- 11 Bu hikāyetlerni şāh-ı meh-cebīn
İşitür irdi nihān eylep kemīn
- 12 Çün talebde beyle şādıḳ irdiler
‘İşk tavrıda muvāfıḳ irdiler
- 2505 13 Münbaşıḫ boldı şeh-i ḥorşīd-veş
Könğlige sözler be-gāyet kildi ḥoş
- 14 Fehm çün bu nev‘ ihlāş eyledi
Ol ikevni maḥrem-i ḥāş eyledi
- 15 Çün talebde şıdḳdın irdi eşer
‘Āḳıbet bu nev‘ taptılar semer
- 16 **‘İŞK VĀDİSİNİŅ ŞIFATI**
- 17 Çün taleb vādīsini ḳıldırıŅ tamām
Ḳoygun ol dem ‘ışk vādīsiga gām
- 81a** 1 ‘İşk kildi meş‘al-i gītī-fürüz
Dime meş‘al şu‘le-i āfāk-süz⁴⁶¹

⁴⁵⁸ C bolğalı.

⁴⁵⁹ C itlerge.

⁴⁶⁰ C içre.

⁴⁶¹ Met. aḳ-süz.

- 2510 2 ‘Işık ara her kimse der-ğor bolmadı
Otka lāyık cuz semender bolmadı⁴⁶²
- 3 ‘Işık ara pāk u ƣalenderlık kirek
Şu‘le bahırıda semenderlık kirek
- 4 Köymek işdür⁴⁶³ ‘āşık-ı dīvāneğa
Şu‘le içre eyle kim pervāneğa
- 5 Dime ra‘nālar işi ferzāneliğ⁴⁶⁴
Köpelek ģaddi imes pervāneliğ⁴⁶⁵
- 6 Cilve eyler köpelek güller üze
Tıflarğa ģüsn ü zībin körgüze
- 2515 7 Ƙanı peşmīn kisveti dīvāne dik
Şu‘leğa urmağ özün pervāne dik
- 8 Köpelekde⁴⁶⁶ gerçi bolğay reng ü ģāl
Bolmağay anda bu⁴⁶⁷ yaŋlığ sūz u ģāl
- 9 Barça⁴⁶⁸ ƣuşnıŋ atı bülbül bolmadı
Tā ezeldin ‘ışık ara kül bolmadı
- 10 Köymegen ‘ışık içre bolmas⁴⁶⁹ pāk-bāz⁴⁷⁰
‘Āşık irmes ol ki irmes cān-ğüdāz
- 11 Şād irür ‘ışık ehli örtenmek bile
Bolmağay bu şīve örnenmek bile

⁴⁶² C bolmağay.

⁴⁶³ C iştür.

⁴⁶⁴ C ferzānelik.

⁴⁶⁵ C pervānelik.

⁴⁶⁶ Met. köpekde.

⁴⁶⁷ C pervāne.

⁴⁶⁸ Met. barçaca.

⁴⁶⁹ C irmes.

⁴⁷⁰ C ‘ışık-bāz.

- 2520 12 ‘Iřk iliniġ otı kildi ħāne-sūz
Eyle kim ejder demi vīrāne-sūz
- 13 Ferd imes ‘uřřāk kōġgli āhdın
Ni çıkar cuz dūd āteř-gāhdın
- 14 ‘Ālem örter ‘ışkdın tüşken yalın
Sūz-nāk itken hevādındur aġın
- 15 ‘Işk otıġa ‘āřık-ı pāk örtenür
Berġdin andaġ ki ħāřāk örtenür
- 16 Dime ‘āřık kōġglini āteř-zede
Kim anı ‘ışk eylemiş āteř-kede
- 2525 17 Ger tüşer āteř-kede içre kişi
Ni bola alġay cuz örtenmek işi
- 81b** 1 Kimse boldı ‘ışk ara tüşkende⁴⁷¹ ot
Otġa ni kim tüşti boldı ol hem ot
- 2 ‘Işk örter her⁴⁷² sarı kim aylanur
Kim tüşer ot devresiġa örtenür
- 3 ‘Işk ser-gerdānı irmesdür⁴⁷³ oyun
Kim irür cismiġa⁴⁷⁴ ot tüşken oyun
- 4 ‘Işk ara lāzım durur örtenmek oġ
Ot ara köymekdin özge çāre yok
- 2530 5 ‘Işk evcidin ayan kim tüşti berġ
Cānnı eyler şu‘le deryāsiġa⁴⁷⁵ ġarġ

⁴⁷¹ C tüşken dem.

⁴⁷² C kim.

⁴⁷³ C irmesdür.

⁴⁷⁴ C cismiġe.

- 6 'Işık berkı hānumānı köydürür
Hānumān yok kim cihānı köydürür
- 7 Terk-i cān 'āşıkça verziş anğlagil⁴⁷⁶
Yār için ölmek kemīn iş anğlagil
- 8 **HİKĀYET**
- 9 Aşma'ī Hāc sarı irdi reh-neverd
Kördi bir menzil ara eşcār u verd
- 10 Sebze birle gül ara bir çeşme su
Ġulġulı hayvān suydın nükte-gū
- 2535 11 Rūşen ü pākize 'āşık cānı⁴⁷⁷ dik
Arıġ anıñ dīde-i giryānı dik
- 12 Aşma'ī ol su yaķasıda demī
Olturup yudı zamīridin ġamī
- 13 Țab'ı ol menzilde tapķaç intikāş
Kördi çeşme⁴⁷⁸ başıda bir tahta taş
- 14 Anda yazılġan ki ey ehl-i Hicāz
Çāresin aytıñ çü bilgey-siz ġudāz
- 15 Kim⁴⁷⁹ ki bolsa 'ışık zārı n'eylesün
Bolmasa şabr u ķarārı n'eylesün
- 2540 16 Aşma'ī çikti ķalem birle devāt
Yazdı ol taħririñġ astıda bat

⁴⁷⁵ C seyl-ābıda.

⁴⁷⁶ C anğlaġıl.

⁴⁷⁷ C kōñgli.

⁴⁷⁸ C menzil.

⁴⁷⁹ C kimse.

- 17 Kim bu varṭa içre kılsun⁴⁸⁰ pāklik
Kılmasun fāş itkeli bī-bāklik
- 82a**
- 1 Söz cevābın beyle çün sāz eyledi
Menzilidin rıḥlet āgāz eyledi
- 2 Taṅglası ol yan yana eylep⁴⁸¹ güzer
Ol bitilgen taşğa⁴⁸² saldı nazar
- 3 Kördi kim ol ḥaṭ ki sürmişdür⁴⁸³ kalem
Burnağı kātib yana sürmiş raqam
- 2545 4 Kim eger ol ‘āşık-ı āzürde-cān
Bolsa pāk ü tutsa hem ‘ışkdın⁴⁸⁴ nihān
- 5 Līk ol şevk u muḥabbet şiddeti
Tīz olup ṭāḳ olsa anıṅ ṭāḳati
- 6 Vaşl bolsa ihtiyācı n'eylesün
Tapmasa bu iş ‘ilācı n'eylesün
- 7 Aşma‘ī körgeç bu mühlik rāznı
Tarttı kilik-i füsün-perdāznı
- 8 Yazdı kim ol nā-tüvān-ı derd-mend
Kim anğa ‘ışk içre yazdım beyle pend
- 2550 9 Tapmasa ol pend birle ihtişāş
Ölsün ü ‘ışk otıdın bolsun ḥalāş

⁴⁸⁰ C eylep.

⁴⁸¹ C eylep yana ol yan.

⁴⁸² C taşka.

⁴⁸³ C sürmişdür.

⁴⁸⁴ C ‘ışkdın hem.

- 10 Nāşih-ı bî-rahm bu mühlik cevāb
Yazıp ötti çeşmedin eylep şitāb
- 11 Bir kün eylep ol nevāhīde hīyel
Tanğlası ol yan yana sürdi cemel
- 12 Kim yana ‘āşık cevābın anğlağay
Bî-dil-i ğayīb hiṭābın anğlağay
- 13 Kördi ol çeşme başıda⁴⁸⁵ bî-dilī
‘Işk içinde ‘ömridin bî-ḫāşilī
- 2555 14 Āşikārā peykeridin zārlıĝ
Reng ü vaşfıdın⁴⁸⁶ ‘ıyān bīmārlıĝ
- 15 Halk könglin buzĝu dik ḫāli anıĝ⁴⁸⁷
Ḫall bolup ‘ışk içre eşkālī anıĝ
- 16 Başın ol taş üzre ol yanğlıĝ urup
Kim ikisin birbirige⁴⁸⁸ sındurup
- 17 Çeşme suyn ḫanı birle⁴⁸⁹ lāle-gün
Su sarı taş üstidin başı nigün
- 82b** 1 Ol naşihat kim anĝa nāşih bitip
Bî-dil ol söz birle terk-i cān itip
- 2560 2 Cānnı hicrān şiddetidin ḫutḫarıp
‘Işk ara gūyā yatur özdin barıp

⁴⁸⁵ C başında.

⁴⁸⁶ C za‘fıdın.

⁴⁸⁷ Met. anı.

⁴⁸⁸ C birbiridin.

⁴⁸⁹ C eylep.

- 3 Aşma‘ī körgeç bu hāl-i bŭ'l-‘ācab
Könğlige sançıldı yüz nîş-i ta‘ab
- 4 Tonmı çāk eylep ‘imāme taşladı
Pend[i] maqtŭliğa mātem başladı
- 5 Hāl körmeydür⁴⁹⁰ idi mundın katıg⁴⁹¹
Nevha birle yıgladı açıg⁴⁹² açıg⁴⁹²
- 6 Könğlin ol⁴⁹³ iş asru maḥzŭn eyledi
Çāk itip yir anı medfŭn eyledi
- 2565 7 Çün şehīd irdi helāk olğan beden
Cismiğa kanlıg libās oldı kefen
- 8 Fāniyā ‘ışk içre fānī beyle bol
Bolmasa şabr u şekībiñg beyle ol
- 9 Kimge bu ölmek naşīb itse Hudā
Yüz tümen cān beyle ölmekke fidā
- 10 **MA‘RİFET VĀDİSİNİŦ ŞIFATI**
- 11 Ma‘rifet vādīsin andın soñgra bil
Deşt-i bī-pāyānlıgın nezzāre kııl
- 12 Kim ki bu vādīde⁴⁹⁴ boldı muttaşıf
Taptı anda hāllerni muhtelif
- 2570 13 Vādīdür yüz tümen miñg anda yol
Ol bu bir kilmey anıñg dik kim bu yol

⁴⁹⁰ Met. körmeydi. Metinde bu kelimedden sonra *der* kelimesi yazılmış.

⁴⁹¹ C katıq.

⁴⁹² C açık açık.

⁴⁹³ C öl.

⁴⁹⁴ C vādīga.

- 14 İhtilāf-ı cüz' ile küll mundadur
Kim⁴⁹⁵ teraḳḳī vü tenezzül mundadur
- 15 Yüz tümen reh-rev körer-sin bī-ḳarār
Hir biri bir yolnı eylep ihtiyār
- 16 Öz barur yolıḡa her bir müfteḫir
Yolnı eylep öz yolıḡa münḫaşır
- 17⁴⁹⁶ Bu anı tutmay müsellemler ol munı
Her biridin özge körmey ol-bu'nı
- 2575 18 Peşşe anda reh-neverd ü fīl⁴⁹⁷ hem
Bāşe anda ṭayir ü Cibrīl hem
- 83a** 1 Mūsā vü Fir'avn anda rāh-rev
Bil yaḳın kim bir dik irmes bu ikev
- 2 Mehdi vü Deccālḡa yol mezhebi⁴⁹⁸
Līk tinḡ bolmay Mesīḡ ü merkebi⁴⁹⁹
- 3 Aḫmed ü Bū Cehl itip anda zuhūr
Bu tüşüp zulmetḡa vü ol ḡarḳ-ı nūr
- 4 De'b anda seyr itip yaḫşı yaman
Mü'min anda sālīk ü kāfir hemān
- 2580 5 Lāt lāsın deyr ili eylep penāh
Ka'be ehli līk lā-yı lā-ilāh

⁴⁹⁵ C köp.

⁴⁹⁶ Met. bu beyit yok.

⁴⁹⁷ C pīl.

⁴⁹⁸ C mezhebi.

⁴⁹⁹ C merkebi.

- 6 Küfr ehli Lātnı āgeh diben
Līk İslām ehli illā'llāh diben
- 7 Muhtelif bolmay ni bolsun munda iş
Çün bu yanğlıg muhtelif boldı reviş
- 8 Mundın aytıpdur⁵⁰⁰ Nebī-yi rāh-ber
Kim ulusğa⁵⁰¹ Hax sarı bolsa sefer
- 9 İsteseng yol keşretiga had u 'add⁵⁰²
Halk enfāsi bile tinğdür⁵⁰³ 'aded
- 2585 10 Hem barı dürdī imes hem barça şāf
Bi'z-zārūredür ulusğa⁵⁰⁴ ihtilāf
- 11 Bu maħalde ger gedādur ger mülūk
Her bir özge yol bile eyler sülūk⁵⁰⁵
- 12 Nefs çün boldı maħall-i ihtilāl
Lāzım oldı munda inşāf⁵⁰⁶ u kemāl
- 13 Munda sālikke tefāvüt boldı fāş
Anğa mihrāb u muᅡga büt boldı fāş
- 14 Boldı öz 'irfānı her kimge şıfat
Köp tefāvüt kıldı peydā ma'rifet
- 2590 15 Her kişi öz tavırıda istep kemāl
Kıldı vādī tay kılurğa iştiğāl

⁵⁰⁰ C aytıptur.

⁵⁰¹ C ulusğa.

⁵⁰² C 'add u had.

⁵⁰³ C tinğ bil.

⁵⁰⁴ C ulusğa.

⁵⁰⁵ Met. sükün.

⁵⁰⁶ C noqşān.

- 16 Ger sülük eṭvarıda taḡyīr idi
Maḡşadı līkin barınıḡ bir idi
- 17 Yol eger igri idi ya irdi tüz
Ya yıraḡ ya ḡod yaḡın⁵⁰⁷ körgüzdi yüz
- 83b**
- 1 Ba‘zı öldi ba‘zı yitti⁵⁰⁸ yol ara
Ba‘zı āvāre bolup her ḡavl ara
- 2 Bolmadı her yolnı çün ḡat‘ itmegen
Bolmadı maḡşadḡa⁵⁰⁹ daḡı yitmegen⁵¹⁰
- 2595 3 Ma‘rifet ḡūrşīdi çün ḡıldı ṭulū‘
Her kim öz maḡşūdıḡa eylep rucū‘
- 4 Öz sülükige netāyic istedi
Ḳılmaḡ öz naḡdini rāyic istedi
- 5 Çünki pertev saldı ol pākīze nūr
Boldı her kimniḡ kemālīḡa zuḡūr
- 6 Taptılar her kim ki çikmiş irdi renc
Öz sülük u renciniḡ ḡordıḡa⁵¹¹ genc
- 7 Çün sülük içre köp irdi iḡtilāf
Köpreḡi dürd irdi līkin azı şāf
- 2600 8 Kim revişde şāfī irdi meşrebi
Bar idi ol tābi‘-şer‘-i nebī

⁵⁰⁷ Met. yaḡīn.

⁵⁰⁸ C itti.

⁵⁰⁹ C maḡşadḡa.

⁵¹⁰ Met. itmegen.

⁵¹¹ C ḡordıda.

9 **HİKĀYET**

10 Pes münāsibdür işit bu mācerā
Naql mundağdur ki Hindustān ara

11 Tüştiler bir nev‘ ile cem‘ bī-başīr⁵¹²
Yā müsafırlıg⁵¹³ bile yāhūd esīr

12 Sonğra kim birdi alarğa rūzigār
Mesken ü me‘vāları içre qarār

13 Bir kişi didi⁵¹⁴ körüp-sizler mü fīl⁵¹⁵
Didiler hāv ayttı⁵¹⁶ aytūng delīl

2605 14 Çün alar körmeydür⁵¹⁷ irdiler anı
Yağşı hem sormaydur irdiler anı

15 Her biri bir ‘uzvığa sürtüp ilig
Hāşıl eylep irdiler andın bilig

16 Kolların mess eylegen didi sūtūn
Qarnın itken mess didi kim bī-sūtūn

17 Ol biri kim mess-i hortūm eyledi
Ejdehā endāmı ma‘lūm eyledi

84a 1 Ol biri kim tişlerin qıldı beyān
Didi kim ikki sūngēk boldı ‘ıyān

2610 2 Quyruğdın ol ki körgüzdi haber
Didi bir ef‘ī asılmışdur meger

⁵¹² Met. başīr.

⁵¹³ C müsafırlıq.

⁵¹⁴ C sordı.

⁵¹⁵ C pīl.

⁵¹⁶ C hā v'ayttı.

⁵¹⁷ Met. körmey durur.

- 3 Başığa⁵¹⁸ ol bir ki⁵¹⁹ sürtüp irdi qol
Bir qayanıñg tumsuğı şerh itti ol
- 4 Ol ki yitkürdi qulağığa avuq
Didi taħrık içre ikki yilpigüç
- 5 Barçası ‘amyā yüzidin söz didi
Gerçi ol sözler barı vāқи‘ idi
- 6 Līk noqşān irdi taħrīr⁵²⁰ içre köp
Yoq idi tertīb tağyīr içre köp
- 2615 7 Çün ħakīm-i kāmīl-i Hindu-nijād
Fīl-bānlıq⁵²¹ şiveside üstād
- 8 Boldı ol taħrīrlerga müstemi‘
Naql kılğanlarğa boldı⁵²² mümteni‘
- 9 Didi her bir⁵²³ olça vāqıf irdiler
Fīl⁵²⁴ ħālidin nişānı⁵²⁵ birdiler
- 10 Birbiriniñg⁵²⁶ söziğa⁵²⁷ eylep ħilāf
Ger cedel kıldılar irdiler mu‘āf
- 11 Her biri öz bilgenidin didi söz
Salmağan irdi barı⁵²⁸ fīl üzre köz

⁵¹⁸ Met. bu kelimededen sonra *qoydı* yazılıp üstü çizilmiş.

⁵¹⁹ C iki.

⁵²⁰ C taqşır.

⁵²¹ C pīl-bānlıq.

⁵²² C bolgay.

⁵²³ Met. her biriniñg.

⁵²⁴ C pīl.

⁵²⁵ C nişān ni.

⁵²⁶ Met. her biriniñg.

⁵²⁷ C söziğe.

⁵²⁸ C biri.

- 2620 12 L̄ik cem‘ olğanda barça⁵²⁹ bu şıfat
F̄ilğa h̄aşıldur ol dem ma‘rifet
- 13 K̄amil-i b̄ināğa çün irdi yaq̄in
B̄i-teh̄alluf didi barça⁵³⁰ sözni çın
- 14 **İSTİĞNĀ VĀDĪSĪNĪNG ŞIFATI**
- 15 Vādī andın soŋgra istignā+durur
Anda tiŋg a‘lā vü ger⁵³¹ ednā+durur
- 16 Her dem istignā yili bolğanda t̄iz
Salıban āfāk ara yüz rüste-h̄iz
- 17 Yağıp istignā seh̄abıdın yağın
Yüz tümen ‘ālemni su iltür sağın
- 84b** 2625 1 Yitti deryā anda bir kaṭra maṭar
Yitti kök h̄aşh̄aş çağlıg muṭaşar
- 2⁵³² Yitti dūzaḥ anda bir uçkun kibi
Sikkiz uçmağ⁵³³ anda bir şudrun kibi
- 3 Mūrlarğa tu‘me anda barça şir
Peşsesi f̄il avlamakka bes dilir
- 4 Yitti kişver üzre şāh-ı qahramān
Bir gedā anda hemān u ol hemān
- 5 T̄iğ-ı k̄atil tartıban yüz miŋg çirik
Közge⁵³⁴ kilmey anda kaqımça irik

⁵²⁹ C bu parça.

⁵³⁰ C barı.

⁵³¹ Met eger.

⁵³² Met. bu beyit 2634. beyitten sonra yazılmış.

⁵³³ C uçmak.

⁵³⁴ C yüzge.

- 6 Ejdehā kim kökge⁵³⁵ çikkey dem bile
Anda yeksān rişte-i Meryem bile
- 2630 7 Boldı bir hayl-i melāyik ber-ṭaraf
Tā ki Ādem kıydi bir tāc-ı şeref
- 8 Boldı yüz miñg cismdin bigāne rūḥ
Tā ki keştī-bānlig āyīn kıldı⁵³⁶ Nūḥ
- 9 Yüz tümen Nemrūdnu peşşe zelīl
Kıldı tā otnı çiçek kıldı Ḥalīl
- 10 Boldı yüz miñg tıflnıñ qanı heder
Tā Kelīmu'llāh boldı tāc-ver
- 11 Bağladı zunnār yüz miñg ehl-i dīn
Tā Mesīḥ enfāsıdın cān taptı tıyn⁵³⁷
- 2635 12 Tökti yüz miñg qan bu zālīm köhne-deyr
Tā Muḥammed kıldı⁵³⁸ bir tün ‘arş-seyr
- 13 Munda yeksān kildi yoq u bar⁵³⁹ hem
Ehl-i dīn ü zümre-i küffār hem
- 14 Miñg sene⁵⁴⁰ Zāḥḥāk ulusdın⁵⁴¹ tökti qan
Tā Mesīḥ ölgen bedenğa birdi cān
- 15 Tā ki⁵⁴² Buḥtu'n-Naşr kıldı zulm ü kīn
Tā ki Nūşirvānğa ‘adl oldı qarīn

⁵³⁵ C kökni.

⁵³⁶ C itti.

⁵³⁷ C tın.

⁵³⁸ C boldı.

⁵³⁹ C bār.

⁵⁴⁰ C yıl er.

⁵⁴¹ C ulustın.

⁵⁴² C her iki satırda da *ya ki*.

- 2640 16 İkkisiniᅇ munda birdür hkmi bil
Kil bu istiᅇnā sarı nezzāre kıł
- 17 Yz tmen hrşid eger bolsa ‘adem
Boldı saᅇın arhdın bir zerre kem
- 85a** 1 Yirge siᅇse yz tmen baᅇr-ı ‘amik
atrāi oksldi tutkın⁵⁴³ ey refik
- 2 Kyse ger yz miᅇ tmen hr u perı
Kydi tut bir peřşeniᅇ siᅇan perı
- 3 Yil savursa bu toᅇuz eflākni
Dem uçurdu aᅇlaᅇil hāřākni
- 2645 4 āf dik yz taᅇniᅇ yoᅇ bolmaᅇin
Yir yzidin bir um oksldi saᅇin
- 5 Sidre řāᅇi birle tbi bolsa yoᅇ
Oksdi tut bişede [bir] yafraᅇ⁵⁴⁴ oᅇ
- 6 Anda tiᅇ kr gm-reh  āᅇāᅇni
Deyr kyı birle Beytu'llāᅇni
- 7 Bir+durur ger Ka‘bedr ger⁵⁴⁵ bt-gede
Bolsalar ma‘mr yā āteř-zede⁵⁴⁶
- 8 Miᅇ yaşar bil⁵⁴⁷ taᅇla⁵⁴⁸ to[ᅇ]ᅇan yaşça
arᅇ-ı a‘zam dāne-i ᅇřᅇāřa

⁵⁴³ C tutkıl.

⁵⁴⁴ Met. tofraᅇ.

⁵⁴⁵ C Ka‘be birle.

⁵⁴⁶ C āteř-kede.

⁵⁴⁷ C pıl.

⁵⁴⁸ C yaᅇla.

2650 9 Küfr ile dīnga çü tinġ mikdārdur
Munda iş sālikke bes düşvārdur

10 **ĤİKĀYET**

11 İkki şaṭranç oynaguçı üstād
'Arşa-i şaṭrançga eylep güşād

12 İkki cānibdin bolup ārām-gīr
Töktiler ortada şaṭranc-ı kebīr

13 Her ṭarafdın bir şeh oldı āşikār
Barça āyīn ü sipāhī şāh-vār

14 Her birige bir vezīr-i rāst-gām
Yana bir ferzīn velīkin⁵⁴⁹ kec-ḥırām

2655 15 Ol ikevdiñ biri Rūm ehliġa şāh
Yana bir zeng ehliġa kişver-penāh

16 Üstād ol ḥayl⁵⁵⁰ ile şāhın tirip
Şaflarıġa zīb ü ārāyiş birip

17 Kīne-verler at salıp meydān ara
Lu'blar zāhir kılıp cevlan ara

85b 1 Hem⁵⁵¹ tüzüp meydān ara rezm hem ḥişār
Bolsa maġlūb itkeli ol yan firār⁵⁵²

2 Şaflarıda⁵⁵³ fīl⁵⁵⁴ ile zürrāfe hem
Ruḡ bile debbābe vü keşşāfe hem

⁵⁴⁹ C ü līkin.

⁵⁵⁰ C şāh ile ḥalqın.

⁵⁵¹ C'de bu kelimededen *sonra meydān-ı rezm ü hem ḥişār* yazılmış.

⁵⁵² C karar.

⁵⁵³ C şaflar içre.

⁵⁵⁴ C pīl.

- 2660 3 Hem yayaḳ⁵⁵⁵ çirik sipāh allıda cüst
Çılğalı hengāme āyīnin dürüst
- 4 Hārb ehli hem uruş resmin tüzüp
Köp oyunlar⁵⁵⁶ bir birige körgüzüp
- 5 Çaysı bir kim öz sipāhın birkitip
Bozğalı ol birisi tedbīr itip
- 6 Ortada zāhir bolup u‘cübeler
Belki bī-ḥad yüzlenip manşübeler
- 7 Munda köp gürd ü sipeh-sālār hem
Zāhir eylep lu‘b hem peykār hem
- 2665 8 İmtidād ança tapıp bu rezm-gāh
Kim çirik tartıp uruşḳay ikki şāh
- 9 Belki köprek hem ötüp andın zamān
Kim uruşḳay ikki şāh-ı kahramān
- 10 Munça āyīn ü sipāh u kerr ü ferr
Çal‘a vü meydān u ⁵⁵⁷cevlān u mefer
- 11 Hem baranğar hem cevangan kīn-sigāl
Hem yana ğül u herāvulda bu ḥāl
- 12 Hem⁵⁵⁸ sipeh-büd oĝlı allıda yürüp
Andın evvel özni işke yitkürüp
- 2670 13 Rezm-geh meydānı ḳat‘ olğaç tamām
Öz atasığa bolup ḳāyim-maḳām

⁵⁵⁵ Met. yataḳ.

⁵⁵⁶ C oyun hem.

⁵⁵⁷ Met. ḥalka-i meydānda.

⁵⁵⁸ C her.

- 14 Hem⁵⁵⁹ yayağ hem bir kırağdın reh-neverd
Kim müsā'īd bolsa çarğ-ı tīz-gerd
- 15 Çünki meydān vūs'atin ref' eylegey
Bir çirikni yalğuz oğ def' eylegey
- 16 Ança āyīndin tola bu rezm-gāh
Kim uruşsa ikki şāh-ı kīne-hāh
- 17 Her biride yüz tümen nev-hāste
Bolmağay mundağ maşāf-ārāste
- 86a** 2675 1 Hem işide munça āyīn olmağay
Hem ilide munça tezyīn olmağay
- 2 Munça bünyād u maşāf u kīn ü rezm
Çün oyunçı yığmağığa kıldı cezm⁵⁶⁰
- 3 'Arşanıñg bir küşesin bat yoğ ki kiç
Tartıban buzğaç bu mecmū' boldı hīç
- 4 Ni kalur bu⁵⁶¹ rezme⁵⁶² kīndin eşer
Ni hem ol tertīb-i⁵⁶³ āyīndin eşer
- 5 Munça mezkūr olğan āyīn u rüsüm
Rezm tertībide her yandın hücüm
- 2680 6 Hīç olur ol nev' kim 'ağl-ı dağık
Niçe zāhir eylese fikr-i 'amīğ

⁵⁵⁹ C bir.

⁵⁶⁰ C 'azm.

⁵⁶¹ C ol.

⁵⁶² C rezm ile.

⁵⁶³ C tertīb ü.

- 7 Hīçlikdin özge tapmas bir peşiz
Eyle kim bir hasta yüz yaşar keniz
- 8 Bağlaban bir pāre bözde biş ü kem
Otka anı taşlay alur suğa hem
- 9 Çün tezelzül⁵⁶⁴ tüşti ol bünyādğa
Ni tefāvüt eyleğay⁵⁶⁵ üstādğa
- 10 Çün hariṭa içre bağlandı barı
Şeh koyıdur yā piyāde yukkarı
- 2685 11 Hem ol⁵⁶⁶ istiğnādın āsāri+durur
Belki andın bir nümūdāri+durur
- 12 Sin bu temşilī sarı nezzāre kıl
Aşlı istiğnānı yüz miñg munça bil
- 13 Çün bu ma'nī sarı bolduñg reh-şinās
Barı⁵⁶⁷ işni eyleğil⁵⁶⁸ mundın kıyās
- 14 **TEVHİD VADİSİNİNG ŞIFATI**
- 15 Vādī-i tevḥid andın soñgra bil
Ferd olup tecrid andın soñgra bil
- 16 Çün bu vādī sarı seyriñg koydı gām
Ferd ü yektālık⁵⁶⁹ sañga boldı maḳām
- 2690 17 Çün bu vādīde nihāyet taptı seyr
Munda bir bil⁵⁷⁰ yüz tümen miñg bolsa ṭayr

⁵⁶⁴ Met. tenezzül.

⁵⁶⁵ C eylegey.

⁵⁶⁶ C ol hem.

⁵⁶⁷ C barça.

⁵⁶⁸ C eylegil.

⁵⁶⁹ C yektālık.

⁵⁷⁰ Met. bu kelimededen sonra *ger* yazılmış

- 86b
- 1 Barçağa kām u hevā tecrīd olur
Barçağa lahn u nevā⁵⁷¹ tefrīd olur
- 2 Bu revişlerğa çü yitti ol gūşış⁵⁷²
Barçağa birlikde güm bolmağdur iş
- 3 Birdebirdin hāşıl oldı bir ‘aded
Yok hıredğa⁵⁷³ munda dem urmağğa had
- 4 Kim⁵⁷⁴ siniñg allıñgda⁵⁷⁵ tüşti beyle pīç
Bil kim⁵⁷⁶ irmiş birdin özge barça hiç
- 2695 5 Bir bil⁵⁷⁷ ü bir kör ü bir dey⁵⁷⁸ bir tile
Meyl kılma munda ikkilik bile
- 6 İkkilik bu yolda aḥvellik⁵⁷⁹+durur
Sırr-ı vaḥdetdin mu‘aṭṭallik⁵⁸⁰+durur
- 7 **ḤİKĀYET**
- 8 Boldı çün Manşūr tevḥīdī dūrüst
Kim enā'l-ḥaḳ irdi elfāzıda cüst
- 9 Köp naşīḥat kıldılar⁵⁸¹ erbāb-ı dīn
Kim bu irmes şīve-i ehl-i yaḳīn
- 10⁵⁸² Köp sülük ehliğa keşf olup bu ḥāl
Hem edeb asrap-durur hem i‘tidāl

⁵⁷¹ Met. hevā

⁵⁷² Met.

⁵⁷³ C hıredğa.

⁵⁷⁴ C çün.

⁵⁷⁵ C allıñgğa.

⁵⁷⁶ C ki.

⁵⁷⁷ C bol.

⁵⁷⁸ C di.

⁵⁷⁹ C aḥvellik.

⁵⁸⁰ C mu‘aṭṭallik.

⁵⁸¹ Met. niler kıldım.

⁵⁸² Met. bu beyit yok.

- 2700 11 Sin dağı da‘vāi⁵⁸³ izhār eyleme
Nefsni müstevcib-i dār eyleme
- 12 Mestrağ çün tutmuş irdi cām anğa
Yok idi bu nağmedin ārām anğa
- 13 Anğa bir kün vāqi‘ irdi turfa hāl
Her dem iltür irdi anı bu hayāl
- 14 Kim Resūlu’llāhğa bolğaç [bu] maqām
Kim Burāqın eyledi gerdūn-ıırām
- 15 Yitti birlik gevheridin tāc anğa
Boldı vağdet pāyesi mi‘rāc anğa
- 2705 16 Kābe kavseyn evci hāşıl eyledi
Līma‘allāh kurbı vāşıl eyledi
- 17 Bu hitāb olğanda Tinğridin naşīb
Kim ni⁵⁸⁴ kim kāmıngdur iste ey Habīb
- 18 Tinğri luţfiğa cevābın⁵⁸⁵ istedi
‘Āşi ümmetniğ günāhın istedi
- 87a** 1 Ança bezl-i gālīb ü luţf-ı ‘amīm
Ança luţf-ı müfriğ ü hulğ-ı kerīm
- 2 Bā vücūd itkey bu Hağdın⁵⁸⁶ iltimās
İstegil dip luţf kılğay bī-kıyās
- 2710 3 ‘Āsi ümmet cürmin itkünçe taleb
İltimās itse idi şāh-ı ‘Arab

⁵⁸³ C da‘vā-yı.

⁵⁸⁴ C kimni.

⁵⁸⁵ C tinğ luţfi ‘özl-ğāhın.

⁵⁸⁶ C bu Hağğ itkey.

- 4 Kim ezeldin tā ebed her kim ki yol
İgri barmış barçanıġ⁵⁸⁷ Ğaffarı bol
- 5 Raġmet itkil barçaġa iġsān⁵⁸⁸ bile
Cürmidin kiç barçanı⁵⁸⁹ ġufrān bile
- 6 Ni üçün ol ma‘den-i şıdk⁵⁹⁰ u şafā
Ķıldı irkin munça birle iktifā
- 7 Baş urup kōnġlidin anıġ bu ġayāl
Dem-be-dem eyler idi bu ĵıl u ĵāl
- 2715 8 Anı bu endişe pā-māl eyleben
‘Acz ü ġayret ilgide lāl eyleben
- 9 Kim Resūlu'llāh anġa boldı ‘ıyān
Müşkilin⁵⁹¹ ġallin bu nev‘ itti beyān
- 10 K'ey fuzūl eyvānıda olturġuçı
Lāf-ı vaġdetdin enā'l ġaġ urġuçı
- 11 Bilmediġ kim bu⁵⁹² řıfat ‘āli-burūc
Kim min eylep irdim ol aġřam ‘urūc
- 12 Anda minlikniġ ġayālni⁵⁹³ yoġ idi
Belki bu lafz iġtimāli yoġ idi
- 2720 13 İltken ol irdi bařlaġan hem ol
İstegen hem ol baġıřlaġan hem ol

⁵⁸⁷ Met. barça ni.

⁵⁸⁸ Met. barçanı iřyān.

⁵⁸⁹ C barçanıġ.

⁵⁹⁰ C luşf.

⁵⁹¹ C müşkili.

⁵⁹² C ol.

⁵⁹³ C ġayāli

- 14 Sin ‘aceb kŭteh-nazarlik eylediŋg
Beyle yirde bī-başarlik⁵⁹⁴ eylediŋg
- 15 Kim anıŋ dik vādī-i tevḥīd ara
Gülşen-i tecrīd ile tefrīd ara
- 16 Ḥaml kıldıŋg minlik ü sinlikke yol
Bu ikilik vaşfıdm pāk irdi ol
- 17 Ol idi digen özi birgen özi
Bez̄l ara saçқан özi tirgen özi
- 87b** 2725 1 Ol raqam pāk irdi minlik rengidin
Nağmesi ferd ikkilik āhengidin
- 2 Anda min sinlik taḥayyül eylegen
İkkilik naqşın ta‘aqqul eylegen⁵⁹⁵
- 3 Ğayr aḥvāllıq imesdür⁵⁹⁶ bil munı
Ḥatırınğdın maḥv u zā’il kıl munı
- 4 **ḤAYRET VĀDĪSĪNĪŊ ŞIFATI**
- 5 Vādī-i tevḥīd kaṭ‘ olğan zamān
Vādī-i ḥayret körüngey⁵⁹⁷ bī-gümān
- 6 Her nefes yitmey kişi başığa tīg
Baş urar miŋg āh ile yüz miŋg dirīg
- 2730 7 Ḥayret eyler tilni⁵⁹⁸ güng ü lāl hem
‘Aql cāhil⁵⁹⁹ hūşnı pā-māl hem

⁵⁹⁴ C bī-başarlık.

⁵⁹⁵ Met. eyleben.

⁵⁹⁶ C imestür.

⁵⁹⁷ C körünür.

⁵⁹⁸ C ilni.

⁵⁹⁹ C zāyil.

- 8 Kiçe vü kündüzge baksa her niçe
Anğlamas kündüz müdür yāhūd kiçe
- 9 Yoqñı bilmes barnı hem anğlamas
Ni bularnı⁶⁰⁰ tañlar u ni tañlamas⁶⁰¹
- 10 Her ni[ge] kim salsa köz hayrān bolur
Beyle hayrānlıqda⁶⁰² ser-gerdān bolur
- 11 Munda çün koydı qadem ehl-i reviş
Anğa hayrānlıqđın⁶⁰³ özge bolmas iş
- 2735 12 Her ni kesb eylep idi tevḥīd ara
Vādi-i tefrīd ile tecrīd ara
- 13 Barçası munda⁶⁰⁴ bolur maḥv u ‘adem
Yoq ki ḥāşıl kılgalı kim⁶⁰⁵ özi hem
- 14 Sorsalar kim bar mu sin ya yoq mu sin
Hīç qaysı ya ikkisi oq mu sin
- 15⁶⁰⁶ Bire almas hīç qaysıdın cevāb
Bar u yoqluqqa kıla almas hiṭāb
- 16⁶⁰⁷ Ortada ya bir taraf ya taşqarı
Çergede ya ḥod kiyin ya ilgeri
- 2740 17 Hīç qaysıda özin bilmes yaqın⁶⁰⁸
Ḥayret eyler anı ḥāric barçadın

⁶⁰⁰ Met. bolur.

⁶⁰¹ Met. tiñler ni tiñlemes.

⁶⁰² C hayrānlıqda

⁶⁰³ C hayrānlıqđın.

⁶⁰⁴ C andın.

⁶⁰⁵ C güm.

⁶⁰⁶ Met. bu beyit yok.

⁶⁰⁷ Met. bu beyit yok.

⁶⁰⁸ Met. yaqın.

18⁶⁰⁹ Fānī irgenni ni bākīlikni hem
[Mest irgenni vü sākīlīğni hem]

19⁶¹⁰ [Öziniñg mevcūd u ma‘dūmın dağı]
Zātınıñg mechül ü ma‘lūmını dağı

20 Bağsa her yan hayreti[n] efzūn tapar⁶¹¹
Özni hayret içre dīger-gūn tapar⁶¹²

88a 1 Dir ki ‘āşık irgenimni tañgla⁶¹³-min
Kinge irgenni velīkin añgla-min⁶¹⁴

2745 2 Baqıban her zerreğa zerrātdın
Hayret eylep nefy tā⁶¹⁵ işbātdın

3 Bu maqām içre irür asru ‘aceb
Bir tükenmey miñg⁶¹⁶ kilür utru ‘aceb

4 **HİKĀYET**

5 Bar idi bir husrev-i āfāk-gīr
Hādım-i dergāhı yüz şāhib-serīr

6 Mülki anıñg Qayrevāndın qayrevān
Qayrevān tā Qayrevān hükmi revān

7 Perdede irdi nihān bir gevherī
Hüsning şermendesı hür u perī

⁶⁰⁹ Met. 2. mısra yok.

⁶¹⁰ Met. 1. mısra yok.

⁶¹¹ Met. salar.

⁶¹² Met. salar.

⁶¹³ Met tingle.

⁶¹⁴ C añglaman.

⁶¹⁵ C yā.

⁶¹⁶ Met. bir.

- 2750 8 Hübük⁶¹⁷ bustānı içre naḥl-i nāz
Ḳaysı naḥl-i nāz serv-i ser-firāz
- 9 Cān şebistānıda şem‘-i dil-pezīr
Şem‘ yok kim meş‘al-i mihr-i münīr
- 10 ‘Ayn nāz içre belā-yı cān közi
Körmegen andaḳ belā devrān közi
- 11 Zülf ü ḥāli fitnedin ‘anber-feşān
Fitne ol yaŋlıĝ kişi birmey nişān
- 12 ‘Ārızıda la’li enfās-ı feşīḥ
İttişāl eylep ḳuyaş birle Mesīḥ
- 2755 13 Vaşlı ümmīdide şāḥib-cāḥlar
Belki şāḥib-taḥt ‘āli-şāḥlar
- 14 Kimsege bolmay müyesser bu murād
Kim köŋül ḳılĝay anıŋ vaşlı[ĝa şād]
- 15 Ol hem il maḥremliĝın ḳılmay heves
İkki yandın ḳaṭ‘ olup bu mültemes
- 16 Ya‘ni ol kim bolsa devrān içre ṭāḳ
Cüft anĝa ni nev‘ tüşkey ittifāk
- 17 De‘bi bu yaŋlıĝ idi cārı⁶¹⁸ anıŋ
İl bola almay ḥarīdārı anıŋ
- 88b** 2760 1 İttifākā bir kiçe tüş kördi ol
Peykeri⁶¹⁹ kim ṭāḳatıĝa urdı yol

⁶¹⁷ C hūbluĝ.

⁶¹⁸ C cārī.

⁶¹⁹ C peykeri.

- 2 Rūhdın bolğan mücessem peykerī
Hüsñ evci üzre mihr-i hāverī
- 3 Şafha‘i hüsñide müşg-āmīz haṭ
Hāli ol yanğlıg ki haṭṭ üzre nuḳaṭ
- 4 Serv dik ser-keşlik ü ra‘nālıgı
Gül kibi nazüklük ü zībālıgı
- 5 Bu çerāg-ı mihr [ü] ol bedr-i münīr
İkkisi bir taḥt üze ārām-gīr
- 2765 6 Dem-be-dem nüş eyleben cām-ı vişāl
Bir birisidin alıp kām-ı vişāl
- 7 Çün bu uyğudın köz açtı gül-‘izār
Kitmiş⁶²⁰ irdi köngli mülkidin qarār
- 8 Artar irdi dem-be-dem şeydālıgı
Bolğu dik irdi ‘ıyān rüsvālıgı
- 9 Her zamān ol tüşni eylep ārzu
Közdin iltip irdi līk uyğunu su
- 10 Könglidin āsāyiş ü kāmı kitip
Hem kiçe hem kündüz ārāmı kitip
- 2770 11 Bir kün artıp hicr derdidin⁶²¹ şerār⁶²²
Çıqtı ‘ālī-qaşr üze bī-iḥtiyār⁶²³
- 12 Her taraf baqıp köngül teskinīga
Yol tilep şabr u şekīb āyiniğa

⁶²⁰ C itmiş.

⁶²¹ Met. devridin.

⁶²² C melāl.

⁶²³ C āşüfte-hāl.

- 13 Nāgehān köz saldı tartıp dūd-ı āh
Bir taraf kim bezm tüzmiş irdi şāh
- 14 Tüşde⁶²⁴ körgen kimsege tüşti közi
Āh urup öz hālidin bardı özi
- 15 Nev-cevānī⁶²⁵ irdi şeh huddāmıdın
Dehrniᅇg ser-fitne-i eyyāmıdın
- 2775 16 Ol dağı çün közni saldı⁶²⁵ bu taraf
'İşğ oqığa köᅇgli ni taptı hedef
- 17 Tüşti āşüb ile cān-ı zārığa
Kim eşer kıldı ten-i efgārığa
- 89a** 1 Köᅇgli mülki içre tüşti kızgalan
Cānı kaşdığa yavuştı kızgalan
- 2 Hūş u şabrı qalmadı öz hālide
Özi hem bardı alar dūnbālide
- 3 Ötti akşamğaça ahvāli irig
Ni ölüg tapıp özini ni tirig
- 2780 4 Tūn sevādı yirge bolğaç⁶²⁶ perde-pūş
Zāhir itti perdedin yüz miᅇg hurūş
- 5 Taᅇgğa tigrü hāleti efgān idi
Āh u eşki ile⁶²⁷ kim tūfān idi
- 6 Taᅇg kuşı kılgaç seher sırrını fāş
Tūn⁶²⁸ kiçe urmaq idi kögsige⁶²⁹ taş

⁶²⁴ C tüşte.

⁶²⁵ C saldı közni.

⁶²⁶ C bolğay.

⁶²⁷ C eyle.

- 7 İkki yandın beyle ğavġā⁶³⁰ saldı ‘ışk
İkki kişver içre yaġmā saldı⁶³¹ ‘ışk
- 8 Nev-cevān ‘ışk içre gerçi zār idi
Köp füsün birle özin asrar idi
- 2785 9 Līk meh-veş bī-ķarār irdi besī
‘İşkdın zār u nizār irdi besī
- 10 Kōrdi ba[r]ġu dik iligdin ihtiyār
‘İşk rüsvālīķda⁶³² tutķu dik ķarār
- 11 Kıldı çün bīçārelīķ⁶³³ bī-ħād zuhūr
Çāre-cūluk çāresin⁶³⁴ kōrdi zārūr
- 12 Ötdi⁶³⁵ aħfā eylemekdin çün işi
Didi kim yoķ çāre tapılmas kişi
- 13 Bar idi ikki muvāfīķ maħremi
Şādīķ⁶³⁶ birle ġam içre hem-demi
- 2790 14 Çāre-gerlīķda muķarrir her biri
Sāhir ü şūh u füsün-ger her biri
- 15 Mekr ü efsün ġāyetiġa yitküçi
Peşşe birle fīlni⁶³⁷ cüft itküçi

⁶²⁸ C tüngece.

⁶²⁹ C köside.

⁶³⁰ Met. sevdā

⁶³¹ C kıldı.

⁶³² C rüsvālīķka.

⁶³³ C bīçārelīġ.

⁶³⁴ C şīvesin.

⁶³⁵ C ötti.

⁶³⁶ C şādīġ.

⁶³⁷ C pīlni.

- 16⁶³⁸ Eyle kim peşşe özin körmey kiçik
Pîl özin tapmay uluğrağ cüsselik
- 17 Her birige rīv ü efsün-ı⁶³⁹ firīb
‘Işğ birle cem‘ kılğunça şekīb
- 18 Bā-vücūd bu biri hoş-nağme rūd
Çalğucu vü çikküçi biri⁶⁴⁰ sürūd
- 89b** 2795 1 Çün muvāfıq tartıp ol sâz u nevā
Zühre burcının kılıp itmek hevā
- 2 Bu biri sâzī bedendin⁶⁴¹ cān alıp
Nağmedin ol bir bedenğa cān salıp
- 3 Bu çalıp sâz ol biri çikkeç hurūş
Terk-i hūş eylep işitkeç ehl-i hūş
- 4 Māh-veşka beyle yitkeç şiddetī
Ol ikevni istep itti⁶⁴² halvetī
- 5 Didi hālın yığlaban açığ açığ
Kim niçük ‘ışğ eylemiş hālın katığ
- 2800 6 Tüşde⁶⁴³ körgen⁶⁴⁴ anı maḥzūn kılğanın
Körgen uyğalıqda mecnūn kılğanın
- 7 Ol yigit ‘ışkıda zār olğanı hem
Vālih ü bī-ihtiyār olğanı hem

⁶³⁸ Met. bu beyit yok.

⁶³⁹ C efsün u.

⁶⁴⁰ C bu bir.

⁶⁴¹ C sâz ünidin.

⁶⁴² Met. alıp.

⁶⁴³ C tüşte.

⁶⁴⁴ C körgeç.

- 8 Dip ki siz ikki refīk-i dil-nevāz
Şiddetimğa bolmağay-siz çāre-sāz
- 9 Hārḥārım ḥalḳ ara gül⁶⁴⁵ kılgusı
Peykerimni bu ölüm kül kılgusı
- 10 Köygenimdin⁶⁴⁶ hīç gam yoqtur maḡa
Ölmegimdin hem elem yoqtur maḡa
- 2805 11 Līk nāmūs ol turur kim köp güzāf
Zāhir eylep-min urup taḳvāda lāf
- 12 Hem atam nāmūsıdın bī-ḥāl-min
Hem⁶⁴⁷ anıḡ şerḥide güng ü lāl-min
- 13 Kim niçük şāh-ı felek miḳdārdur⁶⁴⁸
Rūzigārığa bu iş köp ‘ārdur⁶⁴⁹
- 14 Yüz miniḡ dik öl[se] andın bāk yoḳ
Eyle kim deryāda bir ḥāşāk yoḳ
- 15 Şehğa bī-nāmūsuluk[k]a ṯāḳatım
Yoḳ üçün bu işde artar⁶⁵⁰ şiddetim
- 2810 16 Min didim ḥālīmni imdi siz bilinḡ
Öltürünḡ⁶⁵¹ yāḥūd ‘ilācımni kılınḡ
- 17 Tevsen irdim ‘ışkıdın⁶⁵² boldum zebūn
‘Āciz oldum gerçi bar irdim ḥarūn

⁶⁴⁵ Met. gül ara ḥalḳ.

⁶⁴⁶ C köymegimdin.

⁶⁴⁷ Met. kim.

⁶⁴⁸ C miḳdār irür.

⁶⁴⁹ C işdin ‘ār irür.

⁶⁵⁰ C artar bu işte.

⁶⁵¹ Met. öltürüp.

⁶⁵² C ‘ışkıdın.

- 90a 1 Hâtır-ı nâ-şādıma raḥm eylenġiz
Nāle vü feryādıma raḥm eylenġiz
- 2 Çün yitişti ol ikevge bu nidā
Didiler allında cān eylep fidā
- 3 Eyleli bir çāre kim ol nāzenīn
Andaḡ olġay saṅga me'nūs u ẓarīn
- 2815 4 Kim bu işni hiç ādem bilmegey
Çaysı ādem ol perī hem bilmegey
- 5 Sin şekībā bol velī⁶⁵³ bir niçe kün
Her dem āh u nāle birle çikme ün
- 6 Çün murādınġ iş[te] āḥfādur besī
Bizge bu⁶⁵⁴ āḥfā temennādur besī
- 7 Vaşlıġa çün boldı ümmīd-i ḥuşul
Māh-veş şabr u şekīb eylep ẓabul
- 8 İkki dānāga te'emmül boldı iş
Tüzdiler maṭlūb ile barış kiliş
- 2820 9 Ol yigitke eylep özni āşinā
'İşkīdın köñglide taptılar 'anā
- 10 Ança⁶⁵⁵ zāhir kıldılar mekr ü firīb
Kim alarġa şayd boldı ol ġarīb
- 11 Bu biri [b]oldı ana ol bir siñgil
Didiler çārenġni bizdin anġlaġıl

⁶⁵³ Met. velīkin.

⁶⁵⁴ C hem.

⁶⁵⁵ Met. eyle.

- 12 Gerçi aḥvālīngni qılmas-sin beyān⁶⁵⁶
Līk bildük kim nidin sin nā-tüvān
- 13 ‘Işk könglünğ⁶⁵⁷ mülkin itmiş pāy-māl
Hicriñge bizdindür ümmīd-i vişāl
- 2825 14 Ol yigit bu nüktedin ḥorsend olup
Cāndın ol ikkige ḥācet-mend olup
- 15 Ni kim ol ikki dise fermān bile
Bu biri eylep iṭā‘at cān bile
- 16 Kārvānlar tiz itip bāzār-ı şeyd
Qıldılar ol ṭurfe [ku]şnı beyle⁶⁵⁸ şayd
- 17 Kim diğec kim koy biziñg menzilğa kām
Nā-tüvān ‘azm itti ol yan şād-kām
- 90b** 1 Tüzdiler şāhāne bezm-i dil-pezīr
Bāde içti ‘ışk ara bolğan⁶⁵⁹ esīr
- 2830 2 Çün ḳadeḥ keyfiyyeti boldı ‘iyān
Eyler irdiler ḥikāyetler beyān
- 3 ‘Işk [u] ‘āşıklıqñı⁶⁶⁰ ot⁶⁶¹ [u] dūdıdın
Vaşl ile hicrān ziyān u sūdıdın
- 4 Āşinā sözler mergüb⁶⁶² rāzlar⁶⁶³
Ança şerḥ ittiler ol dem-sāzlar⁶⁶⁴

⁶⁵⁶ C ‘iyān.

⁶⁵⁷ Met. könglünğünğ.

⁶⁵⁸ C eyle.

⁶⁵⁹ Met. tolgan.

⁶⁶⁰ C ‘āşıklıqñı.

⁶⁶¹ Met. afet.

⁶⁶² C murağgab.

⁶⁶³ Met. sözler.

⁶⁶⁴ Met. dil-sūzlar.

- 5 Beyle sözlerde tapıp⁶⁶⁵ cām-ı murād
Nā-murād andın tapıp kām-ı murād
- 6 Mey bile ol nüktelerdin nev-cevān
‘İşk ara ol nev’ boldı nā-tüvān
- 2835 7 Kim anğa yüzlendi güng ü lālîk
Her zamān öz hālîdin bî-hālîk
- 8 Bu maħalde çıktılar dil-keş sürūd
Çaliban hūş alğucu hoş-nağme rūd
- 9 Nā-tüvān ol nev⁶⁶⁶ kıldı terk-i hūş
Kim digey-sin hūssız mey kıldı nūş
- 10 Tün qarangu irdi vü bî-hod ħarîf
Kām-rānlıq⁶⁶⁷ kılgāç⁶⁶⁸ ol ikki zarîf
- 11 İşde bolmay süst eylep cidd ü cehd
Hāzır ittiler revān bir ħurfe mehd
- 2840 12 Anı mehd içre salıp eylep şitāb
Gām urarda zāhir eylep iztırāb
- 13 Māh-veş bezmiğa hāzır kıldılar
Serv ü gülğa vaşl zāhir kıldılar
- 14 Anda ħod āmāde esbāb-ı ħarab
Muntazır ħalvetde māh-ı nūş-leb
- 15 Kim yitürdiler ol ikki çāre-ger
Mehd ara bir serv-ķadd-i sīm-ber

⁶⁶⁵ C tutup.

⁶⁶⁶ Met. dīde.

⁶⁶⁷ C kām-rānlıg.

⁶⁶⁸ C eylep.

- 16 Māh-veş tahtı üze yatқurdılar
Ayn-ı⁶⁶⁹ hūrşīdğa⁶⁷⁰ tapşurdılar
- 2845 17 Māh-veş vaşl içre bolğaç kām-yāb
Didi kim kehgilğa urdılar gülāb
- 91a** 1 Hūşsızğa ‘itr çün taptı meşām
Köz açıp kördi bihişt-āsā⁶⁷¹ maқām
- 2 Yanıda ol ğayret-i hūr u perī
Könğlini zār eylegen meh-peykerī
- 3 Ҷopup olturđı ‘aceb hālet bile
Baқtı her yan yüz tümen hayret⁶⁷² bile
- 4 Astıda kördi biyik şāhāne taht
Yanıda mūnis şeh-i ferhunde-baht
- 2850 5 Didi yā Rab kim ni hāl irkin bu hāl
Tüş mü uyğaglığ mu irkin ya hayāl
- 6 Birdi meh-veş luţf ile teskīn anğa
Körgüzüp kām-ı vişāl-āyīn anğa
- 7 Kim түş irmesdür⁶⁷³ bu ey bī-tāb-hūş⁶⁷⁴
Şükr itip⁶⁷⁵ қıl imdi cām-ı vaşl nūş
- 8 İsteben içti perī⁶⁷⁶ bir cāmni
Son anğa tuttı mey-i gül-fāmni

⁶⁶⁹ C aynı.

⁶⁷⁰ C hūrşīdқа.

⁶⁷¹ C bihişt-āyīn.

⁶⁷² Met. hūrmān.

⁶⁷³ C irmestür.

⁶⁷⁴ C bī-tāb u түş.

⁶⁷⁵ C it.

⁶⁷⁶ C revān.

- 9 Sākī-i ‘azrā-‘izār-ı hulle-pūş
Hūşsızğa çün içürdi niçe kuş⁶⁷⁷
- 2855 10 Cām-ı mey urdı hicāb otığa su
Bī-hicāb oldı tarīk-ı güft ü gū
- 11 ‘Āşık-ı maḥzūn [u] ma‘şūq-ı ḥazīn
Boldılar ‘işret öyide hem-nişīn
- 12 Andaḫ oldı birlik āyīni revā
Kim ikilik ortadın boldı sevā
- 13 Her taraf kim bolğay imkān-ı heves
Bir biridin taptı ikki hem-nefes
- 14 Bī-taḥāşī birle⁶⁷⁸ āyīn-i vifaḫ
Kim anıñ şerhi edebdindür yıraḫ
- 2860 15 Hem yigit müştāk [u] hem müştāk⁶⁷⁹ kız
Yüzge yüz koyup ağız üzre ağız
- 16 Özgeni mundın kıyās itmek bolur
Ġayet ü imkānığa yitmek bolur
- 17 Tā seher bu nev‘ idi ‘īş u neşāt
İkki yandın bī-taḥāşī inbisāt
- 91b** 1 Şubḫ çün eylerge tün⁶⁸⁰ rāzını fāş
Boldı tün müşgi üze kāfūr-pāş

⁶⁷⁷ C қоş.

⁶⁷⁸ C eyle.

⁶⁷⁹ C muhtāc.

⁶⁸⁰ C yir.

- 2 Mey dađı zāhir kıılır⁶⁸¹ bī-ħad sürūr
İltip irdi bezm ehlidin Őu‘ūr
- 2865 3 Kim ol ikki perde-pūŐ u perde-der
Boldılar ol perde iħre nağme-ger
- 4 Bezm ilidin ğāret-i hūŐ ittiler
Ol yigitni eyle medhūŐ ittiler
- 5 Kim yıkııldı za‘f anı bī-ħāl itip
ĞıŐ⁶⁸² itip⁶⁸³ idrāk-i⁶⁸⁴ ħālidin kitip
- 6 Ğāre-gerlerĝa bu iş Ğün birdi dest
Mehd ara bī-dilni eylep pāy-best
- 7⁶⁸⁵ Nağl kııldılar hem ol kāŐāneĝa
‘ĀŐıķ-ı ĝam-ħāreni ĝam-ħāneĝa
- 2870 8⁶⁸⁶ Mestlık⁶⁸⁷ uyķusıdın bolĝaç ferāĝ
Tanĝ yilidin kildi ħālīga⁶⁸⁸ dimāĝ
- 9 Kōz aĝıp bī-dil te‘emmül eyledi
Ötken aħvālin ta‘aķķul⁶⁸⁹ eyledi
- 10 Āh urup Ğıķtı dimāĝıdın tütün
Taş ile ķoymadı a‘zāsın bütün

⁶⁸¹ C kıılıp.

⁶⁸² C ħis.

⁶⁸³ C ile.

⁶⁸⁴ C idrāki.

⁶⁸⁵ Met. bu beyitin 2. mısrası sehven 2870. beyitin 2. mısrasının yerine yazılmış.

⁶⁸⁶ Met. bu beyitin 2. mısrası sehven 2869. beyitin 2. mısrasının yerine yazılmış.

⁶⁸⁷ C mestlık.

⁶⁸⁸ C ħālīga kildi.

⁶⁸⁹ C taħayyül.

- 11 Öz özi birle kılp⁶⁹⁰ köp mācerā
Eyledi közige ‘ālemni qara
- 12 Nevha tüzdi eşk-i encüm-rîz ile
Başladı āşüb-ı rüstā-ḥîz ile
- 2875 13 Vaşl bezmin çün ḥayāl eyler idi
Nāle-i Mecnūn-mişāl eyler idi
- 14 Dir idi yā Rab ni tedbîr eyleyin
Kinge öz ḥālimni taqrîr eyleyin
- 15 Ger disem ḥāmūş olay tāḳat mu bar
Özni zabṭ eyley disem kuvvet mü bar
- 16 Ḥaletim maḥfî tutay ya fāş itey
Söz diyin⁶⁹¹ ya tik turay bilmen n'itey
- 17 Ger disem aytay qanı pāyān anḡa
Dirge miḡdin birni yoḡ imkān anḡa
- 92a** 2880 1 Ger nihān tutmaḡlıḡın kılsam⁶⁹² ḥayāl
Yoḡ tutur cān iltürümge iḥtimāl
- 2 Eyler irdi beyle ḡavḡā vü ḥurūş
Ni tenide rūḡ ni başıda⁶⁹³ hūş
- 3 Ḥayreti her laḡza qaşd-ı cān itip⁶⁹⁴
İlni anıḡ ḥāliḡa ḥāyrān itip

⁶⁹⁰ Met. didi.

⁶⁹¹ C tiyin.

⁶⁹² Met. tutsam.

⁶⁹³ C maḡzıda.

⁶⁹⁴ Met. kılp.

- 4 Her kişi ol hālidin sordı haber
Tapmadı anıñg cevābıdın eğer
- 5 Munça zāhir eyledi kim sormanğız
Köygenim besdür yana köydürmenğiz
- 2885 6 Hāletim şerhi imes takrır işi
Bilmes anı anda tā yitmes kişi
- 7 Min mü irdim yā Rab ol iqbāl ile
Vaşl bezmi⁶⁹⁵ içre⁶⁹⁶ istiqlāl ile
- 8 Şerh kıлмақ ister irsem ger anı
Kimse ni nev' eylegey bāver anı
- 9 Hāyretim cānımnı örter n'eyleyin
Cism-i vīrānımnı örter n'eyleyin
- 10 Vaḥdet-i vaşl içre ol yanğlığ murād
Ol şıfat ma'sūk birle ittiḥād
- 2890 11 Sonğra hicrāndın bu yanğlığ şiddetim
Hāyret üzre ḥayret üzre ḥayretim
- 12 Hāyretīdür asru bī-pāyān 'acīb
Kimsege kıлма munı yā Rab nasīb
- 13 **FAQR U FENĀ VĀDĪSİNG BEYĀNI**⁶⁹⁷
- 14 Mundın ötse utruğa kilmes yana
Yol ara cuz vādi-i faqr u fenā

⁶⁹⁵ C bezmide.

⁶⁹⁶ C ol.

⁶⁹⁷ C EDĀSI.

- 15 Yok bu vādī içre cuz hāmūşluk
Güng ü ker bolmağlık⁶⁹⁸ u bī-hūşluk
- 16 Çün telāţum⁶⁹⁹ körgüzüp baħr-ı ‘amiķ
Yüz tümen ‘ālem bolup anda ġarīķ
- 2895 17 Baħrınıġ külegi tutķan çağda evc
Kim ‘ıyān eyler tümen miġ naķş mevc
- 18 Dem-be-dem ol naķşlar tapıp fenā
Fāş olur miġ naķş-ı⁷⁰⁰ ġünā-ġün yana
- 92b 1 Yaħşı baķsaġ mevc ara⁷⁰¹ yoķtur⁷⁰² vücūd
Baħrdın özge irür barı ne-būd
- 2 Hāķ vücūdı kildi baħr-ı bīkerān
Mevci anıġ āferinişdin ‘ıyān
- 3 On sikiz miġ ‘ālem içre her ni bar
Kim kılurlar ehl-i ma‘nī i‘tibār
- 2900 4 Her ni kim zāhir irür⁷⁰³ şüret ara
Kim barı mer’ī irür⁷⁰⁴ hey’et ara
- 5 ‘Arz saţhı üzre yüz şekl-i ‘acīb
Şekillerġa yüz tümen levn-i ġarīb
- 6 Farz kıl baħrī ve yāhūd ma‘denī
Yoķsa deştī anġlağıl yā ġülşeni

⁶⁹⁸ C bolmağlık.

⁶⁹⁹ Met. . C telāţun.

⁷⁰⁰ C mevc-i.

⁷⁰¹ C mevde.

⁷⁰² C yoķdur.

⁷⁰³ C durur.

⁷⁰⁴ C bolur.

- 7 Yüz tümen miñg läle vü gül barça pāk
Turgay u bülbülni kılğu dik helāk
- 8⁷⁰⁵ Hem eķālīm ü bilād itgil hayāl
Hem biḥār u hem ‘uyūn u hem cibāl
- 2905 9 Kim⁷⁰⁶ bular devri dağı nāz⁷⁰⁷ u hevā
Bel hevā vü nāzdın⁷⁰⁸ hem mā-sivā
- 10 Hem bular devri dağı tokkuz felek
Şābit ü seyyār [u] hem ḥayl-i melek
- 11⁷⁰⁹ Ni melāyik ol ki yoķ sanı anıñg
Belki ta‘dād içre pāyānı anıñg
- 12 Taptı⁷¹⁰ bir aḥter ki yoķ andın ḥāķir
‘Arz cismiçe niçe tapıp nazīr
- 13 Tört ‘unşur yitti kök altı cihāt
Nādir ü ‘ālī esās-ı kāyināt
- 2910 14 Barçadın eşref ki ol insān irür
Kim kemāli[n]de ḥired ḥayrān irür
- 15 Munda sin yāḥūd ‘avām itgil gümān
Ya ḥavāşş anġla ḥayāl eyler zamān
- 16 Ger selāṭīn bolsa şāḥib-iķtidār⁷¹¹
Ger⁷¹² ḥavāķīn bolsa⁷¹³ [şā]ḥib-i‘tibār⁷¹⁴

⁷⁰⁵ Met. bu beyit yok.

⁷⁰⁶ C hem.

⁷⁰⁷ C nār.

⁷⁰⁸ C nārdın.

⁷⁰⁹ Met. bu beyit yok.

⁷¹⁰ C ḳaysı.

⁷¹¹ Met. şāḥib-iḥtiyār.

⁷¹² Met. ver.

⁷¹³ C anġla.

- 17 Ger ḥakīm ü ‘ālim ü ger müctehid
Ger perişān kavmdur ger müttehid
- 18 Ger velī kim ḥalkdın ekmeldür ol
Ger⁷¹⁵ nebī kı̄l farz kim⁷¹⁶ mürseldür ol
- 2915 19 Barçasın⁷¹⁷ Ḥaḳ zātı baḥrı⁷¹⁸ mevcı bil
Hem vücūdın mevc yanğlıg anğlağıl
- 93a** 1 Barçasınıḡ naḳşı kildi ‘āriyet
Fāni vü anda beḳādın yoḳ şıfat
- 2 Baḥr taḥrīki çü mevc eylep ‘iyān
Naḳş munça zāhir eylep her ḳayan
- 3 Çün tapıp teskīn bu baḥr-ı mevc-ver
Ḳalmayın ol mevclerdin⁷¹⁹ hiç eşer
- 4 Her kişide bolsa āyīn-i ḥıred
Beyle bildik kim ezeldin tā ebed
- 2920 5 Her ni kim kılsaḡ gümān tapkan vücūd
Būdı yoḳ bu nev‘ [irür] barı nümūd⁷²⁰
- 6 Ğayr-ı Ḥaḳ kim ḳādir-i berr Ḥaḳdur ol
Barı fānī bāḳi-i⁷²¹ muṭlaḳdur ol
- 7 Hem vücūd āyīni muḥkemdür anğa
Hem beḳā resmi müsellemdür anğa

⁷¹⁴ Met. iḳtidār.

⁷¹⁵ C v'er.

⁷¹⁶ Met. ger.

⁷¹⁷ Met. barçanı.

⁷¹⁸ met. baḥrı zātı

⁷¹⁹ C naḳşlardın.

⁷²⁰ Met. ne-būd.

⁷²¹ Met. ḳādir-i.

- 8 Hâkdın özge kim⁷²² irür her nev‘ zât
Fîl-meşel içken ise āb-ı hayat
- 9 Fāni-i muṭlaḳ+durur ger ḥod beḳā
İstese kıлмаḳ kirek özni fenā
- 10 **HİKĀYET**
- 2925 11 Şeyḥ Ebū'l-‘Abbās Ḳaşşāb-intisāb
Kim zamānda ḳutb idi bī-ictināb
- 12 Çün fenā vādīsığa ḳoydı ḳadem
Ol⁷²³ vücūdın eyledi anda[ḳ] ‘adem
- 13 Kim maḳāmı bir kün irdi ḥānḳah
Barı aşḥāb öz yiride rū-be-rāh
- 14 Bu maḥalde bir fużül-i bī-edeb⁷²⁴
Ḥānḳah şahnıda kirdi ey ‘aceb⁷²⁵
- 15 Kirgeç ol⁷²⁶ mebre[z] sarı körgüzdi meyl
Didi kim⁷²⁷ ey ḥānḳah sükkānı ḥayl
- 2930 16 İtken⁷²⁸ nüktemni yahşı anḡlanḡız
Su tola ibriḳ ḥāzır eylenḡız
- 17 Tā ki istincā sarı eyley şürü‘
Sonḡra ḳılḡay-min ṭahāretḳa rücū‘
- 93b** 1 Şeyḥ-i ‘ālī-ḳadr işitkeç bu kelām
Didi ibriḳ alıban eylenḡ ḥırām

⁷²² C ger.

⁷²³ C öz.

⁷²⁴ C fużül-i bī-l-‘acab.

⁷²⁵ C bī-edeb.

⁷²⁶ C oḳ.

⁷²⁷ C ey bu.

⁷²⁸ C aytḳan.

- 2 Aldı bir dervīş ibriḳ-i ſigerf
Su tola eylep anġa yitkürdi zarf
- 3 Zarfını sindurdu ol nā-cins zāt
Didi kiltürgil yana bir zarf bat
- 2935 4 Yana bir ibriḳ kiltürgen⁷²⁹ zamān⁷³⁰
Anı hem urdu vü sindurdu revān
- 5 Œeyḩ ma‘lūm eylegeç didi yürünġ
Ol niçe ibriḳ uşalsa⁷³¹ kiltürünġ⁷³²
- 6 Niçe kim kiltürdiler⁷³³ taş urdu ol
Zarflarını ser-be-ser sindurdu ol
- 7 Kıldılar allı[n]da ‘acz izhārını
Kim [u]şattınġ zarflarını[nġ] barını
- 8 Hānġahda ġalmadı zarf u inā‘
Kim siniġ allıġda⁷³⁴ kiltürmek⁷³⁵ yana
- 2940 9 Didi ger ibriḳ yoktur ġaytınġız
Barıban⁷³⁶ öz Œeyḩinġizġa⁷³⁷ aytınġız
- 10 Kim saġalın ḩāzır itsün munda bat
Tā tapay bu emr bendidin necāt

⁷²⁹ C kiltürdi.

⁷³⁰ C revān.

⁷³¹ C uşatsa.

⁷³² C yitkürünġ.

⁷³³ C yitkürdiler.

⁷³⁴ C allıġġa

⁷³⁵ C kiltürsek.

⁷³⁶ Met. barsan.

⁷³⁷ C Œeyḩinġizge.

- 11 Şeyh iſitkeç uſbu⁷³⁸ bî-bākâne söz
Sigreben ҡoptu vü ol yan ҡoydı yüz
- 12 Kim zihî hoſ-sā‘at [u] ferhunde-hāl
Kim ҡaçan bir büz-güſ oğlığa saƒal
- 13 Kim anı yıllar çikip yup tarağay
Bu zamān bir⁷³⁹ munça iſke yarağay
- 2945 14 Kim anğa dervîſ ҡılğay⁷⁴⁰ iltifāt
Bir küdüretdin çıƒarğay özni bat
- 15 Şeyhde⁷⁴¹ irdi maħasin pāk [ü] aƒ
Avuç⁷⁴² içre alıban⁷⁴³ ҡoydı ayak
- 16 Ol taraf kim ġāfil-i bî-bāk idi
Belki ol mecnūn-ı bî-idrāk idi
- 17 Körge[ç] ol bu nev‘ āyīn-i fenā
Herze dirge ҡalmadı⁷⁴⁴ ƒuvvet yana
- 94a** 1 Şeyh ayağığa özin tofrağ itip
ƒoydı yüz tofra[ğ]ƒa özdin kitip
- 2950 2 Sālīk-i fānī anğa salıp naƒar
Özlügidin ҡoymadı reng ü eſer
- 3 Bu ſıfat nāƒıſnı tekmīl eyledi
Misni altun birle tebdil eyledi

⁷³⁸ C beyle.

⁷³⁹ Met. bunça.

⁷⁴⁰ C dervîſi eylep.

⁷⁴¹ C şeyhka.

⁷⁴² Met. evc.

⁷⁴³ Met. salıban.

⁷⁴⁴ C tapmadı.

- 4 Reng ü naqş u levndin çıkmay kişi
Mümkin irmes munda yitmeklik işi
- 5 Fāniyā mundaq fenā Hāqdın tile
Tā beqā tapqay-sin⁷⁴⁵ ol ifnā bile
- 6 **HĀCE BAHĀU'D-DĪN NAQŞ-BEND**
SÖZİ FENĀ-YI KĀMİL BEYĀNIDA⁷⁴⁶
- 7 Hāce-i 'ālī-şifāt-ı ercümend
Şeh Bahāu'l-haqqı ve'd-dīn Naqş-bend
- 2955 8 Çün bu iqlīm üzre boldı taht-gīr
Tüzdi yoqluq kişveri üzre serīr
- 9 Öz vücūdın pāk-ı pīr-i Hāq-şinās
Her ni birle kim kıllur irdi kıyās
- 10 Andın özni kim tapar irdi besī
Serv [ü] güldin eyle kim hār u hasī
- 11 Kim körüdi közige bir cīfe-kelb
Peykeridin pāklik āyīni selb
- 12 Çün anıᅇ birle tinᅇştürdi özin
Nāle eylep⁷⁴⁷ eşk-bār itti⁷⁴⁸ közin
- 2960 13 Didi ol ehl-i vefādur-min imen
Özni anıᅇ birle andın⁷⁴⁹ tinᅇ dimen

⁷⁴⁵ Met. bolᅇay-sin.

⁷⁴⁶ C maᅇāmıda.

⁷⁴⁷ C kıllıp.

⁷⁴⁸ C eylep.

⁷⁴⁹ C mundın.

- 14 Ol Һudāvendiga ҡılmay⁷⁵⁰ cuz vefā
Līk mindin zāhir olmay⁷⁵¹ cuz cefā
- 15 Һүkm mundaқ eyleben⁷⁵² şāhib-nazar
Қıldı it birle⁷⁵³ yol [allı]dın güzer
- 16 Kördi baққақ nisbet āyīnin tüze
İt ayağıның izi[n] tofrağ üze
- 17 Didi min artuқ iken-min⁷⁵⁴ ya bu iz
Yana özni didi k'ey inşāfsız

- 94b 2965 1 Ol vefā ehli ayağıdın nişān
Sin vefāsızlıқ⁷⁵⁵ sarı dāmen-keşān
- 2 Һatm ҡıldı çün bu ma' nīde⁷⁵⁶ [s]özin
Yir öpüp ol iz üze қoydı yüzin
- 3 Ehl-i Һaқ bu nev' itip selb-i vücūd
Būdını bu vech ile eylep ne-būd
- 4 Beyle āşām ittiler cām-ı fenā
Қalmaғandın⁷⁵⁷ sonғ eşer özdin yana
- 5 Һaқ vücūdıdın beқāyī tapıban
Cām-ı vaҳdetdin⁷⁵⁸ liқāyī tapıban

⁷⁵⁰ Met. ҡılmay-sin.

⁷⁵¹ Met. olmay-sin.

⁷⁵² C eylegeç.

⁷⁵³ C yol birle.

⁷⁵⁴ C ikin-min.

⁷⁵⁵ C vefāsızlıғ.

⁷⁵⁶ C ma' nīga.

⁷⁵⁷ C ҡalmaғandın.

⁷⁵⁸ C vaҳdetde.

2970 6 Çün fenā hayliġa dāhil⁷⁵⁹ boldılar
Bākī-i muṭlaqqā vāşıl⁷⁶⁰ boldılar

7 **PERVĀNELER MECMA'İ ŞEM'-İ ḤAKİKİ ŞERḤİDE**

8 Bir kiçe pervāneler cem' oldılar
Sa'y birle ṭālib-i şem' oldılar

9 Didiler perni kılıp āteş-feşān
İsteli maṭlūb nūrıdın nişān

10 Her ni tapsağ anı izhār eyleli
Şerḥ itip aşlın pedīdār eyleli

11 Bu söz ayılğaç biri açıp kıanat
Şem' taḥkīkīn kıılurğa bardı bat

2975 12 Bir şebistān içre kördü cem'ni
Kim yarutmışlar arada şem'ni

13 Çün münevver kıldı nūrıdın közin
Yanıban yaydı alar içre sözin

14 Ol dir irdi līk alar tapmay haber
Cānlarıda⁷⁶¹ yoğ idi andın eşer

15 Her niçe rüşenrağ itti sözni ref'
Müstemi'ler tapmadılar hiç nef'

16 Çün mununğ taqrīri sūd az eyledi
Yana bir pervāne pervāz eyledi

⁷⁵⁹ Met. vāşıl.

⁷⁶⁰ Met. dāhil.

⁷⁶¹ C cānlarıġa.

- 2980 17 Şem‘ bezmiğa yaq̄in saldı⁷⁶² güzer
Nūrığa vaqt bile saldı nazar
- 95a 1 Bu dağı⁷⁶³ yanıp niçe kıldı beyān
Bolmadı maqşūd[1] cem‘ içre ‘ıyān
- 2 Yana bir hem işke sâ‘î boldı köp
Şem‘ başı girdiğa ivirüldi köp
- 3 Bolmadı hāşıl murād andın dağı
Tapmadı müşkil-güşād andın dağı
- 4 Özgelerge dağı tüşti⁷⁶⁴ ıztırāb
Eylep ol maqşūd üçün her bir şitāb
- 2985 5 Şem‘ devride qanat köp urdılar
Her bir öz bāl ü perin köydürdiler
- 6 Her biri köygençe andın taptı kām
Şerhi düşvār irdi vü naqli harām
- 7 Şu‘le şerhin til bile kılmas kişi
Köymegünçe hurqatin bilmes kişi
- 8⁷⁶⁵ Ol bir iş taḥkīkīdın taptı haber
Kül bolup kim qalmadı andın eşer
- 9 Şu‘leğa urğan⁷⁶⁶ özin bī-vehm [ü] bāk
Şu‘le boldı ot tüşüp⁷⁶⁷ a‘zāsı pāk

⁷⁶² C kıldı.

⁷⁶³ Met. niçe.

⁷⁶⁴ C tüşti dağı.

⁷⁶⁵ C 2. mısrası *kim bolup kül tapmadı.*

⁷⁶⁶ C urgaç.

⁷⁶⁷ Met bolup.

- 2990 10 Çün tiler maqşūd anğa boldı ‘ıyān
Özge zāhir bolmadı andın beyān
- 11 Çünki maqşūd içre nā-būd oldı ol
Ol fenāda ayn-ı maqşūd oldı ol
- 12 Çıkmadı andın yana hergiz⁷⁶⁸ nefes
Ol haqīkatdın haber taptı vü bes
- 13 Baqsa il pervānelerniᅡ re‘yide
Keşf olur köᅡgliᅡde⁷⁶⁹ ikki fāyide
- 14 Bir bu kim köymey anğa bolmas⁷⁷⁰ güşād
Bolmaᅡunça kül uşal⁷⁷¹ tapmas murād
- 2995 15 Tā fenā otı üze salmas vücūd
Örtemes ol şu‘lede būd u ne-būd
- 16 Pertev-i maqşūdıᅡa bolmas ᅡuşul
Kāmiᅡa yüzlenmes āyīn-i vuşul
- 17 Yana bir bu kim inip⁷⁷² bu nev‘ berᅡ
Anı kim ot baᅡrı içre⁷⁷³ kıldı ᅡarᅡ
- 95b** 1 Qalmadı çün anda imkān-ı maᅡāl
Söz dimeᅡ iş sırrıda boldı muᅡāl
- 2 Munda köymey ilge iş açılmadı
Ol ki köydi kimse ᅡālın bilmedi

⁷⁶⁸ Met. hergiz yana andın.

⁷⁶⁹ C köᅡgliᅡe

⁷⁷⁰ C yitmes.

⁷⁷¹ C tapa almas.

⁷⁷² Met. tip.

⁷⁷³ Met. ot içre baᅡrı.

- 3000 3 Fāniyā lāf-ı fenā urmağını⁷⁷⁴ koy
Vaşl ile kāmınğ fenā otığa köy
- 4 İvrülüp şem‘ otığa pervāne-vār
Özni taşla şu‘leğa dīvāne-vār
- 5 Qalmağandın sonğ vücudunğdın⁷⁷⁵ nişān
Hilkat içre tār u pütunğdın nişān
- 6 Boldı çün kāmınğ revā maqşūd ara
Bilmese il bilmesün bu⁷⁷⁶ mācerā
- 7 **ŞEYH SÜFYÂN ŞEVRİNİŊ FENĀDIN SONĞ⁷⁷⁷**
BEKĀ HUŞŪLİĞA⁷⁷⁸ NÜKTE SÜRGENİ
- 8 Şeyh Şevrī kıdve-i aşhābdın
Nevver Allāhū şerāhu t̄abdın⁷⁷⁹
- 3005 9 Mā‘rifet içre sürer irdi maqāl
T̄alibī ol p̄rdin kıldı su‘āl
- 10 Kim birev kim Tinğriğa⁷⁸⁰ t̄alibdür ol
Maqşadığa tigrü ni nev‘ oldı yol
- 11 Didi miñg menzil mesāfet anğlağıl
Barçasıda derd [ü] miñnet⁷⁸¹ anğlağıl
- 12 Nār ile nūr ortada yitti tinğiz
Her biriniñ vüs‘ati endāzesiz

⁷⁷⁴ C urmağını.

⁷⁷⁵ Met. vücudu sonğdın.

⁷⁷⁶ C ol.

⁷⁷⁷ C sonğra.

⁷⁷⁸ C huşulide.

⁷⁷⁹ C hālidin.

⁷⁸⁰ C Tinğriğe.

⁷⁸¹ C āfet.

- 13 Bu tinğizlerdin kaçan kılsañg ‘ubūr
Cezb-i hūti ol zamān eyler zuhūr
- 3010 14 Māhiī kim her kaçan kim çikse dem
Yutqay ikki ‘ālem ü halkını hem
- 15 **KUŞLARNING FENĀ VĀDİSİNİNG NİHĀYETİDİN BEKĀ
MÜLKİDİN NİŞĀN TAPQANI⁷⁸²**
- 16⁷⁸³ Baħr-ı istiğnā ara tapıp maqām
Ol muħit etrafıda eylep hırām
- 17 Söz yüziğa beyle çün⁷⁸⁴ tüşti niqāb
Zāyil oldı hem su‘āl ü hem cevāb
- 96a 1 Boldı kuşlarğa bu sözün özge⁷⁸⁵ hāl
Kim hıred anı kıla almas maqāl⁷⁸⁶
- 2 Barçası fehm itti kim⁷⁸⁷ bu müşkil iş
Ol cemā‘at lāyığı irmes imiş
- 3015 3⁷⁸⁸ Özleridin barça nevmīd oldılar
Mübtelā-yı hüzn-i cāvīd oldılar
- 4 Eyle taptı beyle mühlik söz vücūd
Kim nihādıdın barınıñg çıktı dūd
- 5⁷⁸⁹ [Belki çün bu işke vāqıf boldılar]
Vehmdin ol dem köpi ħod öldiler

⁷⁸² C tapmağları.

⁷⁸³ C’de bu beyit başlıktan önce yazılmış.

⁷⁸⁴ Met. hoş.

⁷⁸⁵ C eyle.

⁷⁸⁶ C ħayāl.

⁷⁸⁷ C ki.

⁷⁸⁸ Met. beyitin 2. mısrası yok, bunun yerine 3017. beyitin 2. mısrası yazılmış

⁷⁸⁹ Met. 1. mısra yok.

- 6 Fāni olgaç vü⁷⁹⁰ hem cān alğanları
Tuttı hayret⁷⁹¹ birle yol qalğanları
- 7 Urdılar yıllar qanat tutmay⁷⁹² qarār
Ol belādın ihtiyār itmey firār
- 3020 8 Qaṭ' itip köp yol quyı vü yuqqarı
Çıqquçā özlükleridin taşqarı
- 9 Olça ol yolğa⁷⁹³ alarğa birdi yüz
Şerhi kilmes yüz tümen til birle tüz
- 10 Ger siniᅅg hem tüşse allıᅅgda⁷⁹⁴ bu yol
Çün anğa yitsenᅅg müşāhid bolsa⁷⁹⁵ ol
- 11 Bilge-sin kim ol hevā kim tuttılar
Yol belāsıdın ni qanlar yuttılar
- 12 Āᅅirü'l-emr ol gürūh-ı zārdın
Renc tartardın sürüg efkārdın
- 3025 13 Yittiler maqqadğa⁷⁹⁶ ammā asru az
Ten ara yüz sūz u cān içre güdāz
- 14 Kim uzun irdi yol u köp⁷⁹⁷ āfeti
Bī-nihāyet derd ü renc⁷⁹⁸ ü şiddeti
- 15 Ba'zı ol quşlardın oldılar helāk
Ba'zı ayttılar bolup⁷⁹⁹ köp derd-nak

⁷⁹⁰ C vehm.

⁷⁹¹ Met. yol hayret bile.

⁷⁹² Met. üzre.

⁷⁹³ C yolda.

⁷⁹⁴ C allıᅅgga.

⁷⁹⁵ C bolᅅay.

⁷⁹⁶ C maqqadqa

⁷⁹⁷ Met. vü yol köp.

⁷⁹⁸ C renc ü derd.

- 16 Yüz sümüm-ı derd ü renc anda isip
Kim müsâfir rişte-i ‘ömrin kisip
- 17 Çün havâdiş bi-ḥad ü pâyân idi
Boldılar zāyi‘ ni kim imkân idi
- 3030 18 ‘Ākıbet yüz miṅg tūmendin niçe kuş
Kim alarğa yüz tūmen renc oldu tuş
- 96b** 1⁸⁰⁰ Urdular ol yirde ottuz kuş kanat
Tenleride qalması⁸⁰¹ āyīn-i ḥayat
- 2 Cism ara bir perleri qalması bütün
Pāre pāre eyle kim⁸⁰² kaqşal[gan] otun
- 3 Tenleri yol rencidin bi-tūş u tāb
Cānları derd ü meşakqatdın ḥarāb
- 4 Kördiler ol nev‘ ‘ālī ḥazretī
Kār-gāhı anda andaḳ vūs‘ati
- 3035 5 Kim bolup ‘āciz ‘uḳūl idrākidin
Çarḥ öksükrek anıṅ ḥāşākidin
- 6 Yağıp istiḡnā seḥābıdın yağın
Ra‘d eylep ‘arbede taşlap⁸⁰³ çakın
- 7 Kim tūşüp ‘ālemğa tufān-ı belā
Kül kılp gerdūnnı⁸⁰⁴ berḳ-ı ibtilā

⁷⁹⁹ C olup.

⁸⁰⁰ C’ de 1. ‘mısra ottuz kuş ol yirde’.

⁸⁰¹ C qalması.

⁸⁰² C çün ki.

⁸⁰³ Met.

⁸⁰⁴ Met. ‘ālemni.

- 8⁸⁰⁵ Yitti kök anda bir avuç hākçe
Sidre vü tūbī kilip hāşākçe
- 9 Barça öz hālīga hayrān qaldılar
'Aczdin zār ü perişān qaldılar
- 3040 10 Kördiler kim anda yüz mihr-i münīr
Zerreniᅅg yüzdin biriçedür haq̄ir
- 11 Didiler vā hasretā öz hālīga
Ot tüşüp her qaysı perr ü bālīga
- 12 Kim ol⁸⁰⁶ ottuz t̄ayir-i fāsīd-hayāl
Yol birip alarğa⁸⁰⁷ sevdā-yı muhāl
- 13 Tartıban yol⁸⁰⁸ qaᅇ'ıda renc-i 'azīm
Cānğa ölmek vehmidin her laᅇza bīm
- 13 'Ömr ötüp bir laᅇza⁸⁰⁹ yitmek āh bu
Hāl bu hem⁸¹⁰ vūs'at-i dergāh bu
- 3045 14 Munda bizge⁸¹¹ ni ᅇisāb u ni vücūd
Dip bu sözni başlarıdın çıqtı dūd
- 15 Her nefes nevmīdlıᅇ yüz körgüzüp
Ol niçe āvāreni⁸¹² könᅇlin buzup
- 16 Bir niçe ser-geşte-i āvāre'ī
Tapmay öz miᅇnetleriᅇa çāre[ī]

⁸⁰⁵ Met. bu beyit yok.

⁸⁰⁶ C biz.

⁸⁰⁷ C hātırğa

⁸⁰⁸ Met. qaᅇ'ıda köp.

⁸⁰⁹ C maᅇşadқа.

⁸¹⁰ C vü.

⁸¹¹ C bizge munda.

⁸¹² C āvāreniᅅg.

- 17 Ni uçarğa yār olup kuvvetleri
Ni konarğa derd ara t̄akatleri
- 97a** 1⁸¹³ Perdedin nāgāh ‘izzet çāvuşı
Cilve kıldı eyle kim devlet kuşı
- 3050 2⁸¹⁴ Kördi ol mebhūt hayl-ı hasteni
Yüz beliyyet tārığa vābesteni
- 3 Sorğalı kıldı alar hālını⁸¹⁵ meyl
Didi āyā ni cemā'atdur bu hayl
- 4 Kim irürler miñg belāğa mübtelā
Ol belādın behre tapmay ğayr lā
- 5 Bī-ser ü sāmān [u] ser-gerdān barı
Çadrda tofrağ ile yeksān barı
- 6 Yoğ haķāretdin alarğa⁸¹⁶ özge hīç
Ol haķāretdin körünmey közge hīç
- 3055 7 Didiler kim biz gürūh-ı hār u zār
Herze-kār u ‘āciz ü bī-i‘tibār⁸¹⁷
- 8 Yolda ‘ömri cān çikip şāh isteben
Renc tartıp-biz⁸¹⁸ bu dergāh isteben
- 9 Şāhsız irdük be-ğāyet köp sipāh
Ni sipāh olğay ki yoğtur anda şāh

⁸¹³ Met. bu beyit yok.

⁸¹⁴ Met. bu beyit yok.

⁸¹⁵ C hālīga.

⁸¹⁶ C alarda.

⁸¹⁷ Met. bī-ihtiyār.

⁸¹⁸ Met. tapıp-biz.

- 10 ‘Ömrler anda⁸¹⁹ meşakkat tartıban
Yüz tümen türlüğ mezellet tartıban
- 11 Niçe yüz miñg tābi‘ [ü] hayl [ü] haşer
Kim anıñ şānıda⁸²⁰ ‘ācizdür beşer⁸²¹
- 3060 12 Boldılar zāyi‘ koyup bu yolda⁸²² yüz
Tā bu dergehge⁸²³ yitişdük-biz⁸²⁴ otuz
- 13 Tā meger Sīmurğ bolğay şāhımız
Barça şerr ü hayrdın āgāhımız
- 14 Şāhğa bolsa bu ma‘nī⁸²⁵ dil-pezīr
Bende bolğay-miz⁸²⁶ niçe zār u esīr
- 15 Didi ol çāvuş ki ey⁸²⁷ hayl-i harīf
Bī-ħiredlīk⁸²⁸ birle bolğan muttaşīf
- 16 Siz kim olğay-siz niçe āşüfte-ħāl
Kim dimāğınğızğa tüşkey bu hayāl
- 3065 17 Qaysı til birle qılur-siz şehni zīkr
Könğlünğizge yol niçe tapqay bu fikr
- 18 Siz gürüh-ı⁸²⁹ hīç ü gümrāh⁸³⁰ hīçdin
Şād bu endīşe-i pür-pīçdin

⁸¹⁹ C yolda.

⁸²⁰ C sanıda.

⁸²¹ Met. başar.

⁸²² C yolğa.

⁸²³ C dergehğa.

⁸²⁴ C yitüştük biz.

⁸²⁵ Met. bu ma‘nī olsa.

⁸²⁶ C bolğay bir.

⁸²⁷ C k'ey.

⁸²⁸ C bī-ħiredlīğ.

⁸²⁹ C gürühī.

⁸³⁰ C kemrek.

- 19 Hīçlik birle tehevür eylegen
Özni mevcūdī tasavvur eylegen
- 97b 1 Sizge ni san ni hisāb u ni vücūd
Būdluḡ⁸³¹ tōhmet kılıp ammā ne-būd
- 2 Könḡlinḡizge⁸³² ser-be-ser fāsīd ḡayāl
Müdde‘ānḡız barçası emr-i muḡāl
- 3070 3 Bār-gāh[ī]dür bu kim yüz miḡ kuyaş
Zerre çağlıḡ eyle[y]-almas özni fāş
- 4 Munda kim yüz miḡ tümen fīl-i⁸³³ demān
Bar hemān u bir ölüḡ peşşe hemān
- 5 Sizge anda ni vücūd u ni ‘adem
Bel vücūdunḡuz ‘ademdin daḡı kem
- 6 Dimenḡız ḡaşv u revānraḡ ḡaytınḡız
Söz eger bar irse yolda aytınḡız
- 7 Bu tekellümdin alardın bardı hūş
Za‘f eylep tilleri boldı ḡamūş
- 3075 8 Barça fi'l-ḡāl ölgeli yavuştılar
Ye‘s ü ḡırmān otı içre tüştiler
- 9 Didiler miḡmetlerimizdin dirīḡ
Tartḡan şiddetlerimizdin dirīḡ
- 10 Şehḡa mundaḡ kim irür ‘ālī-cenāb
Ni körünḡey bir niçe biz dik yebāb

⁸³¹ C būdluḡ.

⁸³² C könḡlünḡüzde.

⁸³³ C pīl-i.

- 11 Hayf munça sa'y ile ümmīdimiz
 Ārzū-yı devlet-i cāvīdimiz
- 12 Kim barı hırmān bile boldı bedel
 H̄asret ü armān bile boldı bedel
- 3080 13 Bar ikin mü biz⁸³⁴ kibi maḥzūn gürūh
 Ārzū-yı⁸³⁵ sa'yidin maḡbūn güruh
- 14 **ḲUŞLARNİŒ⁸³⁶ FENĀ NEVMĪDLİĒIDA HÜDHÜDNIŒ
 İRŞĀDIDIN ḲUVVET ḲĀŞIL BOLĒANI**
- 15 Didi Hüdhd k'ey sürüg bī-çāre ḡayl
 Mülk ü ḡanümānıdın āvāre ḡayl
- 16 Bolmaḡız nevmīd şeh⁸³⁷ elṡāfıdın
 Ḳim kerem birdür anıḡ evşāfıdın
- 17 Şa'b ise kām-ı vişālin tapmaĒı
 Ḳoş turur sevdāsıda ölmek daĒı
- 98a** 1 Bizge bu iḡbāl çün kim birdi dest
 Kim anıḡ dergāhıda tapduḡ⁸³⁸ nişest
- 3085 2 Bu sa'ādet hem irür 'ālī maḡām
 Kim anıḡ 'ışkıda ölgey-miz⁸³⁹ tamām
- 3 Barçası bī-dillıḡ eylep aşikār
 Didiler HüdhdĒa⁸⁴⁰ ey⁸⁴¹ hikmet-şi'ār

⁸³⁴ Met. digen mü siz.

⁸³⁵ C ārzū vü.

⁸³⁶ C ḡuşlarĒa.

⁸³⁷ C şāh.

⁸³⁸ C taptuḡ.

⁸³⁹ C ölgey-biz.

⁸⁴⁰ C HüdhdĒa.

⁸⁴¹ C k'ey.

- 4 Bu belâlar içre kim bolduğ ħumûl
Bar+durur emrinġni kılmaġlık⁸⁴² kabûl
- 5 K̡ayda kim urduġ k̡anat ayrılmağu
Her ni emr ittiġ teħallûf kılmağu
- 6 Vaşl çaġı yitti endûh-ı firāk
Her ni dir irdiġ yırağ irmiş yırağ
- 3090 7⁸⁴³ Didi Hüdġüd kılmaġız efsürdeliğ
Asru zâhir itmeġiz âzürdeliğ
- 8⁸⁴⁴ Biz bu yolġa anda kim ‘azm eyledük
Yüz belliyyet çikmeġin cezm eyledük
- 9 Bu ‘azîmetdin ġaraž ġod şâh idi
Yana hem⁸⁴⁵ mağşûd bu dergâh idi
- 10 Çün ki mağşadġa yitip-miz⁸⁴⁶ bu zamân
Kâmdın kılmaġ⁸⁴⁷ yırağ özni ġümân
- 11 ‘Āşıkî kim ‘ışkıda bolġay kemâl
Tiġ durur allıda⁸⁴⁸ hicrân u vişâl
- 3095 12 Çün rızâsı yârniġ mağlûbdur⁸⁴⁹
Her ni kim ol ister ol merġûbdur⁸⁵⁰
- 13 Vaşlıġa ger tapmamış-siz dest-res
Siz cemâ‘atġa imes mü pây-bes⁸⁵¹

⁸⁴² C kılġandın.

⁸⁴³ Met. bu beyit yok.

⁸⁴⁴ Met. bu beyit yok.

⁸⁴⁵ C hem yana.

⁸⁴⁶ C yitip-biz.

⁸⁴⁷ Met. kılmağ.

⁸⁴⁸ C allında.

⁸⁴⁹ C mağlûb irür.

⁸⁵⁰ C merġûb irür.

14 Yādı birle her kişi kim birse cān
Bardur ol ölmek hayāt-ı cāvidān

15 **ḤİKĀYET**

16 Deşt ara Mecnūnnı kördi bir kişi
Kim hemīşe söz dimek irdi işi

17 Didi⁸⁵² kim birle sürer-sin bu maḳāl
Didi Leylī birle ey ferḥunde-fāl

3100 18 Didi andın tā saḅgadur ḥayli yol
Didi ey ḡāfil irür cānımda ol

19⁸⁵³ Ol ki anıḅ zikridür cānımda ḳut
Yol yıraq olḅandın olḅay mu unut

98b

1 Kim ki ‘ıḣḳıda⁸⁵⁴ kemāl irādıdur
Anḅa ma‘ḣūḳı vüçüdü yādıdur

2 Sizde hem ger ‘ıḣḳıdın⁸⁵⁵ bar irse⁸⁵⁶ lāf
‘İḣ itinḅ ger kilse andın dürd-i⁸⁵⁷ ḣāf

3 **ḲUḣLARNINḅ FENĀ ḤUḣULIDİN BEḲĀ VUḣULİḒA
YİTKENİNİNḅ BEYĀNİ VÜ TAḲRİRİ⁸⁵⁸**

4 Ol müsāfirler kirip⁸⁵⁹ köp baḣr u ber
Ḳılmıḣ irdiler bu⁸⁶⁰ maḳḣadnı mefer

⁸⁵¹ C yād-ı bes.

⁸⁵² Met. sürdi.

⁸⁵³ C bu beyit yok.

⁸⁵⁴ C ‘ıḣḳıḒa.

⁸⁵⁵ C ‘ıḣḳdın.

⁸⁵⁶ C ise.

⁸⁵⁷ C dürd ü.

⁸⁵⁸ C ḳuḣlarnınḅ fenā ḣuḣulinden beḲā vuḣulıḒa yitkeni.

⁸⁵⁹ C kisip.

⁸⁶⁰ C çü.

- 3105 5 Yol yögürmekdin⁸⁶¹ tün ü kün harmayın
Her belā kim kilse yüz qaytarmayın
- 6 Yitmiş irdiler çü ol maqlübğa
Şahib-i reh⁸⁶² ol sürüg maqlübğa
- 7 Niçe kim sürdi celāliyyet sözün
Salmadı ol bī-nevā kuşlar özin
- 8 Gerçi ba‘zı kıldı⁸⁶³ bī-dillig⁸⁶⁴ ‘ıyān
Hüdhüd irşadı⁸⁶⁵ kılp şerh [ü] beyān
- 9 Anı qoymas⁸⁶⁶ ye‘s [ü] bī-dillik ara
Sürdi ança va‘z birle mācerā
- 3110 10 Kim tapıp ol nüktelerdin cān yana
Boldı müşkil iş anğa⁸⁶⁷ āsān yana
- 11⁸⁶⁸ Çün alarğa şıdķ u ihlāş oldı yār
Bu iki işning⁸⁶⁹ talebde daħli bar
- 12 Ger celāliyyetdin ol hayl-i zelīl
Ġam yimesge sürdi Hüdhüd köp delīl
- 13 Hem alarda bar idi merdānelik
Hādi-i kāmilde hem ferzānelik

⁸⁶¹ C yürümektin.

⁸⁶² C Hācib-i rū

⁸⁶³ C kıldı ba‘zı.

⁸⁶⁴ C bī-dillik.

⁸⁶⁵ C irşādın.

⁸⁶⁶ C qoymay.

⁸⁶⁷ Met. yana.

⁸⁶⁸ C‘de beyitin 1. mısrası yok.

⁸⁶⁹ Met. ikilikni.

- 14 Şıdķ [u] ihlāş ile⁸⁷⁰ ikkinçi fenā
Yārnı kıldı alarğa āşinā
- 3115 15 Vaşl bāğıdın cemālliyyet yili
Yā Mesīhā kudsī enfāsı yili⁸⁷¹
- 16 İsti vü her perde kim irdi niķāb
Açtı tuş tuşdın⁸⁷² barısın bī-ħicāb
- 17 Nūr u zūlmetdın⁸⁷³ ħicābnı⁸⁷⁴ her taraf
Kim bar irdi barça boldı ber-ťaraf
- 99a** 1 Vaşl bāğıdın⁸⁷⁵ gül-i ‘iş ü murād
Ança taptı cān nesimidin güşād
- 2 Kim kitip ħāırlarídın ol fütür
Yüzlenip vaşl içre bu⁸⁷⁶ kām u sürür
- 3120 3 Her gül ol gülşende bir közgü idi
Kim kıayan baksa alar utru idi
- 4 Ança andın başķa hem nūr u şafā
Bar idi hem āşikār [u] hem ħafā
- 5 Kim nazar kılğan kibi közgüde il
Yā ki bakķay şāf u rüşen suda il
- 6 Kōrünür irdi nazardın⁸⁷⁷ mū-be-mū
‘Aks körgüzgen kibi közgüde⁸⁷⁸ su

⁸⁷⁰ C içre.

⁸⁷¹ C dili.

⁸⁷² C tuştın.

⁸⁷³ C zūlmetler.

⁸⁷⁴ C ħicābı.

⁸⁷⁵ C bāğıda.

⁸⁷⁶ C yüz.

⁸⁷⁷ C nazarda.

⁸⁷⁸ C közgü vü.

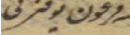
- 7 Çün ol ottuz kuşğa bu irdi hayāl
Munça körgendin üküş renc ü melāl
- 3125 8 Kim meger Sīmurğ körgüzgey liqā
Bu fenālardın yitişkey ol beqā
- 9 Kördiler özni kayan kim tüşti köz
Allāh Allāh ni ‘acāyibdür bu söz
- 10 Kim kılp Sīmurğ ottuz kuş heves
Özlerin kördiler ol Sīmurğ [u] bes
- 11 Munda zāhir boldı sırr-ı men ‘aref
Kim körüptür gevher olmağlıg şadef
- 12 Ay köngül bu nüktedür kuşlar tili
Remz ü ĩmā mülkide⁸⁷⁹ tuşlar tili
- 3130 13 Gerçi bu sözde ‘ıyāndur ta‘miye
Kim riyāzetdin ki taptı taşfiye
- 14 Çün riyāzet def‘ itip hayvāniyet⁸⁸⁰
Selb bolğaç kimsege⁸⁸¹ nefsāniyet
- 15 Qalmağay rühāniyetdin özge hiç
Sin tehallüfdin bu ma‘nī içre kiç
- 16 Bardur insān zātıda ança şeref
Kim yaman ahlakın itse ber-ıaraf

⁸⁷⁹ C mülkige.

⁸⁸⁰ Met. rühāniyet.

⁸⁸¹ C kimsedin.

- 17 Bolmasa fir‘avnluğunıᅡ⁸⁸² pey-revi
 almas anda cuz ıfat-ı Mūsevī
- 99b 3135 1 Ta⁸⁸³ eref genciġa⁸⁸⁴ tapıp ehllıġ⁸⁸⁵
 Selb ılsa sūret-i⁸⁸⁶ Bū-Cehllıġ⁸⁸⁷
- 2 ān aᅡga bolur Habību'llāh dik
 Būd ile nā-būddın āgāh dik
- 3 Kim ılıp mi‘rāc-ı vaᅡdetdin⁸⁸⁸ gūzer
 Lī ma‘allāh sırrıdın birgey ᅡaber
- 4 Val nūrıdın kōz ol yaᅡlıġ yarur
 Kim aradın minlik ü sinlik barur
- 5 Hā vūcūdı baᅡrı mevc itke⁸⁸⁹ ‘ıyān
 Mevc naıdın tiᅡgizge ni ziyān
- 3140 6 Su vūcūdıdın tiᅡgiz boldı tiᅡgiz
 Bolsa ol ger⁸⁹⁰ mevclu ger mevcsiz
- 7 Sudın ayru mevcġa⁸⁹¹ yoktur vūcūd
 Baᅡr iledür mevcġa⁸⁹² būd u ne-būd
- 8 Munda ger yaᅡı taᅡayyül eylesenġ
 Yā ki i sırrın⁸⁹³ te‘emmül eylesenġ

882 Met.

883 C ya.

884 C gencige.

885 C ehllı.

886 C sīret-i.

887 C Bū-Cehllı.

888 C vaᅡdeta.

889 C itkey.

890 C ger ol.

891 C mevca.

892 C mevca.

893 C sırrıdın.

- 9 Muttaşif⁸⁹⁴ bolsañg şıfātu'llāh ile
Cezm iter-sin hātır-ı āgāh ile
- 10 Kim sin oq sin her ni kim maqşūd irür
Sindin özge yoq ni kim mevcūd irür
- 3145 11 Zātınıñ⁸⁹⁵ icmālīga tafsıl-sin
Hem vücūd eşkālīga te'vıl-sin
- 12 Öz vücūduñğa tefekkür eylegil⁸⁹⁶
Her ni ister-sin özünğdin istegil
- 13 Turfe kuş-sin ravza naqlistānıdın
Pāk ü tahir-sin şeref bustānıdın
- 14 Lık Sımurğ istegen ol cem'-i tayr
Kim sülük içre riyāzet birle seyr
- 15 Eyleben çün özni qābil kıldılar
Ol talebdin vaşl hāşıl kıldılar
- 3150 16 Sinda hem bi'l-kuvve ol mevcūd irür
Fi'lğa⁸⁹⁷ kilse devā maqşūd irür
- 17 Qābil itmey özni ger kııl uçı söz
Zāhir itsenğ dār ile salmaqqa⁸⁹⁸ töz
- 100a** 1 Kim ki bu ma'nıdın āgāh oldı bil
Kim kisildi anğa söz ayturğa til

⁸⁹⁴ C muttaşıl.

⁸⁹⁵ C zātınıñ.

⁸⁹⁶ Met. eylegil.

⁸⁹⁷ Met. naqlğa.

⁸⁹⁸ C soymaqqa.

- 2⁸⁹⁹ Anġla kim söz özge ma‘nī özgedür
Ma‘nī anġmas şāġil ol kim⁹⁰⁰ sözgedür
- 3 Beyle ma‘nī kim maŋga boldı ‘ıyān
Eyledim⁹⁰¹ kuşlar tili birle beyān
- 3155 4 Kim tekellüm anda şirket tapmaġay
Bikr-i ma‘nīniŋ ‘izārın yapmaġay⁹⁰²
- 5 Kuş tili bilgen sözüm fehm eyleġay⁹⁰³
Fehm iterdin hem besī vehm eylegey
- 6 Līk zīrek kuş çü bildi bu maqāl
Anġlaġay kim ni durur bu sözge ħāl
- 7 Barça sözler müşkilidür bu ħadīs
Bī-zebānlarnıŋ tilidür bu ħadīs
- 8 Şarḥ bu kim anġlaġan⁹⁰⁴ şerḥ itmegey
Tā tilidin başka āfet yitmegey
- 3160 9 Mīn dip istiġfār kıldım yā İlāh
Aytmas sözdin saŋga kıldım penāh
- 10 Öz sözümdin⁹⁰⁵ salmadım bu nev‘ tarḥ
Eyledim ‘Aṭṭār esrārı[nı] şerḥ
- 11 Āfeti[m]ni nüktedin sin asraġıl
Kimgē peyrev-min⁹⁰⁶ nezāre eyleġıl⁹⁰⁷

⁸⁹⁹ Met. 1. mısra *kim söz özge munda ma‘ni özgedür.*

⁹⁰⁰ Met. ol kim şāġil.

⁹⁰¹ C eyle kim.

⁹⁰² Met. *tapmaġay* yazılıp t nin üzerine çizgi çekilmiş.

⁹⁰³ C. eylegey.

⁹⁰⁴ C anġlaġay.

⁹⁰⁵ C kaçışmdın.

⁹⁰⁶ Met. perver-min.

⁹⁰⁷ C eylegil.

- 12 Min ğalaṭ kılsam anġa yoġtur ğalaṭ
Kim kemāl evrāķıġa köp sürdi ḥaṭ
- 13 Sözde ṭab‘ım ger ğalaṭķa kıldı meyl
Hādi-i kāmīl sözige kıl ṭufeyl
- 3165 14 Sindin aytıp-min anġa peyrev bolup
‘Afv kıl cürmüm özüñġ ‘özrüm ḳolup
- 15 **ḤİKĀYET**⁹⁰⁸
- 16 Bir perīṣān-tab‘ mecnūn bar idi
Kim birev sevdāsıdın köp zār idi
- 17 Bar idi manzūrı devrān āfeti
‘İṣve birle üns ile cān āfeti
- 100b** 1 Ḥüsni ara ḥūr u perī maġlūb anġa
Mıhr ile ay köp körünmey ḥūb anġa
- 2 Ḥüsni ara ‘ālemde ġavġāsı [a]nıñġ
Şehr ü kişverde alālāsı anıñġ
- 3170 3 Luṭf-ı⁹⁰⁹ ḥüsni gerçi nā-maḳdūr idi
İkki iş birle velī meşhūr idi
- 4 Bir kemāl⁹¹⁰ ü dāniş ü diḳķat ara
Bir cefā eyler zamān şiddet ara
- 5 ‘İşķ ara ol ‘āşıķ-ı mecnūn-nihād
Bir kün eyler irdi⁹¹¹ ma‘şūķını yād

⁹⁰⁸ C öz edāsı ḳuşūrı ‘özriġa temşil.

⁹⁰⁹ C luṭfi.

⁹¹⁰ C kemāl-i.

⁹¹¹ C idi.

- 6 ‘Ārızın gül dir idi addini serv
Hey‘etin āvus u reftārın tezerv
- 7 Beyle hāletde yitişti māh-veş
Her ni kim dīvāne aytur irdi hoş
- 3175 8 Barın işitti kemīn eylep turup
Sonġra anıġ başıġa kildi yürüp
- 9 Didi ta‘rīfīnġ kināyetdür maġga
‘Ār andın bī-nihāyetdür maġga
- 10 Kāmetim kim serv dip sūrdūnġ kelām
Servġa addim kibi bar mu hūrām
- 11 ‘Ārızım gül dip ki ıldınġ ilge fāş
Gülde bar mu bu⁹¹² belālīġ köz ü aş
- 12 Hey‘etim āvūs dip ıldınġ hurūş
ayda āvus ildin alur ‘aql u hūş
- 3180 13 ün tezerv ayttnġ hūrāmıġga laab
ay tezerv il atlıġa bolmış sebeb
- 14 ıldı ün diat bile meh-veş hiāb
‘Āciz oldu bī-dil ayturdın cevāb
- 15 Didi sehv eylep-min ü şermende+min
Līk vaşfīnġ dirge mücrim bende+min
- 16 ıldı meh-peyker ġazab kim uşbu dem
Dehrdin eyley vücūdunġnı ‘adem

⁹¹² C yüz.

- 17 Yirge tüşti yalbarıp dīvāne zār
K'ey [pe]rī vü hürdın hüsünügga 'ār
- 101a** 3185 1 Ni ki min didim muhabbetdin idi
Barça ihlāş u meveddetdin idi
- 2 Yok idi anda şikāyetdin eşer
Ta'n [u] teşnī' vü kināyettin eşer
- 3 Līk taqşır ittim irkin vaşf ara
Luţf itip⁹¹³ ger sormasañg bu mācerā
- 4⁹¹⁴ Haml nādānlıqqa oq kılsañg barın
Cehl ü bilmeslikdin oq bilsañg barın
- 5 Çün uyat bu tilbeni zār öltürür
Sin hem öltürmek sañga zaḥmet birür⁹¹⁵
- 3190 6 Tilbe kâyil bolğaç öz noqşanıd[ın]
Luţf itip kiçti perī-veş kanıd[ın]
- 7 **HİKĀYET**
- 8 Hāce 'Abdu'llāh⁹¹⁶ Enşarī didi
Ol ki bu yol ehliğa hādī idi
- 9 Kim kişi sāz⁹¹⁷ eyleben āheng-i⁹¹⁸ rūd
Tüzse ol āheng ara laḥn-ı sürūd
- 10 Līk bu rūd [u] sürūdıdın murād
Bolsa Tinğri yādı ey pāk-i'tiğād

⁹¹³ Met. idür.

⁹¹⁴ Met. bu beyit yok.

⁹¹⁵ C durur.

⁹¹⁶ C 'Adu'llāh.

⁹¹⁷ Met. söz.

⁹¹⁸ Met. 'ağaz-ı.

- 11 Yaşırak kim ğaflet āhengin tüzüp
Oğuğay muşhaf tilāvet körgüzüp
- 3195 12 Bolsa lahn [u] nağme[de] āgāhlık⁹¹⁹
Bi[l] ki t̄ā‘at vaqtıda güm-rāhlık⁹²⁰
- 13 **ÖZ TAQŞİRLARIĞA [‘AFV] İSTİD‘ĀSI**
CÜRMLERİĞA ĞUFRĀN İLTİMĀSI
- 14 Ey ‘ademdin barçağa ħallāk-ı cūd
Barı cūd ehliğa feyyāz-ı vücūd
- 15 Luṭf u ihsānıngğa yoq pāyān [u] ħadd
Baḥşış ü in‘āmıngğa san u ‘aded
- 16 Her ni kim şan’unğğa⁹²¹ taḥrīr eylegüm
Sihr eger kılğum ki taqşīr eylegüm
- 17 Min ni bolğum kim eger ‘allāmeler
Sürse yıllar vaşfıngğ için⁹²² ḥāmeler
- 3200 18 Bolsalar inşāf sarı munşarīf
‘Aczğa bolmak kirekdür⁹²³ mu‘terif
- 101b** 1 Fāni-i dīvāne-i āşüfte-ḥūy
Niçe söz ger sindin ayttı güft-ü-gūy
- 2 Sehv ü taqşīrin keremdin ‘afv kıl
Nāme-i a‘mālidin maḥv eylegil
- 3 Maḥğa bu bes kim ni kim sürdüm ḳalem
Sindin ittim yoq ki ğayrıngdın raḳam

⁹¹⁹ C āgāhlık.

⁹²⁰ C güm-rāhlık.

⁹²¹ C vaşfıngda.

⁹²² C içre.

⁹²³ C kirektür.

- 4 Artuğ er öksük didim sindin didim
Çın eger ötrük didim sindin didim
- 3205 5 Olça esrârınğ maŋga irdi ‘ıyān
Eyledim kuşlar tili birle beyān
- 6 Kuş tili birle bu dem yalbarmagım
Nīm-bismil kuş dik özdin barmagım
- 7 Barça andındur ki bolmas barça kuş
Nükte-i rengin ü güyālīkka tuş
- 8 Luṭf ile bülbülga yüz⁹²⁴ destān irür
Zāğ-ı hāric şavt[1] bī-pāyān irür
- 9 Bes barı kuşnıñ nevāsı hoş imes
Barça t̄ayir nağmesi dil-keş imes
- 3210 10 Çün alar elhānıdın sürdüm kelām
Barçanıñ lahnıga bolmas bir maḳām⁹²⁵
- 11 T̄üti [vü] şārek eger nāṭıq+durur
Her birige özge bir mantıq+durur
- 12 Naḳlide anıñ tefāvüt bolğusı
Bir ilāh olsa biri büt bolğusı
- 13 Birde şek bolsa biriside yaḳın
Birde küfr olsa⁹²⁶ yana biride dīn
- 14 Küfr [ü] dīn birle çü yoḳ Fānide⁹²⁷ iş
Çün ki her ni ol dimiş sindin dimiş

⁹²⁴ C miñg.

⁹²⁵ Met. bu kelām.

⁹²⁶ C bolsa.

⁹²⁷ C Fānıga.

- 3215 15 Sin anıñg sehviğa bolgıl perde-püş
Tā fenā bezmiğa⁹²⁸ bolğay cür‘a-nüş
- 16 Çün naşibi eylediñg cām-ı fenā
Birmek iqbāl-i beķāsın bil yana
- 17⁹²⁹ Fāniyā saldıñg yana tarh-ı ‘aceb
Eylediñg kuş[lar] tilin şerh-i ‘aceb
- 1 **ŞEH EVŞAFI VÜ ÖZİNİŦ ANĦA PEY-REVLİĦDA
İTTİŞAFINİŦ BEYĦNI**⁹³⁰
- 102a 2 Bir Süleymān-ı Nebī irdi ki ol
Tapıp irdi kuşlar elfāzıĦa yol
- 3 Andın Āşaf anğladı ta‘līm anĦa⁹³¹
Kimsege bildürmedi tefhīm anĦa⁹³²
- 3220 4 Ol ikevdin özgelerge [y]itmedi
Kimsege çün yitmedi fehm itmedi
- 5 Tā niçe miñg yıl sipihr-i tiz-gerd
Cehd ü cidd eylep⁹³³ bolup Ħiti-neverd
- 6 Zāhir itti bir hümāyūn-fāl kuş
Tiz-seyr ü tiz-nuḡ u tiz-huş
- 7 Ḳaysı kuş Ḳāf-ı fenā ‘Anķāsı ol
Cümle-i kuşlar tili dānāsı ol

⁹²⁸ C bizmide.

⁹²⁹ C bu beyit başlıktan sonra yazılmış.

⁹³⁰ C şeyḡ evşafi ve öziniñg anĦa pey-revliĦda ittişafi.

⁹³¹ C ile.

⁹³² C ile.

⁹³³ C birle.

- 8 Mürşid-i eṭvār [u] ḳuṭb⁹³⁴ u evliyā
Könğlide şem‘-i hidāyetdin ziyā
- 3225 9 Keşf-i esrār-ı ḥaḳāyıkda⁹³⁵ ferīd
Nuṭḳıdın ehl-i ḥaḳīḳat müstefīd
- 10⁹³⁶ Ehl-i ‘irfān sālīk-i eṭvārı ol
Ma‘rifet bāzārınñg ‘aṭṭārı ol
- 11⁹³⁷ Kim bu gülşen içre çün ḳıldı zuhūr
Güyi andın nuṭḳ örgendi tıyūr
- 12 Ḳuş tili birle tekellüm ḳılmağı
Artuḳ Āşafdın Süleymāndın dağı
- 13 Kim alar ger anğladılar bu maḳāl
Līkin ilge ḳılmadı nef‘ intikāl
- 3230 14 Barçanıñg⁹³⁸ nuṭḳın çü [gū]yā eyledi⁹³⁹
Manṭıḳu‘ṭ-ṭayr āşikārā eyledi
- 15 Bu til izāḥı⁹⁴⁰ kemāhī eyleben⁹⁴¹
Şerḥ-i esrār-ı ilāhī eyleben
- 16 Nükte dip encām ile āğāzdın
Ança gevher saçdı⁹⁴² genc-i rāzdın

⁹³⁴ C ḳuṭb-ı.

⁹³⁵ Met.

⁹³⁶ Met. bu beyit yok.

⁹³⁷ Met. bu beyit yok.

⁹³⁸ C ḥaḳ munuñg.

⁹³⁹ Met. anğladı.

⁹⁴⁰ C izāḥın.

⁹⁴¹ Met. anğlaban.

⁹⁴² C saçtı.

- 17 Kim zamān ceybin tola kıldı⁹⁴³ güher
Taptılar andın zamān ehli semer
- 18 Gencdin çün kim açıldı bu tılısm
Her gedāğa ol güherdin yitti kısım
- 3235 19 Nef'ini 'ām eyledi Hürşid dik
Cāmıdın urdı şalā Cemşid dik
- 102b** 1 Her kim irdi teşne-leb nüş eyledi
Söz dimekdin tilni hāmüş eyledi
- 2 Kuş tili birle beyān eylep kelām
Tūṭi-i gūyā dik oldı hāş u 'ām
- 3 Fārsi āyīn ulus fehm ittiler
Barça maḥfī diḳḳatiğa yittiler
- 4 Ğayr ḥayl-i sāde etrāk-i faḳīr
Kim alarda kemdür idrāk-i keşir
- 3240 5⁹⁴⁴ Kaldılar maḥrūm bu iḳbāldin
Kuş lisānı birle ḳīl ü ḳāldin
- 6 Kuşdın irmes ḥāli ger⁹⁴⁵ köpniḡ ili
Līk fehm irmes⁹⁴⁶ birige kuş tili
- 7 Çün maḡa 'Aṭṭār dükkānıdın iş
Şekker ü ḳand almaḳ irdi⁹⁴⁷ yaz u ḳış

⁹⁴³ Met. kıldılar.

⁹⁴⁴ Met. bu beyit yok.

⁹⁴⁵ C er.

⁹⁴⁶ C olmas.

⁹⁴⁷ C idi.

- 8 Belki tūṭī yanğlġ ol dūkkānda fen
Bar idi bolmaq maṅga ŧekker-ŧiken
- 9 Œuŧ tili birle maṅga ni kim ḥiṭāb
Œılsa tūṭī dik birür irdim cevāb
- 3245 10 Belki ḳudsī rūhınıṅ gūyā ḳuŧı
'Arŧ bāğıdın kilip kōṅglüm tuŧı
- 11 Œuŧ tili müŧkillerin irŧād itip
Ol tekellümde mini üstād itip
- 12 Çün ki taptım ol kelām içre kemāl
Türk elfāzı bile sürdüm maḳāl
- 13 Nağmeler Türkāne sāz ittim⁹⁴⁸ üküŧ
Mestlġda eyle kim ḥoŧ-nağme ḳuŧ
- 14 Œaysı ḳuŧ bülbül ki miṅg destānı bar
Her bir ol destānda miṅg⁹⁴⁹ efgānı bar
- 3250 15 Līk ol destānları gül ŧevḳidin
Nāle vü efgānları gül ŧevḳidin
- 16 Min-min ol bülbül ki miṅg efgānı bar⁹⁵⁰
Her fiğān⁹⁵¹ laḥnını bir destānı bar⁹⁵²
- 17 Uŧbu gülŧen içre saldım mest vār
Nağмениṅ āhengi andaḳ üstüvār

⁹⁴⁸ Met. idim.

⁹⁴⁹ C bir.

⁹⁵⁰ C efgān ara.

⁹⁵¹ Met. ḳayan.

⁹⁵² C destān ara.

18 Lik⁹⁵³ aᅇga her hāric elhānlık⁹⁵⁴ tıyūr
Çıkse efġān tapmaġay andın kuşūr

19⁹⁵⁵ Şeyh rūhıdın yitişti bu meded
Kim bu bülbül lahnı boldı bī-‘aded

3255 20⁹⁵⁶ Bu tenāsübka nazar salsa kişi
Köp aᅇga oᅇşaş tapar Kaᅇnus işi

21 **ᅇİKĀYET**⁹⁵⁷

103a

1 Bar idi⁹⁵⁸ kaᅇnus digen bir tırfe tayr
Hind mülkide aᅇga ārām [u] seyr

2 Şekli maᅇbū‘ u tıvānā peykeri
Özge naᅇş u reng birle her peri

3 Bū'l-‘aceb hey’et bile minᅇār aᅇga
Şuᅇbeler minᅇār ara bisyār aᅇga

4 Çün çıkıp dil-keş nevā-yı cān-fezā
Fehm olup her şuᅇbesidin bir nevā

3260 5 Şuᅇbelerdin her kaᅇan kılsa hurūş
Eyleben anı işitken terk-i hūş

6 Cüfti bolmas hīᅇ kuş peyvendi hem
Hīᅇ tayr olmas anıᅇ mānendi hem

7 Bīşe’ī kim ol neşīmen eylemiş
Her yıġaç başını⁹⁵⁹ me’men eylemiş

⁹⁵³ C kim.

⁹⁵⁴ C elhānlıġ.

⁹⁵⁵ Met. bu beyit yok.

⁹⁵⁶ Met. bu beyit yok.

⁹⁵⁷ C öziᅇiᅇ şeyh rūhı mededidin aᅇga tetebbu‘ kılġanda kaᅇnusnıᅇ temşīli.

⁹⁵⁸ C imiş.

⁹⁵⁹ C başın ki.

- 8 Feylesof kıldı⁹⁶⁰ ol yandın⁹⁶¹ güzer
Ünleri kildi⁹⁶² kulağığa meger
- 9 Muhtelif taptı⁹⁶³ şadā-yı şirinin⁹⁶⁴
Kıldı andın važ'-ı mūsīkī fenin
- 3265 10 Bīşede ömri bolur irmiş uzun
'Ömride şuğli anıñg yığmağ otun
- 11 Ol otundın hāh hul⁹⁶⁵ hāhī kuruğ⁹⁶⁶
Çünkü boldı hırmeni bī-ħad uluğ⁹⁶⁷
- 12 'Ömri pāyānıda ol mesken üze
Niçe yıl cem' eylegen hırmen üze
- 13⁹⁶⁸ Tartar irmiş nağme tayr-ı hoş-nevā
Bes hazīn āheng ile dil-keş nevā
- 14 Ol şıfat kim hem tıyūr⁹⁶⁹ u hem vuħūş
Cem' olur irmiş işitkeç ol hırūş⁹⁷⁰
- 3270 15 Şīvenidin ol gürūh-ı derd-nāk
Za'f eylep köp bolur irmiş helāk
- 16 Çün nevāsığa yitişti intihā
Soñgra tartıp bir 'aceb otluğ nevā

⁹⁶⁰ C kıldı Fīşāğōres.

⁹⁶¹ C yirdin.

⁹⁶² Met. kıldı.

⁹⁶³ C tapıp.

⁹⁶⁴ Met.

⁹⁶⁵ C öl.

⁹⁶⁶ C kuruğ.

⁹⁶⁷ C uluğ.

⁹⁶⁸ Met. bu beyit yok.

⁹⁶⁹ Met. vuħūş u hem tıyūr.

⁹⁷⁰ Met. sūrūr.

- 17 Salur irmiş ol uluğ⁹⁷¹ hırmenga ot⁹⁷²
Sâkin olğan menzil [ü] meskenğa ot⁹⁷³
- 18 Ot ‘alem tartar imiş eflākke⁹⁷⁴
Berķ tüşken dik ḥas u ḥāşākke
- 103b** 1 Ol otun yanğan dik ol kuş hem yanıp
Perleri yafraglar dik örtenip
- 3275 2 Hem özi hem ol otunlar kül bolup
Yüz tümen cüz’ ol köyerdin gül bolup
- 3 Çünki ol küller ökülde tağça
Maḥfi olmış⁹⁷⁵ külde bir kaḥnus-beçe
- 4 Tibrenip küldin çıkıp teskīn ile
Per çıkarıp zīnet ü āyīn ile
- 5 Çün hevā eylep körüp ol bīşeni
Cezm itip otun yığa[r] endīşeni
- 6 ‘Ömride ol dağı cem’ eylep otun
Ol iş eşnāsıda tartar⁹⁷⁶ dil-keş ün
- 3280 7 Çün anğa hem yitse pāyānığa yaş
Ol dağı eylep ata kılğannı fāş
- 8 Şeyḥ-i gūyā kildi ol evvelgı tayr
Kim nevā içre kılp⁹⁷⁷ ‘ömrde seyr

⁹⁷¹ C uluğ.

⁹⁷² C ört.

⁹⁷³ C ört.

⁹⁷⁴ Met. eflākğa.

⁹⁷⁵ C irmiş.

⁹⁷⁶ C tartıp.

⁹⁷⁷ C kilip.

- 9 Çikti ança lahn ara dil-keş nevā
Kim semā‘ın⁹⁷⁸ vaḥş u ṭayr eylep hevā
- 10 Barça ol mühlik nevādın öldiler
Hırmen [ü] şāhib kibi kül boldılar
- 11 Ol ki ol küllerdin aḥker dik çıkıp
Belki aḥkerdin semender dik çıkıp
- 3285 12⁹⁷⁹ Her ni kim evvelgi kuşka irdi şān
Zāhir oldı munda hem andın nişān
- 13⁹⁸⁰ Bu dağı digençe hīme cem‘ itip
Çün mununġ hem ‘ömriġa pāyān yitip
- 14 Gülşen-i devrān ara her nev‘ kuş
Yok ki yalguz ṭayr u bes belkim vuḥuş
- 15 Miñġ⁹⁸¹ nevā zāhir kılıp minķārıdın
Barça Ḥaķniñġ yaşurun esrārıdın
- 16 ‘Öziġa⁹⁸² hırmenġa dağı ot urup
Hem özin hem özgelerni köydürüp
- 3290 17 Min dimen kim ol atadur⁹⁸³ [min] oġul
Ol şeh-i ‘ālī-şıfat min bende kul
- 18 Kim bu otķa ol köyüp evvel nefes
Barça ‘ālemġa ol ot⁹⁸⁴ saldı vü bes

⁹⁷⁸ Met. eşyeb.

⁹⁷⁹ Met. bu beyit yok.

⁹⁸⁰ Met. bu beyit yok.

⁹⁸¹ C yüz.

⁹⁸² C öziġe.

⁹⁸³ Met. atadın.

⁹⁸⁴ C ot ol.

- 19 Soᅅgra andın kimse⁹⁸⁵ tapmay minçe sūz
Beyle muᅅriᅅ ᅅīve-i⁹⁸⁶ gīti-fūrūz
- 104a**
- 1 ᅆuᅅ tilidin ᅅīveler zāhir ᅅılıp
Hem özüm hem [il] kül olmaᅅnı⁹⁸⁷ bilip
- 2 Her ni kim kōrdi atamdın rūzıgār
Hem anı boldı⁹⁸⁸ maᅅga āmūz-kār
- 3295 3 Örtedim ‘ālem ilini özni hem
ᅆuᅅ tilidin özge ᅅılmay sözni hem
- 4 Budur ümmīdim ki bu sūz-ı fenā
Barᅅa köygenge beᅅā birgey yana
- 5 **ᅆALEB ᅆARİᅆİ EDĀSIDA MÜNĀCĀT**
- 6 Ey ᅅalāyıᅅ ᅆālib ü maᅅlūb[ı]+sin
Hem maᅅabbet ehliᅅa maᅅbūbı+sin⁹⁸⁹
- 7 İkki dūnyādın barı⁹⁹⁰ ᅆālibleriᅅᅅ⁹⁹¹
Ĝayr sindin müctenip rāᅅıblarıᅅᅅ⁹⁹²
- 8 Sindin ayru ger melekdür ger perī
ᅆālib olmaᅅka kerī ᅅılmas kerī
- 3300 9 Cennet ü kevᅅer ü ger ᅆūbā vü ᅅūr
İstemek sinsiz ᅆalebdindür ᅅuᅅūr

⁹⁸⁵ Met. minçe tapmay kimse.

⁹⁸⁶ C ᅅu‘le-i.

⁹⁸⁷ C olmaᅅnı.

⁹⁸⁸ Met. kōrdi.

⁹⁸⁹ C maᅅbūb+sin.

⁹⁹⁰ Met. ları.

⁹⁹¹ Met. ᅆālibleriᅅᅅ.

⁹⁹² Met. rāᅅıblarıᅅᅅ.

- 10 Cān [u] kōnġlūmni özünġge t̄alib it
Derd ile ‘ışkınġġa şevķum⁹⁹³ rāġib⁹⁹⁴ it
- 11 Hem t̄aleb zevķını vāsıl kıl maŋġa
Hem tilep tapmaġnı ħāşıl kıl maŋġa
- 12 Mā-sivānı⁹⁹⁵ ħātırımdın selb kıl
Anda zikrinġni ħuzūr-ı ħalb kıl
- 13 **TEMSİL**
- 14 Ka‘be ‘azmi kıldı bir t̄alib-mürīd
Kördi Bisţām içre anı Bāyezīd
- 3305 15 Şeyġġa⁹⁹⁶ çün kim müşerref boldı ol
Özi⁹⁹⁷ daġı Ka‘be sarı tuttı yol
- 16 Çün müyesser boldı Ĥac ol ħāmġa
Ĥaytiban yitti yana Bisţāmġa
- 17 Sālik-i fāni⁹⁹⁸ kılıp ‘arz⁹⁹⁹ u niyāz
Boldı mürşid ħidmetide¹⁰⁰⁰ ser-firāz
- 104b** 1 Şeyġ anı kö[r]geç didi ey¹⁰⁰¹ reh-neverd
Vaşl istep vādi-i dergeh neverd
- 2 Bir nişān di bizge Beytu'llāhdın
Bu söz olġaç mürşid-i āġāhdın

⁹⁹³ Met. kōnġlūm.

⁹⁹⁴ C ġālib.

⁹⁹⁵ C mā-sivā'llāh.

⁹⁹⁶ C şeyġġa.

⁹⁹⁷ C ötti.

⁹⁹⁸ C sālīk-i ġāfil.

⁹⁹⁹ C ‘arz-ı.

¹⁰⁰⁰ C ħidmetiġa.

¹⁰⁰¹ C k'ey.

- 3310 3 Didi körge[n] üy beşi ‘ālī idi
Üy iyesidin¹⁰⁰² velī ḥālī idi
- 4 Didi o[l] ḥācīğa şeyḥ-i bā-ḥaber
K'ey ṭalebde¹⁰⁰³ tapmağan aṣlā ḥaber
- 5 Üyde¹⁰⁰⁴ şāḥib yolda irdi hem-rehiṅ
Her ḳadem yürğan¹⁰⁰⁵ yolıṅdın āgehiṅ
- 6 Üyige yitkürgen ol irdi sini
İltiben kiltürgen ol irdi sini
- 7 Singe¹⁰⁰⁶ yoḳ idi bu devletdin şu‘ür
Ṭālib irdiṅ līk sa‘yiṅde ḳuşur
- 3315 8 Bu ṭalebde yā Rab it kāmīl mini
Ḳılmaḡıl maṭlūbdın ḡāfil mini
- 9 İsterimde kim ḳılır hem-rāḥliḡ
Birgil ol hem-rāhdın āgāḥliḡ
- 10 **‘IŞK ṬARĪḲI EDĀSIDA MÜNĀCĀT**
- 11 Ey köṅülüni ‘ıṣḳıdın rūşen ḳılıp
Hecr ḥāristānını gülşen ḳılıp
- 12 ‘Işḳıṅ otıdın yaruḳ ay [u] ḳuyaş
Kim bolup tün kün alardın nūr fāş
- 13 Berḳ-ı ‘ıṣḳıṅ salıban cānlarğa ot¹⁰⁰⁷
Şu‘lesi ābād u vīrānlarğa ot¹⁰⁰⁸

¹⁰⁰² Met. igesidin.

¹⁰⁰³ C ṭalebđin.

¹⁰⁰⁴ C üyge.

¹⁰⁰⁵ C urğan.

¹⁰⁰⁶ C sinde.

¹⁰⁰⁷ C ört.

¹⁰⁰⁸ C ört.

3320 14 Aḥterīdür ‘ışkıñg asru¹⁰⁰⁹ t̄ab-nāk
Gevherīdür sırr¹⁰¹⁰ u ‘ışkıñg asru pāk

15 Cānıma yitkür ol aḥter birle nūr
Könğlüme salgıl bu gevherdin sürūr

16 Bāde-i ‘ışkıñgdın¹⁰¹¹ it könğlümni mest
Līk ol yanğlıg ki bolğay mey-perest

17 Eyle bu mey birle lā-ya‘qıl mini
‘Aql çün ref‘ oldı qıl vāşıl mini

105a

1 **TEMSİL**

2 Kays-ı ‘Āmirni çü ‘ışk itti zebūn
Zāyil itti ‘ışk ara ‘aqlın cünūn

3325 3 Eyle Leylī ‘ışkıda mağlūb idi
Ṭalib ol gūyā¹⁰¹² bu maṭlūb idi

4 Eyle müstağraq idi ol ‘ışk ara
Leyli-i muṭlaq idi ol ‘ışk ara

5 Kim birev bir kün didi atıñg nidür
Didi Leylī didi işbātıñg nidür

6 Didi ol kim Leylī oldı zāt anğa
Ḥācet irmes eylemek işbāt anğa

7 Ger sañga şekdür mañga budur yaqın
Beyle ‘āşıklıqka¹⁰¹³ yüz miñg āferin

¹⁰⁰⁹ Met.

¹⁰¹⁰ C sırr-ı.

¹⁰¹¹ C ‘ışkıñgda.

¹⁰¹² Met. yāki.

¹⁰¹³ C ‘āşıklıqda.

- 3330 8 Yā Rab ‘ışk otıġa¹⁰¹⁴ maħrūk it mini
Vaħdet-i ‘ışk içre ma‘şūk it mini
- 9 Andak istiġrāk-ı ‘ışk it kısmetim
Kim üzülgey özlügümdin nisbetim
- 10 ‘İşk ara Fānīni nā-būd eylegil
Soňgra ‘ışkıñg birle mevcūd eylegil
- 11 **MA‘RİFET [ṬARİḲİ] EDĀSIDA MÜNĀCĀT**
- 12 Ey kılıp insānnı kān-ı ma‘rifet
Könġlini eylep cihān-ı ma‘rifet
- 13 Ma‘rifet her kimge kim kısm eyleben
Dehr ara ‘ārif aňga ism eyleben
- 3335 14 Kimni eylep ma‘rifetka muttaşıf
Eyleben ol ġayl ġālin muħtelif
- 15 Her kışı seyrin kemālinçe kılıp
Ḳurbın anı¹⁰¹⁵ ġasb-ı ġālinçe kılıp
- 16 Bu beyābān yolın eylep bī-‘aded
Eyle kim yoġ rehreviġa ġadd ü ‘add
- 17 Ma‘rifetde yā Rab ol yol kim maňga¹⁰¹⁶
Sālikī kim kirse yitkürey¹⁰¹⁷ saňga
- 105b** 1 Fāni-i āvāreni ol yolġa sal
Ḳaṭ‘ kıłġaç yol naşīb itgil vişāl

¹⁰¹⁴ C ‘ışk otı sūziġa.

¹⁰¹⁵ C anıñg.

¹⁰¹⁶ C aňga.

¹⁰¹⁷ C yitkürey.

- 2 **TEMSİL**
- 3340 3 Sālikī kıldı güzer bir şāhğa
Şeh bakıp¹⁰¹⁸ ol sālīk-i āgāhğa
- 4 İltimās itti ki oltur bir nefes
Tā kılay hāzır ni kim kılsañg heves
- 5 Didi sālīk Tinğrini tā tanıdım
Muṭlaq anıñğ ğayrıdın me‘yūs idim
- 6 Ni kirek bolğay bu fāni deyr ara
Kim kerī kılgay tilerge ğayr ara
- 7 Ger kirek[lik] bolsa dağı Hāq birür
Bes sañğa bu işde¹⁰¹⁹ kim muḥtāc irür
- 3345 8 Yā Rab ol sālīkke bolğan dik şıfat
Eyle Fānīğa naşīb ol ma‘rifet
- 9 Cehl ü cevr [ü] zūlmidin ğavrığa yit
Hem özige hem özünğge ‘ārif it
- 10 **İSTİĞNĀ ṬARİQİ EDĀSIDA MÜNĀCĀT**
- 11 Ey cenābıñğ yüz felekdin hem vasī‘
Āsitānıñğ minğ zuḥaldin hem refī‘
- 12 Çarḥ [u] encümdin¹⁰²⁰ qaşınğda ni vücūd
Ger alar būdı tamām olsa ne-būd
- 13 ‘Ālim olsa nefy ya işbātınğa
Bir ser-i mü yok tefavüt zātınğa

¹⁰¹⁸ Met. bakılıp

¹⁰¹⁹ C işte.

¹⁰²⁰ C encümğa.

- 3350 14 Bu ni yanğlıg hazret-i vālā bolur¹⁰²¹
Allāh Allāh bu ni istignā bolur¹⁰²²
- 15 Hāzretiŋde mūr-ı leng ü şīr-i gāb
Bolsa yaḥud bolmasa birdür ḥisāb
- 16 Şīr-i gāb irmen irür-min mūr-ı leng
Belki mindin aŋga hem yüz ‘ār u neng
- 17 Ğayrdın bu zārın müstağni it
İlge muḥtāc itme feryādı[m]ğa yit

106a

1 **TEMSİL**

2 Kıldı çün Nemrūd sāz mancınık
Ḥaḳ Ḥalīlin otқа eylerğa¹⁰²³ ḥarīk

3355 3 Tağ tağ otunğa otlar urdılar
Şu‘lesin eflākğa¹⁰²⁴ yitkürdiler

4 Atқаç ot sarı Ḥalīlu'llāhni
‘Işk kūyıda zelīlu'llāhni

5 Hüküm boldı kim yitişti Cebra‘īl
Otқа yitken çağda didi ey Ḥalīl

6 Aytqıl kim iḥtiyācınğ kimgedür¹⁰²⁵
Luṭf [u] iḥsāndın mizācınğ kimgedür¹⁰²⁶

7 Ni ki sin dir-sin müheyyā eyleli
Olça kāmınğ āşikāre eyleli

¹⁰²¹ C durur.

¹⁰²² C durur.

¹⁰²³ C eylerge.

¹⁰²⁴ C eflākke.

¹⁰²⁵ C niğedür.

¹⁰²⁶ C niğedür.

- 3360 8 Didi ol kim ot maŋga rūzī¹⁰²⁷ kıılır
İhtiyācım ni igenni hem¹⁰²⁸ bilür
- 9 Yoқ saŋga ḥod ihtiyācım bu nefes
Tā ki zāhir eylegey-min mültemes
- 10 Barça ḥālimde özünĝ muhtācı kııl
İldin istignā naşībim eyleĝil¹⁰²⁹
- 11 **ḤAYRET ṬARĪQI EDĀSIDA MÜNĀCĀT**
- 12 Ey cenābınĝda ḥired ḥayrān bolup
Vādi-i ḥayretde ser-gerdān bolup
- 13 Her ni sindin özgedür ḥayrān saŋga
Ḥayret-ābād içre ser-gerdān saŋga
- 3365 14 ‘Aql-ı küll ḥayretde zātınĝ bābıda
Zāt yoқ her bir şıfatınĝ bābıda
- 15 Kār-gāhınĝ içre her bir rişte tāb
‘Aqlınĝ boynıda¹⁰³⁰ ḥayretdin tınāb
- 16 Ehl-i ‘ilm ü ‘aql şun‘ınĝda¹⁰³¹ zebūn
Her birininĝ ḥayreti her dem füzūn
- 17 Uşbu ḥayret müşkilide tut қolum
Bu taḥayyür içre körgüzgil yolum
- 106b** 1 Ḥayret içre қоyma ser-gerdān mini
Tart öz vaşlınĝ sarı āsān mini

¹⁰²⁷ C zūrī.

¹⁰²⁸ C ol.

¹⁰²⁹ C eylegil.

¹⁰³⁰ C boynıĝa.

¹⁰³¹ C şun‘unĝda.

- 2 **TEMSİL**
- 3370 3 Bar idi bir bī-dil-i zār-ı haķır¹⁰³²
Boldı bir bed-mihr ‘ıřkıġa esir
- 4 Niçe¹⁰³³ örtense bu ġamdın ol ġarīb
Devlet-i dīdār imes irdi nařīb
- 5 Ötkerür irdi ġam-ı hicrān bile
Vaşl yādıda besī armān bile
- 6 Haddin ötti çünki renc ü zārlıķ¹⁰³⁴
Tāri oldı cismiġa bīmārlıķ¹⁰³⁵
- 7 Könġli çün ma‘şuķdın nevmīd idi
Cānıda endūh otı cāvīd idi
- 3375 8¹⁰³⁶ Kim uřol nevreste serv-i hūr-zād
Dir idi yā Rab mańġa budur murād
- 9¹⁰³⁷ Aytsam könġlüm ġamıdın ikki söz
Yitse bařımġa salıp ol yüzġa¹⁰³⁸ köz
- 10¹⁰³⁹ Dilberiġa köp tezallum eyleben
Halk ġālīġa teraħħum eyleben
- 11¹⁰⁴⁰ ‘Ömrin anıńġ bařıġa yitkürdiler
‘Āřık-ı bī-dil sarı kiltürdiler

¹⁰³² Met. bī-dil ü zār u haķır.

¹⁰³³ C niçe kim.

¹⁰³⁴ C zārlıġ.

¹⁰³⁵ C bīmārlıġ.

¹⁰³⁶ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰³⁷ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰³⁸ C yüzge.

¹⁰³⁹ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰⁴⁰ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

12¹⁰⁴¹ Eyleben dil-ḥastağa zāhir niyāz
Nāzenīn kildi çü¹⁰⁴² eylep türk-tāz

3380 13 Didi kim ayt olça bar könġlünġde söz
Ol tikip yüziġa¹⁰⁴³ ḥayret birle köz

14¹⁰⁴⁴ Hem tenin ol za‘f bī-ḥāl eyledi
Hem tilin ḥayrānlığı lāl eyledi

15¹⁰⁴⁵ Derd-i ḥālin dir kişi boldı ḥamūş
Ḥayret itti zāyil andın ‘aql u hūş

16¹⁰⁴⁶ Hūşıġa çün kildi kitmiş irdi yār
Tüşti şihhatsız teniġa ıztırār

17 Ḥayretidin ol za‘if-i nā-tüvān
Bir söz ayta almayın¹⁰⁴⁷ tapşurdı cān

107a 1 TEVHĪD ṬARĪQĪ EDĀSIDA MÜNĀCĀT

3385 2 Ey müselleḡ zātınġa tevḥīd-i pāk
Ehl-i vaḥdet aytıp anı zevḡ-nāk

3 Her kişi kim kısmı tevḥīd eylediġ
Bā‘işi tefrīd ü tecrīd¹⁰⁴⁸ eylediġ

4 Kim ki özlükdin çıkardıġ anı cüst
Eylediġ allında¹⁰⁴⁹ tevḥīdin dürüst

¹⁰⁴¹ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰⁴² C çün kildi.

¹⁰⁴³ C yüzige.

¹⁰⁴⁴ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰⁴⁵ C’de bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰⁴⁶ Met. bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹⁰⁴⁷ C almadın.

¹⁰⁴⁸ C tecrīd ü tefrīd.

¹⁰⁴⁹ C allıġda.

- 5 Kimge kim tevḥīddin birdiñg güşād
Midḥatide küfr kıldıñg ittiḥād
- 6 Anğa kim vaḥdet sarı yol eylediñg
Sin ıalıp nefy-i bu [vü] ol eylediñg
- 3390 7 Min ü özlük şirketin mindin itür¹⁰⁵⁰
Maḥz-ı tevḥīdiñg sarı yā Rab yitür
- 8¹⁰⁵¹ Minde yā Rab ıoyma minlikdin nişān
Özlügüñgde maḥv kıl dāmen-keşān
- 9 **TEMSİL**
- 10 Bir kiçe Maḥmūd şāh-ı pāk-bāz
Çoptı kim bilgey ki n'eyleydür Ayāz
- 11 Gerçi ol uyğag idi yumdı közin
Hıle¹⁰⁵² birle uykuğa saldı özin
- 12 Taḥt ayağı sarı salıp tekye-gāh
Yatıp irdi başı üze kildi şāh
- 3395 13 Bir dem itti cismiğa nezzāre'ī
Şevk otığa eyleyin dip çāre'ī
- 14 Şevkıñı nezzāre efzūn eyledi
'Işk aḥvālin dige-gūn eyledi
- 15 Çikti meh-veşniñg ayağığa özin
Şevkıdın¹⁰⁵³ koydı tabanığa közin

¹⁰⁵⁰ Met. yitür.

¹⁰⁵¹ Met. bu beyit yok.

¹⁰⁵² C ḥıyle.

¹⁰⁵³ C şevkıdın.

- 16 K z keŒ-i p yığa s rter irdi Œ h
Ol ayađnı¹⁰⁵⁴ tartıp almay¹⁰⁵⁵ ‘ zr-h h
- 17 Bildi Œeh kim n zen n uyđađ¹⁰⁵⁶ ir r
Didi ey kim c nda sindin d ğ ir r
- 3400 18 Mindin anđlap mun a iğh r-ı niy z
Ni  n irdi mun a b -end ze n z
- 107b** 1 Kim ayağ tartıp  opup olturmadıđđ
Z hir eylep mihr bir söz sormadıđđ
- 2¹⁰⁵⁷ Didi g l-şehre ki ey Œ hib-nazar
Bar mu irkin¹⁰⁵⁸ minde minlikdin eŒer
- 3 Bir kiŒi ‘ zr ayt ay kim bolgay ol
Minde ol dem¹⁰⁵⁹ yoğ idi minlikke yol
- 4 Yoğ idi ol dem Ay z [u] Œ h idi
Hem  zi b -dil hem ol dil-h h idi
- 3405 5 Kimge vağdet  ılsa mundağ türk-t z
Farđ bolmas munda¹⁰⁶⁰ sul  ndın Ay z
- 6 ‘ lem-i tev iddin tap an haber
Minlik [ ] sinlikdin ol tapmas eŒer

¹⁰⁵⁴ C ayağın.

¹⁰⁵⁵ Met. olmay.

¹⁰⁵⁶ Met. uyđađdur.

¹⁰⁵⁷ C 1. mısra *didi g l- ihr ey Œeh-i Œ hib-nazar*.

¹⁰⁵⁸ C irdi.

¹⁰⁵⁹ Met. kim.

¹⁰⁶⁰ C anda.

7 **FENĀ¹⁰⁶¹ ȚARĪȚI EDĀSIDA MÜNĀCĀT**

8 Ey fenā ehli sini¹⁰⁶² vāşıllarıñg
Vaşl nüzhet-gāhıda¹⁰⁶³ dāḥılleriñg

9 Kim beḳā tapmaḳқа sindin meyl itip
Çün salıp özni siniñg¹⁰⁶⁴ sarı yitip

10 Özlügin her kim ki fānī kılmayın
Ol fenāniñg hem fenāsın bilmeyin

3410 11 Tapmaḳ imkān yoḳ vişāliñg kāmını
Ol fenālardıñ beḳā encāmını

12 Eyle Fānī kısmı yā Rab bir fenā
Kim beḳā gencidin ol tapḳay ḡmā¹⁰⁶⁵

13 Țıl özünḡde būdını evvel ne-būd
Ol nebūdī içre birgil bir vücūd

14 Kim añga iş ol vücūd içre tamām
Bolḡay u tapḳay vücūdunḡ¹⁰⁶⁶ ve's-selām

15 **TEMSİL**

16 Kāmili izhār-ı ḥacāt eyledi
Tiñriḡa¹⁰⁶⁷ munda[ḳ] münācāt eyledi

3415 17 Kim İlāhī pāk zātunḡga beḳā
Eyledür kim körmes imkān-ı fenā

¹⁰⁶¹ C faḳr u fenā.

¹⁰⁶² C siniñg.

¹⁰⁶³ C nüzhet-gāhıga.

¹⁰⁶⁴ C fenā.

¹⁰⁶⁵ Met. beḳā.

¹⁰⁶⁶ C vişāliñg.

¹⁰⁶⁷ C Tiñriḡe.

108a

1 Ança¹⁰⁶⁸ kim zātınğda¹⁰⁶⁹ şābitdür¹⁰⁷⁰ kadem
Eylesenğ andağ vücūdumrı ‘adem

2 Kim anğa yol tapmağı¹⁰⁷¹ reng-i vücūd
Kalmağay¹⁰⁷² vaşl içre cuz kām-ı şühūd

3 İstegen Fānī vücūdıdın eşer
Tapğay ol bākī vücūdıdın¹⁰⁷³ haber

4 Minlik ü sinlik aramızdın¹⁰⁷⁴ kitip
Çalğa-sin sin oğ aradın min kitip

3420 5 Sin min ıtlāk-ı¹⁰⁷⁵ muhāl olğaç muhāl
Tapsam ol sâ’atde¹⁰⁷⁶ sindin min vişāl

6 **BU KİTĀB NAZMIDA ÖZ MÜNĀSEBETİNİŒ TAKRĪBİ**

7 Yādıma mundağ kilür bu mācerā
Kim tufūliyyet çağı mekteb ara

8 Kim çiker eţfāl-i merhūm-ı zebūn
Her tarafdın bir sebağ zabtığa ün

9 İmgenürler çün sebağ āzār[ı]dın
Ya kelāmu’llāhnıŒ tekrārıdın

10 İsteben teşhīş-i hātır üstād
Nazm oğutur kim revān olsun¹⁰⁷⁷ sevād

¹⁰⁶⁸ C eyle.

¹⁰⁶⁹ C zātınğga.

¹⁰⁷⁰ C şābittür.

¹⁰⁷¹ C tapmağay.

¹⁰⁷² C tapmağay.

¹⁰⁷³ C vücūdında.

¹⁰⁷⁴ C aramızdan.

¹⁰⁷⁵ C ıtlākı.

¹⁰⁷⁶ C hāletde.

¹⁰⁷⁷ C bolsun.

- 3425 11 Neşrdin ba‘zı oğurlar¹⁰⁷⁸ dāstān
Bu Gülistān yanğlıg u ol Būstān
- 12 Maŋga ol hāletde ṭab‘-ı bŭ'l-heves
Maŋıku't-ṭayr eyler irdi mŭltemes
- 13 Taptı sākin sākin ol tekrārdın
Sāde könğlŭm behre ol güftārdın
- 14 Ṭab‘ ol sözlergā¹⁰⁷⁹ bolğaç āşinā
Ḳılmadı meyl özge sözlerge yana
- 15 ‘Ādet ittim ol hikāyetler bile
Ḳuş maḳālidin kināyetler bile
- 3430 16 Çün birer sözdin tapıp ṭab‘ım güşād
Tapsa¹⁰⁸⁰ irdi kim nidür andın murād
- 17 Zevḳ köp hoş-hāl iter irdi mini
Şerhi anıŋ lāl iter irdi mini
- 108b** 1 Çün bu aḥvālimgā boldı imtidād
Boldı ol deftergā ġālib i‘tiḳād
- 2 Eyle kim ildin üzŭldü ŭlfetim
Ol kitāb irdi enīs-i ḥalvetim
- 3 Ḥalk-ı resmī sözleridin ḳıl ü ḳāl
Ötse ṭab‘imgā yiter irdi melāl
- 3435 4 ‘Āḳıbet ‘ışḳ eyledi şeydā mini
Eyle meş‘ŭf itti bu sevdā mini

¹⁰⁷⁸ C oğur hem.

¹⁰⁷⁹ C sözlerge.

¹⁰⁸⁰ Met. saldım.

- 5 Kim didim ‘uzlet işigin açka-min
Dehr-i bī-ma‘nī ilidin kaçka-min
- 6 Anğlağaç eṭfāl eylep şūr¹⁰⁸¹ u şeyn
İstimā‘ itti bu sözni vālideyn
- 7 Vehm gālib boldı andağ kim ‘avām
Kim irür söz āteşin ü ṭab‘ ḥām
- 8 Bolmağay kim dest birgey tilbelik
Çikkülük bolğay şalāhıdın ilik
- 3440 9 Yaşurup¹⁰⁸² defterni ma‘düm ittiler
Şu‘ledin¹⁰⁸³ könğlümni maḥrūm ittiler
- 10 Men‘-i küllī kıldılar ol ḥāldin
Mantıku‘ṭ-ṭayr üzre kıl ü kāldin
- 11 Çün aradın ötti bir ‘ahd-i ba‘īd
Boldılar ol ḥāletimdin nā-ümīd
- 12 Līk çün yādımda irdi ol kelām
Yaşurun tekrār iter irdim müdām
- 13 Andın özge sözge meylim az idi
Çuş tili birle könğül hem-rāz idi
- 3445 14 Türk nazmıda çü tartıp-min¹⁰⁸⁴ ‘alem
Eyledim ol memleketni yek-ḳalem
- 15 Tört dīvān birle nazm-ı penç-genc
Dest birdi çıkmeyin endūh [u] renc

¹⁰⁸¹ Met. gūr.

¹⁰⁸² Met. taşıban.

¹⁰⁸³ C şuğlidin.

¹⁰⁸⁴ C min tartıp.

- 16 Nazm [u] neşrim kâtib-i tahmîn-şinās
Yazsa yüz miñg beyt [iter] irdi kıyās
- 17 Munça¹⁰⁸⁵ kim nazm içre kıldım iştiğāl
Hâtırmıdın çıkmās irdi bu hayāl
- 109a** 1 Kim bu defterğa birip tevfiķ Hâķ
Terceme resmi bile yazsam sebak¹⁰⁸⁶
- 3450 2 Lîk söz düşvār idi min nā-tüvān
Barmās irdi hāmede¹⁰⁸⁷ ilgim revān
- 3 ‘Āķıbet kördüm ki ‘ömr eylep şitāb
Ölsem [ü] kıalsa diyilmey¹⁰⁸⁸ bu kitāb
- 4 Ol cihān sarı bu armān ilttügüm¹⁰⁸⁹
Beyle otdın dāğ-ı hırmān ilttügüm
- 5 Niçe bu işke köngül meş‘ūf idi
Güyyiā kim vaķtığa mevķūf idi
- 6 Altmışğa¹⁰⁹⁰ ‘ömr kıoyğanda ķadem
Ķuş tilin şerh itkeli yondum ķalem
- 3455 7 Şeyhniñg rühıdın istimdād itip
Körgeç istimdād ol imdād itip
- 8 İrdi yarım kıçe işğālīm çağı
Ṭab‘ bu ma‘nīğa meşğül olmağı

¹⁰⁸⁵ Met. her niçe.

¹⁰⁸⁶ C varaķ.

¹⁰⁸⁷ C hāmeğa.

¹⁰⁸⁸ Met.

¹⁰⁸⁹ Met.

¹⁰⁹⁰ C altmışķa.

- 9 Hāme reftārın niçe sürsem niçe
Qırq illig beyt her yarım kiçe
- 10 Şafhağa yazmay qarārım yoq idi
Bu raqamda ihtiyārım yoq idi
- 11 Şeyh rūhıdın yitip köp ihtimām
Qıldım az fırsatda erqāmın tamām
- 3460 12 Söz daqıq irdi vü ma'nī anda güm
Gerçi qıldım öz özümğa¹⁰⁹¹ üştülüm
- 13 Şeyh rūhıdın velī yitti güşād
Kim murādın taptı uşbu nā-murād
- 14 Gerçi gavvaşī çikip renc ü 'anā
Özni bu ma'nīğa¹⁰⁹² eylep āşinā
- 15 Dürğa gerçi¹⁰⁹³ tapmasa¹⁰⁹⁴ hem dest-res
Yıgşa deryā mevcidin hāşak u bes¹⁰⁹⁵
- 16 Hem qurutsa anı¹⁰⁹⁶ vü kılsa otun
Yarugay vīrānesi bolmay tütün
- 3465 17 Min bu deryā içre dürr-i pākni
Tapmayın yıgdım ise hāşākni
- 109b** 1 N'eleyin bu irdi maqdūrum miniŋg
Qāni' oldı tab'-ı mehcūrum miniŋg

¹⁰⁹¹ C özümge.

¹⁰⁹² C deryāğa.

¹⁰⁹³ Met. ger.

¹⁰⁹⁴ Met. tapmas āsa.

¹⁰⁹⁵ C hās.

¹⁰⁹⁶ C vü anı.

- 2 Saçtı irse nāzım-ı ‘ālī-mekān
‘Ālem ehli üzre naḳd-i baḥr [u] kān
- 3 Mundın artuḳraḳ¹⁰⁹⁷ ḥod irmesdür¹⁰⁹⁸ maḅḡa
Cūdını vaşf eylesem besdür maḅḡa
- 4 Bu ümīdimdür¹⁰⁹⁹ ki her kim salsa köz
Kim ḥarāret salsa könḡlige bu söz
- 3470 5 Şeyḥ enfāsıḡa anı ḥaml itip
Feyz tapḳaç¹¹⁰⁰ kāmıḡa ya‘nī yitip
- 6 Bizni daḡı anda körgey bir ṭufeyl
Ḳılmaḡay könḡli ikilik sarı meyl
- 7 **TEMSİL**
- 8 Ṭālibī könḡlide āşüb-ı ṭaleb
Şehr ara barur idi tartıp ta‘ab
- 9 Kördi dīvāri yıḳılḡan kūy ara
Cem‘ bolḡan il uzatıp mācerā
- 10 Kim bu şāri‘din muḡāl¹¹⁰¹ ilge ‘ubūr
İmdi yā Rab ḳay sarı tüşkey mürūr
- 3475 11 Kim ‘imāret eylegey āyā munı
Ya yasarḡa eylegey perv[ā] munı
- 12 Müddetī baḡlandı ilge yol tamām
Boldı ‘āciz il¹¹⁰² öterdin ḥāş u ‘ām

¹⁰⁹⁷ C artuḡraḳ.

¹⁰⁹⁸ C irmestür.

¹⁰⁹⁹ C budur ümmīdim.

¹¹⁰⁰ C tapḳay.

¹¹⁰¹ C idi.

¹¹⁰² C yol.

- 13 İl ara bu ıztırāb u ıztırār
Kim yitişti t̄alib-i ümmīd-vār
- 14 Körgeç ol hālet tüşüp könglige cūş
Vecd [ü] hāl eylep¹¹⁰³ ‘ıyān itti¹¹⁰⁴ hurūş
- 15 İl ta‘accüb kıldılar kim bu faķır
Bī-cihet kıldı ‘ıyān vecd ü şarır¹¹⁰⁵
- 3480 16 Keyfiyet sordılar ol bī-çāredin
Kām [u] maķşad deştide āvāredin
- 17 Didi min bu halkınıᅅg cem‘iyyetin
Kördüm ammā bilmedim keyfiyyetin
- 110a** 1 Līk salıp bu taraf refārını
Eylesem nezzāre bu dīvārını
- 2 Meylini daᅅı¹¹⁰⁶ körer irdim bu yan
Kim yıkılmaķ eylemiş hālā ‘ıyān
- 3¹¹⁰⁷ Çün cemādī zāhir itse bu şıfat
Kim yıkılᅅay meyli sarı ‘āķıbet
- 3485 4 Min ki bar irdim özümdin nā-ümīd
Meyl kılgān kāmđın bī-ħad ba‘īd
- 5 Eylegeç dīvār bu remz āşikār
Boldı bu nevmīd hem ümmīd-vār

¹¹⁰³ C itti.

¹¹⁰⁴ C eylep.

¹¹⁰⁵ C şarır.

¹¹⁰⁶ C dāyim.

¹¹⁰⁷ Met. 2. mısra *meyl kılgān yan yıkılmaķ ‘āķıbet*.

- 6 Kim қayan kim māyil itti Ҳақ mini
Ol җарaf oқ başлаған¹¹⁰⁸ mutlaқ mini
- 7¹¹⁰⁹ Чүн маңга faқr u fenā boldı¹¹¹⁰ murād
Ol җарafdın Ҳақ naşīb itkey güşād
- 8 Meyl birgen sarı eylep baht-yār
Salğay ol cānib mini bī-ihtiyār
- 9 **BU KİTĀBDA TAḤALLÜŞ TAĞYİRİNİŦ ‘ÖZRİ**
- 3490 10 Чүн kiçik yaşdın¹¹¹¹ maңga boldı naşīb
Naẓm edāsıda ḥayālāt-ı ğarīb
- 11 Şi‘r her şınfin ki қıldım ibtidā
Türk elfāzı bile қıldım¹¹¹² edā
- 12 Eyle kim her kimge¹¹¹³ ni kim қılığusı
Her bir¹¹¹⁴ işde¹¹¹⁵ bar anıŦ bir bilgüsü
- 13 Kim özi taḥşīşığa imlādur ol
Mühr ya tevķī‘ ya tamğadur ol
- 14 Şafḥa dībāsı vü naẓm inşāsıdur
Kim taḥallüş nāzımı tamğasıdur
- 3495 15 Bu nişānı birle taptı imtiyāz
Ni varaқ kim naẓm қıldı ehl-i rāz

¹¹⁰⁸ C başlağay.

¹¹⁰⁹ C 2. mısra ol җарafdın zāhir oldı bu güşād.

¹¹¹⁰ C kildi.

¹¹¹¹ C yaştın.

¹¹¹² C taptı.

¹¹¹³ C kimse.

¹¹¹⁴ C ba‘zi.

¹¹¹⁵ C işte.

- 16 Kim bu Sa'dī ya Nizāmīniᅇ durur
Ya bu H̄usrev¹¹¹⁶ ya bu Cāmīniᅇ durur
- 17 Min ki Türk elfāzıᅇa eylep şürū'
Nazm taptı ᅇab' u kilkimdin vuᅇū'
- 110b** 1¹¹¹⁷ Fārsī nazm içre çün sürdüm ᅇalem
Nazmıᅇ her şınıfıdınıᅇ ᅇıldım raᅇam
- 2 Dehr bāᅇıda bolup kāmım revā
Kām-rānlar taptı nazmımdın nevā
- 3500 3 Çün seᅇāb-ı nazmım oldu dür-feşān
Nazmıma irdi Nevāyīdin nişān
- 4 Feyz yitkeᅇ ol me'ānidin maᅇᅇa
Taptı bilgü nazm-ı Fānīdin maᅇᅇa
- 5 Çün Lisānu't-tayr āᅇāz eyledim
ᅇurfe ᅇuşlar birle pervāz eyledim
- 6 Munda enseb irdi kim tüzgeᅇ nevā
Bolsa nazmımᅇa Nevāyīdin edā
- 7 Kim nevā ᅇuşlar tili elᅇānıdur
Dil-keş eᅇᅇānı ᅇazīn destānıdur
- 3505 8 Türk[ī] üslūb irdi hem bu dāstān
Tapᅇu dik irdi Nevāyīdin nişān
- 9 Bu raᅇamda Fānī eylerᅇe laᅇab
Müstemi' bolᅇaᅇa aytur-min sebeᅇ

¹¹¹⁶ C ᅇusrevniᅇ bu.

¹¹¹⁷ C'de bu beyit 3500. beyitin yerine yazılmış. 2. mısranın vezin sayısı fazla.

- 10 Kim bu defter nazmıdın küllî murād
Çünkü merci‘ meyli irdi yā¹¹¹⁸ me‘ād
- 11 Munda Fānî bolmay iş bolmas¹¹¹⁹ tamām
Fānî andın taptı nazmım iḥtimām
- 12 Hem bu defter içre şerḥ-i ma‘nevî
Kim dimiş kuşlar tilidin meşnevî
- 3510 13 Seyr ol kuşlarğa kim fenn eylemiş
Yitti vādî çün mu‘ayyen eylemiş
- 14 Çiktürüp kuşlarğa köp¹¹²⁰ renc ü ‘anā
Soḅḅı [menzil]¹¹²¹ boldı vādî-i fenā
- 15 Gerçi bu ikki tenāsüb yār idi
Nazmıma hem bu tenāsüb¹¹²² bar idi
- 16 Ger taḥalluş munda Fānî eyledim
Bu tenāsüblerdin anı eyledim
- 17 Ger sebep istep birev kılsa ḥiṭāb
Şerḥ kılgan söz anğa besdür cevāb
- 111a** 3515 1 Kimge bolsa mundaḳ işler niyyeti
Bolmas ol bolmay zamān emniyyeti
- 2 Bu zamān emniyyeti¹¹²³ kıлма gümān
Şābit olmay ‘adl-i Dārā-yı zamān

¹¹¹⁸ C vü.

¹¹¹⁹ C olmas iş.

¹¹²⁰ Met. çün.

¹¹²¹ Met. oldı boldı.

¹¹²² C taḥalluş.

¹¹²³ C emniyyetin.

- 3 **SULTĀN HÜSEYN BAHĀDIR HĀNNİŒ MEDĖİDE**¹¹²⁴
4 Ol ki emniyyet vücūdın durur
Halk şākir bezl [ü] cūdın durur
- 5¹¹²⁵ Şāh Ebu'l-ġazī melāzu'l-hāfıqayn
Ebbedet ihsāne[hu] Sultān Hüseyn
- 6 Min ni ayta alġa-min evşāfını
Hulġ u luţf u 'adl ile inşāfını
- 3520 7 Kim eger yüz miŒ mi[ni]Œ dik nazm-kış
Kılsa yüz¹¹²⁶ yıl şafha ruhsārını rış
- 8 Vaşfını¹¹²⁷ miŒdin biri ayılmaġay
Belki yüz miŒdin biri yazılmaġay
- 9 Bes kılp medġ¹¹²⁸ u du'āsın ibtidā
Eyleyin kuşlar tili birlen¹¹²⁹ edā
- 10 Tā ki devrān bāġıda devlet kuşı
Kim sa'ādet bolġay ol kuşnıŒ tuşı
- 11 Saltanat evcide seyr eylep 'ıyān
Eylegey bu¹¹³⁰ çetr başın āşiyān
- 3525 12 Bolsun anıŒ çetr-i 'izz ü devleti
Başı üzre sāyebān-ı haşmeti
- 13 'Adl-i bustānıda yüz ġayl-i tıyūr
Kö[r]mesünler zulm taşdın fütūr

¹¹²⁴ C pādişāh-ı İslam du'āsı 'özl-ġahlıġ edāsı.

¹¹²⁵ Met. bu beyitteki mısraların yerleri tam tersi şekilde yazılmış.

¹¹²⁶ C miŒ.

¹¹²⁷ C vaşfınıŒ.

¹¹²⁸ C ġamd.

¹¹²⁹ C birle.

¹¹³⁰ C bir.

- 14 Hükmi nāfiz tā edeb devrān ara
İnkiyād-ı emri ins ü cān ara
- 15 Devletiniᅇ düşmeni ¹¹³¹ ᅇayl u muᅇi‘
Barça ‘afv u ᅇulkımı eylep ᅇefi‘
- 16 **ᅇĀTİME'L-KİTĀB** ¹¹³²
- 17 Min ki ᅇalvet içre yondum ᅇāmeni
Naᅇş eylerᅇa ¹¹³³ bu ᅇülᅇen ¹¹³⁴ nāmeni

- 111b** 3530 1 Enbiyā ser-ᅇayli Baᅇᅇā sarıdın
Eylegen Yeᅇribᅇa meyl izᅇāridın
- 2 ¹¹³⁵ Yıl tokuz yüz ötmiᅇ irdi daᅇı tört
Kim ulusniᅇ ᅇönᅇlige saldım bu ört ¹¹³⁶
- 3 Hem bu tāriᅇ içre kim kıldım ᅇürü‘
İᅇtitāmıᅇa daᅇı boldı vuᅇü‘
- 4 Bir iki ay eyle kim didim dürüst
Yuᅇᅇarıraᅇ ᅇerᅇini kıldım nuᅇust
- 5 Kiᅇe kim her ᅇuᅇldın ma‘zül idim
Bir iki sā‘at muᅇᅇa meᅇᅇül idim
- 3535 6 Kim ¹¹³⁷ bu yaᅇᅇliᅇ ihtimām ittim tamām
İbtidāsiᅇa yitiᅇti iᅇtitām
- 7 Yā Rab uᅇbu ᅇurfe ᅇūᅇ-ı dil-firīb
Kim anıᅇ ᅇaᅇlın maᅇᅇa kıldıᅇᅇ naᅇīb

¹¹³¹ Met. ᅇem‘iᅇa.

¹¹³² C bu nazm tāriᅇi ᅇüftāri ve öziniᅇ isti‘fā ve istiᅇfāri.

¹¹³³ C eylerᅇe.

¹¹³⁴ C dil-keᅇ.

¹¹³⁵ Met. 1. mısra [...] tokuz yıl ötüp irdi daᅇı tört.

¹¹³⁶ Met. ot.

¹¹³⁷ C ᅇün.

- 8 İl közige dađı maħbūb eylegil
Barça ħātırlarğa mergūb eylegil
- 9 Gerçi maħşūdıġa mūbhemdür beyān
Qıuş tilin il könglige kılgıl ‘ıyān
- 10 Kimge andın ħāşıl olsa müdde‘ā
Luţf itip Fānīni hem kılsun¹¹³⁸ du‘ā
- 3540 11 Eyle anıġ hem du‘āsın müstecāb
İkkimizniġ allıdın alġıl ħicāb
- 12 Taḅ‘ıma tūşe ħaḫā birle zeled
Kilkime sehv oldı irse yā ħalel
- 13 Luţf ile yā Rab ki barın afv kııl
Nāme-i a‘māldin hem¹¹³⁹ maħv kııl
- 14 Her perişān söz ki yazdım yā Kerīm
Barçadın estaġfiru'llāhu'l-‘azīm
- 15 Her ki ħāned du‘ā ḫama‘ darem
Zan ki men bende-i güneh-karem

¹¹³⁸ C kılsa.

¹¹³⁹ Met. maħv eylegil.

3. İNCELEME

3.1. METNİN GENEL İNCELEMESİ

İncelediğimiz metin, Çağatay döneminde yazılmış, Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nde bulunan (Török O. 372), Feridüddîn Attâr'ın sembolik ve alegorik bazı kuşlarla ilgili anlattığı hikâyeleri kapsayan Mantıku't-Tayr'ın bir naziresi olarak kabul edilen Lisânü't-tayr'ın Budapeşte nüshasıdır. Bu eser bir nazire olarak kabul edilse de Ali Şir Nevâyî bütün hikâyeleri olduğu gibi almamış, istemediği yerleri çıkarmıştır.

Metinde 'hakikat'in bilgisini elde etme teması üzerinde durulmuştur. İnsanın yaratıcıya ulaşma isteğinin yani 'fenafillah'ın kuşlar üzerinden anlatıldığı efsanevî bir eserdir. Eserinde önlerinde bir lider olmadan ülkelerin bir düzene girmeyeceği düşüncesiyle kendilerine bir padişah arayan ve bu dilekleri üzerine 'İstek, Aşk, Marifet, İstiğna, Tevhid, Hayret ve Yokluk' vadilerini aşmaya çalışan kuşların başından geçenler ve karşılaştıkları sıkıntılar anlatılır.

Türk edebiyatının en büyük simalarından ve Çağatay Türkçesi klasik edebiyat dilinin kurucusu olan Ali Şir Nevâyî, bu eserinde dildeki ustalığını ve Türkçenin zenginliklerini gözler önüne sermektedir. Kullandığı edebî sanatlar, hem kendi dil hazinesinin hem de Türkçenin anlam zengiliğinin ne denli sınırsız olduğunu göstermektedir.

3.2. DİL ÖZELLİKLERİ

3.2.1. Ses Bilgisi

3.2.1.1. Ünlüler

3.2.1.1.1. e > i, i > e değişmesi

Türkçede Eski Türkçe döneminden beri i > e, e > i değişikliği yazım ve söyleyiş bakımından karışıklık bir arz eder. Eski yazıda *i* sesi, *elif* ve *y* harfleriyle gösterilmekte ancak *i*'nin yanında *e* olarak da teleffuz edilmektedir (Direkci, 2011: 25).

Türkçenin XIII. yüzyıldan sonraki devresinde *i*'lerin daha ağır bastığını görmekteyiz. Bu durum Anadolu sahasında değişiklik gösterirken, Çağatay sahasında kati olarak *i* tarafına geçmektedir (Yavuz, 2006: 173).

Metnimizde tespit ettiğimiz bazı ünlü değişimleri şunlardır:

bir-: ver-

birdiler 84a/9, birdi 91b/6

di- : de-

didi 55b/5, dime 81a/16, digey 73b/8

fidâ: fedâ

fidâ 82b/9

il: halk

(‘ışk) iliniġ 81a/12, (deyr) ili 83a/5

işek: eşek

işek 74a/11-12

işik: eşik

işikde 63a/17, 79b/9-10

kiçe: gece

kiçe 71a/8, 77a/11-12, 87b/8, 88b/1

kirek: gerek

kirektür 68b/7, kirek 74a/11

yi-: ye-

yip (yiyip) 59a/15, 60a/5, 61a/7 61b/3

yit-: yetiş-, ulaş-

yitse 74b/1, yitkey 74b/2

3.2.1.1.2. u/o, ü/ö deġişmesi

Arap alfabesinde u/o, ü/ö ünlüleri için aynı işaret kullanıldığından, birçok kelimenin bünyesinde bulunan yuvarlak ünlünün u ve o şeklinde mi, yoksa ü ve ö şeklinde mi olduğunu ispat etmek imkansızdır (Direkci, 2011:28).

Metnimizde uyku, uyġan-, uyġaġ gibi kelimeri u biçiminde aldık.

uyġan- : uyan-

uyġanġa-sin 61b/6, uyġandı 57b/13

uyġaġ : uyanık

uyġaġlıkda 89b/6, 91a/5, 107a/11-17

3.2.1.1.3. Ünlü düşmesi

Türkçede eski dönemlerden beri genellikle orta hece ünlüsünün düştüğü görülmektedir. Metnimizdeki bazı örnekleri şöyledir:

ağız : ağızın 71b/10, ağıza 75b/2

ayrıl- : ayrıla almas-min 62a/1, ayrılmak 62a/1, ayrılıp 62a/2

ayru : ayru 72a/17, 74b/7, 75b/5, 99b/7, 104a/8

boyun : boynıa 68a/7, boynın 77a/8, boynıda 106a/15

könğül : könğlige 57b/16, könğlini 58a/10-11, könğlidin 67a/6

oğul : oğlı 76a/11, 85b/12, oğlıa 82a/12

3.2.1.4. Ünlü birleşmesi (kaynaşma)

Türkçede ünlü ile biten bir sözcüğe ünlü ile biten bir sözcük eklendiğinde ünlülerden birinin düştüğü görülmektedir. Metnimizdeki örnekleri şöyledir:

birle < bir+ile : birle 57a/2, 70b/16, 81b/16, birledür 61b/14

böyle < bu+ile : (bu sözcük Çağatay Türkçesinde ö/e değişiminden ötürü *beyle* şeklinde görülmektedir

beyle 56a/13, 60b/4, 64a/1, 65b/1

n'eyle- < ne+eyle- : n'eylep 64a/5, n'eylesün 81b/15, n'eyleyin 92a/9

k'ey < ki+ey : k'ey 55b/5, 56b/15, 72a/15, 72b/1

3.2.1.5. Hece düşmesi

Hece düşmesi hadisesi metnimizde genellikle durur / tutur bildirme ekinin dur / tur olarak kullanılmasıyla karşımıza çıkmaktadır.

oldur 55b/15, hilâfidur 57b/7, budur 63b/14, ğamıdur 65b/11, bardur 68b/6, mundağdur

74b/13, hemândur 76a/1, istiğnâdur 76a/3, a'lâdur 76a/3, râhatdur 80b/6, hevâdındur

81a/14, gedâdur 83a/11, hâşıldur 84a/12, âhfâdur 90a/6, tamğadur 110a/13

3.2.2. Ünsüzler

3.2.2.1. Ünsüz değişimleri

3.2.2.1.1. k-/ğ- değişimi

İki ünlü arasında 'k' sesi genellikle sedalılaştırmamıştır. Ancak bir iki kelimedede sedalılaştırma olmuştur (Tören, 2001: 36).

Metnimizdeki örnekleri şu şekildedir.

dağı < tağı 56a/7-8, 63b/17 : da/de, daha, dahi

burnağı 82a/3 : “önceki”

3.2.2.1.2. k-/g- değişmesi

Eski Türkçe devresinde kelime başındaki k- ünsüzü Batı Türkçesinde genellikle g- olarak gelmiştir. (Direkci, 2011: 40).

Çağatay Türkçesinde ve metnimizde k- li biçimler daha sık görülmektedir:

kiçe > gece : kiçe 71a/8, 77a/11-12, 87b/8, 88b/1

kil- > gel- : kildi 64b/16, kildiler 65b/6, kildim 58b/10

kiltür- > getirmek : kiltürünğ 63b/10-11, kiltürmek 67a/9

kör- > gör- : kördi 56a/16, kördiler 57a/15, kördüm 109b/17

kündüz > gündüz : kündüz 68a/2, kündüzge 87b/8

3.2.2.1.3. b-/m- değişmesi

Uygurcada başlayan ve Çağataycada da devam eden bir ses değişikliğidir (Tören, 2011: 35).

Metnimizde görülen bazı örnekleri şu şekildedir:

min < ben : min 55b/8, 78b/14; mini 58a/2, 65a/14; miniñg 61b/13, 109b/1;

miñg < bin : miñg 87b/6, 108b/16, 111a/7; miñgdin 91b/17, 111a/8

mañga < bana : mañga 56b/11, 57b/4, 74b/2, 100a/3, 108a/12, 110a/7,

3.2.2.2. Ünsüz türemesi

3.2.2.2.1.-n- (prominal n) türemesi

Prominal n sesi, türeme bir ses olarak bazı zamir çekimlerinde ortaya çıkmıştır: bunğa, bunça, anğa... Bu n sesinin 3. şahıs iyelik ekleri ile hal ekleri arasında yaygınlaşması Eski Türkçeden gelen ve Batı Türkçesinde de devam eden bir durumdur. Yine prominal n sesi, fonksiyonu bakımından iyelik karakteri taşıyan +ki aitlik eki ile hal ekleri arasında da kullanılmaktadır. Doğu Türkçesi ise prominal n sesinin kullanılış sahasını daraltmıştır. Çağataycada bu ses daha çok manzum metinlerde vezin sebebiyle görülmektedir (Tören, 2001: 37)

Metnimizde prominal n sesi genellikle vezne uyması için kullanılmıştır.

Bu birin allında sekbān eyledi (80b/2)

Didiler allında cān eylep fidā (90a/2)

Eylediᅅg allında tevᅅid̄in dūrūst (107/4)

Metnimizde veznin uyduğu yerlerde bu kelimenin *allıda* biçiminde kullanıldığını görmekteyiz:

Çāre mūrᅅid allıda teslīm irūr (56a/2)

Kimse kim güstāᅅ olup ᅅāᅅ allıda (70b/15)

3.2.2. Şekil Bilgisi

3.2.2.1. İsim çekimi

3.2.2.1.1. İyelik ekleri

İyelik ekleri, isimlerin karşıladığı nesnelere kime veya neye ait olduklarını bildirir. Metnimizdeki örnekleri Şu Şekildedir:

Teklik 1. kişi iyelik eki: Bu ek metnimizde -m, -(i)m, -(i)m, -(u)m, -(ü)m Şeklinde görölmektedir. Ünlü ile biten kelimelere doğrudan -m sesi, ünsüz ile bitenlere ı, i, u ve ü yardımcı ünlüsü ile birlikte gelmektedir.

maᅅlūb+um 55b/7, iᅅ+im-de 55b/9, ᅅaᅅd+ım 58a/1, köz+üm-ni 65a/1, ᅅılmaę+um-dur 72a/8, cān+ım-da 98a/19

Teklik 2. kişi iyelik eki: Bu ek metnimizde -nēg, -(i)nēg, -(i)nēg, -(u)nēg, -(ü)nēg biçiminde görölmektedir. 1. kişide olduğu gibi ünsüz ile biten kelimelere yardımcı ünlü ile bağlanır.

nefs+iᅅg-ęa 56b/8, nefsi+iᅅg-dür 58a/7, köᅅg(ü)l+ünēg 62a/6, furᅅat+iᅅg-de72b/15

Teklik 3. kişi iyelik eki: Bu ek, metnimizde ünlü ile biten isimlerden sonra -sı, -si; ünsüz ile biten isimlerden sonra -ı, -i, -u, -ü Şeklinde görölmektedir.

ālāt+i-nı 56a/17, renc+i-din 56b/1, nefsi+i-ęa 56b/3, ᅅırᅅa+sı-da 56b/4, emr+id-in 57b/9, ...

Çokluk 1. kişi iyelik eki: -(i)mız, -(i)miz, -(u)muz, -(ü)müz olarak görölmektedir.

Allı+mız-da 78b/15, ᅅāᅅ+ımız 97a/13, āęāᅅ+ımız 97a/13, ümmīd+imiz 97b/11, cāvīd+imiz 97b/11

Çokluk 2. kişi iyelik eki: -njız, -njiz, -(i)njiz, -(u)njuz, -(ü)njüz ekleri yaygın olarak kullanılmıştır.

köᅅg(ü)l+ünēgiz 73a/6, müdde‘ānız 97b/2

Çokluk 3. kişi iyelik eki: -ları, -leri olarak görülmektedir.

me'vā+ları 83b/12, şaf+arı-ğa 85a/16, cān+ları 96b/3, baş+ları-dın 96b/14, destān+ları 102b/15

3.2.2.1.2. Ayrılma hali eki

Ayrılma hali eki –dan, -den'dir. Metnimizde –dın, -din biçimleri de görülmektedir.

fi'l+i-din 56a/4, maraz+lar-dın 56a/7, ismek+din 80a/9, vaşl+ı-dın 80b/10

Ancak metnimizde bazı yerlerde ayrılma hali eki yerine yönelme hali ekinin kullanıldığını görüyoruz:

Her kişige bu şerefe bi'z-zāt irür (55b/16)

“Bu şeref herkeste zaten mevcuttur.” Cümlesindeki altı çizili sözcüğün karşıladığı ek, ayrılma hali ekidir fakat metinde yönelme hali eki ile kullanılmıştır.

Tört yüz hikmet iliğa a'lem ol (62b/7)

“O, dört yüz âlimden bile daha çok bilendir.” Cümlesindeki altı çizili sözcüğün karşıladığı ek, ayrılma hali ekidir fakat metinde yönelme hali eki ile kullanılmıştır.

4. AKTARMA

55b

4 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

- 5 Yine soru soran bir kişi, ey tacı süslü, benim kararsız bir mizacım vardır, dedi.
- 6 Vasfım her ne olursa olsun tabiatım ham oldu; ben bazen fasığim bazen de takva ehliyim.
- 7 Dileğim bazen meyhane müdavimi olmak, bazense dua ehli olmaktır.
- 8 Bazen Harem tavafında Allah'a tapanım, bazen kilisede put önünde alçağım.
- 9 Tabiatımda hiç doğruluk olmadığı için işimde karmaşıklık olmasının sebebi budur.
- 10 Tabiatımdaki bu değişkenlik kötü huy ile, bu vasıf ise istenmeyen davranış iledir.
- 11 Böyle yola tek renkli (kararlı) olmak gerekir ama ben o kusursuz gidişin özünü (gerekçesini) bulamam.

12 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

- 13 Hüthüt, bu manasız kuralın hakikaten herkesin kendisinde olduğunu söyledi.
- 14 Nefis ve ruh her şeyde arkadaş olduğu için birinde kapatmaya birinde açmaya yeter.
- 15 Asıl er olan nefisini yok edip ruhaniyetini nefisine galip kılan kişidir.
- 16 Her kişi bu şerefe kendiliğinden ulaştığı için o kişi de temiz ve şerefli vakitlere erer.
- 17 Eğer onun karakterinde kararsızlık varsa, utanmazlığı da senin gibi olur.

56a

- 1 Bu hastalık nefsin terbiyesi ile deva bulmuştur, insana mizacı doğru yol olacaktır.

- 2 Her kime bu nefisten korku gelirse çaresi bir mürşid önünde teslim
olmaktır.
- 3 Ey muhterem, böyle hastalıkların doktoru mürşittir ki insanlar ona pir
derler.
- 4 Müritlik isteyene nefsin işlerinden kaynaklanan alçaklık ve hastalıklar
olur.
- 5 Onun lakabı hoş olmayan işlerdir, onu talep edenler ona düşkün olur.
- 6 Şifa isteyenlerin her birine pir çeşitli devalar kılar.
- 7 Bu da o hastalıklardan bir tanesidir; onun önlemi nefsi terbiye etmek-
tir.
- 8-9 Sen bir zorluğa kendini bağlayıp bu işe kendini versen, eğer yüzsüz-
lükten seni kurtaracaksa, öyle ümit edilir ki bu özel bir lütuftur.
- 10 Allah yolunda saf bir mürşit olup bu sıkıntılardan sonra mutlu olacak-
sın.

11 HİKÂYE

- 12 Allah'a ulaşan bu Naḥşebli Tūrāb, bu araştırma zümresinden huyu
temiz kişidir.
- 13 Bir öğrencisi onun haline bakıp üzerinde süs ve ziynetten bir nişan
aradı.
- 14 Hırkasındaki kırmızı, yeşil, sarı renkli yamaların hepsi temizdi.
- 15 Pir ona çok kez nefis terbiyeleri buyursa da o, zahmetli iş görmeyi ona
değiştirmede.

56b(1) 16-17-1-2 Kamil olman mürşit bu halin ondan geçmeyeceğini görünce sonunda
şöyle buyurdu: Bir sepete koyunun iç organlarını, bağırsak ve pislikle-
rini koyup başının üzerine sağlaştıdırın. Eziyet ve sıkıntıdan onu kan
tutup damlalar sarığının her yanından damlayınca onu nefis pazarı de-
nilen yerden geçirecek.

- 3 İnat onun nefisine böylece ulaşınca bu iş günler boyunca uzadı.
- 4 Hırkasında bir güzellik kalmadı, bütün hoşluğu başından çıktı.

- 5 Bu zorluk onun nefisini mahvettiği için kemale ermiş mürşit tertemiz-yıkanmasını buyurdu.
- 6 Onu bu illetten böylece kurtardı, o uçurumdan böylece aşırıldı.
- 7 Onun makamı, eriştiği yer köşk oldu, her ne istediye yüz tane birden meydana geldi.
- 8 Sen de nefisine bu türden sıkıntılar ver ki senin de kısmetin onun mükafatı olan hazineden olsun.
- 9 Değilse kendini zararda ve bu kararsızlık cehenneminde öldü bil.

10 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

- 11 Soru soran biri, ey sevinçli kişi, eziyetler eden nefis bana sonsuz düşmandır, dedi.
- 12 Her ne emretsem bana apaçık karşı çıkar, ümit ettiği şeyden kendini istisna tutar.
- 13 Böyle yolda nefsim bana düşman olursa bu zorlu yol bana nasıl geçecek, dedi.

14 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

- 15-16 Hüthüt, ey mezhebi hırs olmuş düşkün, nefis zulmü gönlünü yaralamış kişi, gece ve gündüz nefsinin esiri olan, bu kargaşayı kendi çıkararak kişi, nefis, elinin altında olan neyi emretse yapan, o büyüklük taslasa kendini aşağılayan kişi, dedi.

57a

- 1 Onun istek duyduğu her şeyi meydana getirip oemretmese bir nefes dahi almazsın.
- 2 Ömrü onun emri ile harcayıp o ne tarafa yaltaklansa oraya gittin.
- 3 Bir eşek misali başına yular takıp nefisini kendi sırtının üstüne bindirdin.
- 4 O ne tarafa sürse oraya ayak basıp o nerede dursa o tarafta durdun.
- 5 Küçük çocukken de ona meylederdin; günahlı meşguliyet ile gaflete tutulmuşsun.

- 6 Bir an bile kendi haline dönmedin; genç olduğun halde bile ondan dönmedin.
- 7 Günah ve itaatsizlikle işin (ömrün) bitti, yaşlandığında kendi çalışman sana yetişti.
- 8 Ömrün vurdumduymazlık ve itaatsizlikle geçti, ölüm yüz binlerce sıkıntı ile sana ulaştı.
- 9 Azgınlık ve bozgunluktan başka bir iş yapmadın, ömrün geçti gitti Tanrı emrini hatırlamadın.
- 10 Dünyada ömrünü böyle acayip vakitlerle geçiren senin gibi tuhaf birisi yok.
- 11 Daha yaşıyorken bu dalgınlıktasın, bir de böyle ölürsen gör ne olur hallerin.

12 HİKÂYE

- 13 Hem sarhoş hem de korkusuz, zulmeden, yağmacı ve kan dökücü bir padişah vardı.
- 14 Zulmeden nefsi onu her ne için görevlendirirse, o da bunu yapmak için bir bahane buluyordu.
- 15 Her gün zevk ve sefa içkisi içerken eski hırkacı iki adamın gittiğini gördüler.
- 16 İki birbine eş ve arkadaşlar; canciğer dost, refik hem de kederli ve şefkatliler.
- 17 Padişah dilediği birine soru sorup birisinin durumundan söz açtı.

57b

- 1 Bu seninle aynı elbiseyi giyen kimdir? Onunla olan yakınlığın her ne ise açık et.
- 2 Adam dedi münasebetimiz dostluk, arkadaşlık, aynı huyolu olma ve aynı işi yapmaktır.
- 3 Sarhoş gafil, ey yol sahibi kişi, söyle ben mi daha iyiyim yoksa o arkadaşın mı? dedi.

- 4-5 O (yol sahibi kişi), bu açıktır; ikisinden de haberdar olduğun için ikinizin durumunu da açıklayayım sen kendin karar kıl ey padişah, dedi.
- 6 Sen gerçi bir ulusa padişahsın, Tanrı yolunda kaybolmuş bir dostsun.
- 7 Gece ve gündüz bütün işin Allah'ın buyurduklarına karşı gelmek olmuştur.
- 8 O derviş veya dilenci olsa da Tanrının emrini güzelce yerine getirir.
- 9 Allah yolundan dışarı adım atmaz, adeta Allah'ın emrinden ayrı nefes almaz.
- 10 Sen padişahsın ama nefse karşı güçsüz ve kudretsizsin. Ve o dilenci nefisini esir etmiştir.
- 11 İkinizin yaşarkenki durumu budur; o dilenci ve sen padişaha usul budur.
- 12 Eğer ölseniz kendi padişah olur sense dilenci olursun. Sen sarhoş idin o yokluk sahibi idi.
- 13 Yol önderi sözünü bu şekilde söyledi, padişah dehşetle sıçrayarak o uykudan uyandı.
- 14 Sarhoştu (birden) uyanıklık ulaştı, uykusuna yüz uykusuzluk geldi.
- 15 Padişah altın işlemeli kumaşından utanıp yüz çevirdi, ihtiyar onu taşlayarak eski bir hırkaya çevirdi.
- 16 Gönlüne Allah'tan bir haberdarlık geldi; bildi ki dervişlik asıl padişahlıktır.

17 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

58a

- 1 Soru soran bir kişi, Ey lanetlenmiş şeytan, niyetimin hile ve dışmanlık olduğu açıktır, dedi.
- 2 Kendi katımda beni bir an bile bırakmaz; gönlüme her an bir dünya(lık) getirir.
- 3 Başıma her an yüz hayal salar, ondan kurtulmak mümkün değildir.
- 4 Ben ondan kurtulamayavağım için benim çarem ona memur olmaktadır.

5 Ben onun saptırmasından ötürü zor durumdayım, aklım onun sezdirişinden güçsüz durumdadır.

6 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

7 Hüthüt, ona yakın olan nefsendir, şeytan onun için küçük bir talebedir, dedi.

8 Nefis, gönlüne öylece gururlanmış, kalbine böyle ümitsizlik verir.

9 Ki şeytan onu görüp hayran olur; Hayret Vadisi'nde şaşkınlık içinde kalır.

10 Nefsine hangi işten bir arzu gelirse şeytan daima o işe arzu duyar.

11 Her işi nefsinin emrine göre yaparsan şeytan artık o arzu için dişlerini sırtır.

12 Ben şeytan tarafından aşağılandım deme, o senin nefsini kendine vekil kılmıştır.

13 O her ne yapmak isterse (bil ki) nefsin yapıyordur, şeytan her neyi biliyorsa o da biliyordur.

14 Dünyada her ne emir varsa şeytan onlara ilgilidir, bütün aşağılıklar baştan ayağa şeytanadır.

15 Nefsin şeytanı öylece doğru bilip sahiplenmiş ise onun içine yüz şeytan işi karışmıştır.

16 Nefsin hileleri öyle gösterir ki yüz şeytanı mahcup eder.

17 Sen bu nefsin ile şeytana yar olmuşken neden şeytandan şikayetçi oluyorsun?

58b

1 HİKÂYE

2 Harkani'nin yanında, kendi yola girme ve ibadetinden ümitsiz bir talebe geldi.

3 Dedi ki şeytan çok hilebazdır; her işte gönlüme yol kesicilik eder.

4 Hem namazıma onun yüzünden kusur gelir hem de Allah'ı anıp yad etmemde ondan yüz yeis gelir.

- 5 Kemale ermiş mürşit, ey mazlum, zulüm kılıcın ile şeytanın gönlünü yarala, dedi.
- 6 Onda hem senden şikayetler hem de sıkıntı ve eziyetlerden söylentiler vardır.
- 7-8 Evvelden yaratıcı bana hile ile ülkenin halini mahvetmeyi, isyan ile eşkıyalık etmeyi, eksiklik vadisine doğru yol almayı taksim etmiştir, dedi.
- 9 Sen bir müridi terbiye etmişsin, bu sıfat ona benden çok fazladır.
- 10 Kötü insanların yanına her ne zaman gelsem gönüllerine vesvese sallarlardı.
- 11 Hangi inkarcı beni kabul etse gönlünün onunla meşgul olduğunu gördüm.
- 12 Kurulan her hayal bana imkansızdı, aklı o hayalle doluydu.
- 13 Sana böyle pek çok fikir aşılamaı şeytan bize çok güzel gösterdi.
- 14 Şeytan bu hile ve yalan dolandan senin pirine bağışlanma dileyecek.
- 15 O şeytan beni her türlü kötü oyuna rağbet ettirip bana suç isnad ediyor, dedi.
- 16 Şeyh, aferin, bu dünya hayatıyla şeytan bile senin için endişelenir, dedi.
- 17 Ben arada karar veren oldum; hükümler verip hakikatlere ulaşacağım.

59a

- 1 Sana şeytandan, cahil ve saf insandan bile yüz kat daha çok ayıptır, dedi.

2 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 3 Yine bir soru soran kişi, ey aydınlık yüzlü, gönlümde sonsuz bir servet sevgisi vardır, dedi.
- 4 Hem ona ulaşmak ruhuma sevinç verir hem de onun sesinden gönlüm ferahlar.
- 5 Eğer elimde bir an bile gümüş akçe olmasa yokluğundan içimde sanki ölüm korkusu olur, dedi.

- 6-7-8 Hüthüt, Ey doğrulardan uzak, gönlüne akçeyi ayrılık yarası gibi koyan, hırs kadehinden gönlü sarhoş olan kişi, sen o sarhoşluktan aşağılık olmuşsun.
- 9 Bu kişinin söylediği nasıl bir söz ki bu insanoğlunun işi olamaz.
- 10-11-12 İnsanlık bu işten utanç duyar ki bu -yeri binbir özenle kazıp toprak üzerinde daima adi ve zayıf olma, evlere kötü nefis ile çukurlar açıp bu kötü huy ile can verme- sıçanın usul ve adetidir.
- 13-14-15 Bir an bir eve doğru delik açtığında karşısına delikten aniden bir kedi çıksa onu istek ve arzularının açgözlülüğünden eğlenceyle avlayıp hır-sından bedenini kanıyla yer.
- 16 Hazine isteyen yılan gibi yılların toprak içinde müptela olacak.
- 17 Göreceksiniz, felek başını ezerek mükafatını böyle verecek.
- 59b** 1 Böyle aşağılık olmak senin bizzat kendinde var, ya yılan ol ya sıçan ol ey pislik.
- 2 Onların sonu gibi böyle olacaksa bilesin ki bu hal iyi değildir.
- 3 Gümüş seven kişi ona bağlanır ve onun şiddetli arzusundan harap ve sarhoş olur.
- 4 Cahil olan kişi öyle sarhoştur kigümüştten put yapıp sonra o puta tapar.
- 5 Bilgisizlikle İslam'dan ayrılma niyetinin sonucu cehennem olacaktır.
- 6 Dünya bahçesinde yaşayacaksın; ömür bu türlü kötü geçecek.
- 7 Gümüş için yüz hırs ve delilik ile gidenlerin sonu rezillikle ölmek olacaktır.
- 8 Ben sana sıçansın demiyorum seni Karun farz ediyorum, hakikaten yılan demiyorum Efridun (Çemşid soyundan, anlayışı ve zekasıyla meşhur olan bir İran hükümdarı) farz ediyorum.
- 9 Sonunda bırakıp git var o iki kişi ne yaparsa sen de onu yap.
- 10 Bu isteğini aklından çıkar, bu sert taştan başını kurtar.
- 11 Erkeksen asıl hedefini gözle ve her ne söylersen bundan söyle.
- 12 Eğer eksik bir iş sana geldiyse o işi yapma canının günahı bunun olacaktır.

13 HİKÂYE

14 Basra şehrinde bir alçak vardı, kör olması ilmine akçe kazandırıyordu.

15 Para ve akçe toplamaya meyli vardı, o üstün sıfatlı eli açık cömert adama bile ikramda bulunurdu.

16 O lanetlenmiş alçak pekçok sıkıntılarla gümüş akçeleri birbiri üstüne yığardı.

17 Öyle ki gümüşleri toplama yeri bir mahzen oldu; yerin dibinde onlar için bir mezar yaptı.

60a

1 Yine de o kötü huylu adam bu dünya kadar parayı elbisesine ilişti-
mişti.

2 Kötü arzu ile ulaşılmış sayısız gizli paralar, yıldızların dünyada gün-
düzki halleri gibidir.

3 Bedenimin kuvveti ve canımın sağlığı bunlardandır.

4 Tesadüfen bir gün konakladığı yer, mal sevdasına bir deniz kenarı
oldu.

5-6-7 Kötü tabiatlı alçak su kenarında mal mülk aşkı ve sevdasından o ha-
rammalı yiyordu, denizde elini yıkarken bir altın para ağırlık yaptığı
için denize doğru eğildi ve suya düştü, o kötü iş onu dibe çekti.

8 Çok acı çekerek çırpındığı görününce bir kişi ona doğru kazığa bağlı
bir ip uzattı.

9 Kurtulması için çok kişi eğilince onu denizin derinliklerine doğru da-
ha çok ittiler.

10 Paralar ipin ucundaki büyük çapadan ağır olunca sedefin inciye tutt-
ması gibi suyun dibine gitti.

11 Canına bu felaket gümüş sevdasından geldi, hükümdar iman mehzeni-
ne düştü.

12 Gümüş biriktirmenin sonucu bu oldu; sen (öyle olma) o gümüşün sev-
dasından elini yıka, arın, kurtul!

13 Yalnız ona arzu duyma ki cefa denizinde çok dalgalar vardır.

14 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

15-16-17 Bir kişi, Ey yüce yürüyüşlü, benim evim her ağacın cennetteki Tuba ağacı gibi çıktığı, her tarafında Kevser ırmağı gibi billur soğuk sularının olduğu, suyu cana can katan, havası gönüle ferahlık veren, avlusunda ruha hoş gelen yiyeceklerin bulunduğu cennet gibi bir yerdir, dedi.

60b

1 Cennet bağı gibi geniş alanları çoktur, ortada çok yüksek yapılı bir köşkü vardır.

2 Köşkün içi altın yıldız işlemelidir, taşları da elmas inci işlemelidir.

3 Köşkün içinde yer edinen görünüşü güzel, davranışları makul bir hükümdar vardır.

4 Beyle gül bahçesi içerisinde bir ev ve böyle hükümdara ulaşmak bana hasıl olmuştur.

5 Onun bir an bile oturmuşluğu yoktur; ben ona gece ve gündüz hem arkadaşım hem de eşim.

6 Bu sevinçleri bir tarafa koyup Simurg'a ulaşmayı istemek uygun mudur? dedi.

7 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

8 Hüthüt, bütün bu hayallerin, açıklamalarındaki bütün bu dedikodular değersizdir, dedi.

9 Gerçi dünya gönül çelen bir gül bahçesidir, suyu ve havası göze güzel görünür.

10-11 Ağaçlar orda Tuba ağacı gibi gönül alıcı, güller yüz çeşit renkleriyle cilvelidir ama yaban gülü ve gülü vefasızdır, servisi ile sünbülü kalıcı değildir.

12 Sonbahar baharını kıracağı için (o yüz çeşit renkli) güller kara toprağa düşer.

13 Zaman, o köşkünü devirip yerle bir edip hasta bir aşğın gönlü nasıl viran olmuşsa öyle viran eder.

- 14 Zamanın cefası, hükümdara bile tahta üzerinden hükümdarlık kararı verir.
- 15 Gülyüzlülerde vefanın olmadığı gibi bağına da vefa toktur, hükümdarınada insaniyetsizlerde olduğu gibi sonsuzluk yoktur.
- 16 Ey güçsüz kişi, kendisi sende diken eken bir kişiye arkadaşlık etmeyeceğini söylesin.
- 17 Erkeksen sonsuzluk dağına ulaşmaya azmet doruğuna çıkınca da Allah'a kavuşmayı iste.

61a

- 1 Bu gül bahçesinde olgunluk, hazan ve son bulma hep O'ndandır.
- 2 Güzellik ve ışık onun yüzünün güzelliğindedir, men etme ve ölüm de onun hiddetinin büyüklüğündendir.
- 3 O'nun bilgisi köşkü sonsuz kılmaya yeter, gücünün büyüklüğü de sonra o köşkü viran etmeye yeter.

4 **HİKÂYE**

- 5 Korkudan şaşırılmış ve sersemlemiş bir kalender (derviş) vardı, onun gıdası sabah akşam esrar içmekti.
- 6-7 Onun görünüşü ölümler gibi idi, bu yiyeceğin bir yudumunda bile özünü bitirip konuşamaz hale getirecek, olmayacak hayaller göstermeye başlayacak sırlar vardı.
- 8 Bir gün o yararlı yiyeceğe daha çok düştü, ondan yararlanan kişi o yiyeceği bir harabede çekti.
- 9 Sağlam olmayan yıkık bir duvara yaslandı ve sırlar alemine doğru yürüdü.
- 10 Kendisini temiz bir gül bahçesinde, çevresinde istek elbiselerini giyip toplananları görünce mutlu oldu.
- 11 Onun evi köşkü binası çok sağlam, manevi karargahı süslüdür.
- 12 Kendisi taht üzerine Cemşit gibi oturmuş, yanında güneş gibi gülyüzlü oturmuştur.
- 13 O yüce makamlı hükümdar eğlenip o gülyüzlü güzelden her an lezzet almıştır.

- 14 O büyük sarayda bu hayaller içinde, harabenin köşesinde yatmıştı.
- 15 Harabenin köşesinden bir çıyan çıktı, burnunda bir parça öldürücü zehir olduğu görünüyordu.
- 16 O harabenin etrafından çıkıp her yere bu zehri saçmak istedi.
- 17 Boş kimse dudak eğlencesinden lezzet alır, o çıyandan dudağına zehir bulaştı.

61b

- 1 Kalender bağırarak acı ve çaresizlik içinde karasız bir şekilde ayağa kalktı.
- 2 Yanında ne gül ne gül bahçesi, ne köşk ne de taht, ne de bahtı açık ay yüzlü sevgili vardı.
- 3 O hayallerin hepsinin bozulduğunu gördü fakat dudağında ölüm zehri vardı.
- 4 Yaptığının hata olduğunu anladı ama pişmanlık ona bir fayda vermedi.
- 5 Sana yalnız onunki gibi bir hal geldi, aklına bozuk (olmayacak) hayaller geldi.
- 6 Ölüm zehrini yiyince sıçrayarak dikkatsizlik uykusundan uyanacaksın.
- 7 Ne kadar ağlayıp inlesen bir saç teli kadar bile faydası yoktur.
- 8 Kimden uzak olduğunu anladın canında bundan ayrılık yarası kaldı.

9 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 10 Yine soru soran bir kişi, Ey eşi benzeri olmayan, bir aşk gönlümü esir etmiştir, dedi.
- 11 Aşığın yüzünü bir an bile görmesem dünyadaki her şey gözüme karanlık görünür.
- 12 Onsuz bir anım bile yoktur dert ve kederden bir seçeneğim yoktur.
- 13 Sevgilinin yanağını seyretmek benim arzumdur, ona kavuşacak olmak gönlüme dinlencedir.
- 14 Bu dostluk bu alışkanlık ondandır ki onsuz bir zanda bulunmak bile bana ağır gelir.

- 15 Bir an bile güzel sesini dinlesem ruhumun kuşu (canım) bedenime veda eder (ölür).
- 16 Gönlüm ondan ayıldığı için hasta olur, canım ise ona kavuşmanın müptelasıdır.
- 17 Canım onun ayrılığında işkence çeker, gönlümün işi gece ve gündüz ağlamak olmuştur.
- 62a** 1 Ondan bir an bile ayrılamam çünkü ondan ayrılmak hemen ölmek demektir.
- 2 O put gibi güzel sevgilinin aşkını nasıl bırakacağım, ondan ayrılıp ne yana gideceğim?

3 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

- 4-5 Hüthüt, Ey işi eriyip yanma olan kişi, mecazi aşk gönlüne ateş salınca gerçek aşktan (Allah aşkından) uzak düştün, gönlün bu ayrılık yarasıyla yanmaktadır, dedi.
- 6 Gerçek yoldan gönlünü uzaklaştırdı çabamı başka kollara doru yöneltti.
- 7 Kuru dudakla canlılık çeşmesinden vazgeçip ateşini büyükçe bir havuzda söndürmeyi istedi.
- 8 Gönül eşsiz inci tanesinden habersiz olup çiğ tanesine hevesleniyor.
- 9 Doğu güneşinin parlaklığından vazgeçip mum ve kandilin ışığa razı oldun.
- 10 Onun dış görünüşüne aldanıp asıl güzellikten nasiplenmedin.
- 11 Kan ve balgamla bezenmiş yüzde güzel bir görünüşün ne işi var?
- 12 Yüzünün vasfı için peri gibi kıvrımları var, balgam ve kan değil beyaz ve kızılıklar var dedin.
- 13 Dış görünüş vefası yoktur hem o kalıcı ve devamlı bir şey de değildir.
- 14 Çılgın aşık olmaya değmez, aşktan rezil olmaya değmez.
- 15 Güzellik onda her zaman kalıcı değildir, sevgililik ona ödünçtür.

16 Eğer bugün hoşsa ertesi gün hoş olmaz, güzel olsa bile bu sefer de beğenilmez.

17 O'nu sev ki güzelliği her daim mükemmel olsun, O'nun mülkünün güneşine (parlaklığına) zarar gelmeyecektir.

62b

1 Senin gibi yüz binlerce seveni olsa bu sevgiye layık olamayacaklardır.

2 Aşıkların hepsi yüz can verse O'nun güzelliği bunlar gibi daha yüz bin tanesine bedeldir.

3 HİKÂYE

4 Ders halkasında derse yardımcı, Aristo'nun öğrencisi olan bir kişi vardı.

5 Bütün talabelerin içinde onu beğenilen seçkin bir bilge yaptı.

6 Gizli bilgilerini ona söyleyip öğreterek küçük bir çocukken kendi önünde yetiştirip geliştirdi.

7 Dört yüz hikmet elinin içinde en bilgisi, herkesten fazla Aristo'dan eksiktir.

8 O hikmet sahibi gönlünden böyle hayal edip onu İskender'e sohbet arkadaşı edecekti.

9 Kendisi her ne tarafa giderse, oğlu gibi onun yerine geçer.

10 Mecliste Eflatun ile hikmet içinde ölçülü, ince manalı söz söyleyecek.

11 Bir defada o yolu giderken gönlüne o kişinin (Eflatun'un) sevgisi düştü.

12 Küfür kapısından ay yüzlü, taş yürekli, gümüş göğüslü bir kafir çıktı.

13 Naz ile ne yağmalar edip hikmet ehlini dermansız bırakıp çılgına çevirdi.

14 O hikmet sahibi o ay yüzlüye tutuldu, gönlünü görünce onu acayip bir ağlama tuttu.

15 Onun vaslına ulaşmak için bel bağlayıp çok gayretler edip araya halkı koydu.

- 16 Çok türlü paralar harcayıp o gönül alan sevgiliyi kendine itaat ettirip bağıladı.
- 17 Şimdi o put gibi güzel sevgiliye el verdi ve inkarcılar gibi putperest oldu.
- 63a**
- 1 Gece ve gündüz gözünü ondan alamadı her tarafına bakıp bakıp şaşkına döndü.
- 2 O ay yüzlü sevgiliye düşkün olduğu için ders konusunda faydasız oldu.
- 3 Üstadı onu seyredip, bunun çaresi öğüt etmektir, dedi.
- 4 Pekçok öğüt ve nasihatler vermek istedi fakat o müsibete bu fayda etmedi.
- 5 Bilgisinin ve ilminin ve onca yıllık emeğinin boşa gittiğini gördü.
- 6 Eşsiz hikmet sahibi ne düşündüyse o dermandan bir çare göremedi.
- 7 Kendini ondan gizleyerek o ay parçasına helak edici ilacı verdi.
- 8 Feryat ve ahlarla bağırarak yere yıkıldı anbean çaresizliği çoğaldı.
- 9 Genç, çareler bulmaya çalışsa da o put gibi güzelden çaresizlik gitmedi.
- 10 O kederli gencin gücü yetmedi güçsüz ve değersiz bir şekilde üstadının yanına geldi.
- 11 Başını kederle öne eğip halini utançla açıkladı.
- 12 Üstad gerekli olduğunu görüp hasta gence ilac hazırladı.
- 13 Sen ayağa kalk ve hizmete geç, İskender'in huzurunda (hizmetinde) köle gibi dur, dedi.
- 14 Ben hastalığına çare arayayım, peri gibi güzel sevgiline sıhhat buldurayım.
- 15 Genç kabul edip o değerli yola koyuldu, üstad da ilaç yapmak için kollarını sıvadı.
- 16 Çok güçlü bir müshil hazırlayıp verdi, o kederli (hasta) ilacı bütünüyle içti.
- 17 Üstad kadınlara, leğen getirip o eşikte oturun (bekleyin), dedi.

63b

- 1 Her ne kusarsa sakın onu dışarı dökmeyin bir kap içerisinde saklayın, dedi.
- 2 O yüce makam sahibi bu sözleri söyleyip çıktı, işin temeli müşhildi.
- 3 Üstad eşikte otururken kız içindeki her şeyi, yüz meclis dolusu boşalttı.
- 4 Hastanın gücü ve takati kalmadı, bedeninde bir damla kanı kalmadı.
- 5 Yasemin gibi beyaz göğüslü sevgiliden balgam, safra, irin ve kan gibi pislikler çıkıp gitti.
- 6 Genç gece vakti bağlanmaya niyet etti, bilge, git yarine bak, dedi.
- 7 Girdi gönül çelen yarini görmek isterken onu çirkin ve hoş olmayan bir şekilde yatarken gördü.
- 8 Tanıyamadı, benim servi boylu al yanaklı sevdiğim nerede? dedi.
- 9 Bilge hakim, her şeyi kavrayan akıl sahibi gibi zeki alim bunları duyup içeri girdi.
- 10 Leğeni bana getirip teslim edin, nazlı sevgiliyi de aşığına götürün, dedi.
- 11 Varıp kabı getirdiler, böyle bir sözü kim duymuştur?
- 12 Bir sürü karışıklıklarla doluydu; öldürücü ve hoş olmayan çeşitli şeyler vardı.
- 13-14 Üstad, işte pembe alınlı, uzun boylu, aşk ve hayretle müptelası olduğun güzelin budur gör, dedi.
- 15 Genç, üstadın söylediklerinden utandı, üstadı onun utandığını gördü.
- 16 Ey oğul, ona ihtiyaç olmadığını görüp sana ilaç hazırladım, dedi.
- 17 Sen ona aşıksın o da seni dermansız ve divane etmek isteyen sevgilindir, dedi.

64a

- 1 Ey mesut kişi, saf aşıklar ehlinin yanında böyle aşıklıktan yüz haya vardır.

2 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

3-4-5 Yine soru soran bir kişi, ey gizli sırları bilip feryat eden, yolda canıma ölüm korkusu gelir, yoldan önce evde bu korku olmaz. Bu korku beni sarınca ben dermansız kalırım, böyle yola ben nasıl edip yoldaş olayım? dedi.

6 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

7 Hüthüt, Ey gönlü hasta olan dermansız, dünyada nasıl kalacağını düşün, dedi.

8-9 Marifet sahibi kişi, onun gelir ve ecel kılıcı göğsünü yarar, canlılığın (hayatta olmanın) sonu ölmek içindir, diyerek hakikati böyle ortaya koydu.

10 Bu emirden haberi olmayan ne bilge ne de ahmak vardır, herkes bunu bilir.

11 Bu dünyada ister bin yıl yaşa isterse bir an, ölüm sonunda sana acımayacaktır.

12 Evliya bu uçuruma esir olmuştur, enbiyaya dahi bu gidişten çare yoktur.

13 Korkunun kurtulmaya faydası yoktur, kaygılanıp azadolmak yoktur.

14 Rüşvet vererek cellatlık eden ölüm kılıcından kurtulmak yoktur.

15 Ağlayıp yalvararak bu yolu gitmenin çaresi yoktur.

16 Dindar ya da ahlaksız, hükümdar ya da dilenci olsun bu yolun gereğini yapmayan olmaz.

17 Korkmaktan kimseye fayda gelmez artık boşa giden kaygılar görülür.

64b

1 Ölümünden hiçbir türlü çare yoktur en iyisi sen emirleri dinleyen ol.

2 HİKÂYE

3-4-5 Makamı yıldız gibi en yüce, uluların ulusu Süleyman peygamberden nakledilir: Bir gün tahtta oturan (hükümdar), yanında emir dinleyen

cin ve peri, yaratılmışların türüsü; insan, yabani hayvan, kuş onun hizmetinden başka bir şey görmüyorlar.

6 Onun tüm bu varlığa sözü geçer, cömertliği hepsine kafidir.

7 Akıllı biri önünde ayağa kalktı, akıl sahibi olması onu sessizleştirmişti.

8 Bu durumdayken ruhları teslim alan cellat bir melek (Azrayil) yetişti.

9-10 Peygambere selam ve hürmetler edip şöyle buyurdu; Ey şerefli kerem sahibi, Allah'ın hikmetleri çok gizlidir, O'nun aklının karşısında hayret edilir.

11 Şu an bu karşında duran, azizlerden olan O'na yaşamak ve ölmek şüphesi yoktur.

12 Ecel kadehi ömrüne dolmuş, ölüm emri onun arkadaşı olup ona yetişmiş.

13 Şimdi, bu saatte ölüm kılıcını vuracağım Hint ülkesinde canını alacağım.

14 İşte bu işe olan hayretim galip oldu, kendim için korkum anbean artmaya başladı.

15 O, peygamberin önünde çaresiz bir şekilde, bu manada sözünü çabucak söyledi.

16-17 Geldi ve yere kapanıp çok dualar etti sonra, ey benzerlerinden üstün olan peygamber ben bugün kendi halime çok saşkınım ve ölüm korkusundan perişanım, dedi.

65a

1 Bana bu dünyada bir çare bul ki korkudan gözüm kararmasın.

2 O an Süleyman peygamber rüzgara, onu heves ettiği şeye ulaştır, diye emretti.

3 Hangi yerde sana dur dese onun mecburiyetini gönlünden def et.

4 Rüzgar onu alıp bütün organlarını tel tel dalgalandırarak sert ve hızlı hızlı uçurdu.

5 Hindistan'a doğru yol belirledi, ondan öte rüzgara yetişebilen olmadı.

6 Burada beni bir dinlendir çünkü bu yer benim istediğim yerdir, dedi.

7 Binici indi ve hızlı giden güzel bir at misali vardı, melek kendini bu durumda ulaştırdı.

8 Allah'ın kudretine şükredip onu her tarafa yakın etti.

9 Kişi rüzgar ile yoldaşlık etse de, işi ruhları teslim almak olan Azrayil geldi.

10 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

11 Yine soru soran bir kişi, ey temiz yaratılışlı, bütün ömrüm boyunca istediğimi hiç göremedim, dedi.

12 Bende mutluluktan hiçbir eser yoktur, başımda dayıma keder vardır.

13 Yol gidene sevinçli gönül gerektir, zamanın kaygısının az olması gerektir.

14 Rüzgar benim kederimi artırdığı için canım her zaman gam ile yaralıdır.

15 Gönül güzellikle yol alamaz çünkü o nereyi beğenip gitse ben de giderim.

16 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

17 Hüthüt, ey tabiatı gam olan yoksul, gam senin alnının yazısı olmuştur, dedi.

65b

1 Şüphesiz erenler bu vadi yolculuğunda senin yol azığını gam eylemişler.

2 Yol gamını çeken erenler yolda gamsız olan kişiye kişi demezler.

3 Erenler gamdan mutluluk duyarlar, işte bu bağlılık özgürlüktür.

4 Bu kederli dünya gam çekme yeridir; gam, bu yerde her ile kaymakamdır.

5 İnsanoğlunun gamı her iki dünyadanın gamından daha çoktur.

6 Onlar, o kesin bilgi sahipleri yol gamından daima hüznü oldular.

7 Kişiye insanlıktan önceki gam yasaktır, sonraki ise istenendir.

- 8 Ey dermansız ve yoksul olan mahzun, eğer önkelerden isen kendini bu yoldan (döndür) mutlu et.
- 9 Sonrakinden gamlı isen mutlu ol çünkü gönül ondan mutluluk bulur.
- 10 Dostlar gamdan mutlu olur, onların isteği murada erememektir.
- 11 Gaye ve arzulara varmak için yol gamı çekmek gerekir, gönül o gamı daha sağlıklı olmak için çeker.
- 12 Bu gamı çekmeyen bir erkek yoktur, bu yolu bitirme gücünü gam azı-ğından buldu.

13 HİKÂYE

- 14 Mısır'da, mana aleminde devlet (kut) sahibi olan yüce hikmetli bir kişi vardı.
- 15 Ne hayal etse eğlence sebebi bitin kuşlar ona yüz katını getirirdi.
- 16 Evi cennet içindeki bir köşk gibi, arkadaşı da peri gibi güzeldir.
- 17 Fakat o yüce vasıflı temiz kişi herkese iltifatsız idi.
- 18 Hz. Yusuf'un ayrılık zindanında kalması gibi, dert ve keder ona sevgi-li ve arkadaştı.

66a

- 1 Ey gönlü kederle eş olan kişi, bize bu saklı sırrı açık et, dediler.
- 2 Mutluluk sebeplerinin hepsi hazırdır ki ondan gönlüne ferahlık gelecektir.
- 3 Gönülün neden bir an bile mutlu değildir, gönlüne gamdan başka arkadaş yoktur?
- 4 Yol ehline bu dünya hayatı zindandır, arzusunun ne olduğu gözünden bile saklıdır.
- 5 İşte her kim bu yolu kat edip çilesini çekerse gönlünün muradına erecektir.
- 6 İnsan zindanda nasıl mutlu olur, kederler evinde nasıl üzüntüsüz olur?
- 7 Bem sevgiliden yana çaresizim, İrem bağında olsam bile zindanda gibiyim.

8 Gül bahçesine ulaşmadıkça gam üzüntüsünden kurtuluşum olmayacak.

9 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

10 Yine soran soran biri, ey eşi benzeri olmayan, ben onun emrine amadeyim, dedi.

11 Emir ve fermanları için hazırım, kahrına ve iyiliğine serbestlik yoktur.

12 Her ne emretse benden hemen bulur, reddetmeyi ya da kabul etmeyi o bilir.

13 Bana her ne buyursa benim işim yaz kış onu yapmaktır, onun reddi ya da kabulü benim uhdemde değildir.

14 O ne emrederse yerine getirmek bana mutluluk verdiği için emirlerini gayretle yapmak benim alışkanlığım olmuştur.

15 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

16 Hüthüt, bu sözün güzel sözdür, kendin söylemesen daha güzeldir, dedi.

17 Daima diri olan Allah kişiye bu yolda kamil olmayı nasip etmiş.

66b

1 O'nun emirlerine karşı itaatli olan kişinin bu yoldaki makamı yüksek oldu.

2 Emrine boyun eğmeyen reddolunur, o şerefli makamdan kovulur.

3 Kim onun fermanına düşkün olursa bahtı uğurlu kıymetli bir kul olur.

4 O'nun isteği emirlerinin yerine getirilmesidir, bu olmadan onun bir an bile dinlenmesi yoktur.

5-6 Lakin her ne kadar itaat etse emir ve hükümlerini yerine getirse de bu işten övünmez ve kibri canına bela geitmez.

7 Az ya da çok, hemen ya da geç ibadet etse önünde varı yoğu hiç olur.

8-9-10 O'nun emirleri makbul olmasa belki varı ve yoğu denk olsa, kendini yüksek görmekten izzetli saymasa, (bütün bu) ibadetlerin kıymatının

bir akçe olduğunu görse onu mutluluk yoluna götürecektir. Bu fayda, çekinme ve ibadettir.

11 Kendi ibadet ve takvasından hayır alan kişi bu işin anlamından nasibini almıştır.

12 HİKÂYE

13-14 Allah, Hz. Adem'i yaratmadan ruh ateşini tene katmadan önce, ibadet ve takvada kaide ve usul ile melekler zümresine hücum vardı.

15 Hepsinin başı mürşit ve müşküllere çare olaştıran şeytandı.

16 Kaç bin öyle Tanrı emirlerini yerine getirip ibadet etti.

17 O'nun aklının yanında vasıflarına söz söylemek olmayacak iştir.

18-19 Böyle rivayet edilir ki bu yüce dokuz alemde bir secde koyacak toprak genişliği kalmamış çaresiz ona yüz koyamamış.

67a

1 Tanrı Hz. Adem'i yarattı, kendisinin aşık Hz. Adem'i de maşuk eyledi.

2 Bütün meleklerle, insanların en hayırlısı budur baştan ayağa secde etsinler, diye emir verdi.

3 Tanrı böyle emretti diye melekler Hz. Adem'in yönünü secdegah ettiler.

4-5-6 O binlerce yıldır ibadet eden, Allah'ın emirlerinden sakınıp itaat eden şeytanın, o topluluk içinde Allah'ın emrini geri çevirip bu işte besbelli gurur yaptığı için gönlünden ibadet zevkini alıp boynuna lanet tasma-sını taktılar.

7 Nice bin yılı reddolundu binlerce, yıllık ibadeti yok oldu.

8 Şunu anla ki, Allah bu yolda kimseye, (sadece) kendini görenlerden daha fazla günah kılmayacaktır.

9 Kendini görmek ibadetini görmektir, yaptığını gönlüne getirmektir.

10 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

11-12-13 Yine soru soran biri, ey benzerlerinden üstün olan, eğer birisi Allah yolunda sadakatli aşık olursa bunun yararı nedir? Bunu aydınlat çünkü

bu bana müphemdir, bunu açıkla ki ben bu yolda hep yalvarıp yakaran sadık aşığım, dedi.

14 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

15 Hüthüt, bu iş zordur Tanrı ona yardımcı olup kolaylaştırır, dedi.

16 Her yüce yaratılışlı kişi bu kuta erişse bu yolda ona bundan başka azık yoktur.

17 Yani yiyecek ve azık bağından kurtulup azıksız olmak bu yolun azığıdır.

67b

1-2-3 O'nun şartı şudur; yolcu varını yoğunu, ibadet ve nefis terbiyesini, zararını ve kârını, Allah yolundaki varını ve yoğunu azar azar yokluk ateşine atıp tertemiz yakıp zevkle küle dönüştürmelidir.

4 Külünü baştan ayağa havaya savuracak (o zaman) ondaki o vasıflardan eser kalmayacak.

5 Sonra unutma rüzgarını o yeşillige estirip gönlüne feryat rüzgarını saldı.

6 Bu davranışları gönlünden çıkarıp o her ne yapmışsa hepsi gönlünden gidecek.

7 Bu vasıf vücudunu yok ettiği için sonra bu yol niyetine ayak bastı.

8 Eğer o bilirse, yola girenlerin yanında bir adım atmak iyidir derler.

9 O adım, varı yoğu ne varsa yakıp hiçbir eser bırakmamaktır.

10 İsteğine bir adım atman yeter, ayrılık gider sevgiliye kavuşur.

11 HİKÂYE

12-13 Şah İbrahim oğlu Ethem bu yolda teslim olmuş, Allah yolunda dinin mürşidi, temiz huylu sadık bir aşıktı.

14 Bu yolda malını, tahtını, memleketini bıraktı başındaki tacı fırlatıp attı.

68a

- 15 Temiz davranışlı kalender hükümdar yüz binlerce dua edip yamalı pejmürde elbiseler giyinip yola düştü.
- 16 Belh'ten Nişabur'a gitmeye niyet etti, Belh'i viran, Nişabur'u imar eyledi.
- 17 Bu mekan (Nişabur) o akıl sahibine kaynak oldu, yedi yıl bir dağ arasını kendisine mesken etti.
- 1 Orada gündüzleri sürekli oruç tutardı, o sıfat gecelerin de sahibi idi.
- 2-3 Gündüz vadide bir kucak marul ve dikenli otu erkekçe toplayıp sırtına bağlayıp pazara gidip akşam iftarlık bir şeyler almak için satardı.
- 4 Ağır nefis terbiyesinden bedeni kamış gibi inleyen bir hal almıştı.
- 5 O hazine kaynağı genç bir gün sırtında otun verdiği zahmetle şehre gidiyordu.
- 6 Zamanın büyükleri yolunu kesip onun girdiği yolu imtihan ettiler.
- 7-8 O yokluk ve yoksulluk vadisinde bir tanesi boynuna sağlam bir yumruk vurdu, ona kimsin ne istiyorsun dedi. Belh'ten bu tarafa doğru yol tut-tum, dedi.
- 9 Bu henüz tamamlanmamış, bu otun altındaki (adam) daha olgunlaşmamış dediler.
- 10 Belh onun aklından çıkmamış olacak ki mutsuz gönüle rastladı.
- 11 Nice yıllar böyle sıkıntı ve dert çekse de memleketinin düşününce gönlü yalnızlaştı.
- 12 Yine o iki üç adam aradan yıl geçince o dermansızlı giderken buldular.
- 13 Yine imtihan için bir yumruk vurdular, imtihanın şartını yerine getirdiler.
- 14 Bu defa sultandan nefes çıkmadı, imtihan edenler yardıma koşular.
- 15 Muradı ile dini adabı bulmuş, bu yol içinde işi tamam olmuştur, dediler.
- 16 Bu işe şükürlerini ifade ettiler kendini sultana gösterdiler.
- 17 Birbirlerine canciğer arkadaş ve sırdaş olup Kabe'ye gitme arzusuyla dost oldular.

68b

- 1 Yolcular padişahı haberdar ettikten sonra hükümdarlık etti.
- 2-3 Gönlünde ayrılık düşüncesi vardı, perde gibi gizli mana vardı, o gönlünden tamamen yok oldu, perde kopunca huzuruna yol buldu.
- 4 Ey aklına gelen her şeyi yapan kişi, kim bu zorluğa ulaştıysa ona sadık aşık derler.

5 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 6 Yine soru soran kişi, ey akıllı, bende sonsuz yücelikte bir hikmet vardır, dedi.
- 7 Eğer bu himmetin memlekete faydası varsa apaçık benim faydalı olmam gerektir.
- 8 Ben zayıfım himmetim daha çok sağlamdır, bu anlamda bana nasıl bir manevi söz söylersin?

9 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

- 10 Hüthüt, bu şikayetin güzel, bu yolda sayıp sövmelerin (şikayetlerin bile) çok faydalıdır, dedi.
- 11 Eğer düşkün memleketinin himmeti büyükse onun azığında şeref ve yücelik vardır.
- 12 Gayret ve yokluk sedefe inci oldu, bu şeref sedefe o inciden geldi.
- 13 Gayret olsun makam ve mevki olmasın, gönüllerinin isteği mal ve mülk olmasın.
- 14 Kimin paradan ziyneti yoksa bil ki onun asıl sermayesi gayrettir.
- 15 Kişinin yaptığı değersiz işin düğmeleri kavuşmaz, (ama) eğer gayreti büyükse ona korku yoktur.
- 16 Makam, hazine ve malın ne kazancı var? Memleketine gayret sayesinde yüz hürmet vardır.
- 17 Eğer kişinin malı olup gayreti yoksa mana ehli düşünürlerin yanında şerefi yoktur.

69a

- 1 Her kim yüce gayret sahibi olsa bu gayrete yönelişi sayesinde ona iyilik verilir.
- 2 Eğer Allah hükümdara düşük gayret verdiyse dilencinin yüce gayreti ondan daha iyidir.
- 3 Padişah gayrette alçak olsa gayretli dilencinin ayağının altına gelir.
- 4 İnsanoğlunun süsü ve nefsinin temizlemesi hep gayret sayesinde.
- 5 Az gayret gösteren kişi büyük talihli (bahtı açık, yüce makamlı) olsa da talihsiz bir dağ misali asla şerefli olamaz.
- 6 Bin tane koyunla ücretle çalışan çoban ücretini alıp koyunlara bekçilik etmiş.
- 7 Orada bir köpek koyunların hepsine o çobandan gösterişli geldi.
- 8 Onun hazinesi varı yoğu ona gayret etmektir, bu çobanın bağlılığı koyunadır.
- 9 Hazineye bir gözcü çok değildir, öyle ki o koyuna da çoban çok değildir.
- 10 Orada gayret sahibi kalender ulaşır o sürüyü bir dilenciye esirgemen verir.
- 11 Kalendere gayretle ikram etse de para onun için yıldız değerindedir.

12 HİKÂYE

- 13 Gayret edenlerin halinden izler, alimler arasında böyle sözlerle nakledilir.
- 14 Kıyamet günü kıyamet koştığında orada herkes mezarlarından ortaya çıkacak.
- 15 Dindar, fasık, dilenci ve büyük herkes mahşer yerine ayak basacak.
- 16 Cam'ın (Horasan'da bir bölgenin adı) şeyhi, o yüksek makamlı mürşit, diri sarhoş bir fil gibi yürüyordu.
- 17 Cehennemliklerin yanına doğru gitti ders almak amacıyla onlara baktı.
- 18 Orada başkalarına türlü türlü işkenceler olduğunu görünce gayret denizine elem düştü.

- 69b** 1-2-3 Allah'a isteklerini gösterdi yalvarıp böyle dua etti: Ey Allah'ım, yaşlı ve genç, özel ve avam her kim varsa, cehennem ehlinin hepsinin günahlarını affet, onları bağışlayıp lütfunla serbest bırak.
- 4 Bu bağışlama ve ikram senin için kolaydır, bu ulusun varı ve yoğu eşittir.
- 5 Eğer buna razı değilsen bana cehennemi dolduracak bir beden ver.
- 6 Eğer senin niyetin azap vermekse bu çaresizlerin yerine ben bedel olayım.
- 7 Yüksek ahlaklı himmet sahibi kalender bu türlü sözler söyledi.
- 8 Bu çabalama hali görünüp ona Allah'tan ihsan layık oldu.
- 9 Gayret kuşu kanatlarını açınca yüz binlerce halk kurtuluşa erdi.

10 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 11 Yine soru soran biri, ey temiz gidişli, kişide insaf olmasında hayır var mıdır? dedi.
- 12 Allah bana insafli olmayı kısmet etmiş, can yiyeceğimi böyle rızıklandırmış.
- 13 Bu vasfa bağlılık olursa O'nun huzurunda O'na yakın olmak var mıdır?

14 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

- 15 Hüthüt, bu güzel bir sözdür, bu marifet bütün memleket önünde beğenilen bir marifettir, dedi.
- 16 Vasıflar insanlık için çok iyidir ancak onların en şerefli merhamettir.
- 17 Kimde merhamet yoksa o insan değildir, bunsuz (merhamet varsa) tavırlarında bundan başka eksiklik yoktur.

- 70a** 1 Bu vasıf erenlerin işidir her kişi böyle şansa erişemez.
- 2 O kişi insafsızsa insan değildir insan olan merhamet istemez ama merhametli olur.

- 3 Allah dostları başkasından merhamet istemezler, insafılık onlara ders olmuştur.
- 4 Kişi merhamet istedi fakat merhametli olmadıysa kendini yalnız insafsız etti demektir.

5 HİKÂYE

- 6-7 Adının lakabı sofı olan yüce soylu dindar hoca Mekke yolculuğu yapmaya karar verdi, İslam'ın Kabe'sini görmeye niyet etti.
- 8 Hoca Bu Nasr onun hizmetinde, ona yardımcı, oğul ve dost idi.
- 9 İsteklerine ulaşır şereflendirildikleri için Allah'a şükrettiler.
- 10 Farz olan her ne varsa hepsini yerine getirdiler hacda halk için dua ettiler.
- 11 Allah kabul edince birlik oldular, hepsi hocanın uzaklaştığını gördüler.
- 12 Hakkı bilen altı yüz bin yolcu bu hocaya istirham gösterdiler.
- 13-14 Kutsiyet sahibi ve hakkı batıldan ayıran hoca, o cemaate böyle cevap verdi: Siz bana bu işi anlattınız ben artık bundan dışarı adım atmam.
- 15 Buna sebep olan cömertlik ve olgunluktur, merhemet aleminde dedi-kodu yoktur.
- 16 Ebu Nasr bu işe benden daha çok layık olduğu için bu zaman ehline dua edin.
- 17 Onu bu şekilde anlattı dua etmeleri için halka görev verdi.
- 18 Bütün halk, hocanın o iyilikle gösterdiği merhametini canla başla kabul etti.

70b

- 1 Hoca Bu Nasr halkın duasını dilinde tesbih ederek minbere geçti.
- 2 Tanrının huzurunda halkın ihtiyaçlarını dile getirip dua etti.
- 3 Hoca minberin dibini kendine makam eyleyip temiz kalp ile devamlı amin derdi.
- 4-5 Duanın sonuna bir soru geldi, soru soran dedi ki, ey celal sahibi Allah'ım, dua merasimini kendine layık görmezsen bile onun aminini boşa çıkarma.

6-7 Altı yüz bin halktan cemaat küçük büyük ağlayıp inleyerek, hem vasıflarından, hem de babası ve oğlunun merhametinden ötürü onu takdir ederek çıktı.

8 Kişiye bundan daha güzel bir vasıf yoktur bunu marifet ehlinen başkası anlayamaz.

9 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

10 Yine soru soran biri, bir zümrede köleye küstahlık etmek reva mıdır? dedi.

11-12 Yedinci kat gökte yüksek bir makama gelse, bir kuşa açıkça küstahlık etse bu cürreti karşılığında ona şiddetli azap olur mu, yoksa hesabı istîğnaya mı bırakılır?

13 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

14 Hüthüt, sen madem soruyu bu şekilde sordun onun iki halinin de cevabını bil, dedi.

15-16-17 Kişi eğer padişahın huzurunda ya da dergah önünde küstahlık ederse benliğinin zincirinden kurtulup uzmanlığından başka bilgi verirse bu insanlık alemi içinde onun dedikleri her ne kadar doğru olsa da şüphesiz büyüklük ve ululuğu ortadan kalkacaktır.

71a

1 Eğer buna açık açık cesaret ederse ancak mana yolunda birlik vardır.

2 Aşk sevdasında alçaklık gerekir; aşık, çılgınca seven, divane ve sarhoş olmak gerekir.

3 Onunla muhabbet etmezsen elinde olmadan ağlayarak halini anlatır.

4 Onda ne inat vardır ne kibir ne de kin, ona sevgiden başka karşılık yoktur.

5 Onun meşguliyeti sadece Allah'adır, o, hadisten başka söz söylemez.

6 **HİKÂYE**

7 Yüce vasıflı bir divane vardı, halk ona Allah'ın delisi diye isim vermişti.

- 8 Çünkü Allah'ın yadı ona sevgiliydi, gece ve gündüz onu anmaktan yenik düşerdi.
- 9 Konuşsa Allah'a seslenirdi, O'nun dilinden de cevap verirdi.
- 10 Bahar günlerinden birinde Kabe'den başka sığınılacak bir yere yolculuk etmeye niyetlendi.
- 11 Nefsini terbiye etmekten bedeni zayıfladığı için o dermansız, bir eşeğe binmişti.
- 12 Gece karanlık oldu ve yağmur başladı, divane o yolu gitmenin çetin olduğunu gördü.
- 13-14 Bir harabeyi görüp sakinleşti, ey Allah'ım eşekten haberdar ol diyip eşiği koyup viraneye girdi ve o divaneyi uyku bastırdı.
- 15 Başının altına bir kerpiç koyup yattı, eşek o harabenin dışında kaldı.
- 16 Gözü uykuya varınca yanına hemen bir bahar bulutu yağmuru getirdi.
- 17 Suyunu her yandan harabenin içine döktü, divanenin gözünden uykusunu kaçırdı.

71b

- 1 Yağmur durunca ayağa kalkıp oturdu yağmurun durduğunu zannetti ama şimşek çaktı.
- 2 Hızlıca koşarak çıktı harabenin dışında eşek yoktu.
- 3 Divane sonsuz ızdıraba yönelerek Tanrıya öfkeyle seslendi.
- 4 Eşeğimi bu vakit sana teslim ettim, çok iyi kolladın ikram ettin ikram!
- 5-6 Halk senin misafirliğine gelmese ve eşeğini vadiye doğru çevirmeseydi bu korkusuzluğun ve vurdumduymazlık içinde gönül tokluğun olmayacaktı.
- 7 Eşeğimi korumaktan utandın karanlık gecede ışısız bıraktın.
- 8-9 Endişeli divane, böyle söylenerek eşeğini isteyerek her yere ayak basarken dünyayı aydınlığına boğacak şekilde acayip bir parlaklık çakıldı.
- 10 Eşeğini, diken ve çerçöpler ağzını yaralamış şekilde otlarken gördü.
- 11 Divane onu görünce sevinip o an eşeğe binip yola düştü.
- 12 Haşinliklerini başından atıp iyilikle iltifat etmeye başladı.

- 13 Ey benim bedenimin içindeki canım Allah'ım belki yüz canım sana feda olsun.
- 14 Gerçi o zaman eşeğime bakmadın, boynuna ip takmayıp onu kaybettin.
- 15 Bana tuhaf bir perişanlık geldi kahrımdan bunu sana alışkanlık ettim.
- 16 Eşeğimi sana güvenip teslim ettiğim için onu bana teslim etmen gerekti.
- 17 Onu korumakta kusur ettiğin için karanlıkta görebilmek için bana çare arattın.
- 72a** 1-2 Çare vermek için yıldırımını çaktırıp gözü parlatan meşaleni bu yerde yakıp lutfederek onu gözüme görünür kıldın.
- 3 Gerçi karanlıkta ben haklıydım sen de çok ince düşünceli bir muhalifmişsin.
- 4 Bu dikkat bana göründü kaybımı önüme hazır ettin.
- 5 Söylediklerimden ötürü beni korku sahibi ettin, yaptıklarımın utanırdın.
- 6 Sen her ne yaptıysan ben hepsini unuttum sen de geçmişi unut ve lutfeyle.
- 7 Ben olan her şeyi unutup barıştım sen de onu unutsan daha iyi olur.
- 8 Ben bunu diyip seni utandırmayacağım için sen de diyip beni gücendirme.
- 9 Bu olaydan ben seni muaf tuttum sen de benden yana gönlünü arındır.
- 10 Kendinden şikayetlenip Allah'a da böyle övgüler sundu.
- 11 Gerçi divanenin açıklamaları pek akla uygun değildi ama sevgiden dolayı kabul edilmişti.
- 12-13 Her divane, Allah'a bunun gibi sır olsa; hem küstahlık edip hem en yakın arkadaş olsa bile bu halk Tanrıya mahbup olduğu için her ne yaparsa beğenilir.

14 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 15-16 Yine soru soran biri, ey yolcu ben Allah'tan başkasından hür ve tek olmuşum, kendimi onun hayali ile mutlu edip bir gün O'na kavuşacağım diye seviniyorum.
- 17 Ben ondan ayrı bir nefes bile almadığım için arzum onu isteyip sefer eder.

18 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

72b

- 1-2 Hüthüt, sözün şikayetine has manada bir anlam bulamayan, bir kişinin kendi vasfına bu türlü boş lafı söylemesi haddi değildir.
- 3 Sen bunu gör ki, aylarca yıllarca can çekip hiç durmadan kendini anlatıyorsun.
- 4 Kendini O'ndan başkasından tek kılırsan O'nun huzurunda makbul iken reddolunursun.
- 5 Sen O'nun huzurunda bu sözü söylerken halin nasıl olur? Buna denk gelme!
- 6 Sen bu şikayette hep kendini anlatırsın bu O'na nasıl iltimas göstermektir?
- 7 Sen O'na her ne kadar itibar yoktur desen de O ne yapsa apaçık beğenilir.
- 8 O'ndan yardım kabul etmezsen senin demenle iş yeterli olmaz.
- 9 Böyle sözü söylemesen daha iyidir O'nun lütfuna dikkatlice baksan daha uygun olur.

10 **HİKÂYE**

- 11-12 Mana mülkünün tahtı üzerinde başı yüce, saklı hazinenin güvenliğini sağlayan Şeyh Bestami bu yokluk kapısından niyet etti, sonsuzluk kapısının bahçesine eğlence meclisi kurdu.
- 13 Bir gece bir mürit onu rüyasında gördü, içtiği şarabtan daha yok mu? dedi.

- 14 Merhamet sahibi Allah sana ne yaptı bize halinden haber et.
15 Bizi tatmin et çünkü ayrılığında seni çok elemli gördük.
16 O zaman kemale ermiş mürşit, mezar çukuru bana mekan oldu, dedi.
17-18 O soru soran melekler, dedikodu (boş söz) yaparken geldiler, ilahın kimdir, yaratıcın ve tanrın kimdir? dediler.

73a

- 1 Ben de bu sözü bana sormayın cevabını söylemezsem beni suçlamayın.
2 Bunu gidip ona sorun O'na kul olmak için bana yol verir mi?
3 Kulluğuma cevap verirse o cevap buyursa bu size yeter.
4 Bu, benim dergahımda kıymetli ve itibarlı mutluluk sahibi bir köledir.
5 Bu isteğimi kabul edeceğinden ümitsizdim, ayrılığından ötürü daima başıboşum.
6 O zaman beni reddolunmuşlardan bilin, gözlünüz her neyi isterse onu yapın.
7 Benden böyle cevap alınca o anda beğenilen cevap geldi.
8 Ey soru sormakla yükümlüler, bu kabul edilmiş ve beğenilmiş kuldur.
9 Onun nurunun aydınlığına kor olmayın, kendi demesiyle söz denk gelmez.

10 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 11-12 Yine soru soran bir kişi, ey yoldaş olgunluk denizinde boğulmuşum, sonunda nefsim kemale erdiği için gönlüm mutluluğa erişti.
13 Bu dileğim gerçekleştiği için yol azabını çekmek bana zor gelir.

14 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

- 15 Hüthüt, ey dileğinden korkan, bilgisizlik ve gurur gönlüne gaflet vermiş, dedi.
16 Kendi hayalinden mağrurluk duyup işin aslını terk ediyorsun.

- 17 Bu hayalin sonuçsuz bir hayal oldu, bil ki baştan ayağa boş bir hayal oldu.
- 73b**
- 1 Kendine ben olgunum diyen noksandır, asıl kamil eksiklerini ortaya çıkarandır.
- 2 Olgunluk sahiplerine kendi olgunluğundan bahsetmez, bu dedikodu noksanlar arasında olur.
- 3 Sen ki eksiklikler içinde çok olgusun, kendine alim diyen bir cahilsin.
- 4 Kendi olgunluğundan bahsetmek cehaletin ta kendisidir, ehil olan kişi bilgisizlinden bahseder.
- 5 Kim kendini olgun görürse o aslında eksiktir, noksanlık olgunluğa yol vermez.
- 6 Kendini güneş gibi mükemmel görüp sona ererken o an yüzünü döndü.
- 7 Özellikle sonu yakın olup olgunluğu olan biri vardı.
- 8 Noksanlar gibi kendine kamil diyen hoş olmayanı güzel olanın üstüne koymuştu.
- 9 Onu iyileştirmek zordur çünkü yapısında kibir ve böbürlenme vardır.
- 10 Sen bu olgunluğundan şüphe duyarsın, ey çaresiz bu eksikliğin ta kendisidir.
- 11 **HİKÂYE**
- 12-13 Mana ülkesine doğru yol bulan Nişaburlu Şeyh Ebu Bekir, bir gün Nişabur şehrinden -o bayındır ülkeden- yolculuk için çıktı.
- 14 Onda padişahlık töresi oldukça fazladır, ona haddinden fazla hizmetçi ve muhtaç kişi vardır.
- 15 Hem korku hem huzur hem nişan dostlar fertler hizmetçiler küme kümeydi.
- 16 Padişah arkasındaki ve önündeki bu büyük topluluğa baktı.
- 17 Olmayacak bir hayal gönlüne düştü, o hayal onu yendi.

74a

- 1 Birdenbire büyük bir rüzgar çıkınca burada bir eşek feryat etti.
- 2 O anda padişaha bu işareten hoşluk geldi, kendinden geçip raks ederken eli ayağına dolaşp yıkıldı.
- 3 Bu durum onda görünür hale gelince sahabe ve müritler onu reddetti.
- 4 Dünyalıklardan tarafa yıkıldığı o zamanda bir sır arkadaşına küstahlık etti.
- 5-6 Bu ne haldir diye nasıl olduğunu sordu, padişah dedi ki, ey sır arayan arkadaş, halka baktım hücum ettiklerini gördüm, kötü nefisleriye bu işte bana tabi oldular.
- 7-8-9-10 Gönlüme, doğru yolu gösterenlerden Cüneyt, Şibli ve Beyazıd; talebe ve müritlere de yardım ehlerinden Ubeyd, Nuri ve de Ebu Said'den, yoklukta bu zümre ve ordudan, acaba hangi birini itibarlı buldun?
- 11 Ben gerekli cevabı buldum; bu kendimden geçmeme o eşek sebep oldu.
- 12 Eşegin kendisine feryat ettiği padişah böyle diyince uyarılar ona ne yapsın?
- 13 Onun kendinden geçtiği yerin hayali aklından bir rüzgar gibi çıkıp gitti.
- 14-15 Bu iş o merhametlilerden gelir, kim de bu işi bilirse merhametlidir yoksa gururlu, aklına her geleni yapan bir alçak ise, bu büyük saadete erişemez.

16 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

- 17 Yine soru soran biri, ey muhterem, bu yerde yola nasıl koyulayım? dedi.

74b

- 1 Kendini bu meşguliyetten mutlu ol, sana ne türlü acı gelirse gelsin kendini bundan arındır.
- 2 Gönlüme ondan bir an sevinç ve rahatlık gelse ne yapayım?

3 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

- 4-5 Hüthüt; kendini mutlu etmek ve her durumda kaygıdan uzaklaştırmak istersen onu anmayı kendine alışkanlık edin, mutlu olmak istersen onu hatırla.
- 6 Onu anmaktan kim mutluluk duymaz, akıl göstermesinden kim daha iyi olmaz ki?
- 7 Gam, ondan ayrı kalmaktan ; matem de eğlenceden yüz kat daha iyidir.
- 8 Her kederin zincirinden kurtulup mutlu oluyorsan bil ki bu gamdandır.

9 HİKÂYE

- 10 Akıl sahibi olan Ensarlı Hoca Abdullah ,bin işinden birini bile anlatmaz.
- 11 Gönülün hoşluğu ve yokluk yolunda soylular gibi oluşu bundandır, dedi.
- 12-13 Gönülde O'ndan gayrısı ve akılda sevgiliden başkası olmaz; değilse, deniz ve kaynak gibiyse bundan feragat et. Gönül, her gönülün böyle olduğunu bil.
- 14 Gönül; O'nun evidir, gönülde O yoksa gül bahçesi bile küllük olur.

15 YİNE BİR KUŞUN SORUSU

- 16-17 Yine soru soran biri, ey bahtiyar, O'nun aşkını seçtiğim için birden O'na kavuşmak için yükselsem, dualarımı açık edip ondan ne dileyeyim? dedi.

75a

- 1 Önce ne isteyeceğimi bileyim ki O'na kavuştuğum zaman bunu ondan isteyeyim.

2 HÜTHÜT'ÜN CEVABI

- 3-4-5 Hüthüt, ey tecrübesiz, O'na kavuşma isteği ve arzusundan senin akıldında bir karışıklık var, dedi. Senin istek ve arzun O'ndan başka, var

ve yok olan hiçbir şey, olmadığı için senin isteklerin kolaylıkla gerçekleşti, sevgilin kucağına geldi.

- 6 Gönülünün hevesine uzaksın, canına O'ndan başka kayırdığın kimse yok.
- 7 Şimdi ayrılığa son verip O'na kavuştun bundan daha güzel ne istenir?
- 8 Ten ve canın muradı O'dur, insanın O'ndan başka ne muradı olur?
- 9 O'na ulaşınca başkasından gönülünü çevir, varını yoğunu onun aşkına ser.

10 HİKÂYE

- 11 Bu Said Allah'a ulaşma denizine gark olmuş, vasıflarına akılların aciz kaldığı biridir.
- 12 Onun lakabı ayakkabı tamircisiydi, o gece ve gündüz istekli bi sırdaştı.
- 13 Cemaat bir gün Mekke'de dua vaktinde Allah'tan isteklerini dile getirmek için yöneldi.
- 14 O insanlar Allah dostuydu, hepsi Allah'ın sırlarından haberdardı.
- 15 Hepsi kendini sakınıp ve ibadetini edip doğruluğu isteyip yalvarırlardı.
- 16 Hepsi yüzünü Beytullah'a sürüp o dergaha aşına olmayı ister.
- 17 Kavuşma bağının güllerinin gül bahçesi o gerçelerin sırrının saklandığı yerdir.

75b

- 1 O talebeler arasında suskundu, gönlü vahdet kadehinden sersemdi.
- 2 Halk dua ederken göz atsa bazen bu söz ağzına gelirdi.
- 3 Ey Allah'ım halk (benden) her ne isterse sıkıntı ve eziyet çekmeden ben bulurum.
- 4 Sen ki halkın dileğisin ben bunu anladım, seni istemekten yanmışım.
- 5 Sana ulaşmanın hevesi boştur çünkü zaten senden ayrı bir nefes almıyorum.

6 Ben sana ulaşmakla murada ermişim sen bu talebelere gönül açıklığı ver.

7 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**

8 Yine soru soran biri, ey ilim kişisi, bu sefer gönlümüzü kim yaraladı? dedi.

9 Gerekli hediyelerle padişahın meclisinin yolunu tutup oraya sevgili olan sınırsız nefistir.

10 Padişahı makbul hediyelerle görüp bizi ondan makul bir şekilde bilgilendir.

11 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**

12 Hüthüt, sorun güzeldir padişah huzurunda hediye beğenilen bir şeydir, dedi.

13 Lal ve taze inciden başka benzersiz olan taş yoktur, senin bulduğun ne kadar benzersiz olabilir ki?

14 Mahzende hesapsız para var, orda inci ve cevher de yine hesapsızdır.

15-16 O meleklerin ibadet ve sakınmalarından, temiz yüzlülerin nefeslerinden, onda zahitlerden çok fazla ibadet takva cevheri ve itaat vardır.

17 Enbiyadan sayısız nefis terbiyesi, evliyadan sayısız ibadet vardır.

76a

1 O'nun şerefinden şüphe olmaz, O hemen ol derse toprak hemen olur.

2 Ancak hediye, onda ateş ve derttir, kederli kişinin ahı bir eserliktir.

3 O, kıymetli ve kanaat edilen padişah otağıdır, yüz binlerce yüce gölge-likten daha iyidir.

4 Onda kıymet, kanaat etme ve naz çoktur, onda acizlenip yalvarma yoktur.

5 Sen yalvarmanı ve derdini zayıf vücudunu ve gamlı canını kendinle gönder.

6 O dergahta hediye yoktur, acizlik ve güçsüzlük padişapta ne arar?

7 Kendini aşına etmek istersen çektiğin derdi ve fenalığı ateş ile ona ulaştır.

8 HİKÂYE

9 İnsanların üstüne Allah'ın gölgesi olan şahlar şahı bir hükümdar vardı.

10 Onda doğu ülkesinin sınırından doğuya kadar cevheri yıldızlardan olan güneş tacı vardı.

11 Onun bir oğlu vardı ki eski zaman içinde onun cömert soylu biri görülmemiştir.

12 O güzelliğin doruğunda ışıklı bir yıldızdır, iyilik kutusunda parlak bir cevherdir.

13 O akşamın güzelliğinde süslü ve işlemeli bir mumdur, güzellik ülkesinde benzersizdir.

14-15 Padişah onun güzelliğinden zamana ateş düşmesin diye onu gizli bir köşkte koruyup dünyaya afet düşer diye sezinledi, atlanıp yola düşer diye yolunu bağladı.

16 O gül bahçesini harem makamı yapıp bahçede tavus kuşu gibi salınarak yürüdü.

17 Padişah onun dışarı çıkmasına mani olduğu için o, bahçede eğlenceye, zevk ve sefaya kanaat etti.

76b

1 Padişah ecel kadehinden ansızın içti, şehzade tahtı civeleşme yeri yaptı.

2 Kendine devlet hutbesi okundu, adına padişahlık parası basıldı.

3 Bir gün gezinip seyretmek için atlandı, ülke seyrinden gönlü açıldı.

4 Meydana girince büyük felaket getirdi, o gezide dünyayı seyretti.

5 Meydanda at koşturup cirit oynadı, halkın başıyla top gibi oynayıp can aldı.

6 Her yöne hızlı bir şekilde at sürüp şehir ve ülke halkına kıyameti yaşattı.

- 7 Bunu gören halk divane oldu ve dermansız hale geldi, aşk tuzağına düştü.
- 8 Ulusa büyük bir felaket salmaya karar verdi, gül bahçesine rüzgar gibi yöneldi.
- 9-10 Şehir halkı 'ya Rab' nidalarıyla bağırarak, aşktan inleyip çığlık atarak, hiçbiri ondan geri kalmadı hepsi köşke ve bahçeye yetiştii.
- 11 Zulmeden padişah ülkeyi harap etti, inip haklı azarladı.
- 12 Bu kavga edenleri her tarafa sürün, gitmeyenleri de cezalandırın, dedi.
- 13 Ne kadar sürseler de insanlar gitmedi, uğraş ve çabaları onda fayda etmedi.
- 14 Şehir halkı baştan başa divane oldu belki de Mecnun'dan bile daha fazla deli oldu.
- 15 Gece ve gündüz perişan ve deli gibi padişahın bahçesinde oturdular.
- 16 Yaşlısı, genci, kalenderi, sofisi, sıradan halkı herkes, aşk ve delilik köyünü kendilerine makam yaptılar.
- 17 Padişah halkın durumunun böyle birlik olduğunu görünce hayreti kendi haline bile galip geldi.

77a

- 1 Bu kavganın sonunun olmadığını, buna çare bulmanın imkansız olduğunu gördü.
- 2-3 O halka haber salıp bir kişiyle şunları ilettiler: Bunlardan kim bir mesleğe mensup ve benim aşkıma yeniktir?
- 4 Bunlardan her biri kendi bilgisine özen gösterip mesleğinden bir işi bitirsin, dedi.
- 5 Herkesin yükü (yaptığı iş) olduğunda hazır olsun, herkes kendi üstünlüğünü göstere.
- 6 Gönlüme kimin işi güzel gelirse o kişi benim huzurumda yardımcı olsun.
- 7 Onu kendi meclimde arkadaş, sohbetime de sırdaş ve dost edeceğim.
- 8 Gönlümün istediği olmazsa boynunu vurup çok eziyetlerle onu öldürürüm.

- 9 Zalim padişah böyle emir verdiği için aşıkların önüne sonsuz sıkıntı verdi.
- 10 Halk o söze ümitlendi ve gece işlerini yapmaya karar verdi.
- 11-12 Halk, ilim ve üstünlük sahipleri ile hünerliler, baştan ayağa hepsi gece ve gündüz çalışarak, diğer bütün işlerinden kendilerini alıp padişahın buyurduğu işle meşgul oldular.
- 13 Alim, nüsha tasnifine, çalgıcı name yazmaya gitti.
- 14 Şair, bakıldığında cihanın padişahına yazıldığı belli olan methiyeler döşedi.
- 15 İyi nesir yazan katip, sayfasının üzerine kalemi sürdü, (bakalım) padişah bu mektubu beğenecek mi?
- 16 Kuyumcu, padişaha layık bir kemer süslemek için oturup hünerlerini gösterdi.
- 17 Kumaş dokuyan usta, atölyesini hazırladı padişahın giymesi için sırmalı kumaş dokudu.
- 77b** 1 Marangoz, talihli padişah onda oturup dinlenecek diye tahtını açık bir şekilde ortaya koydu.
- 2-3 Okçu kendini sanatına bağladı padişahın gönlü beğenecek mi diyerek kendini şahın gönlüne güzel gelsin diye zahmete soktu.
- 4-5 Kısacası o şehir halkından herkes, padişah kabul etsin, işler onun istediği gibi olsun diye kendi işine ayrı bir özen gösterdi.
- 6 Önlerine sıkıntı ve eziyet gelse de bu onların istek ve arzularının sebebiydi.
- 7 Padişah bir gece meyhaneden çıktı, halk, padişah ne yapacak diyerek ona baktı.
- 8 O bir iki tane harem arkadaşı ile gece gidenler gibi şehre doğru gitti.
- 9 O halkın hallerine baktı, herkesin evinin yanından geçti.
- 10-11 Yüce vasıflı padişah bütün işlere dikkatle bakıp gönlünden 'bizim mahzende bu işlerden vardır belki bunlardan çok daha güzellerdir.
- 12 Ta ki incinmiş bir aşık olan dermansız garibin yanına gitti.

- 13 Onun can aşkından ve belki de görünen görünmeyen her şeyden ümitsiz olduğunu gördü.
- 14 O dermansızın bağrından ve göz pınarlarından her tarafa kanlı sular aktı.
- 15 Gönlünün takati kanla toprağa aktı, yarı boğazlanmış kuş gibi acı çekti.
- 16 Her nefesinde başka inleyiş ve figanlar etti, inleme ve feryadı halkın gönlünü üzdü.
- 17 Aşk kılıcı hasta gönlünü parçaladı gönlü kendi sıkıntılarından temizlendi.

78a

- 1 Aşk eziyetinden zahmet çekip vücudunu tam anlamıyla fena etti.
- 2 Bu illet onu toprağa düşürdü her bir saç telini yüz kez kırdı.
- 3 Kendine kemal sahibi diyen herkes, kendi uzmanlığında perişan halde hünerlerini gösterdi.
- 4 Padişah ertesi gün meclisini cilve yeri eyledi, her birine lütuflar gösterdi.
- 5 Bana ah ve dertten başka bir hediye yoktur ben ne yapayım da onlara arkadaş olayım?
- 6 Siyaset padişapta bir lütuf olsa o dergahta bana kim yol verir?
- 7 Kendini iyilik ve cömertliğe layık görme, siyaset yapmaya değer bulma.
- 8 Keşke siyaset kılıcını çıkarıp o kılıcı başıma vursa.
- 9 Ömrümde benim için bu kadar şeref çoktur, bundan başka isteğim yoktur.
- 10 Fakat bende o kadar değer olmadığı için katline bile nerede ümidim olacak?
- 11 Eyvah ki dert ve kederim beni öldürüyor kendi halime ola üzüntüm bundandır.
- 12-13 Padişah, bu dermansız garibin tuhaf hallerini görünce sanki bir harabeye güneşin doğması gibi onun da gönlüne güneş doğdu.

- 14 Lütuf gösterip gönlünü aldı belki de ruhu can evinden ayrıldı.
- 15 Çaresiz aşık bu hali görünce şaşkınlıktan dilsiz oldu.
- 16 Gönlü o durumdan karıştı misafirin önünde canını peşkeş çekti.
- 17 Bu şekilde ölmek yaşamaktan ve binlerce sonsuz hayattan daha iyidir.
- 78b**
- 1 Böyle ölmek insanoğluna fayda verdiği halde canına bağlı olan kişi insan değildir.
- 2 O dert ve ateş onun ruhunun mumunu dünyayı parlatan bir meşaleye döndürdü.
- 3 Gör ki her karanlık akşamda gözyaşı ve ateş mumunu güneşin yerine-koyardı.
- 4 Ey fani isteklerine yol bulmak istersen ah, ateş ve dertten memnun ol.
- 5 **YİNE BİR KUŞUN SORUSU**
- 6-7 Yine soru soran biri, ey temiz ve yol göstericilikte çevik kuş, bu yolun eziyeti haddinden fazla oldu, uzunluğu da yolun sonunun uzunluğundan daha uzun oldu.
- 8 Biz bu bela çölünü nasıl bitireceğiz, asıl yola nasıl yetişeceğiz?
- 9 Nerede hızlanıp nerede duracağımızı bize gösterip bizi bu işten haberdar et.
- 10 Başka emekler verdikten sonra eğlence ve arzuların başlangıcını ve bitişini bize açıkla.
- 11 **HÜTHÜT'ÜN CEVABI**
- 12 Hüthüt, ey yolcu arkadaş, bu sorun çok nazikçe oldu, dedi.
- 13-14 Sen bu yolculuğun esasını, yolun ve vadinin sevincini ve zorluğunu, sorduğun için bu yolda ne kadar vadi ve mezil olduğunu ben sana açıklayayım da sen bunu bil.
- 15 Önümüzde yedi büyük vadi var, her birinde sınırsız ölçüde korku vardır.

- 16 Ancak her vadiye hesapsız mesafe vardır akıl bunun hesabından çekinir.
- 17 Yedi vadinin aslını açıklamaya başlarsak o asıl ve mesafeler dallanıp budaklanır.
- 18 İlk vadi istek vadisidir ki yola o taraftan başlamak şerefli bir hadistir.
- 19 Ondan sonraki aşk vadisidir onu bil, o ateş içinde varını yoğunu yak.

79a

- 1 Aşk için vücudunu yok et ve marifet vadisine adım at.
- 2 Sonra kanaat vadisinde bolluk rahatlık vardır, bu yüce felek o vadinin yanında alçak kalır.
- 3 Ondan sonra tevhit vadisi vardır onu bil ki ne kadar ileri gitsen de tek olacaksın.
- 4 Ondan geçersen hayret vadisi vardır, hayret vadisinde çok zorluklar vardır.
- 5 Hepsinden sonra fakirlik ve fenalık vadisi gelir ki yolcu ondan tekrar seyrederek geçemez.
- 6 Tarikat ehillerinin isteği burada bitince iş, başka bir kılıkla tamamlanır.
- 7 Fakat menzilden birisi haber veremez çünkü hiçbir yolcu bu yoldan dönmedi.
- 8 Bu yedi vadi kısaca böyledir fakat birçok şekilde açıklaması vardır.

9 TALEP VADİSİNİN SIFATI

- 10 Talep vadisine ayak basarsan orada önüne her an elem çıkacaktır.
- 11 Orada her an yüz can sıkıntısı vardır, her nefeste bin türlü güç durum vardır.
- 12 Bir derdi istemek gönlünü perişan eder, bulmamak ruhunu efkarlandırır.
- 13 Canını yakmak mahrum etmektir, ona kavuşmanın müddeti bilinmez.
- 14 Uğraşma derdi bedenimezehir saçtı, çaresiz dert gönlünü yaraladı.

- 15 Bulunmaz inciyi isteyip bulamıyorsan buna sebep olan şeyleri terk et.
- 16 Mal ve mülk nedir ki, yolcuya ancak bağıdır, onun için dört yokluk tek biri getirmek yücedir.
- 17 Kendini istek yoluna veren kişinin bu yoldan çıkması onun isteği dahilinde değildir.
- 18 Dünya nimetlerinden yana hiçbir şey kalmasa o zaman senin vasfın başka türlü olur.
- 19 Harabene hazinesinden cevherler gelir, nurlu kişiden canına parlaklık gelir.

79b

- 1 O parlaklık, arzunun ateşini şiddetlendirip harekete geçirecektir.
- 2 Bir arzu etsen yüz bulacaksın, dağlar senin önünde düz olacak.
- 3 Çektiğin sıkıntı ve eziyetlerin şiddeti kalmayacak, canına isteğinin rahatlığı gelecek.
- 4 İnciye ulaştığında gönlün halis olur, dalgıçlık sana daha kolay olur.
- 5 Kavuşma güneşinin parlaklığı görüldüğü zaman akşamın sabaha intikal edecek.
- 6 Önüne kızgın bir fil gelse onu hemen bir sivrisinek gibi göreceksin.
- 7 Eğer yüz aslan ve panter yüzüne saldırırsa önünde aksak bir kuş gibi olacaklar.
- 8 O hazine öyle çılgın olsa bile onun gönlüne ejderhadan bir eziyet gelmeyecek.
- 9 Dinsizlikten imana el basarsın bu isteğinden dolayı sana bir açılır.
- 10 Kapı açıldığında ne dinsizlik ne de din hiçbiri olmaz, içeri girdiğinde hepsinden kurtulmuş olursun.
- 11 Dinsizlik ve iman yolcuya din değildir, gerçek yolda ona yolun düğümleri fazla gelmez.

12 HİKÂYE

- 13 Dünya kadar hürmetli bir padişah vardı, mahzeni ve hazinesi tıpkı ordu gibi hesapsızdı.

- 14 Bu padişahın, Hz. Yusuf'un bile onun önünde kul olacağı kadar, güzel bir oğlu vardı.
- 15 Doğu güneşi, onun güzelliğinin yanında mahcup, toprağının üzerindeki köyü çaresizdi.
- 16 Servi onun hurma ağacı gibi boyuna gölge gibidir, ay, yavaş yavaş güneşine süs gibidir.
- 17 Hem güzelliği ile güneş gibi aleme yayılmıştır hem de ay gibi yavaş yavaş taht kurmuştur.

80a

- 1 Gözü her baktığında alemleri harap eder, aşk iline başka bir alem gösterir.
- 2 Konuşsa, dili can alır, tebessüm etse can verir.
- 3 Alemdeki herkes onun aşığı, çılgınıdır; insanlar onun öldürüşlerinden bir acı duymazlar.
- 4 Daima kafir ve sarhoşa bakar, din ve iman ehlinin hepsini öldürür.
- 5 Ateşin alevi gibi her yana at sürüp o ateşle cihanı yakıtı.
- 6 İnsanlar ona hayran ve divanedir fakat ona aşırı nazlılardır.
- 7 Halka göz ucuyla bakınca zulmünün kılıcından yüz binlercesinin kanının aktığını gördü.
- 8 Bütün insanlar ölse korkusu yok, belki onları öldürmeye mihneti bile yok.
- 9 Haberci rüzgar, onun köyüne yol bulmayasın onu istersen canına korku gelir.
- 10 Her gül yaprağından nasihat duyduğunda onun gül bahçesine doğru esme.
- 11 Bir gün o çöle doğru at sürdü, çölün düzlüğüne yöneldi.
- 12 Yüz binlerce divanenin hepsi o kararsızın aşkının şiddetinden çölde inliyordu.
- 13 Çöle doğru baktı ki hiç çiçek yok, o bakıştan göze hiç hisse yok.
- 14 İyi ve kötü vaslına talip olan veli, vaslını bulsa o kişiye şüphe yoktur.
- 15 O kutlu şehzade aniden çöl halkına doğru baktı.

80b

- 16 Gözü, aşk zinciriyle bağlanmış inleyen iki hastaya takıldı.
- 17 Çavuşlara, gidin o iki divane kılık kıyafetini getirin, diye emretti.
- 1 Devlet toprağına doğru çevik at sürdüler o iki kederli hazırlandı.
- 2 Onlardan birisini zindana hapsedi diğerini de yanında köpek besleyicisi yaptı.
- 3 O, esirlerin içinde ayak bağı oldu, bu, zincirlere vurulup kederli oldu.
- 4 Bir müddet bu felaket içindeydiler; bu türlü eziyeti çekiyorlardı.
- 5 Dertli bir gün, size bu içinde bulunduğunuz durumun sıkıntısı nedir, diye soru sordu.
- 6 Bu, sıkıntı demen nasıl olur, istek ve rahatlıkta meşakkat ne arar, dedi.
- 7 Aşkı gönlüme dolacaksa ben onun köyünde köpek olmaya razıyım.
- 8 Gerçi köpeklere bağlı kaldım, o köpek topluluğına hakim oldum.
- 9 O, aşkı gönlüme zorluk verecekse yerimin mezar olmasına razıyım, dedi.
- 10 Gerçi hala zincirler arasında sağlamım, O'na kavuşmaya gölüm ümitlidir.
- 11 Ay alınlı padişah gizlice pusu kurup onların bu anlatılarını duyuyordu.
- 12 Talep vadisinde böyle sadıklardı, aşk tavrına münasiplerdi.
- 13 Güneş gibi olan padişah neşelendi, sözler gönlüne son derece güzel geldi.
- 14 Ulu padişah öyle içten sevdi ki o ikisini has mahremi yaptı.
- 15 Talep vadisinde anlattıkları hikâyenin sonunda doğru sözden eser budur.

16 AŞK VADİSİNİN SIFATI

- 17 Talep vadisini tamamladıktan sonra aşk vadisinde kederlenmeye koyul.

81a

- 1 Aşk dünyayı aydınlatan bir meşale gibi geldi ona ufukları yakan bir meşale deme.

- 2 Aşka hiç kimse layık olmadı, ateşe semender (ateşte yaşadığı rivayet edilen bir hayvan) dışında kimse layık olamadı.
 - 3 Aşkta saflık ve kalenderlik, ateş denizinde ise semender gibi olmak gerekir.
 - 4 Divane aşğın işi yanmaktır öyle ki pervanenin alevde yanması gibi...
 - 5 İyilerin işi bilgeliktir deme, pervane olmak kelebeğin haddi değildir.
 - 6 Kelebek güllere cilve yapar, kıvılcımlara güzelliğini ve süsünü gösterir.
 - 7 Sade kıyafetiyle bir divane gibi kendini alevlere pervane misali atmak hani?
 - 8 Gerçi kelebekte böyle yanma hali yoktur, onda renk ve benekler vardır.
 - 9 Bütün kuşların adı bülbül olmadı çünkü ezelden beri aşkta yanıp kül olmadılar.
 - 10 Aşkta yanmayan sadık sevgili olamaz, yürekler acısı olmayan aşık olamaz.
 - 11 Aşıklar yanmakla mutlu olur, bu meslek öğrenmekle olmaz.
 - 12 Aşk ülkesinin ateşi, ejderhanın harap edici nefesi gibi hane yakıcıdır.
 - 13 Aşıkların gönlü feryattan ayrı değildir zaten ateşgahtan dumandan başka ne çıkar ki?
 - 14 Alem, aşktan düşen alevi tutuşturur, şimşek bu ateşli havadan (istekten) çakar.
 - 15 Şimşekten ancak çerçöp yanar, sadık aşık aşk ateşinde yanandır.
 - 16 Aşğın gönlüne, yakılmış deme çünkü aşk onu ateşe tapanların mabedi yapmıştır.
 - 17 Kişi eğer ateşhaneye düştüyse onun işi yanmaktan başka ne olacak?
- 81b**
- 1 Kişi aşka düşünce ateş oldu, ateşe her ne düştüyse onlar o anda ateş oldu.
 - 2 Aşk çevrelediği her şeyi yakar, ateşin çevresine kim düşerse yanar.
 - 3 Aşk sarhoşluğu oyun değildir; bedenine ateş düştüğü zaman sinen erir.

- 4 Aşkta kesinlikle yanmak gerekir, ateşte yanmaktan başka çare yoktur.
- 5 Aşkın zirvesinden ne tarafa yıldırım düştüyse canı alev denizine boğar.
- 6 Aşk yıldırımını haneyi yandırır, cihanı yakmayan hane yoktur.
- 7 Aşıkların gayreti candan vazgeçmektir, sevgili için ölmek onlar için basit bir iştir, anla!

8 HİKÂYE

- 9 Açıkgozlü bir adam hac yoluna doğru yolcu idi, yol üzerinde ağaçlar ve güller gördü.
- 10 Yeşillik ve güller arasında bir su çeşmesi, nükteli söz söyleyen hayat suyundan gürültü geliyordu.
- 11 Aşığın canı gibi parlak ve saf, onun ağlaması gibi temizdi.
- 12 Açıkgozlü adam o su kenarında bir nefes oturup kalbinin elemi yıkadı.
- 13-14-15 O yolda karakteri nakışlandı, çeşme başında bir tahta taş gördü. Onda ‘Ey Hicazlılar yanmanın çaresini biliyorsanız söyleyin, kişi aşktan hasta olursa ne yapsın, olmazsa nasıl sabır ve kararlılık gösterebilir?’ yazıyordu.
- 16-17 Açıkgozlü adam kalem ve divitini çekti o yazının altına hemen yazdı; ‘Kim bu uçurumda ise saf ve temiz olsun, korkusuzca ilan etmesin.
- 82a** 1 Sözüün cevabını böyle hazırladı, yolundan geçip işe kouldu.
- 2 Sabahleyin o tarafa doğru gitti ve o yazılan taşta baktı.
- 3-4-5-6 O yazıya kalem sürüldüğünü gördü, önceki katip yine yazı yazmıştı; ‘Eğer o canı incinmiş aşık, saf temiz ve olup aşkını gizli tuttuğunda o arzu ve sevginin şiddeti artıp onun gücü azalsa, kavuşmaya ihtiyacı olsa ve bu işin ilacını bulamasa ne yapsın?’
- 7-8-9 Açıkgozlü adam bu mahvedici sırrı görünce büyüleyici güzellikler tertip ettiği kalemini çekti ve yazdı; ‘O dertli takatsiz ki ona bu öğüdü aşk içre yazdım, bu öğütle ihtisas bulamazsa ölsün ve aşk ateşinden kurtulsun!’

- 10 Acımasızca nasihat veren bu mahvedici cevabı yazıp o çeşmeden koşarak geçti gitti.
- 11 Bir gün o taraflara hileler edip sabahleyin o yöne doğru devesini sürdü.
- 12 Aşık yine cevabını anlamış, görünmeyen gönülsüzün hitabını anlamış.
- 13-14 O çeşme başında aşk içinde ömrünü verimsiz geçiren; zayıflığı yüzünden, hastalığı renginden ve görünüşünden belli bir aşık gördü.
- 15 Aşk içindeki görünüşü, hali halkın gönlü gibi haraptı.
- 16 Başını o taşa vurup ikisini birbirine kırdırmaya çalışıyordu.
- 17 Çeşme suyu, kanıyla lale rengine dönmüş, başı suya doğru taş üzerinde ters dönmüştü.

82b

- 1 O nasihat ona böyle öğütlediği için aşık o sözle canına kıydı.
- 2 Ayrılığın şiddetinden canını kurtarıp kendinden geçip sanki aşka uzandı.
- 3 Açıkgözlü adam bu şaşılacak durumu görünce gönlüne yüz eziyet iğnesi saplandı.
- 4 Elbisesini parçalayıp sarığını fırlattı, öğüdü ölüye yas tutmak oldu.
- 5 Bundan daha kötü bir durum görmedi, yüksek sesle acı acı ağladı.
- 6 O iş gönlünü çok hüznlendirdi, yeri eşip onu defnetti.
- 7 Helak olan bedeni şehit olduğu için kanlı gömlek ona kefen oldu.
- 8 Ey fani aşkta böyle geçiçi ol, olamazsan sabır ve tahammülde böyle ol!
- 9 Allah böyle ölümü kime nasip etse, böyle ölmeye yüz binlerce can fedadır!

10 **MARİFET (İLAHİ SİRLARI BİLME) VADİSİNİN SIFATI**

- 11 Ondan sonra marifet vadisi vardır bilesin, sonsuz çölü seyredesin.
- 12 Kim bu vadiden kendine bir sıfat bulursa çeşitli haller bulur.

- 13 Vadide yüz binlerce yol vardır ama bu yol ki ona giden biri bu yoldan gelmez.
- 14 Parça ve bütün tüm kargaşalar buradadır, yükselme ve düşme buradadır.
- 15 Her biri bir yolu seçen yüz binlerce kararsız yolcu görürsün.
- 16 Her bir övünen yolcu kendi yoluna gider, o yolu kendi yoluna mahsus kılar.
- 17 Bu, onunkini kabul etmez o, bununkini... Hiçbiri bir başkasını görmez.

83a

- 1 Musa ve Firavun da orada yolcudur, bil ki şüphesiz bu ikisi bir olmaz.
- 2 Mehdi ve Deccal'a yol birdir lakin Mesih ile bir eşek denk olmaz.
- 3 Ahmet (hz. Muhammed) ve Ebu Cehil orada görünecekler ama biris zulme uğrayacak diğeri nura boğulacak.
- 4 İyi ve kötü herkesin, iman eden, yolcu ve kafir, yürümesi orada adettir.
- 5 Kilise ehli Lat putunu sığınılacak yer eyledi, müminler de 'lailaheillallah' lafzını...
- 6 Kafirler 'Lat bilgilidir.' derken Kabe ehli de 'Allah'tan başka ilah yoktur!' dedi.
- 7 Burada gidiş böyle çeşitli olmuşken çeşitli işler olmasın da ne olsun?
- 8-9 Burada rehber peygamber halka anlatıyor, kim Allah'a ulaşmak için yola çıksa yolun kalabalıklığının haddi hesabı yoktur; sayısı halk nefesine denktir.
- 10 Hem hepsi karışık değildir hem hepsi saf... İster istemez halkta kargaşa vardır.
- 11 Bu yerde gerek dilenci gerek hükümdar, her biri başka bir yola yolcudur.
- 12 Nefis uyuşmazlık yeri olunca burada merhamet ve olgunluk lazım oldu.

- 13 Burada yolcularda, onun için mihrap, bunun için put derken uyuşmazlık meydana geldi.
- 14 Herkesin kendi irfanı kendine sıfat oldu, ilahi sırlar çok uyuşmazlık meydana getirdi.
- 15 Her kişi kendi suretine olgunluk istedi, uğraşarak vadiyi eğip büktüler.
- 16 Yolcuların tavırlarında değişiklikler vardı fakat hepsinin maksadı biridi.
- 17 Eğri ya da düz, uzak ya da yakın yol göründü.

83b

- 1 Kimi öldü kimi kayboldu kimi de her sözde avare oldu.
- 2 Yolu bitirmeyen maksadına ulaşamayan olmadı.
- 3 Marifet güneşi doğduğu için herkes kendi arzusuna döndü.
- 4 Kendi yolunun sonuçlarını istedi, kendi servetini revaç kılmak istedi.
- 5 O pak nur, ışığını saçtığı için herkesin olgunluğa ermesine vesile oldu.
- 6 Herkesin eziyet çekmiş olduğunu gördüler, hazine için kendi yol ve sıkıntıları yiyecekleri oldu.
- 7 Yolda çok ayrılıklar olduğu için çok az kişi saftı lakin çoğu karışık, bulanıktı.
- 8 Bu yolda huyu saf olan peygamberin usulüne uygun biri vardı.

9 HİKÂYE

- 10 Öyleyse bu macerayı dinlemen uygundur, hikâye Hindistan'dan bu şekilde aktarılmıştır:
- 11 Kör bir topluluk, bir tür misafirlige ya da esirliğe düştü.
- 12 Sonra rüzgar, onların yer ve konumlarında karar kıldı.
- 13 Bir kişi, siz fili görüyor musunuz? dedi, evet doğru söylüyor delil gösterin, dediler.
- 14 Onlar, onu (fili) görmediği için ne olduğunu da sormadılar.
- 15 Her biri elini filin bir uzvuna sürdü, ne olduğunu buradan anlamaya çalıştılar.

- 16 Kollarına dokunan, bu bir direktir, dedi; karnına dokunan, direk değildir, dedi.
- 17 Onlardan (filin) hortumuna dokunan biri bunun bir yılan olduğunu zannetti.
- 84a**
- 1 Bir diğeri filin dişlerini, iki tane kemik göründü, diye anlattı.
- 2 Başka birisi kuyruğuna dokununca, meğer bir engerek yılanı asılmıştır, dedi.
- 3 Elini filin başına sürten biri de, onu bir kayanın zirvesi diye tarif etti.
- 4 Bir diğeri avcunu filin kulağına götürüp, hareket eden iki yelpazedir, dedi.
- 5 Bu âmâların hepsi sözlerini söyledi, gerçi o sözlerin hepsi de (bir nevi) olmuştu.
- 6 Fakat ifadelerinde çok eksiklik vardı, değiştirerek anlattıklarında düzen yoktu.
- 7-8 Kemale ermiş Hintli bir hakim, fil bakıcılığında usta olduğu için buanlatılanlara kulak misafiri oldu, duyduklarına inanamadı.
- 9 O (fil bakıcısı), (onlar) filin halinden birer nişan verdiler her biri o kadar anlamış, dedi.
- 10 Birbirlerinin söylediklerine karşı çıktılar, kavga edip bıraktılar.
- 11 Hiçbiri file bakmadı, her biri kendi bildiğini söyledi.
- 12 Bu sıfatların hepsi toplandığında bunların bir filin vasıfları olduğu ortaya çıkıyor.
- 13 Basiretli alim iyi bildiği için, bütün sözler gerçeğe uygundur, dedi.
- 14 **İSTİĞNA (GÖNÜL TOKLUĞU) VADİSİNİN SIFATI**
- 15 Ondan sonraki vadi, istiğna vadisidir; orada ululuk ve değersizlik denktir.
- 16 İstiğna rüzgarı her zaman çeviktir; etrafı birbirine karıştırır.
- 17 İstiğna bulutundan yağmur yağınca, suyu yüz binlerce alemi sıhate kavuşturur.

84b

- 1 Orada yedi deniz, bir damla yağmur gibidir; yedi gök de bir afyon başı kadar kısadır.
- 2 Yedi cehennem orada sanki bir kıvılcım gibidir, sekiz cennet ise bir şadırvan gibidir.
- 3 Orada bütün aslanlar, karıncaların birer lokmasıdır; oranın sivrisinekleri ise fil avlamakta oldukça yiğittir.
- 4 Yedi ülkenin kahraman padişahı, orada birdenbire bir dilenci oluverir.
- 5 Katilin kılıcı yüz bin askeri öldürse bile, bu, orada bir sansar kadar göze kötü gelmez.
- 6 Orada ejderhanın gökyüzüne püskürttüğü nefes, Hz. Meryem'in saçının teli ile denktir.
- 7 Hz. Adem şeref tacını takınca melekler topluluğu saf dışı kaldı.
- 8 Hz. Nuh (gemiye) kaptanlık edene kadar yüz binlerce ruh bedenden ayrıldı.
- 9 Hz. İbrahim ateşi çiçeğe çevirirken yüz binlerce sivrisinek Nemrud'u zelil etti.
- 10 Hz. Musa hükümdar olana kadar yüz binlerce çocuk öldü.
- 11 Hz. Mesih nefesiyle balçığa can verene kadar yüz bin din adamı zünnar bağladı.
- 12 Hz. Muhammed gökyüzüne yükselene kadar bu zalim köhne kilise çok kan döktü.
- 13 Burada hem yok ile var aynıdır hem de dindarlar ile kafirler...
- 14 Zahhak bin yıl haklın kanını döktü, ta ki Hz. Mesih ölmüş bir bedene can verene kadar.
- 15 Buhtu'n-Nasr, Nuşirevan'a arkadaş olana kadar kin kusup zulmetti.
- 16 Burada ikisinin hükmü de aynıdır, gel, istiğna vadisini seyret.
- 17 Eğer yüz binlerce güneş yok olsa, dünyadan bir zerre yok olmuş gibi düşün.

85a

- 1 Ey arkadaş, yüz binlerce derin deniz yere batsa, bir damla eksildi farz et!

- 2 Yüz binlerce melek ve peri yansa, bir sivrisineğin bir kanadı yandı farz et!
- 3 Rüzgar bu dokuz alemi savursa, çerçöpü nefes uçurdu diye düşün.
- 4 Kaf dağı gibi yüz tane dağın kaybolmasını, yeryüzünden bir kum tanesinin eksilmesi gibi düşün.
- 5 Göğün sağında duran, kimsenin ulaşamadığı ağaçla cennetteki Tuba ağacının yok olmasını, ormandan bir yaprağın eksilmesiyle bir tut.
- 6 Orada, yolunu şaşırmasıyla uyanığı; kilise ile Beytullah'ı bir gör.
- 7 İster Kabe olsun ister putlara tapılan yer, bunlar denktir; imar edilmiş ya da yakılmış olsalar da fark etmez.
- 8 Bin yaşındaki biriyle sabahleyin doğan aynı yaştadır; yüce felek ile bir haşhaş tanesi birbirine denktir.
- 9 Küfre ve dine aynı oranda değer verilir, burada yolcuya iş, çok zordur.

10 HİKÂYE

- 11 Satranç oynayan iki üstat, satranç oynayacakları yere geldiler.
- 12 İki tarafa oturup büyük satranç oyununu ortaya döktüler.
- 13 Her (iki) taraftan bir şah görüldü (bireş şah koyuldu), bütün düzen ve askerler şaha yakışır şekildeydi.
- 14 Her birine başarılı bir vezir geldi, fakat başka bir vezir başarılı değildi.
- 15 O ikisinden biri Anadolu halkının padişahı, bir diğeri zenci halkının ülkesini koruyan kişidir.
- 16 Üstat, o toplulukla (piyonlarla) şahını toplayıp saflarını süsledi.
- 17 Kin besleyenler meydana atlarını salıp gezintide oyunlar oynadılar.

85b

- 1 Meydanda savaş açıp orayı kuşattı, eğer yenilse öbür tarafa kaçtı.
- 2 Saflarda fil ile zürafa; kale, debbabe taşı (adını hareketli savaş makinası debbabeden almıştır bu ada gönderme olarak hem kale hem de at gibi oynanabilen taşlardır) ve izciler bir arada bulunuyordu.
- 3 Yayan askerler, atlı askerlerin önünde bu kavgayı araştırıp tamamladılar.

- 4 Savaşanlar bu cengin usullerini belirleyip birbirlerine çok oyunlar gösterdiler.
- 5 Hangi birisi kendi askerini kuvvetlendirse öbürü önlem alıp onu bozuyordu.
- 6 Ortada şaşılacak acayip şeyler olmaya başladı; sayısız hileler dönüyordu.
- 7 Pekçok bahadır ve komutan burada oyunlar ve savaşlar gösteriyordu.
- 8 Böyle uzayınca iki padişah, bu savaş meydanında askerlerini sürüp savaşmaya başladılar.
- 9-10 İki kahraman padişahın, bu kadar merasim, asker, geri çekilme ve hücumla; kale, meydan, gezilecek ve savaşılacak yer ile savaştıklarının üstünden belki çok zaman geçmişti.
- 11 Hem ordunun sağ koluna hem de zenginliğine gizli düşmanlık besleyenler vardı, bu durum hem çirkin kişilerde hem de öncü askeri birlikte görülüyordu.
- 12-13 Hem başkomutanın oğlunun huzurunda yürüyüp ondan önce kendini meydana atıyorlardı, savaş meydanı toplanınca da oğlanın öz babasının yerine geçmeye çalışıyorlardı.
- 14-15 Hızla dönen dünya izin verse hem yaya hem de kenardan bir yolcu bir askeri sadece ok uzaklaştırdığı için meydanın genişliğini kaldırmak istiyorlardı.
- 16 Öç almak isteyen iki padişah vuruşa bu savaş meydanı öyle süslerle dolar.
- 17 Her birinde yüz binlerce taze hayvan; savaşı bunun gibi süsleyen başka şey yoktur.
- 86a** 1 Hem işinde bu kadar merasim olmaz hem de ülkesinde böyle süsleme olmaz.
- 2 Bunca yapı, savaş alanı, kin ve cenge (bakınca) oyuncu yığmaya kesin karar kıldı.
- 3 Birbirine denk olmadığı için arsanın bir köşesini birden çekince, yığılanların hepsi bozuldu, boşa gitti.

- 4 Bu savaşta kinden ve merasimin düzeninden ne eser kalır?
- 5-6 Daha önce sözü edilen bunca merasim ve usul, her yandan saldırma gibi savaş hilelerinde, bütün bu ince düşünceler ve derin fikirler ne kadar açıklasa da boşa gider.
- 7 Hiçlikten başka bir pul dahi bulamaz, öyle ki bir hasta yüz yaşındaki cariye gibidir (artık ondan bir fayda gelmez).
- 8 Bir bez paçasına artık ve kötü şeyleri bağlayıp onları hem ateşe fırlatır hem de suya alır.
- 9 O yapıda sarsıntı olduğu için üstada bu farklılığı nasıl gösterecek.
- 10 Kesenin içinde hepsi karıştı; şah aşağıdadır piyade ise yukarıda.
- 11 O istiğna vadisinden bir belirtidir, belki de ondan bir örnektir.
- 12 Sen bu örneğe (iyi) bak ve gerçek istiğnanın bunun yüz bin katı olduğunu bil.
- 13 Bu manadan yolu yöntemi öğrendin artık bütün işlerini bundan kıyasla.

14 **TEVHİT (BİRLİK) VADİSİNİN SIFATI**

- 15 Ondan sonra tevhit vadisi vardır, dünya alakalarını kesip tek kaldıktan sonrabileceksin.
- 16 Yolculuğunda bu vadiye adım atınca makamın teklik ve yalnızlık olacaktır.
- 17 Eğer bu vadideki yolculuğun son bulduysa, burada yüz binlerce kuş olsa da bir bil.

86b

- 1 Herkesin istek ve arzuları hapsolünür, hepsi güzel sesi ve namesiyle tek başına kalır.
- 2 O uğraşlar bu gidişata ulaştığı için iş, hepsiyle birlikte kaybolmaktır.
- 3 Aklına aniden bir şey geldiğinde bundan söz etmeye haddin yoktur.
- 4 Senin önünde böyle bir karmaşa olursa, bil ki 'bir'den başka herbir şey değersizdir.

5 Bir bil, bir gör, bir konuş, bir iste; bunların hiçbirini iki kez yapmaya kalkma.

6 Bu yolda ikilik, şaşkı görmek gibidir; birlik sırrından uzaklaştırılmaktır.

7 HİKÂYE

8 Hallac-ı Mansur'un tevhidi tam olduğu için söylediği 'ena'l-hak' (ben Hakk'ım) sözlerinde araştıma yaptılar.

9 Din adamları, bu mutlak bilgiye sahip olanların sözü değildir, diye çok nasihatler ettiler.

10 Bu durum pekçok yol ehlinde ortaya çıkmış, hem terbiyeyi hem de nazikliği beslerdi.

11 Sen de (böyle) bir iddiayı açığa vurma, nefsini darağacına layık eyleme.

12 Sarhoş ona kadehi sunduğu için bu sözlerden ona dur durak yoktu.

13 Bu hayret verici durum onun başına geldiği için, her nefesi onu bu hayale götürürdü.

14 Hz. Muhammed'e bu makam verildi, Burak'ı (Miraç'ta Hz. Muhammed'in bindiği at) ona, felek gibi salınan bir binek yaptı.

15 Ona teklik cevherinden tac verildi, vahdet rütbesi onun en yüksek makamı oldu.

16 İki kavis arasındaki mesafeyi (Hz. Muhammed'in Miraç'ta, Allah'la arasındaki mesafe) en yüksek mertbesi kıldı, onu 'Allah benimledir' yakınlığına ulaştırdı.

17 Ey Allah'ın sevgilisi, bu hitap sana O'ndan nasip olunca, her ne dileğin varsa iste!

18 Allah'ın bu lütfü karşısında, isyan eden ümmetinin bağışlanmasını diledi.

87a 1-2-3 Üstünlüğünden esirgmeden veren, iyilik ve ihsanı umumi olan; o kadar cömert tabiatlı ve lütfü bol, özellikle de 'İste!' diyip sınırsız ni-

metler veren Allah, Hz. Muhammad isyan eden ümmetinin günahlarının bağışlanmasını isteyince, ona dileğini verdi.

- 4-5 (Hz. Muhammed) ‘Geçmişten geleceğe bu yolda yanlış yapmış kim varsa hepsinin günahlarını bağışla; ihsanıyla hepsine merhamet et, onların günahlarını rahmetinle örtüver.’(diye dua etti.)
- 6 O doğruluk ve saflık madeni (Hz. Muhammed) bunca bolluğun içinde acaba neden azla yetindi?
- 7 Bu hayal onun gönlüne çatıp oturdu, her an bu lafı söyler dururdu.
- 8 Bu endişe onu ayaklar altına aldı; güçsüzlük ve şaşkınlıktan dili lal oldu.
- 9-10-11-12 Resulullah ona göründü ve düşkünlüğünün çaresini şöyle açıkladı: “Ey lüzumsuz laflar köşkünde oturan (lüzumsuzluk eden), birlik sözünden ‘ena’l hak (ben tanrırım)’ diyen, sen bu yüce sıfatı anlamadın; ben o akşam semaya yükseliyordum orada benliğin hayali bile yoktu, belki de benlik lafının ihtimali bile yoktu.
- 13 (Semaya) ulaştıran da kılavuzluk eden de; dileyen de bağışlayan da O’ydu.
- 14 Sen dar görüşlü oldun ve böyle bir yerde basiretsizlik ettin.
- 15-16 Sen, sanki yalnızlığın ve yalnız Allah’ı düşünüşün gül bahçesi gibi olan tevhit vadisinde, benlik-senlik yoluna eğildin. O, bu ikiliğin vasıflarından daha temizdi, saftı.
- 17 Onu diyen de kendisiydi veren de; bollukla dağıtan da geri alan da kendisiydi.
- 87b** 1 O işaret, benlik renginden daha temizdi; tek bir sesi de iki sesin ahenginden daha saftı.
- 2 Orada benlik-senlik davasını düşünen, ikiliğin eksiklik ve kusurlarını hatırlasın.
- 3 Bundan başka bir durum yoktur bilesin, (varsa da) bunu aklından çıkar!” dedi.

4 HAYRET VADİSİNİN SIFATI

- 5 Tevhit vadisi tamamlandıktan sonra, şüphesiz hayret vadisi görünecektir.
- 6 Her kişi oraya ulaşamaz, başına bu kılıç değen her kişi bin ah ile yüz bin eyvah eder.
- 7 Hayret, ağzını dilsiz; aklını cahil eder, anlayışını da ayaklar altına alır.
- 8 Geceyle gündüze ne kadar bakarsa baksın, gece mi gündüz mü olduğunu anlayamaz.
- 9 Yok bilmez vardan anlamaz; ne bunlara şaşırır ne de şaşırmaz.
- 10 Her neye baksa hayran olur, böyle hayranlık içinde sersemleşir.
- 11 Bu yola adım atan yolcuların, ona hayran olmaktan başka işi yoktur.
- 12-13 Tevhit vadisinde kazanılan her ne varsa hepsi burada yıkılıp yok olur, orada kendinin ortaya koyduğu hiçbir şey yoktur.
- 14-15 Sen, var mısın yoksa yok musun; hiçbirisi ya da her ikisi misin, diye sorsalar hiçbirisine cevap veremez.
- 16 Ortada ya bir tarafta ya dışarıda; çadırda ya geride ya da ilerdedir.
- 17 Hayret, onu hepsinin dışında bırakır, hiçbirisine kendini yakın hissedemez.
- 18-19-20 Ölümlü mü yoksa baki mi, sarhoş mu yoksa saki mi diye; kendinde olan ve olmayanlara, aslında bilinen ve bilinmeyenlere baksa kendini hayret içinde değişmiş bulur.

88a

- 1 Aşık olduğuma şaşırıyorum ama kime dönüştüğümü de anlıyorum, der.
- 2 Her bir zerreye bakıp bunların inkarından ve isbatından şaşkınlık içinde kalır.
- 3 Bu makamda hayret edilecek çok şey vardır; bunların biri biterken karşılığında bin tanesi gelir.

4 HİKÂYE

- 5 Dergahındaki hizmetçilerinin bile yüz tahtı olan meşhur bir hükümdar vardı.
- 6 Onun ülkesi Kayrevan'dan (Müslümanlarca kutsal kabul edilen 4. şehir) bile daha kutsal; emirleri, Kayrevan emirlerinden daha geçerlidir.
- 7 Perdenin arkasında inci gibi gizlidir; periler ve melekler onun güzelliğinden mahçup olurlar.
- 8 Güzellik, onun bahçesinde naz ağacı gibidir; hatta hepsinden de uzun olan servi ağacı gibidir.
- 9 Hayat, onun yatak odasında gönle hoş gelen mum gibidir; hatta mum gibi değil ışık saçan güneş meşalesi gibidir.
- 10 Gözü, can derdinin ta kendisidir; onu görmeyen dünyanın belasını görür.
- 11 Saçı ve beni fitneden güzel kokular saçar; fitne bile kişiye, onun gibi iz bırakamaz.
- 12 Yanağındaki dudağı, güneşe; geniş nefesleri ise Hz. İsa'nın (ölüleri dirilti) nefeslerine denk gibidir.
- 13 Mevki sahibi kişiler hatta belki taht sahibi yüce hükümdarlar bile ona kavuşmanın arzusu içindedir.
- 14 Bu dileğe erişmek kolay değildir; kişi, ona kavuşma arzusuna gönlünü ısındırmalıdır.
- 15 Ayrıca o kişi, başkasının yasak olan şeylerine de heves etmeyecek; bu kayrım iki taraftan da kesilecek.
- 16 Yani o kişi, dünyada zor bir durumda kalsa, bu ikisinden hangisini yapmak uygun düşer?
- 17 Onun cariyesinin tarzı böyleydi; başkasının onu satın alması mümkün değildi.

88b

- 1 Tesadüfen bir gece rüya gördü, bir an bir yüz peyda oldu.
- 2 Bir yüz ki ruhtan şekillenmiş, güzelliği doğunun güneşi gibidir.

- 3 Güzel yüzünün her bir çizgisinden güzel kokular yayılır; benleri de o çizgiler üzerindeki noktalar gibidir.
- 4 Asiliği ve güzelliği servi gibi; inceliği ve letafeti gül gibidir.
- 5 Bu güneş ışığı ile o parlak dolunay; ikisi bir tahtta oturmuşlardı.
- 6 Ara sıra eğlence yapıp kavuşmanın zevkiyle vuslat kadehinden içerdilerdi.
- 7 Gül yanaklı, bu uykudan uyandığında gönlü yerinden gitmişti.
- 8 Anbean bu divaneliği arttı, rezilliği olduğu gibi ortaya döküldü.
- 9 O rüyayı görmek istedi fakat gözyaşı uykusunu kaçırdı.
- 10 Güveni ve arzusu gönlünden gitti; ne gece ne de gündüz dinlenebildi.
- 11 Bir gün ayrılık derdinin ateşi iyice artınca istemsiz bir şekilde büyük bir köşke çıktı.
- 12 Her tarafa bakıp gönlünü sakinleştirmek; sabır ve tahammül bulmak için yol aradı.
- 13 Aniden, kederden ah edip padişahın kurduğu meclise baktı.
- 14 Rüyadasında gördüğü kişiyi görünce feryat edip kendinden geçti.
- 15 Bu, padişahın hizmetçilerinden, devrin fitne başlarından bir gençti.
- 16 Genç de bu tarafa baktığı için aşk oku onun gönlünü hedef aldı.
- 17 (Aşk oku) yaralı bedenine tesir etti, dermansız canı kargaşayla yere düştü.

89a

- 1 Gönlüne; onun canına kastedecek kadar büyük bir gürültü düştü.
- 2 O kendinden geçtiği için akli ve sabrı da kalmadı, onlar da peşinden gitti.
- 3 Akşama kadar hali iyice kötüye gitti; kendinin ölü mü diri mi olduğunu bilemedi.
- 4 Gece karanlığı her yeri örtünce, (genç) bu karanlıktan, yüz binlerce feryat etti.
- 5 Sabaha doğru durumu inleyen bir hal almıştı, feryadı ve gözyaşından ortalık tufana döndü.

- 6 Dün gece göğsüne (yüreğine) taş vurmaktaydı, sabah kuşu seherin geldiğini haber etti.
- 7 Aşk iki yandan böyle gürültü saldı, iki (gönül) ülkesini de harap etti.
- 8 Gerçi genç kendini büyülerle koruyordu ama yine de aşktan perişan hale düştü.
- 9 Fakat ay gibi çok kararsızdı aşktan pek zayıf ve dermansızdı.
- 10 Dileği elinden gidince, aşk rezilliğinde karar kılmak istediğini gördü.
- 11 Çaresizliğinin arttığını görünce artık çare aramanın gerekli olduğunu gördü.
- 12 Çare bulmayan kişi yoktur diyip bu işi saklamaktan vazgeçti.
- 13 Mutluluk ve gamla dost olan, buna (sırrını paylaşmaya) uygun iki arkadaş vardı.
- 14 Her biri çare bulmakta kararlı; büyü, güzel ve sihirli idi.
- 15 Hile ve sihir son safhaya ulaşmıştı; sivrisinek ile fili çift yaptılar.
- 16 Bu öyle bir sihirdi ki, sivrisinek kendisini küçük görmüyor; fil de bedenini ondan daha büyük bulmuyordu.
- 17 Her birine aşk içinde sabırla büyü sihir ve aldatmacalar yaptılar.
- 18 Özellikle bunlardan bir tanesi, şarkılan çalıp söyleyen hoş sesli bir kemençeydi.

89b

- 1 O saz ve şarkı Zühre burcundan dilekler dilemek için uygundu.
- 2 Bu sazın biri bedenden can alır, sesinden de o bedene can gelir.
- 3 Bunlardan biri saz çalıp diğeri de şarkı söyleyince bunu duyan akıl sahipleri akıllarını yitirdi.
- 4 Ay gibi güzel sevgiliye tesiri böyle ulaştı, o ikisini yalnız bırakmak istediler.
- 5-6-7 Acı acı ağlayarak aşkın, halini perişan ettiğinden bahsetti; rüyasında görüp onu kederlendirdiğini, uyanırken gördüğünde divane ettiğini hem de o gencin aşkıdan şaşkın ve elinde olmadan perişan olduğunu anlattı.

- 8 'Siz gönül okşayan iki arkadaş, şiddetinden size çare bulan olmaz.'
dedi
- 9 Sürekli devam eden ateşimi insanlar güle çevirmiş, yüzümü bu ölüm
kül etmiştir.
- 10 Yanmaktan bana hiç keder yoktur; ölmekten de hiçbir üzüntü duy-
mam.
- 11 Namus kelimesi, bir laf olarak boştur, önemsizdir; fakat onu ortaya
koyacak asıl şey takvadan konuşmaktır.
- 12 Hem atamın namusundan düşkün bir haldeyim hem de onun açıkla-
masından dilim tutulmuş haldedir.
- 13 Bu, nasıl zamanın padişahı gibi olabilir ki, onun zamanı için bu iş çok
utanç vericidir.
- 14 Yüz kişi benim gibi ölse ondan bir korku yoktur; öyle ki denizde hiç-
bir çerçöpün olmaması gibi.
- 15 Namussuzluğa gücüm yetmediği için bu işte padişaha olan şiddetim
artıyor.
- 16 Ben durumumu anlattım, şimdi ya beni öldürün ya da bana çare bulun,
siz bilirsiniz.
- 17 Dikbaşlıydım, şimdiyse aşktan güçsüz hale düştüm; gerçi yorgundum
ama yine de aciz oldum.

90a

- 1 Hüzünlü gönlüme merhamet ediniz; inleyişime ve feryatlarıma acıyı-
nız.
- 2 Bu sesleniş o ikisine ulaştı, huzurunda canlarını feda ediyorlar, dedi.
- 3 O nazenine bir çare bulacağım, sana alışık ve yakın olacak.
- 4 Bu işi hiçbir insan bilmeyecek hatta insanı bırak o melek de bilmeye-
cek.
- 5 Sen birkaç gün sabırlı ol, her an inleyip feryat etme.
- 6 Eğer dileğin çok gizli olursa, biz bu sırra çok minnettar oluruz.
- 7 Ona kavuşmak için bir ümit doğunca, ay gibi güzel sevgili sabır ve
tahammül etmeyi kabul etti.

- 8 İki alim bu işi etraflıca düşündü, bu istek üzerinde gidip geldi.
- 9 O gence kendilerini tanıttılar, gönlünde aşkıdan eziyetler buldular.
- 10 Hile ve sihirle böyle açığa vurdular, o garip genç de onların tuzağına düştü.
- 11-12 Bunlardan bir tanesi o gence hemşire olup ‘çareni bizden bulabilirsin, gerçi sen durumunu bize anlatmazsın ama biz senin neden böyle çaresiz kaldığını bildik’ dediler.
- 13 Aşk, gönül mülkünü yerle bir etmiş; senin bu ayrılığının çaresi, kavuşma ümidi bizdedir, dediler.
- 14 O yiğit bu sözlere razı oldu, canı söz konusu olduğu için o ikisinin dediklerine muhtaçtı.
- 15 O ikisi her ne emretse, bu genç canla başla onlara itaat etti.
- 16 Hilekarlık pazarına kervanlar hazırlayıp o nadide kuşu böyle avladılar.
- 17 Bizim yolumuza gel dediklerinde, dermansız genç mutlu bir şekilde o tarafa doğru gitti.
- 90b** 1 Gönle hoş gelen şahane bir meclis kurdular, genç burada bade içti ve aşka esir oldu.
- 2 İçkinin verdiği cesurlukla hikâyeler anlatmaya başladılar.
- 3-4 O arkadaşlar, aşkın ve aşıklığın ateşi ve dumanından; kavuşma ve ayrılığın zarar ve faydalarından hem bilindik sözler hem de gizli ifadeler anlattı.
- 5 Muradına eremeyen genç, murat kadehini tutup bu sözlerde dileğini buldu.
- 6 Genç, o sözlerin ve şarabın da etkisiyle aşk içinde gücünü yitirdi.
- 7 O gencin dili lal olunca genç kendinden geçti.
- 8 Burada gönlü cezbeden bir şarkı söylediler; akı alan güzel sesli bir kemeçe çaldılar.
- 9 Böyle olunca dermansız gencin akı gitti; şarabı bilinçsiz bir şekilde içti.

- 10 Gece karanlıktı, adam kendinden geçmişti ve bu iki zarif adam istediklerine kavuşmuştu.
- 11 İşte gevşeklik olmaz, ciddiyetle çalışmak gerekir (diyerek) görülmemiş tuhaf bir beşiği hazırladılar.
- 12 Onu beşiğe koyup hızla sürdüler, acı çektiği endişesinden belli oluyordu.
- 13 Genci, ay gibi güzel sevgilinin meclisine hazırladılar, serviyle güle onu ulaştırdılar.
- 14 O güzel dudaklı sevgili, bayram elbiselerini giymiş halvet için orada hazır bekliyordu.
- 15 O iki çare bulucu adam, gümüş göğüslü uzun boylu kızı da o beşiğe götürdü.
- 16 Ay gibi güzel sevgiliyi tahtın üstüne yatırıp güneş gibi güzel yigide teslim ettiler.
- 17 Kız gence kavuşup muradına erince ‘samanlı çamura gülsuyu döktüler’ dedi.

91a

- 1 Divanenin burnuna güzel koku gelince gözünü açtı ve cennet gibi bir yerde olduğunu gördü.
- 2 Yanındaki o melek ve perilere ulaşma çabasındayken bir ay yüzlü güzel gönlünü perişan etti.
- 3 Tuhaf hallerle kalkıp oturdu, her tarafına yüz bin hayretle baktı.
- 4 Altında, padişahlara layık büyük bir taht; yanında ise cana yakın sevinçli bir padişah gördü.
- 5 ‘Ya Rabbi, bu hal nasıl bir haldir, rüyada mıyım uyanık mıyım yoksa hayal mi görüyorum?’ dedi.
- 6 Kız, bu genci güzellikle sakinleştirdi; kavuşma arzularının gerçekleştiğini ona gösterdi.
- 7 ‘Bu bir rüya değildir ey yorgun akıllı, şimdi kavuşma kadehinden yudumlayıp şükret.’ Dedi.
- 8 Peri kızı böyle isteyince, (genç) kırmızı içkiden bir kadeh içti sonra da ona tuttu.

- 9 Cennet elbisesi giymiş saki, sevgilinin yanağından o divaneye art arda kadehler içirdi.
- 10 İçki kadehi, utanma ateşine su serpip onu söndürdü; dedikodu yolunda utanmaz oldu.
- 11 Kederli aşık ile hüznü maşuk eğlence yerinde samimi dost oldular.
- 12 Bu birlik merasimi uygun oldu; ikilik ortadan kalktı.
- 13 Her tarafta arzuların imkanı vardı o iki dost, istediklerini birbirlerinde buldu.
- 14 Hiç çekinmeden birbirleriyle yakın oldular ki bunun açıklaması edep-ten uzak olmalarıdır.
- 15 Hem yiğit hem de kız çok istekli olunca birbirlerine yaklaşp öpüştiler.
- 16 Gerisinin ne olacağı bundan karşılaştırılabilir.
- 17 Bu eğlence ve neşe, iki tarafın da korkusuzca yayılmasıyla sabaha kadar devam etti.
- 91b** 1 Sabah, karanlığın sırrını açık ettiği için gecenin kokusunun üzerine çok daha güzel bir koku olarak serpildi.
- 2 İçki de onlara sınırsız sevinç vererek meclistikilerin şuurunu (iyice) aldı.
- 3 O ikisi, perde örten perde yırtan utanmaz, gaflet içinde şarkılar söyledi.
- 4 Meclistikilerin akıllarını kaybettirdiler, o yiğidi böyle dehşete uğrattılar.
- 5 Bu zaafı, onu güçten düşürüp yere yıktı; karışıklık çıkarıp aklını başından aldı.
- 6 Bu iş çare buluculara ulaşınca onlar da aşığı beşiğe bağladılar.
- 7 Kederli aşığı, dert evi olan o köşke götürdüler.
- 8 Sarhoşluk uykusundan dinlenince sabah rüzgarıyla birlikte akli başına geldi.

- 9 Gözünü açınca iyice düşündü ve geçen günkü hallerine aklını iyice erdirdi.
- 10 Feryat etti, beyninden dumanlar çıktı; kendini taşla parçaladı.
- 11 Kendi kendine bir sürü macera yaşayıp dünyasını kararttı.
- 12 Gözünden yıldız gibi yaşlar akıtarak mahşeri karıştıracak ağıtlar düzdü,
- 13 Kavuşma meclisini hayal edip istediği için Mecnun gibi feryatlar etti.
- 14 Ya Rabbi ben şimdi nasıl çare bulayım, bu halimi kime anlatayım? dedi.
- 15 Susayım desem buna gücüm mü var, kendimi kuşatayım desem kuvvetim mi var?
- 16 Durumumu gizli tutayım ya da açık edeyim; sakın mi olayım ne yapayım söyleyin bana.
- 17 Söyleyeyim desem bunun bir sonu yok (her yere saçılır) toplamaya binde bir bile ihtimalim olmaz.
- 92a** 1 Eğer gizli tutmayı düşünsem canımı taşımaya ihtimalim yoktur.
- 2 Ne ruhu bedeninde ne de aklı başındaydı, (kendisiyle) böyle kavga gürültü edip duruyordu.
- 3 Bu şaşkınlığı her an canına kast ediyordu, insanlar da onun haline şaşıyordu.
- 4 Herkes onun durumundan haber sordu ama kimse onun cevabından bir şey anlamadı.
- 5 (Haber soranlara), sormayın, beni yandığım yeter daha fazla yakmayın, dedi.
- 6 Durumum anlatılacak bir şey değildir; o durumda olmayan kimse bunu bilemez.
- 7 Ya Rabbi, o eğlence meclisinde başına buyruk isteklerde bulunan ben miydim?
- 8 Eğer onu açıklamak istesem bu işe kim, nasıl ikna olacak?
- 9 Şaşkınlığım canımı ve harap olmuş bedenimi yakar, ben ne yapayım?

- 10 Kavuşmanın birliğinde dileğim o sevgiliyle birlikte olmaktı.
11 Ayrıldıktan sonra ise şaşkınlık üstüne şaşkınlık yaşıyorum.
12 Bu sonsuz ve çok tuhaf bir hayrettir, bunu kimseye nasip etme ya Rabbi.

13 **YOKLUK VE YOKSULLUK VADİSİNİN BEYANI**

14 Buradan geçtikten sonra yolda karşına fakirlik ve yokluktan başka bir şey gelmez.

15 Bu vadide sessizlikten başka bir şey yoktur; dilsiz, sağır ve akılsız olmaktan başka bir şey yoktur.

16 Çok derin denizlerin dalgaları göründü yüz bin alem o dalgalara boğuldu.

17 Denizinin rüzgarı doruğa çıktığı zaman dalgalar yüz bin resim çıkarır ortaya.

92b

1 İyi bakarsan dalgalardan başka varlığın olmadığını, bütün yokluğun denizden gayrı olduğunu görürsün.

2 Allah'ın varlığı sınırsız bir deniz gibidir, bu denizin dalgaları da onun bütün yarattıklarıdır.

3 Varlığın anlamını bilenler, on sekiz bin alem içinde her ne varsa, bunlara saygı duyar.

4 Görünüşündeki her şeyi ortaya koyar, suretindeki her şeye hürmet edilir.

5 Düzlük üzerinde garip yüz şekilleri; şekillere yüz binlerce garip boya vardır.

6 Bir denizi veya madeni farz et; ya da bir çölü veya gül bahçesini anla.

7 Yüz binlerce saf lale ve gülün, turgay(bir çeşit büyük çayır kuşu) ve bülbülü helak ettiği gibi...

8 Hem memleketleri ve beldeleri hayal et; hem de denizleri, kaynakları ve dağları...

- 9 Belki hem bunların devrinde hem de masivada (Allah'tan gayrisi) istek ve naz ederler.
- 10 Bunların zamanında dokuz kat gökte sabit duranlar ve hareket edenler hem de melekler topluluğu (vardır).
- 11 Adı olmayan bir melek dahi yoktur, bunları birer birer saymanın sonu gelmez.
- 12 Bir yıldız buldu, ki yeryüzünde ona eş olan daha büyük bir şey bulunmaz.
- 13-14 Kayınatın temeli; dört unsur, yedi gök, altı taraftan yüce ve nadide, bunların hepsinden şerefli insandır.
- 15 Sen bunu ya halk say ya da seçkin kişiler olarak anla.
- 16-17-18 İster iktidar sahibi sultanlar olsun ister itibarlı hükümdarlar; ister hakim, alim ya da din büyükleri olsun isterse dağınık yada toplu bir kavim; eğer veli ise halkın en mükemmelidir, peygamber ise Allah tarafından gönderilmiştir diye düşün.
- 19 Hepsinin, Allah'ın varlık denizinin dalgaları olduğunu bil, hem de varlığını dalga gibi görüp anla.
- 93a**
- 1 Hepsinin resmi (sureti), onlara ödünç verildi; onda geçicilik ve kalıcılıktan bir sıfat yoktur.
- 2 Denizi oynatmasıyla dalgalar ortaya çıkar, suretler de bu dalgalardan oluşur.
- 3 Dalgaların sahibi denizi yatıştırınca o dalgalardan (yani suretlerden) hiç eser kalmaz.
- 4 Akıl muhakemesi yapabilen herkes, ezelden geleceğe bunu böyle bilir.
- 5 Varlığı bulduğunda onu her ne zannedersen, gördüklerinin hiçbirinin varlığı yoktur (böyle bil).
- 6 Allah'tan başka herkes ölümlüdür; iyilik sahibi ve kalıcı olan yalnızca O'dur.
- 7 O'nun varlığının düzeni çok sağlamdır; devamlılığının alameti ise herkes tarafından kabul görmüştür.

8-9 Allah'tan başka her türlü kişi, örneğin ölümsüzlük suyunu içse yine deölümlü olacaktır, ama kişi devamlı olmak isterse kendini yok etmesi gereklidir.

10 HİKÂYE

11 Kendisine intisap edilen (bağlanılan) Şeyh Ebu Abbas Kassab, şüphesiz zamanın en büyük müşidiydi.

12 Yokluk vadisine adım atınca kendi varlığını öylece yok etti.

13 Onun tekkede oturduğu bir gün bütün sahabeler kendi yerlerini ona vermek istedi.

14 Burada edep yoksunu gereksizin biri tekkenin avlusuna usulsüz bir şekilde girdi.

15-16-17 Abdesthaneye doğru yöneldi; “ey tekke sakinleri, söylediklerimi iyi dinleyin, su doldurmak için ibrik hazırlayın, tuvalet yerini temizleyip sonra da kendim temizleneceğim” dedi.

93b

1 Saygıdeğer şeyh bu sözleri işitince “ibriği alın götürün” dedi.

2 Dervişlerden biri, nadide bir ibrik alıp su doldurdu ve ona götürdü.

3 O cinsi bozuk adam, ibriği kırdı “derhal yeni bir kap getir” dedi.

4 (Derviş) tekrar bir kap getirince adam onu da yere vurup kırdı.

5 Şeyh “yürüyün, ne kadar parçalanmış olsa da o ibriği getirin” dedi.

6 Getirdiklerinde o, her yerine taşla vurup bütün kapları baştan ayağa kırmıştı.

7 Geri kalanını getirip “bunların hepsini parçaladın” diye önüne koydular.

8 Senin önüne getirmekten tekkede kap-kacak kalmadı, (dediler).

9-10 Adam “eğer ibrik yoksa dönüp gidin de şeyhinize söyleyin, bu emrin sorumluluğundan kurtulana kadar derhal sakalımı hazır etsin” dedi.

11 Şeyh bu korkusuzca söylenen sözleri duyunca fırlayıp ayağa kalktı ve yanına gitti.

12-13 Ne güzel mutlu ve uğurlu ki, oğluna ne zaman sakal bırakırsan onu yıllarca uzatıp yıkayıp tararsa böyle zamanda bir işe yarayacaktır.

14 Derviş ona ilgi gösterip bu üzüntülü durumdan hemen çıktı.

15 Şeyh saf, temiz, iyi biriydi kadehi alıp avcuna koydu.

16 O taraf korkusuz bir gafildi belki de anlayışsız bir divaneydi.

17 Yokluk ayinini bu şekilde görünce tekrar bir söz söylemeye gücü kalmadı.

94a

1 Kendinden geçip yüzünü toprağa koyup şeyhin ayağına toprak gibi serildi.

2 Fani yolcu, ona bakınca benliğinden hiçbir eser bırakmadığını gördü.

3 (Kendindeki) bu eksik vasıfların hepsini tamamlayıp bakırı altınla değiştirdi.

4 Kişi renk suretten çıkmaz buna ulaşmak onun için mümkün değildir.

5 Ey fani, bu yok oluşu Allah'tan iste, O'nun yok etmesiyle sonsuzluğa ulaşabilirsin.

6 **HOCA BAHADDİN NAKŞİBENDİ'NİN KAMİL KİŞİNİN YOK OLUŞU ÜZERİNE BEYAN ETTİĞİ SÖZÜ**

7 Şeyh Bahaddin Nakşibedî yüce vasıflı çok saygıdeğer bir hocaydı.

8 Bu memlekete hükümdar olduğu için tahtını da yokluk ülkesi üzerine kurdu.

9 Kendi varlığını, Allah'ı bilen temiz bir pir ile kıyaslardı.

10 Servi ve gülün, diken ve çerçöpten üstün olduğu gibi o da kendini ondan üstün bulurdu.

11 Gözüne bir köpek leşi görününce yüzündeki o temizlik yok olmuştur.

12 Kendini onunla kıyasladı ve feryat ederek ağladı.

13 O, ben vefalı biri değilim, bununla beni bir tutmayın, dedi.

14 Onda Allah'a vefadan başka bir şey görünmez; bende de cefadan başka bir şey görünmez.

- 15 Böyle hükümler veren basiretli adam köpekle birlikte yolun önünden geçti.
- 16 Bu kıyaslama işini düzenleyen adam, toprağın üzerinde köpek izini gördü.
- 94b(1)** 17-1 Ben mi daha üstünüm yoksa bu iz mi? dedi, sonra yine kendi kendine, ey insafsız, o vefa ehlinin ayak izidir; sen vefasızlığa doğru salınarak yürürsün, dedi.
- 2 Sözü böyle bitirip yere kapanıp o (köpek) izine yüzünü sürdü.
- 3 Allah dostları varlıklarını böyle bitirdi; var olan her şeylerini bu yolla yok etti.
- 4 O ölüm kadehinden bir damla bile kalmayana kadar böyle içtiler.
- 5 Allah'ın varlığından sonsuzluğu bulup; vahdet kadehinden yüzünü gördüler.
- 6 Yokluk zümresine katıldıkları için Allah'a ulaştılar.
- 7 PERVANELERİN TOPLANDIĞI HAKİKAT MUMUNUN ŞERHİ**
- 8 Bir gece pervaneler toplandı, her biri mum ışığına ulaşmak için çaba gösterdiler.
- 9 Kanatlarını ateşe atıp muradımızın nurundan bir belirti istiyoruz, dediler.
- 10 Her ne bulursak onu gösterelim, açıklayıp aslını ortaya çıkaralım (dediler).
- 11 Bu söz söylenince biri kanatlarını açıp hemen mumu incelemeye gitti.
- 12 Bir yatak odasında toplananları gördü, mumu orada yakmışlardı.
- 13 (Mumun ışığından) gözünü nurlandırıp yandı ve onlara sözünü yaydı.
- 14 O söylüyordu fakat diğerleri haber alamıyordu, canlarına ondan bir eser yoktu.
- 15 (Mum) daha da alevlendikçe pervanenin sözü duyulmaz oldu, onu dinleyenler hiçbir yarar göremedi.

95a

- 16 Onun açıklaması çok fayda etmeyince yine bir pervane uçtu.
- 17 Mumun olduğu yere gidip yaklaştı, onun parlaklığına baktı.
- 1 Bu da yandığı için ne kadar açıklama yapsa da bu isteği, pervaneler topluluğuna ulaşamadı.
- 2 Yine bir tanesi bu işte haberci olmayı çok istedi, mumun halesinin etrafında döne döne yandı.
- 3 O da bu isteği yerine getiremedi, (o da bu zorluğu gideremedi) ondan da fayda göremediler.
- 4 Her biri o istek için acele edip onlar da aynı eziyeti çekti.
- 5 Mumun etrafında çok kanat çırpıyorlar, her biri kendi kolunu kanadını yaktı.
- 6 Her biri de yandıkça muradına ulaştı, bunu açıklaması zor anlatması yasaktır.
- 7 Kişi, alevi dille açıklayamaz, yanmayınca yanıklığın ne demek olduğunu bilmez.
- 8 Onlardan biri, incemeden haber buldu fakat ondan da eser kalmadı, kül oldu.
- 9 Kendini aleve endişesiz ve korkusuzca atınca ateş düştü, bütün organları aleve döndü.
- 10 O istediği için dileği ona göründü, ondan başka bir şey ortaya çıkmadı.
- 11 Bu arzusuyla yok olduğu için, o yoklukta tam istediği oldu.
- 12 O gerçekten haber aldı ve ondan bir daha asla nefes duyulmadı.
- 13 Başka pervanelerin durumuna baksa gönlüne bir iki yarar olur.
- 14 Bunlardan biri yanmayınca ona açıklık (ferahlık) gelmez, yanıp kül olmayınca muradına eremez.
- 15-16 Yokluk ateşine kendini atmazsa, o alevde varını yoğunu yakmazsa dilediği o ışığa ulaşamaz, kavuşma muradına eremez.
- 17 Yine bunlardan biri kendini kıvılcıma atıp kendini ateş denizinde boğdu.

95b

- 1 Konuşmaya imkanı kalmayınca söz söylemek sırrı imkansız bir hal aldı.
- 2 Burada yanmayınca ona iş açılmadı, o yandığında ise kimse halini bilmedi.
- 3 Ey fani, yokluk lafını söylemeyi bırak ve kavuşmayı ve arzularını yokluk ateşinde yak.
- 4-5 Vücudunda saç telinden cismine kadar hiçbir eser kalmayana dek, mum ateşinde pervane gibi dön, kendini alevlere divane gibi at.
- 6 Başkası bu macerayı bilmezse blimesin, onun bu dileği gerçekleşti.

7 **ŞEYH SÜFYAN SEVRÎ'NİN FENA (VADİSİNDEN) SONRA BEKA VADİSİNE GİTTİĞİNİ ANLATIR**

- 8 Şeyh Sevrî, Allah mekanını nurla doldursun, sahabelerin kendine bağlandığı bir şeyhti.
- 9 İlim irfan üzerine konuşurken bir öğrenci o pire soru sordu.
- 10 “Tanrıya ulaşmak isteyen birisi bu isteğine doğru nasıl yol alacak?”
- 11 (Pir) “bunun için bin tane yol vardır ki hepsinde de dert ve sıkıntı vardır” dedi.
- 12 Ateş ve nur ortada yedi denizdir, her birinin büyüklüğü ölçüsüzdür.
- 13 Bu denizlerden nereye gitmeye çalışsan bir balık gibi görünürsün.
- 14 Bir balık ne tarafa doğru nefes alsa iki dünyayı ve insanları yutar.

15 **KUŞLARIN FENA VADİSİNİ TAMAMLADIKTAN SONRA BEKA VADİSİNDEN İZLER BULMASI**

- 16 İstiğna denizinde yer bulup o yerde nazlı nazlı salındılar.
- 17 Bu yüz onun yüzüne peçe gibi örtüldü, soru ve cevaplar son buldu.

96a

- 1 Kuşlara bu sözden başka bir hal oldu, bu söze akıl ermez.
- 2 Hepsi bu zor işi anladı ki, o topluluğa yaraşır değilmiş.
- 3 Hepsi kendinden ümitsizdi, bu devam eden hüzne müptela oldular.

- 4 Bu söz varlığı helak ediciydi ki hepsinin vücutundan duman çıktı.
- 5 Bu işi öğrendikleri için korkudan o anda öldüler.
- 6 Ölenler ve öldürenlerden geriye kalanlar şaşkınlıkla yola devam ettiler.
- 7 Yıllarca dinlenmeden kanat çırpıyorlar, o beladan kaçmadılar.
- 8 Benliklerinden çıkana kadar aşağı yukarı bütün yolu bitirdiler.
- 9 Onca yola müsamaha gösterdiler, bu yüz bin dille bile doğru anlatılmaz.
- 10-11 Bu yol senin önüne gelse, sen o yola ulaşırsan o da ulaştığını görse, bilesin ki bu arzuda olanlar yolun eziyetlerinden çok sıkıntı çektiler.
- 12-13 Sonunda, o ağlayan topluluk, eziyet ve sıkıntı çekmekten tenleri yanarak canları eriyerek isteklerine az ya da çok ulaştı.
- 14 Yol uzundu ve sıkıntısı çoktu; bitmeyen derdi eziyeti ve şiddeti vardı.
- 15 Bazen o kuşlardan helak oldular bazen de dertlenip konuştular.
- 16 Onda, yolcunun ömrünü bitirecek yüz türlü dert ve sıkıntının zehirleri vardı.
- 17 Yeni sözlerin sınırı ve sonu olmadığı için sonradan meydana gelenler de kayboldu.
- 18 Yüz binlerce kuştan nicelerinin sonu yüzlerce sıkıntı çekmek oldu.
- 96b** 1 O yerde otuz kuş uçtu, tenlerinde canlılıktan eser kalmadı.
- 2 Bedenlerinde bir tane kanatları bile bütün kalmadı, kendi kendine kuruyan odun gibi parça parça oldular.
- 3-4 Bedenleri, yolun eziyetinden yorgun ve bertaraf; canları ise dert ve zorluklardan perişan bir vaziyette, o saygıdeğer zatı yerinde (tekkede) gördüler.
- 5 Akıllar, onun idrakinin genişliği karşısında çaresiz; dünya, onun çerçöpü karşısında ondan daha eksik kaldı.
- 6 İstiğna (aza kanaat etme) bulutundan yağmur yağıp gürültüyle yıldırım düşer etraf aydınlanır.
- 7 Dünyaya bela yağmuru yağsa o bela şimşeginden alem kül olur.

- 8 Yedi gök o zaman bir avuç toprak gibi olur, Sidre ve Tuba ağaçları çerçöpe döner.
- 9 Hepsi kendi hallerine şaşırды, çaresizlikten perişan oldular.
- 10 Orada nurlar saçan yüz güneşin, zerrenin yüzde birinden bile küçük olduğunu gördüler.
- 11 Her birinin kanadına ateş düşünce kendi hallerine, vah yazık, dediler.
- 12 Bu imkansız sevda, olmayacak hayaller kuran o otuz kuşa yol verdi.
- 13 Bu yolu tamamlamak için her an ölüm korkusuyla eziyet çektiler.
- 14 Bu dileğe ulaşmak için ömür geçer, dergahın büyüklüğü budur durböyledir.
- 15 Her nefeste ümitsizlik doğar bu da nice avarenin gönlünü bozar.
- 16 Bir nice başıboş avare kendi sıkıntılarına kurtuluş bulamaz.
- 17 Ne sevgili olup uçmaya güçleri vardı ne de dert üzre konmaya takatleri...
- 97a** 1 İzzet çavuşu, aniden pencereden devlet kuşu misali göründü.
- 2 Yüzlerce felaketin ipliğine düğümlenen o hastaları gördü, sersemledi.
- 3 Onların durumuyla ilgilendi, acaba bu topluluk nedir böyle, dedi.
- 4 Bin türlü belaya müptela olmuşlar, o beladan da ahtan başka bir payları yoktur.
- 5 Hepsi başsız, düzensiz ve şaşkın; itibarda ise her biri yerle yeksan olmuş.
- 6 Onlarda hor ve hakir olmaktan başka bir şey yoktur, bunlardan başka göze hiçbir şey görünmez.
- 7 Biz; manasız sözler söyleyen, çaresiz, değersiz, aşağılık ve zayıf bir topluluğuz, dediler.
- 8 Biz şaha ulaşmayı isteyip yolda ömrümüzü bitirdik, bu dergahı isteyip çok sıkıntılar çektik.
- 9 Biz (başında) şahı olmayan son derece büyük bir orduyduk, başında şah olmayan ordu olur mu?
- 10 Ömürlerimiz bu yolda çok zorluk çekti, yüz bin türlü alçaklık gördü.

- 11 İtaat eden yüz binlerce topluluk, kalabalık ve daha niceleri O'nun şahnının yanında acizdir.
- 12 Bu yola niyet edenler öldüler, kayboldular biz otuzumuz bu dergaha ulaşabildik.
- 13 Bizi bütün hayır ve şerlerden haberdar edecek şahımız meğer Simurg'muş.
- 14 Bu mana şahın gönlüne hoş gelse biz -nice perişan ve esirler- köle oluruz.
- 15-16 O çavuş, ey akılsız dostlar aklınıza bu hayal düşünce hepimizin hali perişan olmuş, dedi.
- 17 Siz hangi dille şahın adını ağzınıza alıyorsunuz, bu fikir gönlünüze nereden yol buldu?
- 18 Siz yolunu şaşırılmış küçük bir topluluksunuz ve bu karmaşıklığın korkusundan mutlu oluyorsunuz.
- 19 Hiçlik ile düşünmeden korkusuzca hareket edip kendinizi bir bütün zannediyorsunuz.

97b

- 1 Sizde ne sayı ne hesap ne de cisim var, varlığı suçluyorsunuz ama yoksunuz.
- 2 Gönlünüzde, baştan başa olmayacak hayaller var; iddia ettiğiniz şeylerin hepsi imkansız hükümlerdir.
- 3 Bu öyle bir bargahtır ki, yüz bin güneş kendisini bir zerre kadar bile açığa vuramaz.
- 4 Burada yüz binlerce hiddetli fil bile anında ölü bir sivrisineğe dönebilir.
- 5 Size orada ne varlık ne de yokluk vardır, belki varlığınız yokluğunuzdan daha kötüdür.
- 6 Boş sözler söylemeyin ve hızlıca geri dönün, eğer söyleyecek sözünüz varsa yolda konuşun.
- 7 Bu konuşmadan hepsinin akli gitti, güçsüz düşen dilleri konuşamaz oldu.
- 8 Şimdi hepsi ümitsizlik ve mahrumiyet ateşine yaklaştı, düşüp öldü.

- 9 Çektiğimiz eziyet ve şiddetlere yazık, dediler.
- 10 Bizim gibi harap olanlar, şaha nasıl yüksek ahlaklı görünecek?
- 11-12 Yazık, bunca çaba ve ümidimizin, sonsuz devlet arzularımızın hepsinin karşılığı; ümitsizlik, hasret ve sıkıntı oldu!
- 13 Acaba bizim gibi, gayret arzusundan aldanmış, hüznü bir topluluk var mıdır?

14 **HÜTHÜT'ÜN DOĞRU YOLU GÖSTERMESİ ÜZERİNE FENA (VADİSİNİN) ÜMİTSİZLİĞİNDEN KUŞLARA KUVVET GELMESİ**

- 15 Hüthüt, ey ülkesinden evinden olan çaresiz sürü, dedi.
- 16 Şahın lütuflarından ümitsiz olmayın, onun özelliklerinden biri cömertliktir.
- 17 Ona kavuşmayı istemek güçse, onun sevdasının uğruna ölmek bile hoştur.
- 98a 1 Bize böyle umutla el verdiği için onun dergahında oturacak yer bulduk.
- 2 Hepimiz onun aşkı için öldüğünde bu mutluluk bizlere yüksek bir makam olacaktır.
- 3-4 Hepsi aşıklığını belli ederek Hüthüt'e; ey hikmet sahibi, bu sıkıntılar yüzünden adımız sanımız battı, emirlerini kabul ediyoruz, dediler.
- 5 Nereye uçarsan peşinden ayrılmayız, ne emredersen ona uygunsuzluk etmeyiz.
- 6 Her ne kadar uzak uzak desen de, ayrılık sıkıntısı kavuşma zamanına ulaştı, (dediler).
- 7 Hüthüt, soğuk ve duygusuz olmayın, incindiğinizi çok belli etmeyin, dedi.
- 8 Biz bu yola niyet ettik, bu yolda yüz sıkıntı çekmeye karar verdik.
- 9 Bu gidişten maksat yine şah idi, istenilen yer ise yine bu dergahtı.

- 10 Bu maksada ulaştığımız zaman, kendimizi bu arzudan uzak tutacağımız zannetmeyin.
- 11 Bir aşık, aşkıyla olgunlaşır; onun için ayrılık da kavuşma da denktir.
- 12 Sevgilinin dileği (gönlündeki) murattır, o her ne isterse onun muradı odur.
- 13 Eğer siz ona kavuşamadıysanız, bir cemaate bağlı değil misiniz?
- 14 Her kim ki onu anarken can verse bu ölümdede sonsuz bir yaşam vardır.

15 HİKÂYE

- 16 Bir kişi ölde Mecnun'u gördü, Mecnun durmadan konuşuyordu.
- 17 (Adam), kiminle konuşuyorsun? dedi, (Mecnun), Leyla ile koşuyorum ey bahtı uğurlu, diye cevap verdi.
- 18 (Adam), onunla aranda hayli yol var herhalde, dedi; (Mecnun), o benim canımdadır ey gafil, diye cevap verdi.
- 19 Onu anmak bile canıma mutluluk verir, yol uzak diye onu unutmak olur mu?

98b

- 1 Kim ki aşkına değer verip onu olgunlaştırırsa, sevgilisinin varlığı, o kişinin yanında olur.
- 2 Sizde aşktan söz varsa, ondan şarap tortusu gelse bile eğlenerek için.

3 KUşLARIN GEÇİCİ DÜNYADAN SONSUZLUĞA ULAşMALARININ BEYANI VE İFADESİ

- 4 O misafirler pekçok deniz ve topraktan geçip bu isteği, sınınlacak yer kıldılar.
- 5 Gece ve gündüz yol yürümekten yorulmayın, her ne sıkıntı gelirse gelsin yüz çevirmeyin.
- 6-7 Onlar isteklerine ulaştıkları için, yolun sahibi, o yenilmiş topluluğa ululuk sözlerini söyledi, zavallı kuşlar kılımı bile kıpırdatmadı.
- 8 Gerçi bir kısmı, Hüthüt doğru yolu açıklayıp anlatırken korktuğunu belli etti.

- 9 Onları ümitsizlik ve korku içinde koymadı, hemen bir macera ile dini öğüt verdi.
- 10 Bu ince manaları anlayan canlara zor işler kolay oldu.
- 11 Bu doğruluk ve bağlılık onlara yar oldu, bu iki işin talepte faydası var.
- 12 O alçak topluluk, ululuktan tasalanmasın diye Hüthüt onlara hep yol gösterdi.
- 13 Hem onlarda mertlik vardı, hem de yol göstericide bilgelik vardı.
- 14 Doğruluk ve bağlılık ile ikinci fenada sevgiliyi onlara tanıttı.
- 15-16 Kavuşma bağının ululuk rüzgarı ile Mesih'in kutsal nefesinin rüzgarı esti, her perde bir yüz örtüsüydü, her tarafı açtı perdesiz bıraktı.

99a

- 17 Nuru ve karanlığından her taraf örtülü, kim varsa hepsi bir tarafa atıldı.
- 1 Kavuşma bağında eğlence ve istek gülü, hafif bir rüzgarla can bulup açtı.
- 2 Akıllarından o ümitsizlik gitti, kavuşunca artık yüzlerini istek ve sevince döndürdüler.
- 3 O gül bahçesinde her gül bir ayna idi, kim ne tarafa baksa, güller karşısındaydı.
- 4 Ondan başka hem nur ve saflık vardı hem de açıklık ve gizlilik...
- 5 Kim bu aynada eline baksa saf ve parlak bir suda bakıyomuş gibi olur.
- 6 Bakıldığında ayna ve su birbirinin aksi gibi tel tel görünürdü.
- 7 O otuz kuş ile çektikleri sıkıntı ve eziyetin durumu da böyleydi.
- 8 Meğer Simurg'un yüzü görünmüş, bu fenalardan sonsuzluğa ulaşmışlar.
- 9 Ne tarafa baksalar onu gördüler, Allah Allah bu söz ne gariptir.
- 10 Otuz kuş Simurg'u görmek istedi ve kendilerini gördüler.
- 11 Men aref sırrı (kim kendini bildiyse Allah'ı bildi demektir) burada ortaya çıktı, sedefin inci olduğunu göründü.
- 12 Ey gönül, kuşların dili, işte bu ince mana, gizli anlam ve imadır.

- 13 Gerçi bu sözde de kapalı bir anlatım vardır, bu gizli mana, nefis terbiyesiyle aydınlanacaktır.
- 14 Nefsi terbiye etmek, hayvanlığı def edeceği için kişide nefisle ilgili şeyler yok olacaktır.
- 15 Sen uygunsuzlukları bu mana ile bırak, sende ruhaniyetten başka bir şey kalmayacak.
- 16 İnsanın kötü ahlakı bir tarafa bırakacak kadar şerefi vardır.
- 17 Firavunluğun izinden giden olmasa onda Musevi alametinde başka bir şey kalmaz.
- 99b** 1-2-3 Şeref hazinesine sahip olup Ebu Cehilliğin suretini yok etse, onun şanı da vahdet miracına yükselen, Allah ile beraber olma sırrından haber veren, varlıkla yokluktan haberdar olan Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed gibi olur.
- 4 Kavuşmanın nurundan gözler öyle parlar, benlik ve senlik aradan kalkar.
- 5 Allah'ın varlık denizinin dalgaları ortaya çıkar, dalgaların denize vurmasında ne zarar vardır ki?
- 6-7 Onun varlığından su deniz oldu, ister dalgalı olsun ister dalgasız, dalgalara sudan ayrı bir varlık yoktur, onlara var ve yok her ne varsa denizledir.
- 8-9-10-11 Bunu eğer güzelce hayal etsen ya da işin sırrını etraflıca düşünsen, Allah'ın sıfatları ile donansan, bilgili bir zihne karar versen, her ne istiyorsan ona ulaştığını ve senden başka var olan hiçbir şeyin olmadığını kısacası hepsini etraflıca bilecek ve varlığın şekillerini yorumlayacaksın.
- 12 Kendi varlığını düşün ve her ne istersen kendinden iste!
- 13 Ağaçlık sulu bir bahçede nadide bir kuşsun, yücelik bağında temiz ve paksın.
- 14-15 Fakat Simurg'u isteyen o kuşlar topluluğu, yolda nefislerini terbiye ettiği için bunu mümkün kılıp o isteklerine kavuştular.

100a

- 16 Bu sende henüz düşünce halinde mevcuttur, fiile dönüştüğünde isteğinin ilacı olacaktır.
- 17 Eğer kendini kıl ucu kadar söz kabul etmezsen (varsaymazsan) darağacında sallanırken sabır göstermen gerekir.
- 1 Kim bu manadan haberdar olursa bil ki, söz söylemeye dili olmayacak, kesilecek.
- 2 Söz başka mânâ başkadır, sözle meşgul olan mânâyı hatırlamaz.
- 3 Böyle bir mânâ bana apaçık göründü, ben de onu Kuşların Dili'yle anlattım.
- 4 Bu anlatılarda ortaklık bulmadım, kimsenin bilmediği bir mânâ ortaya koymadım.
- 5 Kuş dilini bilen sözlerimi anlar, anladıktan sonra ziyadesiyle korkuyakapılır.
- 6 Anlayışlı gözü açık kuş, bu sözle ne demek istendiğini anladı.
- 7 Bu hadis dilsizlerin dilidir, bütün sözlerin en zorudur.
- 8 Anlayan açıklayamaz, dilinden başka bir felaket ulaşmaz.
- 9 Ey Allah'ım, ben bu sözleri söyleyip tövbe ettim, söylemediğim sözlerden sana sığındım.
- 10 Bunları kendi sözlerimle inşa etmedim, Attar'ın sırlarını açıkladım.
- 11 İnce mânânın afetinden sen koru, ardından gittiğim kişiyi gözet.
- 12 Ben yanlışlık yaptıysam bu onun yanlışlığı değildir; o, kalemini sayfalarakusursuzca sürdü, yanlış yapmadı.
- 13 Sözlerimin tabiatında yanlışlık varsa kamil mürşidin (Attar'ın) sözüne sığın.
- 14 Onun peşi sıra gidip senden söz ettim, özrümü kabul edip kusurlarımı bağışla.
- 15 **HİKÂYE**
- 16 Birinin sevdasından sürekli inleyen perişan halli bir divane vardı.
- 17 Gönül alıcı samimi nazlarıyla beğenilen bir devran afeti (güzeli) vardı.

100b

- 1 Melekler ve periler güzellikte ona yenikti, ay ve güneş onun yanında hiç güzel görünmezdi.
- 2 Güzelliğinden alemde, ülkede ve şehirde onun kavgası edilir.
- 3 Güzelliğinin lütufları gerçi sayısızdı fakat (özellikle) iki iş ile bilinirdi.
- 4 Biri olgunluk, bilim ve incelikte diğeri de eziyet ettiği zaman bunun şiddetinde.
- 5 Bir gün o divane aşık sevgilisini düşünüyordu.
- 6 Yanağına gül derdi, boyuna servi, görünüşüne tavus kuşu derdi, yürüyüşüne sülün.
- 7 Böyle düşünüp güzel güzel anlatırken ay gibi güzel sevgili geldi.
- 8 Pusuya durup sözlerin hepsini işitti sonra da yürüyüp onun yanına gitti.
- 9 Tarifin kinayelidir, bu tarifinle bana çok ayıp ettin, dedi.
- 10 Boyuma servi dedin, servide benim boyum gibi naz eda var mıdır?
- 11 Yanağıma gül diyip herkese böyle duyurdun, gülde böyle belalı kaş ve göz var mıdır?
- 12 Görünüşüme tavus gibi dedin, hangi tavus aklını başından alır?
- 13 Yürüyüşüme sülün gibi dedin, hangi sülün insanların ölümüne sebep olmuş?
- 14 Aşık, sevgilinin söylediklerini dikkatle dinledi, cevap verirken çaresiz kaldı.
- 15 Hata ettim mahcubum, özelliklerini söylerken suçlu bir köleydim, dedi.
- 16 İşte o zaman ay gibi güzel sevgili çok öfkeleni ve derhal o kapıdan kayboldu.

101a(1)

- 17-1 Divane aşık yere kapanıp yalvardı, ey güzelliğinden meleklerin ve perilerin mahcup olduğu güzel, ben ne dediysem sana olan sevgim, samimiyetim ve dostluğumdandı, dedi.
- 2 O sözlerde şikayetten, kötü sözden, başa kakmadan ve kinayeden eser yoktu, (dedi).

3-4 Vasıflarını söylerken acaba bir kusur mu işledim, bu anlattıklarımı lutfedip sormasan, cahilliğime versen, hepsini tecrübesizliğimden ve bilgisizliğimden bilsen.

5 Beni öldürmek sana zahmet verir, zaten bu utanç bu deliyi öldürür.

6 Divane kendi eksiklerine rıza gösterdi, sevgili de lutfedip onun kanından geçti (bağışladı).

7 HİKÂYE

8-9-10 Hoca Abdullah Ensarî, ki o bu yol ehlinin mürşidiydi, şöyle dedi: Ey temiz inançlı, kişi sazın ahengini hazırlayıp o düzenle de hoş nağmeli şarkılar düzse bu saz ve şarkılardan muradı Allah'ı anmaktır.

11 Kur'an tilavetini gözetip okumak, gaflet ahengini okumaktan daha iyidir.

12 Güzel ve kaideli seslerden nağmelerden haberdarsa bil ki ibadet vak-tinde yolundan sapmıştır.

13 KENDİ KUSURLARI İÇİN AF DİLEMELERİ VE GÜNAHLARI İÇİN RAHMET İSTEMELERİ

14 Ey yokluktan bütüne her şeyi cömertlikle yaratan, bütün cömertlik ehline bol bol veren (Allah'ım).

15 İyiliğinin ve affının sınırı ve sonu yoktur, ikramının ve nimetlerinin sayısı hesabı yoktur.

16 Her ne ki itibarını yazarken aldaticı olduysam günah işledim.

17-18 Ben ne kadar büyük alim olsam, kalemler yıllarca özelliklerini yazsalar, merhametten geri dönseler, çaresizliği kabul etmek gerektir.

101b

1 Perişan halli divane fani, senden nice boş sözler anlattı.

2 Yanlış ve kusurlarını cömertliğiyle bağışla, amel defterini ortadan kaldır.

3 Ben her ne yazdıysam onda seni anlattım, senden başkasını yazmadım, anlatmadım.

- 4 Eksik ya da fazla, gerçek ya da yalan her ne söylediysem senden söz ettim.
- 5 Onca sırrın bana açık oldu ben de bunu Kuşların Dili'yle anlattım.
- 6-7 Boğazlanmış bir kuş gibi kendimden geçmemin, kuş diliyle yalvarmamın sebebi, bütün kuşların bu süslü mânâ ve söyleyişlere rastlayamamasıdır.
- 8 Ecnebi karganın bitmeyen sesi bile bülbüle yüz destan gibi gelir.
- 9 Bütün kuşların sesi, güzel ve gönlü cezbedici değildir.
- 10 Onların nağmelerinden söz ettim, tabii hepsinin makamı bir değildir.
- 11 Eğer papağan ve doğan konuşursa her birisinden başka bir mantık çıkar.
- 12 Onların anlatımında farklılık vardır, biri yaratıcıysa öteki puttur.
- 13 Birisinde şüphe olsa diğeri şüphesizdir, birinde inkar varsa diğeri iman vardır.
- 14 Fânî'nin inkarla ya da imanla işi yoktur, çünkü o, her ne dediyse senden demiştir.
- 15 Sen, o yokluk meclisinde içki içenin yanlışlarını ört.
- 16 Yokluk kadehini onun nasibi kıldığın gibi yine sonsuzluğun saadetini vermesini de bil.
- 17 Ey Fânî, yine tuhaf sözler söyledin, Kuşların Dili'ni garip bir şekilde açıkladın.

102a

- 1 **ŞAHİN ÖZELLİKLERİ VE KENDİNİN ONUN YOLUNDAN GİTMESİNİN BEYANI**
- 2 Süleyman peygamber, kuşların diline rehberlik ediyordu.
- 3 Süleyman peygamberin veziri Asaf, bunu ondan öğrendi ve kimseye bildirmedii.
- 4 O ikisinden başkası anlamadığı için kimse bunu bilmedi.

- 5-6 Hızla dönen felekte ta binlerce yıl ciddiyet ve çalışmayla dünyayı dolayıp kutlu bir bahta sahip, hızlı uçan, çabuk konuşan, keskin zekalı bir kuşu anlattı.
- 7 O kuş ki, Kaf dağının Anka'sı gibidir, bütün kuşlar dilinin alimidir.
- 8 Tavırları doğruluk mumundan mürşitlerin, bilginlerin, evliyaların gönlüne ışık saçar.
- 9 Hakikatlerin sırrını açmakta eşsizdir, hakikat ehli onun sözlerinden faydalanır.
- 10 Onun davranışları irfan ehlinin davranışları gibidir, o marifet pazarında satıcıdır.
- 11 Bu gül bahçesine giren kuşlar o söyleyiciden hitabeti öğrendi.
- 12 Onun kuş diliyle konuşma yeteneği, Süleyman peyamberden, onun veziri Asaf'tan bile daha iyiydi.
- 13 Onlar bu sözü anladılar ama halka bir yarar sağlamadı.
- 14 Hepsinin sözünü söyledi, Kuşların Dili'ni ortaya koydu.
- 15 Ben bu dilin açıklmasını olduğu gibi yazdım, ilahi sırların açıklamasını yaptım.
- 16 Sondan ve başlangıçtan ince sözler söyledim, tıpkı gizli hazinenin cevherlerinin saçılması gibi...
- 17 Zaman, cebini cevherle doldurdu ve devrin insanları bundan faydalandı.
- 18 Hazineden bu tılsım açıldı ve her dilenciye (isteyene) bu cevherlerden bir pay düştü.
- 19 Hurşid gibi, faydasını herkese dağıttı; Cemşid'in kadehi gibi herkesi davet etti.

102b

- 1 Dili söz söylemekten suskunlaşan, dudağı kuruyan herkes bu kadehten içti.
- 2 Sözlerini herkese, konuşan bir papağan gibi kuş diliyle beyan etti.
- 3 Halk, Farsça söylenen bu ince mânâlı sözleri anladı.

- 4-5 Yoksul Türk halkından başkaları, ki onlarda anlayış genişliği oldukça azdır, bu mutluluktan mahrum kaldılar.
- 6 Hepsinin eli de kuşla doludur fakat biri de kuş dilini anlamaz.
- 7 Benim işim aktar dükkanında yaz kış şeker ve tatlı satmaktır.
- 8 Belki de o dükkanda benim hünerim papağan gibi şeker kırmaktır.
- 9 Kim bana kuş diliyle seslense ona papağan gibi cevap verirdim.
- 10-11 Belki mukaddes ruhunun konuşkan kuşu yükseklerden gelip gönlümü kuş dilinin zorluklarından doğru yola ulaştırıp o dilde beni üstad etti.
- 12 Bu sebeple o dilde olgunluğa ulaştım ve (eseri) Türk dilinde kaleme aldım.
- 13 Sözlerimi, güzel sesli bir kuşun sarhoş ediciliği gibi daha çok Türkçe yazdım.
- 14 Bülbülün anlatılacak bin tane hikâyesi var, her bir hikâyede de bin feryat var.
- 15 (Bülbülün) o hikâyeleri, feryat ve figanları ise hep güle olan arzusun-dandır.
- 16 Bülbülün bin feryadının her bir nağmesinde de bin hikâye vardır.
- 17 İşte ben bu gül bahçesinde sarhoş gibi söyledim, sözün ezgisi öyle kuvvetliydi.
- 18 Yabancı kuşlar ne kadar ağlayıp inlese de onda bir kusur bulamazlar.
- 19 Bu yardım şeyhin ruhundan yetişti ve bu bülbülün sözleri sayısız oldu.
- 20 Kişi bu (sözlerin) uygunluklarına baksa, bunda Kaknus'un (Şark ma-sallarındaki gagası delikli, türlü sesler çıkaran kuş) işinden çok ben-zerlikler bulur.

21 HİKÂYE

103a

- 1 Hint ülkesinde gezip dinlenen, Kaknus dedikleri, görülmemiş bir kuş vardı.
- 2 Görünüşü güzel, çehresi güçlü, her bir kanadı farklı renk ve desende idi.

- 3 Gagasındaki delikler çok fazlaydı bu da gagasına hayret verici bir görünümlü kazandıyordu.
 - 4 Bu cezbedici kuş, gönle ferahlık veren nağmesini çekince gagasının her bir deliğinden bir ses çıkardı.
 - 5 Gagasının deliklerinden ne zaman ses çıkarsa bunu duyanların aklı başından giderdi.
 - 6 Hiçbir kuş ona ulaşamaz, onun eşi ve benzeri de yoktur.
 - 7 O bir ormanı kendine yurt edinmiş, her ağaç başını evi bellemiş.
 - 8 Sesleri kulağına kelince filozof o tarafa geçti.
 - 9 Çeşitli güzel sesler duydu, ondan müzik ilminin tarzını öğrendi.
 - 10 Onun ömrü ormanda uzun olurmuş, ömrü boyunca işi odun toplamakmış.
 - 11 O odunlar ister yaş olsun ister kuru farketmez çünkü onun harmanı çok büyüktür.
 - 12 Ömrü boyunca o yerde oturur, nice yıllar harmanını toplarmış.
 - 13 Bu güzel sesli kuş, çok kederli bir ezgiyle gönül cezbeden sesler çıkarırmış.
 - 14 Kuşlar ve yabani hayvanlar bu sesi duyunca toplanırlarmış.
 - 15 O dertli topluluk, (kuşun) söyleyiş tarzından dermansız kalıp helak olurmuş.
 - 16 (O güzel) sesi kesildi ve sonra ateşli garip bir ses çıkardı.
 - 17 Yaşadığı, yurt edindiği o harmana ateş düşmüştü.
 - 18 O ateş, sanki çerçöpe yıldırım düşmüş gibi feleklere de öylece düşmüştü.
- 103b**
- 1 O ateş yandıkça kuş da yanıyor, kanatları yapraklar gibi yanıp kavruluyordu.
 - 2 Hem kendi hem de o odunlar kül oldu, o yanıktan yüz binlerce parçası gül oldu.
 - 3 O küller dağ gibi yığıldığı için küllerin arasında bir Kaknus yavrusu saklı kalmış.

- 4 Küllerin arasından usulca kimıldanıp zinet ve süsleriyle kanat çırdtı.
- 5 O ormanı görüp heves edince odun toplamaya karar verdi.
- 6 O da ömrünü odun toplamaya vermiş, o iş sırasında da gönül çeken sesler çıkarırmış.
- 7 Onun sonunda da ateş olsa, yine de atasının yaptığını yaparmış.
- 8-9 Ömrünü güzel seslerle geçiren o ilk kuş, o sesler arasında gönül alıcı, kuşların ve vahşi hayvanların arzuladığı bir ses çıkardı.
- 10 Hepsi o helak edici sestten öldü, harman ve onun sahibi gibi kül oldu.
- 11 O ki, o küllerin içinden ince bir kor parçası gibi çıktı, hatta ince korların içinden de semender gibi çıktı.
- 12 İlk kuşa her ne kadar şan varsa buna da ondan bir nişan oldu.
- 13 Bu da onun kadar odun toplamış, ömrünün sonuna ulaşmış.
- 14 Zamanın gül bahçelerinde her türlü kuş vardı, yalnız kuşlar ve vahşi hayvanlar yoktu.
- 15 Allah'ın bütün gizli sırlarının çıkması gibi gagasından bin tane ses çıktı.
- 16 Kendine ve harmana ateş salıp hem kendini hem de başkalarını yaktı.
- 17 Ben, o atadır ben de oğluyum, o yüce vasıflı şahtır ben de bir köleyim, demem.
- 18-19 Kim bu ateşte önce nefesini yakıp sonra bütün aleme o ateşi salsa, o dünyayı yakan ateşten bir sıcaklık görmez (yanmaz).

104a

- 1 Kuş dilinin söyleyişlerini ortaya koyup hem kendimin hem de başkalarının yanacağını bildim.
- 2 Atamın zamanından her ne gördüysem onlar bana öğretici oldu.
- 3 Hem alemi hem de kendimi yaktım, kuş dilinden başka söz söylemedim.
- 4 Bütün ümidim, bu fena ateşin bütün yananlara sonsuzluk vermesidir.

5 **TALEP YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ**

6 Ey (bu yolun) hizmetçisi, sen hem isteyensin hem istenilen hem de muhabbet ehlinin sevgilisisin.

7 İki dünyanın bütün isteyenleri artık senden istemeye çekinir.

8 Senden başka ister melek olsun ister peri, istemekten geri kalmayacaktır.

9 Sensiz cenneti, Kevser'i, Tuba'yı ve hurileri istemek eksikliklidir.

10 Canımı ve gönlümü sana talip et, arzularımı derdin ve aşkına yönelt.

11 Bana hem isteme zevkini hem de isteğime ulaşmayı nasip et.

12 Senden başka her şeyi gönlümden sil at, adın geçince gönlüme huzur dolsun.

13 **TEMSİL**

14 Bir mürit Kabe'yi görmeye niyet etti, Bayezid o müridi Bestam'da gördü.

15 O, şeyhi görmekle şereflendi ve Kabe'ye doğru yola koyuldu.

16 Hac görevi o acemiye kolay olmuş ve dönerken yine Bestam'a uğramış.

17 Fani yolcu, hürmet ve arzuyla müşşidin hizmetinde benzerlerinden üstün oldu.

104b

1 Şey onu görünce, ey yolcu kavuşmayı dileyip dergah yolunda gezinisin, dedi.

2 Bize Beytullah'tan bir nişan söyle, bu bilgili müşşitten çıktı.

3 Gördüğüm ev oldukça yüksekti, evin sahibi de evliya halli biriydi, dedi.

4-5 O haberdar şeyh, hacıya; ey Talep'ten hiç haber bulamayan, evde sahip yoldaki arkadaşındır, yürüdüğün yolun her adımından haberdar ol, (dedi).

6 Seni evine ulaştıran, götüreren ve getiren O'ydu.

- 7 Sen isteyendin ama çabalamanda eksikler vardı, bu güçten haberin yoktu.
- 8 Ya Rab, bu Talep'te beni olgunluğa eriştir, isteklerimden habersiz etme.
- 9 Ben yol arkadaşı isterim de bana bunu kim verir, beni o yol arkadaşından haberdar et.

10 AŞK YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ

- 11 Ey gönlünü aşkıdan aydınlaatan, ayrılık dikenliğini gül bahçesine çeviren.
- 12 Ay ve güneş aşkın ateşinden parlar, onlardan gece ve gündüz nur saçılır.
- 13 Aşkın yıldırımını, mutlu ya da yıkık bütün canlara alevinden ateş düşürür.
- 14 Aşkın parıltısı bir yıldız gibidir, sırrı ise çok temiz cevher gibidir.
- 15 Canıma o yıldız ile nur saç, gönlüme bu cevherden ışık ver.
- 16 Aşkın şarabından gönlümü, devamlı şarap içen biri gibi sarhoş et.
- 17 Bu şarap ile aklımı başımdan al beni sana kavuştur.

105a

- 1 **TEMSİL**
- 2 Amirli Kays'ı aşk zayıf düşürdü, aklını kaybettirdi.
- 3 Leyla'nın aşkına yenik düşmüştü, güya istenen bu, isteyen oydu.
- 4 Aşkta öyle dalgındı ki şüphesiz Leyla gibiydi.
- 5 Bir gün birisi 'adın ne' diye sordu, Leyla, diyince de, 'kanıtın nedir' dedi.
- 6 Leyla zaten ben olmuşum bunu kanıtlamaya gerek yoktur, dedi.
- 7 Senin için şüphe vardır benim içinse şüphesizdir, böyle aşıklığa yüz bin kere aferin.
- 8 Ya Rab, beni aşk ateşinde yak, aşkın birliğinde sevgili kıl.

- 9 Bana aşk dalgınlığını öyle bir nasip et ki, benliğimle olan yakınlık azalsın.
- 10 Fânî'ni aşk içre yok eyle sonra aşkınla tekrar var et!

11 **MARİFET YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ**

- 12-13 Ey insanları marifet kaynağı gibi yaratıp gönüllerini bu marifetin kainatı eyleyen (Rabbim), her kime marifet verdiysen isimlerini arif ayledin.
- 14 Kimi marifetle vasıflandırdıysan onlara çeşitli durumlar verdin.
- 15 Her kişinin yolculuğunu onun olgunluğuna göre şekillendirdin, yakınlığını da onun durumlarına göre belirledin.
- 16 Bu çöl yolunu sayısızca kıldın öyle ki yolcusunun haddi hesabı yok.
- 17 Ya Rab, Marifet'te o yola hangi yolcu girerse onu sana ulaştır.
- 105b 1 Başiboş Fânî'ni o yola ilet, yolu tamamlayıp kavuşmayı nasip et.

2 **TEMSİL**

- 3 Bir yolcu bir şeyhin yanına gitti, şeyh o bilgili yolcuya baktı.
- 4 Ona ayrıcalık tanıdı ve her ne istersen hazır edeceğim, dedi.
- 5 Yolcu, Tanrıyı tanıyana kadar ondan başkasından ümitsizdim, dedi.
- 6 Bu geçici dünyada, O'nun uygun görüdüğünden başkasını istemeye ne gerek var?
- 7 Eğer gerek olsa bile zaten Allah verir, bu işte sana kim muhtaçtır ki?
- 8 Ya Rab, o yolcuya verdiğin özellikler gibi Fânî'ye de o marifeti nasip et.
- 9 Cahillik, eziyet ve zulümden çukura it, hem kendime hem de sana arif et.

10 **İSTİĞNA (KANAAT) YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ**

- 11 Ey etrafı yüz felekten bile daha geniş, kapısı bin Satürn gezegeninden daha yüksek olan (Allah'ım).
- 12 Felek ve yıldızlar senin yanında nedir, onların varlığı eksiksiz olsa da(senin yanında) yok gibi olurlar.
- 13 Onların yerlerini değiştirmek için alim gelse bile senin zatına kıl ucu kadar uygunsuzluk bulamaz.
- 14 Bu nasıl bir büyüklüktür, Allah Allah bu istiğna nedir böyle?
- 15 Huzurunda, topal karınca ya da ormanların aslanı olsa da fark etmez, hesap birdir.
- 16 Ben ormanların aslanı değilim topal bir karıncayım, belki benden ona yüz utanma ve ayıp vardır.
- 17 Bu dermansızın gözü tok kıl, feryadıma yetiş, senden başkasına muhtaç etme!

106a

1 **TEMSİL**

- 2 Nemrut, Hz. Halil'i ateşe atmak için mancınık hazırladı.
- 3 Dağ gibi odunları ateşe verdiler, alevleri tüm dünyaya uzandı.
- 4 Aşk yoluna düşen Allah'ın Halil'ini ateşe attılar.
- 5-6-7 Hz. Halil ateşe atılacağı sırada, emrolundu ve Hz. Cebrail yetişti, Ey Halil iyilik ve ihсандan ihtiyacın kimedir söyle isteğin her neyse hazır edeyim, dedi.
- 8 (Hz. Halil), o ateşi bana nasip eden ihtiyacımın ne olduğunu da bilir, dedi.
- 9 Ta ki O bana bir ayrıcalık sağlayana kadar sana ihtiyacım yoktur dedi.
- 10 Bütün durumlarda sadece sana muhtaç olayım, elden sadece gönül tokluğu nasibim olsun.

11 **HAYRET YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ**

12-13 Ey huzurunda akılların hayran kaldığı (Allah'ım), senden başka her şey sana hayrandır, herkes şaşkınlıklar içindedir.

14 Her şeyi kavrayan aklının kapısında hayretle durduk, kapıda duran (elbet sen değildin) her biri senin sıfatındı.

15 Dünyanda her bir iplik parlak, aklın boynunda şaşkınlıktan büyük bir ip vardır.

16 İlim ve akıl ahilleri kudretin karşısında zayıftır, her birinin şaşkınlığı çok fazladır.

17 İşte bu Hayret yolunun zorluklarından bana yardımcı ol, bu hayranlıktan yolumu gözet.

106b

1 Hayret'te beni şaşkınlık içinde koyma, senin vuslatına ermeyi bana kolaylaştır.

2 **TEMSİL**

3 İtibarsız düşkün bir aşık vardı, insaniyetsiz birinin aşkına esir olmuştu.

4 Bu garip, o üzüntüden ne kadar yansa da sevgilinin yüzünü görme şansı nasip olmadı.

5 Günlerini kavuşmanın yadıyla, ayrılığın üzüntüsüyle, hasretle geçirirdi.

6 Haddinden fazla sıkıntı ve zayıflık çektiği için bedeninde birden bire hastalık oldu.

7 Gönlü sevgiliden yana ümitsizdi, canındaki keder ateşinin sonu yoktu.

8-9 O yeni yetişmiş huri yüzlü sevgili, ya Rab benim muradım, gönlümün kederini söylediğimde bana bakıp hemen yanımda olmasıdır, dedi.

10 Sevgilisine şikayetler edip halkın durumuna merhamet eyledi.

11 Onu kaldırıp dermansız aşığın yanına getirdiler.

12 Sevgili geldi daha önce aşığın kalbini talan ettiği için ona yalvardı.

13 Gözlerini aşığa dikip gönlünde ne varsa hepsini söyle, dedi.

- 14 Hem bedeninin zayıflıktan halsiz düştü hem de dilin hayranlıktan konuşamaz oldu.
- 15 Durumunun sıkıntısını anlatan kişi suskunlaştı, şaşkınlık aklını başından aldı.
- 16 Akli başına geldiğinde sevgili gitmişti, zayıf bedenine amansızlık geldi.
- 17 O düşkün çaresiz şaşkınlığından bir söz bile söyleyemeden can verdi.

107a

1 TEVHİT YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ

- 2 Allah'ın birliğine katıksız bir şekilde teslim olan yalnızlar O'nu zevkle söyledi.
- 3 Kim ki tevhide inanır onu kavrarsa bütün sebeplerden, oyalanmalardan kendisini uzaklaştırır.
- 4 Kim de benliğinden arayışı (kaygıyı) bırakırsa tevhidini dosdoğru tamamlamış olur.
- 5 Kim ki inandığı tevhidi bozup açarsa, övgüyle küfrü bir kılmış olur.
- 6 Onu birlik yoluna sevk ettin, kendin kaldın diğerlerini sürgün ettin.
- 7 Ya Rab, ben ve benlik ortaklığımı benden def et, beni katıksız tevhidine ulaştır.
- 8 Allah'ım bende benlikten eser bırakma, salınarak dolaşan benliği yok et.

9 TEMSİL

- 10 Bir gece sadık aşık Sultan Mahmut, Ayaz'ın ne yaptığına bakmak için kalktı.
- 11 O uyanıktı ama gözlerini kapattı ve yalandan uykuya daldı.
- 12 Tekkeye doğru yöneldi yatıyordu, padişah başına geldi.
- 13 Bir an bedenine bir bakış attı, bu şiddetli arzusunun ateşine bir çare bulun, dedi.
- 14 Seyretmek, arzusunu iyice artırdı; aşk, halini değiştirdi.

- 15 Kendini ay yüzlünün ayağına doğru çekti, şehvetten ayağının altına gözünü koydu.
- 16 Padişah gözünü (onun) ayağının tabanına sürüyor, o da ayağını hiç çekmiyordu.
- 107b(1)** 17-18-1 Padişah sevgilinin uyanık olduğunu anladı: Canımda senden yaralar vardır, benim bunca yalvarmamı görüp niye bu kadar nazlandın, ayağını çekip kalkıp yanıma oturmادين, aşktan söz etmedin? dedi.
- 2 Gülyüzlü, ey güçlü bakışlı acaba bende benlikten eser var mı? dedi.
- 3 Bir kişi özür dileycek ve bende o an benlik olacak?
- 4 O zaman Ayaz ya da padişah yoktu, diğeri gönüllü kendi gönülsüzdü.
- 5 Böyle yağma eden birine yakınlık edilirse sultanın Ayaz'dan farkı olmaz.
- 6 Birlik aleminden haber bulan kişi, benlik ve senlikten eser bulamaz.
- 7 **FENA (YOKLUK) YOLUNUN EDASINDA ALLAH'A YAKARIŞ**
- 8-9 Ey Fena ehli, sana ulaşanların, kavuşmanın seyir yerinde bulunanların, sonsuzluğu bulmaya yöneldiklerinden kendilerini kaybedip sana gelirler.
- 10-11 Benliğini yok edemeyen, o fenanın da fenasını bilmeyen sana kavuşma muradına ve sonsuzluğa ulaşamaz.
- 12 Ya Rab, Fânî'nin bir kısmını (benliğini) yok et ki sonsuzluk hazinesinden zenginlik bulsun.
- 13 Öncelikle özünde varını yok et, o yokluk içinden bir varlık ver.
- 14 İşte o varlık tamamlanınca artık sana kavuşacaktır vesselam.
- 15 **TEMSİL**
- 16 Kemale ermiş birisi Tanrıya yalvarıp isteklerini şöyle dile getirdi:
- 17 Ey Allah'ım, temiz zatın sonsuzdur öyle ki onu görmeye imkan yoktur.

108a

- 1 Senin zatında duran adımlar misali vücudumu da öyle yok etsen.
- 2 Varlığın rengine yol bulamaz, kavuşmada şahitlerin isteğinden başka bir şey kalmaz.
- 3 Fâni, varlıktan eser kalmasın ama sonsuzluğun mevcudiyetinden de haberdar olayım istiyor.
- 4 Aramızdan senlik ve benlik davası gidecek, ben çekileceğim sadece sen kalacaksın.
- 5 O zaman senin visaline erdiğimde seninle benim aramdaki imkansızlık sona erecek.

6 **BU KİTABIN DÜZENLENMESİNDE KENDİ YAKINLIĞININ VESİLESİ**

- 7-8 Bu hikâye aklıma bu kadar geliyor ki çocukluk çağında okulda, rahmete kavuşmuş düşkün çocuklar her taraftan bir dersi anlamak için seslenir-lerdi.
- 9 Derste azarlanmaktan sıkıntı çekip Allah'ın kelimasını tekrar ederlerdi.
- 10 Fikirlerini tanımak isteyen hoca, bu karaltıyı dağıtmak için şiir okuturdu.
- 11 Bazen de Bostan ve Gülistan gibi düz yazıdan destanlar okurlardı.
- 12 O zamanlarda benim her şeye istekli bir yapım vardı, bana Kuşların Dili ayrılmıştı.
- 13 Saf gönlüm, sakın sakın tekrar eden o sözlerden nasiplendi.
- 14 Tabiatım o sözlere yabancı olmayınca başka sözlere hiç yönelmedi.
- 15 Kuş dilinden ince sözlerle, oradaki hikâyelerle kendime huy edindim.
- 16-17 Tabiatım her bir sözden ferahlık bulup, ondan muradın ne olduğunu bulsaydı bunun zevki beni mutlu eder ve açıklaması da dilimi lal ederdi.

108b

- 1 Bu haller uzadı ve inancım o deftere galip oldu.
- 2 İnsanlarla görüşmeyi bırakıp bir kenara çekildim, o kitap yalnızlığımın dostu oldu.

- 3 Devlet adamlarının sözlerinden dedikodular geçtiğinde canım sıkılırdı.
4 Sonunda bu aşk beni divane etti, öyle ki bu sevdadan tutkuna döndüm.
5 Yalnızlığın kapısını araladım, anlamsız dünyanın halkından kaçtım.
6 Çocukların hakikat ve kusurlarını anlayan anne babaları bu söze kulak verdi.
7 O halka bir korku geldi, söz çok tesirli tabiatı ise hamdı.
8 Her kim deliliğe övgüde bulunursa
9 Defteri gizleyip yok ettiler, onun ateşinden beni mahrum ettiler.
10 O hali ve Kuşların Dili'ndeki dedikoduları bana tamamen yasak ettiler.
11 Aradan uzun zaman geçti durumumdan ümitsizliğe kapıldılar.
12 Çünkü aklımda hep o kelam vardı sürekli gizlice tekrar ediyordum.
13 Ondan başka sözle pek ilgilenmiyordum, gönlüm kuş dili ile dost olmuştu.
14 Türk memleketini bir kalemde anlatıp Türk şiirinde iz bıraktım.
15 Dört divan ile beş hazineyi (hamse) yazarken sıkıntı ve eziyet çekmeyeyim diye yardım etti.
16 Şiirlerimi ve yazılarımı tahminden anlayan bir yazar yazsaydı yüz bin beyiti karşılaştırırdı.
17 Şiirle bunca zaman uğraştım, bu hayal aklımdan hiç çıkmazdı.
- 109a** 1-2 Allah bu defter için yardım etse ve tercüme usulu ile (varakları) yazsam lakin söz zordu bense güçsüzdüm elim kaleme varmıyordu.
3 Sonra baktım ki ömür çabucak geçiyor ölsem ve bu kitap söylenmeden kalsa (diye düşündüm).
4 O bu dünyadaki hasretimdi, bu ateşten aldığım ümitsizlik yarasıydı.
5 Gönül bu işe tutkundu sanki bu iş zamana bağlıydı.
6 Yaş altmışa dayanınca Kuşların Dili'ni açıklamak üzere kalemimi hazırladım.

7-8 Şeyhin ruhundan yardım isteyip onun da yardım ettiğini görünce bu işle uğraşıp bu anlam ile meşgul olmam yarım gece sürüyordu.

9-10 Kalemimi ne kadar yorsam da her yarım gece de kırk elli beyit yazamıyordum bu sayıda kararlı değildim.

11 Şeyhin ruhundan medet yetişti ve az zamanda yazıyı tamamladım.

12 Söz inceydi, sözün anlamı yitikti bu yüzden kendi kendime sıkıntı çektirdim.

13 Şeyhin ruhundan ferahlık yetişince muradına eremeyen bu (Fâni) dileğine ulaştı.

14 Bir dalgıç kendini anlam (denizine) aşına edip sıkıntı ve eziyet çekti.

15 (Dalgıç) inciye ulaşamasa da denizin dalgalarından bir sürü çerçöp birikti.

16 O çerçöpü kurutup odun yapsa viranesini aydınlatacak kadar duman tütmez.

17 Ben çerçöpü yığıdıysam bu denizdeki inciyi bulamayayım.

109b

1 Ne yapayım benim de elimden gelen budur, bu terkedilmiş hale kanaat ettim.

2-3 O deniz ve madenden insanlara bu yüksek makamlı şiiri dağıtıysa bunun cömertliğini anlatmak benim için yeterlidir, bundan fazlası bana çoktur.

4 Ümidim şudur ki, bu sözlere her kim bakarsa o kişinin gönlü ısınsın.

5 Şeyhin dualarını da ona yazdım, dileğine ulaşip ondan feyz alacak.

6 Bizi de bir dalkavuk gibi görüp gönlünde ikilik olmayacak.

7 **TEMSİL**

8 Bir öğrenci, gönlünde isteklerin karmaşasıyla sıkıntı çekerek şehre gidiyordu.

9 Köyde, duvarı yıkılmış bir yerde, macera dinleyen halkın toplandığını gördü.

- 10 Ara yoldan geçmek imkansızdı, ya Rab ben şimdi ne taraftan geçeceğim, dedi.
- 11 Acaba bunu onaracak mıyım yoksa düzenleyecek miyim, diye çekindi.
- 12 Bir müddet şehir yoluna devam etti, yoldan geçerken herkesin çaresiz olduğunu gördü.
- 13 Şehirdeki bu sıkıntı ve çaresizliğe, ümitvar öğrenci yetişti.
- 14 Bu durumları görünce gönlüne bir titreme geldi kendinden geçti.
- 15 İnsanlar bu biçarenin kendinden geçerek sesler çıkarmasına şaşırıldılar.
- 16 İstek ve arzuların çölünde, o başıboş çaresize işin aslını sordular.
- 17 (Biçare), ben bu topluluğu gördüm ama işin aslını bilemedim, dedi.

110a

- 1 Bu duvarın durumuna bakayım onu kontrol edeyim diye bu tarafa doğru geldim.
- 2 Bu tarafa doğru eğildiğini artık yıkılacağını görüyordum.
- 3 Bu canı olmayan duvar sonunda eğildiği yöne doğru yıkılacaktı.
- 4 Ben de kendimden ümitsizdim hayal ettiğim arzularıma çok uzaktım.
- 5 Duvar, bu gizli anlamı açık etti bu ümitsiz artık ümit eder oldu.
- 6 Allah beni nereye yönlendirdiyse o tarafta bana mutlaka kılavuzluk eder.
- 7 Ben yokluk ve yoksulluk yolunu isteyince Allah bana o taraftan başlamayı nasip etti.
- 8 Yönelttiği yolda mutlu edip o tarafta beni kendiliğinden bıraktı.
- 9 **BU KİTAPTA MAHLAS SAHİBİNİN DEĞİŞTİMESİNİN ÖZRÜ**
- 10-11 (Allah) bana küçük yaşta hayret verici hayallerimi şiir tarzında yazmayı nasip ettiği için şiirin her bölümünü Türk diliyle yazmaya başladım.
- 12 Her kime ne yaptıysa (neyi uygun gördüyse) mutlaka her işte bir bildiği vardır.

- 13 Kendine özgü imlası vardır; mührü, işareti, damgası vardır.
- 14 Sayfanın kumaşı, şiirin düzenlenmesi ve mahlas bir düzenleyicinin damgasıdır.
- 15 Sır sahibi, kağıda şiirini yazdı, bu nişan ile diğerlerinden farklı oldu.
- 16 Bu ya Sadi (Şirazi) ya Nizamî ya Husrev ya da Camii'nindir
- 17 Ben Türk diliyle söze başladım, (bu) şiir de benim karakterim ve kalemimden meydana geldi.

110b

- 1 Farsça şiir üzerine yazdığım için şiirin her bölümünü yazdım.
- 2 Dileğim dünyada gerçekleşti, murada erenler şiirimden şarkılar söyledi.
- 3 Şiir bulutumdan inciler saçıldı, şiirime Nevayi'den bir iz düştü.
- 4 Ben o şiirin anlamlardan feyz aldım, Fâni'nin nazmından bir nişan aldım.
- 5 Lisanü't-tayr'ı anlattım, benzersiz kuşlarla birlikte ben de uçtum.
- 6 Şiirimde Nevayi'den bir üslup olsaydı bu şiirle şarkı söylemek çok yerinde olurdu.
- 7 Güzel nağmeler, kuşlar dilinin bestesidir; gönül alıcı feryatlar, onların hüznü hikâyeleridir.
- 8 Bu hikâye Türkçe üslup ile söylendi, Nevayi'den bir iz bulmak gibi...
- 9 Bu yazıda lakabımı Fâni eyledim, dinleyenlere sebebini söyleyeyim.
- 10 Bütün dileğim bu defterdeki şiirdedir, amacım söylenen sözün kişiye fayda vermesidir.
- 11 Bunda Fâni olmazsa iş tamalanmaz, Fâni şiirimi tamamladı.
- 12 Bu defterde manevi hükümdar kuşların dilinden mesnevi söylemiş.
- 13 O kuşlara, belirlenmiş yedi vadide yolculuk ettirmiş.
- 14 Kuşalara çok eziyet ve sıkıntılar çektirip gittikleri en sonki yolu yokluk vadisi eylemiş.
- 15 Şiirimde bu iki uygunluk vardı, bunlar birbiriyle dost gibiydi.
- 16 Bu uygunluklardan dolayı burada mahlasımı Fâni koydum.

111a

- 17 Birisi bunun sebebini sorsa açıkladığım söz ona yeterlidir.
- 1 Kimin bu işlere niyeti varsa zaman korkusunun olmaması lazım.
- 2 Allahın zamanının adaleti sabit olmaz zannetme.
- 3 **SULTAN HÜSEYİN BAHADIR HAN'A ÖVGÜ**
- 4 Eminlik onun varlığındadır, insanlar onun bol bol vermesine ve cömertliğine şükrederler.
- 5 Doğu'nun ve Batı'nın hükümdarı sonsuz iyilik ihsan sahibi; Şah Ebu Gazi Sultan Hüseyin.
- 6 Ben onun huyunu, güzelliğini, adaletini, merhametini kısacası onun özelliklerini nasıl anlatabilirim?
- 7-8 Eğer benim gibi yüz bin şair, onun özelliklerini yüz yıl boyunca sayfalarca anlatsa, yine de binde biri söylenmez, belki yüz binde biri yazılmaz.
- 9 Onu övüp ona çokça dua etmek isterseniz bunu kuşlar dili ile eda edin.
- 10 Dünyada devlet kuşu konana kadar o kuşun tarafında olmak mutlu edecektir.
- 11 Sultanlığının zirvesindeyken yolculukta bir gölgeği başına kuş yuvası yaptı.
- 12 Kıymetli devletinin çadırı onun başının üstünde haşmetli bir gölgelik olsun.
- 13 Adaletin bahçesindeki yüz çeşit kuş sürüsü eziyetten ümitsizliğe düşmesinler.
- 14 Edep dünyasında emirleri tesirlidir, insanlar ve canlılar emirlerine boyun eğer.
- 15 Devletin düşmanlarının hepsini affedip cömertlik göstererek, onlara şeffatçi oldu.

16 **KİTABIN SON SÖZÜ**

17 Ben kalemimi bu gönül alıcı kitabı yazmak için yalnızlık içre yonttum.

111b

1 Peygamberlerin başı, Batha (Mekke-i Mükerreme)'dan Yesrib (Medine-i Münevvere)'e doğru yönelmişti.

2 Ulusun gönlüne bu ateşi saldığında yıl, dokuz yüz dördtü.

3 Bu tarihte başladım ve bitirdim.

4 Bir iki ayda böyle tamamladım, daha yukarıda ilk önce açıklamasını yaptım.

5 Gece bütün uğraşları bırakıp bir iki saat boyunca bununla meşgul oldum.

6 Böyle özen göstererek tamamladım, sonunu başlangıcına yetiştirdim.

7 Ya Rab, bu gönül aldatan güzele ulaşmayı bana nasip ettin.

8 İnsanların gözüne de onu sevgili göster, herkesin gönlünde çok kıymetli kıl.

9 Gerçi kastettiğim şeyin açıklaması gizlidir, ama sen kuş dilini insanların gönlüne aşık et.

10 Kime ondan bir fikir hasıl olursa bir iyilik edip Fâni'ye dua etsin.

11 O kişinin duasını kabul et, ikimizin önündeki perdeyi kaldır.

12-13 Ya Rab, tabiatimde bir yanlışlık ve eksiklik; kalemimde (yazdıklarım-
da) bir hata ya da kusur olduysa sen bunların hepsini lütfun ile affet,
amel defterimden sil.

14 Ey cömertlik sahibi Allah'ım, yazdığım her perişan sözden senin affımı diliyorum.

15 Her kim benim için dua ederse (bilinsin ki) buna ihtiyacım vardır, çünkü ben günahkar bir kulum.

5. SONUÇ

Bugüne kadar gerek Mantıku't-Tayr gerekse Lisânü't-Tayr mesnevileri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmayı diğerlerinden ayrı kılan husus metnin Latin harflerine aktarılıp incelemesi yapıldıktan sonra Türkiye Türkçesine aktarılmasıdır.

Feridüddin Attar'ın bu sembolik ve tasavvufî eserini incelerken Klasik Çağatay edebiyatının usta ismi Ali Şir Nevayi'nin Lisanü't-Tayr isimli naziresinden, Gülşehri'nin Mantıku't-Tayr'ından, Zaifi'nin Gülşen-i Sîmurg'undan, Kadızade Şeyh Mehmed'in İnşirahü's-Sadr'ından, Fedâî Dede'nin Mantıku'l-Esrar'ından, Mevlana'nın Mesnevi'sinden, Kelile ve Dimne'den ve Mantıku't-Tayr'la ilgili yapılan diğer çalışmalardan bizim çalışmamıza ışık tutması açısından yararlanılmıştır.

Daha önce yukarıda detaylarını verdiğimiz, Çağatay döneminde yazılmış, Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nde bulunan fizikî durumu iyi, ta'lik yazı biçimiyle yazılmış, başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış ve daha önce üzerinde çalışılmamış bir tercümesi olan Lisânü't-Tayr'ın, varak numarası 55b-111b arasında olan kısmının çeviri yazısı yapılmıştır. Daha sonra incelemesi üzerinde durulmuş ve son olarak Türkiye Türkçesine aktarması yapılmıştır.

Çeviri yazı yapılırken nüsha farklılıkları için esas aldığımız C nüshasında bizim incelediğimiz metinde olmayan beyitleri de anlam bütünlüğünü bozmamak/oluşturmak üzere metnimize alınıp dipnotlarla belirtilmiştir. Her bir varakta 17 beyit olan eserimizde 17 beyitten fazla olan varakların sebebi budur. Ayrıca incelediğimiz 55 varaklık kısımda nüsha farklılıklarının dışında C nüshasında olmayan 1 beyit tespit edilmiştir. 12 yerde beyit vezne uymadığı için yazılan kelimenin üstü çizilmiş ve başka bir kelime yazılmıştır.

İnceleme kısmına gelindiğinde k/ğ değişimi, e > i ilerlemesi, ol-/bol- fiillerinin kullanım yerleri izlenmiştir. Metindeki asli ve yardımcı fiillerin kullanım yerleri ve sıklıkları saptanmıştır. Buna göre asli fiillerin oranının yardımcı fiillerden daha az olduğu gözlemlenmiştir.

Ulaşılan sonucun Türk dili ve edebiyatına dil ve üslup bakımından sağladığı katkı oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Akalın, M. (1998). *Tarihî Türk Şiveleri* (3. Baskı). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Aksan, D. (2003). *En Eski Türkçenin İzlerinde* (3. Basım). İstanbul: Multilingual.
- Aksan, D. (2005). *Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2007). *Türkiye Türkçesinin Dünü Bugünü Yarını* (5. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Argunşah, M. (2013). *Çağatay Türkçesi*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Aslan, Ü. (2013). *14-16. yy Çağatay ve Azeri Edebiyatı* (Genişletilmiş 3. Baskı). İstanbul: Kriter Yayınları.
- Atalay, B. (1970). *Abuşka Lugati veya Çağatay Sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Atalay, B. (1986). *Divanü Lugâti't-Türk*. cilt I-IV, Ankara: TDK.
- Attar, F. *Mantık Al-Tayr*. (çev. A, Gölpınarlı). (2006). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Attar, F. *Mantuku't-Tayr*. (çev.M, Çiçekler). (2006). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Attar, F., *Mantuku't-Tayr, Kus Dili*, (haz. M, Toprak). (2004). İstanbul: Kırkambar Kitaplığı.
- Attar, F. *Mantuku't Tayr*. (çev. S, Baran). (2009). İstanbul: Antik Şark Klasikleri.
- Caferoğlu, A. (1984). *Çağatay Türkçesi Gelişmesi ve Karakteri*. Türk Dili Tarihi, II. cilt, İstanbul: Enderun, s. 195-229.
- Canpolat, M. (1995). *'Ali Şir Nevâyî Lisânü't-Tayr*. Ankara: TDK Yayınları.
- Canpolat, M. (1972). *'Ali Şir Nevâî-Lisânü't-Tayr*, (İnceleme-Metin Dizin), Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara.
- Clauson, Sir G. (1960). *Sanglax: A Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdî Xân*. London.
- Clauson, Sir G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. London: Oxford Üniversitesi.
- Cunbur, M. (1952). *Gülşehrî ve Mantuku't-Tayr'ı*, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara.
- Devellioğlu, F. (1980). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (4. Baskı). Ankara: Doğu Matbaası.
- Dilçin, C. (1968). *Za'ifi, Güllşen-i Si-murg* (Mantuku't-Tayr Tercümesi), İnceleme-Metin, Ankara:(Basılmamış lisans tezi).
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Direkci, B. (2011). *Cevâhirü'l- Me'âni (Giriş, Dil Özellikleri, Metin, Dizin)*. Konya: Aybil Yayınları.

- Doğan Averbek, G. (2017). *Fedâyi Mehmed Dede, Mantık-ı Esrâr Adlı Manzum Mantıku't-tayr Tercümesi ve Otopraf Nüshası*, TÜRKİYE :Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 6/3 2017 s. 1490-1506.
- Eckmann, J. (1958). “*Çağatay Dili Hakkında Notlar*”. TDAY-Belleten, Ankara: TDK, s. 115-126.
- Eckmann, J. (1996). *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, O.F. Sertkaya (yayıma hazırlayan). Ankara: TDK Yayınları.
- Eckmann, J. (2012). *Çağatayca El Kitabı* (5. Baskı). Ankara: Kesit Yayınları.
- Eraslan, K. (1993). *Alî Şîr Nevâyî: Mizânu'l-Evzân* (Vezinlerin Terazisi). Ankara: TDK.
- Ercilasun, A. B. (2005). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A. B., Akkoyunlu, Z. (2014). *Dîvânu Lugâti't-Türk* (Giriş-Metin Çeviri-Notlar-Dizin). Ankara: TDK Yayınları.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro.
- Eyüboğlu, E. K. (1973). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-I Atasözleri*. İstanbul.
- Eyüboğlu, E. K. (1973). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-II Deyimler*. İstanbul.
- Fedaî Dede. *Mantıku'l-Esrar*, Milli Kütüphane yazmaları, No. A. 3341.
- Gökdayı, H. (2011). *Türkçede Kalıp Sözler*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Gölpınarlı, A. (1968). *Ferideddin-i Attar, Mantık Al-Tayr I-II*, 3. bs., İstanbul.
- Guenon, R. (2002). *Kuşların Dili*, (trc. İsmâil Taşpınar) İstanbul: M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, sy. 23.
- Güzeldir, M. (2002). *Abuşka Lüğati* (Giriş-Metin-İndeks). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kadı-zade Şeyh, M. *İnşirahü's-Sadr*, TDK Kitaplığı, fotokopi No. 38.
- Kaçalin, M. S. (2011). *Niyâzî Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar*. Ankara: TDK Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Karaörs, M. (2006). *'Alî Şîr Nevâyî Nevâdirü's-Şebâb*. Ankara: TDK Yayınları.
- Karasoy, Y. (1998). *Şiban Han Dîvânı* (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım). Ankara: TDK Yayınları.
- Karasoy, Y. (2012). *Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürü Üzerine Makaleler*, B. Direkci, M. Gülmez (hazırlayanlar). Konya: Aybil Yayınları.
- Karasoy, Y., Toker, M. (2005). *Türklerde Şecere Geleneği ve Anonim Şibanî-nâme*. Konya: Tablet Kitabevi.

- Kosimov, N. (2016). *Ali Şîr Nevâî – Lisânü't-Tayr*, İstanbul: Semerkand Basın Yayın Dağıtım.
- Köprülü, F. (1945). *Çağatay Edebiyatı*. İslam Ansiklopedisi, III. cilt, İstanbul: MEB, s. 270-323.
- Lakoff, G., & Johnson, M. *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil* Demir, G.Y. (çeviren) (Gözden geçirilmiş 2. Baskı). İstanbul: Pradigma Yayıncılık (Eserin orijinali 1979'da yayımlandı).
- Levend, A. S. (1968). *Divan Edebiyatında Hikâye*, Ankara :TDAY-Belleten, s. 71-117.
- Levend, A. S. (1957). *Gülşehrî-Mantıku't-Tayr*, Tıpkıbasım, Ankara :TDK Yayınları.
- Redhouse, S. J. W. (2011). *A Turkish and English Lexicon* (4. ed.). İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Mazıoğlu, H. (1982). *Türk Edebiyatı*, Eski, Ankara :TA, c. XXXII, fas. 256-257, s. 80-134.
- Meşkûr, M. C. (1968). *Şeyh Feridü'd-dîn Attar-ı Nişaburî, Mantıku't-Tayr*, 3. bs., Tahran.
- Paçacıoğlu, B. (2006). *VIII-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*, Ankara: Bizim Büro.
- Rahimi, F. (2016). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ritter, H. (1944). *Attâr*, İA, c. 2, İstanbul, s. 7-12.
- Sami, Şemseddin (1317). *Kamus-i Türkî*. İstanbul: İkdam Matbaası.
- Sarıca, B. (2014). *Çağatayca-Farsça Manzûm Bir Lûgat Nisâb-ı Türkî*. Ankara: Grafiker.
- Shojaei, A. (2012). *Translation of Idioms and Fixed Expressions: Strategies and Difficulties*. Theory and Practice in Language Studies, 2(6), 1220-1229.
- Şahinoğlu, M. N. (1991). *Attâr, Ferîdüddin. İslam Ansiklopedisi*. 4. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 95-98.
- Şeyh Süleyman Efendi (1298). *Lûgat-i Çağatay ve Türki-yi Osmani*. I. cilt, İstanbul: Mehran Matbaası.
- Şükûn, Z. (1996). *Farsça-Türkçe Ansiklopedik Lûgat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya I-III*. Ankara: MEB Yayınları.
- Teres, E. (2013). *Çağatay Türkçesi-Dilbilgisi ve Metin Çalışmaları*, İstanbul: Sürat Üniversitesi Yayınları.
- Tören, H. (2001). *Alî Şîr Nevâyî – Sedd-i İskenderî (İnceleme-Metin)*, ANKARA: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Thury, J. (1903). *Behçet-ül-Lûgat Adlı Çağatay Lûgati*. (çev. Hüseyin Namık Orkun). TDK Ktp., nr. Etüt/64 ve Etüt/64-a.
- Turan, M. (2015). *Şem'î – Şerh-i Mantıku't-Tayr*, İSTANBUL: Kesit Yayınları.
- Uçar, F. M. (2011). *Çağatay Türkçesinde Sınırlama Hâli*, TÜBAR(XXIX), 421-446.
- Uludağ, S.(1991). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Marifet Yayınları.

- User, H. Ş. (2010). *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi* (2. Baskı). Konya: Kömen Yayınları.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yavuz, K.(2012). *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı (Gülşen-nâme), Metin – Aktarma*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Yavuz, K. (2007). *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı (Gülşen-nâme) I-II, Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma*, Kırşehir Valiliği Yayınları.
- Yeşiltaş, K. (2016), *Feridüddin Attar – Sufi Öğretisi – Kuşların Dili*, İstanbul: Sınır Ötesi Yayınları.
- Yıldırım, A. (2015). *Mantıku't-Tayr – Kuş Dili – Feridüddin Attar*, İstanbul: Ataç Yayınları.
- Yılmaz, İ. (2013). *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr ve Nevâyî'nin Lisânü't-Tayr Mesnevileri Üzerine Karşılaştırmalı Dil ve Üslup İncelemesi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yücel, B. (1995). *Bâbur Dîvânı (Gramer-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, ANKARA: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı : PARLAR Merve
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 03.01.1994 Beyşehir
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05434851076
e-mail : merveparlar50@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	...
Lisans	Gazi Üniversitesi	03.09.2016
Lise	Beyşehir Ali Akkanat Anadolu Lisesi	08.06.2012

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer	Görev
2016-2019	Darüşşifa Eğitim Kurumları	Öğretmen/Basın Yayın Koordinatörü

YABANCI DİL

İngilizce : Orta seviye
Çince : Başlangıç seviyesi

YAYINLAR

Ankara Yayıncılık 12. Sınıf AYT Soru Bankası
Ankara Yayıncılık 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Soru Bankası
Ankara Yayıncılık 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Soru Bankası

HOBİLER

Türk Halk Müziği, Türk Dünyası Müzikleri, Halk Dansları, Okçuluk, Atlı Okçuluk, Ebru Sanatı

le.ahbv.edu.tr

